

A R C H A

SBORNÍK

PRO LITERATURU, UMĚNÍ, KULTURU A ŽIVOT

REDAKTOR

EMANUEL MASÁK

1927

DRUŽINA LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ V OLOMOUCI

JAROSLAV HRUBAN:

DANTE

ORATORIUM O TŘECH ČÁSTECH

OSOBY:

Bonaventura, doctor seraphicus, generál O. S. F., biskup z Albány, kardinál

Matouš ab Aquasparta, jeho žák
Opat kláštera del Corvo
Bratr Timoteo

Dante Alighieri
Francesco da Forh
Neznámý poutník

Hlas Beatrice
Sbory: rozmařilců, poutníků, bratři,
dívek, nebešťanů

1. část se odehrává na sklonku zimy roku 1274.
2. a 3. za časného jara asi kolem roku 1300.

I. ČÁST

(Cela Bonaventurova v Paříži. Bonaventura nad svými traktáty. Z venčí, z velmi blíзка, doléhá k němu rozpustilý zpěv jako masopustní veselí.)

Sbor:

Mládi a krása, život a žár!
Z květů nám zvoní polibků ples!
Sluncem nám tryskne největší dar,
mdlobou nás láska začloní dnes.
K radostem spějme, život jest krátký;
rozkoši země nevrátí zpátky
posvátné hymny nebeských jar!

(Zpěv se vzdaluje, až dozní docela. Jen hlasy nástrojů chvílemi vyniknou z dálky.)

Bonaventura (povstávaje):

Ó, by zřeli, v jakou propast spěje
všeho světa, hříchu kolotání,
poznali by stíny umírání
na lici, jež rozkoši se směje.
Spatřili by zhouby jícen hrůzný –
ještě skanulo by slitování,
ještě nad Nocí by vzešlo Slunka plání –
splněn byl by sen můj dávný, luzný;
můj dávný sen . . .

(Vstoupí zvolna *Matouš ab Aquasparta*, žák Bonaventurův; slyšel poslední slova mistrova):

Mistře můj, odpust, že v tuto chvíli
v celou tvou vcháším; příkaz tvůj volá!

Bonaventura:

Mně odpust, milý, jest-li touha dnes
tak neodolná jinam, ach! se vznáší,
jen maličko měj strpení a nes
svých břímě Sentenci, ať nezaplaší
se rázem to, co duši naplnilo,
by k životu se, k světlu probudilo.

Matouš (zmaten):

Mladá touha, která v srdci plane,
jehož dnové k západu se kloní,
bolem šíří malomoci, pane;
pohled, země novým jarem voní,
berouc sílu z listí setlého,
všude smrti krůpěje své roní
věčnost v život světa zemleného,
smím tě prosit, abys dal mi znáti,
co se dotklo náhle srdce tvého:
kdybys světu nemohl již dát,
k svému i svých věrných žáků bolu,
co se tobě v zlatém snění tratí . . .
Mistře, pojd, my dosuňme to spolu.

Bonaventura (vzrušen):

Jak bych z daleka slyšel v zvucích jasných
ohlas toho, co mně v duši dřímá,
jak bych stanul v nivách divokrásných,
od nichž k nebi cesta vede přímá,
tak mně slovo tvoje k cíli nese
v naději a věčné záře plese.

Matouš (radostně):

Neodoláš prosbě lásky mojí,
vím to, vím, své srdce svěť mi zcela,
naklon se k mé oddanosti zdroji,
perut snů, jež tobě zašuměla,
necht mne s tebou vede v krásné kraje,
kde již všedno po bouřích a boji
v setbu věčných luhů míru zraje
a kde sláva všedny rány zhojí . . .

Bonaventura:

Nuž, synu, slyš, co snil jsem k spáse lidu,
co nosil jsem již drahý v prsou čas,

dost poznáv všednu duši lidských bídu,
blíž vtáhnout je, blíž v boží lásky jas.
Svět celý, nám již zjevným stav se, leží
v mých Sentencích, vše místo svoje má,
jak ctnost i hřích svůj úděl řádem sřeží,
dnes každý z vás již dávno dobře zná.
Co platno však, že Bůh nám sílu dává,
v úradků že jsme vnikli svatyni,
k duši když lovu sil se nedostává,
cesty když není k srdcí jeskyni.
Nadarmo hlásá všedna věda světu,
pýše jak v patách věčné svržení,
závistí ztemní duše po svém květu,
hněvu však věčné, věčné zmatení
v zápětí jde, jak netečnosti chřadne,
lakomství rodí věčnou nuzotu,
obžerný v hladu ustavičném vadne,
hýřilům plamen šířá nahotu
v nezměrné hrůze, pro niž slova není.
– Kde však je muž, jenž hlásal by to světu?
A, což lid více Jarou píseň cení,
již srdci dává jocular vznětu! – – –
Kde najdu pěvce, jenž by Duchu sloužil
a jenž by verše kouzlem přemocným
i slávu nebes v prostá srdce vhroutil,
by mannou, rosou byly nemocným,
jenž nelekal by se však děsné poutí,
již hrůzná brána kletým otvírá,
vzpomínka pouhá duši k smrti rmoutí,
šjlením mysl hříšnou rozdlírá – – –
Ó synu, toho pěvce nyní hledám,
vidinou slyším mocný jeho hlas,
kěž, Pane, v žití sklonu s ním se shledám,
jenž z temnot vede v empyrea jas!

(V dálky před duchovním znakem rozprostřené zahleď se Bonaventura, Matouš
blíže přistupuje, chce promluvit. V tom slyšeti zpěv poutníků, jest to průvod ar-
cibiskupa pařížského, jenž se ubírá ke koncilu Lyonskému.)

Sbor poutníků:

V milosti své vedl jsi lid, který jsi vykoupil,
v moci své jsi jej nesl k svatému sídlu svému.
(Exod. XX. 13.)

Provd kroky naše slitování,
z temnot smrti vzejdi spásy ráno,
žehnej, Bože, smíru putování,
osvícení budíž lidu dáno,
přikryj pláštěm hvězdné lásky Svoji

viny naše, které milost zhojí.

Matouš:

Dnes biskup náš se zbožným průvodem
se k lyonskému běře sněmování.

Bonaventura:

Mé kroky, mním, se nevrátí už sem,
my zítra vydáme se za svítání.

Sbor poutníků (vzdaluje se):

Bože, silo naše, zůstaň s námi,
chraň Tvá láska velké spásy dílo,
skutky Tvé nechť všem jsou říším známy,
dej by jedno stádecko Tobě žilo,
jeden lidský rod Tvou smrtí vykoupený,
jeden Pán a Bůh náš všemi oslavený.

Bonaventura:

S touto prosbou v srdci též jdu do Lyonu,
ve svých šerých duň zvozněm, tichém sklou, úradky zřím, synu, Páně vykoupení,
ale, jenž by zhnětl lidská srdce, není;
odkazem ti dávám, touhy v hrob-li složím,
abys pílne pátral po tom muži Božím,
jehož zrak by změřil tůně lásky, bolu,
jemuž od věků by slávy aureolu
nesmrtelným vily svatě zpěvy leskem,
naplněné bédou, tichým rájů steskem,
vzněcující světy k hloubkám meditací,
kde se slupka zrádná tíhou lásky ztrácí,
tam kde slunce jsoucna z lásky zdroje tryská
nepoznané ráje slitování chystá
jako spravedlnost temné hrůzné tůně
této chvíle myslí jako ambry vůně
vidina jde svatá – – –

Sbor poutníků (z velké dálky):

Hledáme, ó Pane, slávu jména Tvého,
v svaté touhy jásá milosti Tvé sen,
Hospodine, dárče srdce statečného,
života dnes hymnem budiž pozdraven.
Slávu Tvoji všechna nechat díla pějí,
k Tobě duše prahnou, svatou poutí spějí . . .

Matouš:

Mistře, slyš . . .

Bonaventura:

Touha má se prosbou lidu stává,
jménu Páně po vše věky sláva.

II. ČÁST

(V klášteře del Corvo. Opat shromážděn s bratřími, naslouchá vypravování hosta svého, jímž jest Matouš ab Aquasparta.)

Matouš:

Tak v Lyoně městě, prostřed sněmování
mistr můj drahý odešel mně v ráje;
ta touha svatá jeho umírání
tak zlatila jak mysl děcka báje;
mně odkazem ve chvění rukou svých
odevzdal snění chvil svých tesklivých.
Já na své pouti hledám muže toho,
co již jsem prošel v slzách krajů mnoho –
nespatřím dosud přijíti jenž má,
jenž zahřměl by již v srdce zbloudilá.
Tak zítra, otče, zpěvem před jitrním
já bříme odkazu dál nesu v Řím.

Opat:

Dík, synu milý, za tak divnou srdcím našim zvěst,
když světece tížil taký touhy plam, pak z Boha jest;
což mohu víc ti k pouti tvé nad požehnaní dát?
Kěž zříme slunce nad tím slávy zjevem záhy plát.

Bratr Timoteo:

Otče, zítra Francesco da Forli
poselství má Canu do Ravenny,
něžná duše jeho, víš, jak horlí,
jak mu zraky planou zaníceny,
když se dílem ducha pocta vzdává:
v jeho stopě bude cesta pravá.

Matouš:

S ním půjdu rád, bych stopou pravou šel,
bych zrakem svým též pěvce uviděl,
jímž v slavném credu světa končiny
spojit se mají v souzvuk jediný.

(Údery zvonu k temným hodinkám. Sbor se řadí, aby se odebral do chrámu.)

Sbor bratří:

Jesu, Redemptor omnium,
Quem lucis ante originem

Parem paternae gloriae
Pater supremus edidit.

Tu lumen et splendor Patris,
Tu spes perennis omnium,
Intende quas fundunt preces
Tui per orbem servuli.

(Údery na bránu. Mlčení.)

Hlas (před branou):

Přijměte poutníka uštvaného
a srdci jeho dejte klid, jen klid!

Sbor bratří:

Aj, kdo jsi ty, nám jméno řekni své!

Hlas (před branou):

Přijměte mne z vlasti vyhnaného
a přejte, po čem vzdychám: mír, jen mír!

Sbor bratří:

Ó pověz přec, co tebe tíží tak?!

Hlas (před branou):

Mne přijměte, já ve svých prsou chovám
všech vidin největší, již psal lidský duch:
v ní pekla bouří věčně divá říš
a v růži světla Boží plane tiš.

Sbor bratří:

Ty básník jsi na bludné pouti své?
A odkud jdeš a jaké jméno tvé?

Hlas (před branou):

Na březích tam Arna kolébka má stála,
hymny kacířníků mladost moje ssála,
nyní matka rodná kruté vyhostila
syna, jehož krev jen v slávy srdce bila,
v slávy velikost, již matka nepoznala –
Jsem Dante Alighieri!

Opat:

Ó vejdi, duše zmučená,
jž vystval nevděčný lid,
skráň, jež je slávou věnčena,
tu míji blaživý klid.

Dante (vstoupí do shromáždění):

Díky Tobě, Bože, za chvíli pokoje,
bych tak břímě úradku Tvého k ráji nes',
nelze jíti v slávu Tvou nikdy bez boje.

Otče, tobě díky, jen psancem jsem já dnes,
který perly sbírat má z krve srdcí ran,
aby v záři Trojice plály věčný v ples.

Spočinouti dej mi zde, lásky cítím van,
každým dechem vyrůstá nový písně zvuk,
zvoní jasným tušením v První lásky stan,
nese vzhůru ke hvězdám zbožných srdcí tluk.

Opat:

Zůstaň, pěvče, s námi, dům náš bude tvým,
neodcházej od nás srdcem bolestným.

Šbor (odchází za zpěvu):

Qui templa caeli clauditis
Serasque verbo solvitis
Nos a reatu noxios
Solvi iubete, quaesumus.

Praecepta quorum protinus
Languor salusque sentiunt,
Sanate mentes languidas,
Augete nos virtutibus.

poslední. Matouš přistoupí k němu.)

Matouš:

Srdce mé buší od té chvíle již,
kdy pohled tvůj v mé duše padl hlubiny,
naděje divění mírní dusnou tíž:
odkaz, ty, mistra spluší, pěvče, jediný.

Dante:

Tvrdá řeč tvá, jak rozumět jí mám?
S bolem své písně bloudit budu sám.

Matouš:

Nebudeš, jak oheň tvá píseň bude trysknoucí,
požářem, jak bouřemi, světem půjde slovo tvé,
něžnou dlaní pozvedneš láskou srdce hasnoucí,
k dílu tomu velkému mistr z hrobu tebe zve!

Dante:

Ó zjev mi již, co stejným srdcí tlukem
mne tíše jímá, ač mi známo není?
Proč výše stále nad mé pochopení
tvé slovo vzlétá, tím se mi víc ztrácí,
čím větší moje po něm roztoužení.

Matouš:

S pokorou, jež sluší mému poslání,
zjeviti dci tobě, oč jsem v nocích lkal,
odvrat zrak svůj truchlý, ať mi nebrání,
abych touhy mrtvých v živých nepoznal.

(Dante se poněkud odvrátí.)

Omšelý již kámen kryje dálný rov,
duše pustá bývá jesenní jak dímura,
cítím v beznaděži často tíži slov,
odkaz, který mistr můj Bonaventura
v Lyoně mi předal drahým dědictvím,
od té chvíle žití cílem jediným!

Dante:

Štasten jsi, tys mluvil k němu: Otče!
Štastné dětství mé, kdy v Santa Croce
Cesta jeho tkala zlaté dráhy,
duši mladou vodil v rajske prahy.
Mluv jen, mluv, kam toužil, jenž mne blažil,
bych já za ním přijít se snažil.

Matouš:

Po drahá léta můj mistr v hrudi drahý nosil sen,
v němž cestu zřel, jak k výšinám vzňatá srdce udvátit.
ó, toužil tak, by zaplanul blaživý mu nad vše den,
odezvy lásky přecisté v srdcích našich šlehl trpyt.

V úradky boží mystických tajů nořil se mu zrak,
cestu svou našel vidimou, krácel po ní samoten,
čím více láska planula, temnil víc se bolu mrak,
jak bědně zhrzen, odmítnut, lásky dav jest opuštěn.

Zpěvy dce lid, tak volával, v dušiči struny dřímají,
jen znáti je a rozzvučí hynucem víry celý svět;
pěvce mi dej, v němž ztajeny živly světa zpívají,
mění se písní plamennou v čirých duchů blaha květ.

Marně jsem hledal, odkazem co mi dáno v úděl můj,
nyní však zřím, jak kyne mi z duše tvojí naděje:

tys onen muž, jímž ze hrobu užří mistr sen žít svůj,
tvář země leskem jeho slz v slávě tvé se zastkvěje!

Dante:

Ó svaté Músy, jestli kdy jsem hladý
a zimou, bděním strádal pro vás v žití,
teď odměnu chci, nyní čas je tady:
By Helikon mi chtěl zdroj otevřítí,
mně pomoci svým sborem Uranie
do veršů dát, co těžko duši snítí.

(Z. dává Sbor bratři, jenž se vrací z nočních hodinek.)

Žalm XXXIX, 12–16:

Ty tedy, Pane, nevzdálíš ode mne
slitování svoje;
Milost tvá a věrnost střící
bude mne ustavičně.
Neboť obkličují mne zla,
kterých není počtu,
stihly mne pokuty za mé hříchy,
že oči nemohu pozdvihnout.
Více jich nežli mám na hlavě vlasů:
proto pozbývám myslí.

Rač mne, Pane, vysvobodit,
hleď, Pane, abys mi přispěl!
Ať se zardí a zahanbí všichni,
kdož dychtí po mé duši.
Kéž zpět odejdou zahanbení
ti, jež mé neštěstí těší.
Kéž ihned odejdou s hanbou a studem,
kdož mně se posmívají.

Dante (zamýšlen):

Ó bratře, daleko je vanutí ducha mi tvého,
jak zpíval bych rád píseň odkazu mladosti vůdce,
dřavožpěv srdce s Bohem v objetí osamělého,
však krev hoří dosud nitro mé milostnou prudce,
nebeské toulhy příliš volají: Má Beatrice!
duchové příliš k zemi vzpínají, vinou se ruce.

(Pomlka. Sbor se blíží.)

Sbor (Žalm XI. II. 2–5):

Jako prahne jelen po bystřinách,
tak dychtí duše moje po Tobě, Bože.
Žízni duše má po Bohu silném, živém.

Kdy přijdu, abych se ukázal před Boží tváří?
Slzy mé jsou mi pokrmem ve dne v noci,
neboť mi den co den říkají: „Kde jest Bůh tvůj?“
Na to vzpomínám a to si ze srdce vylévám,
kterak jsem putovával na místo stánku
podivuhodného, Božího domu, s jásotem,
s chvalozpěvy za slavnostních zvuků.

Dante:

Nemožno, duch můj ať se pozvedá, jasní se více,
roztržen dosud, často zabloudí, zatouží v stíny,
předrahé svého lásky vzplanutí vzpomíná lice.

Sbor (Žalm XI.IV. 2–5):

Srdce mi kypí vzácnými city,
– báseň svoji věnuji králi –
jazyk můj rychlopišcovým perem jest.
Krásný jsi podobou nad syny lidské,
rozlit je půvab po rtech tvých,
proto ti požehnal Bůh na věky.
Opaš mečem svá bedra reku,
ve své kráse a velebě vyjeď,
úspěšně táhni vpřed a panuj,
pro pravdu, pro právo utlačované,
neb tě tvá pravice úžasně povede.

Dante:

Nehoden zpívat svaté odkazy pro svoje viny!

Sbor (k němuž se Dante s Matoušem připojí):

(Žalm XI.IV. 6–8):

Přeostře jsou střely tvoje,
národové podlehnou ti,
do srdcí králových nepřátel vniknou.
Trůn Tvůj, Bože, je na věky věkův,
žezlem práva je žezlo Tvé vlády.
Miluješ právo a odpor máš k neřesti;
proto tě pomazal Hospodin, Bůh tvůj,
olejem radosti víc než tvé druhy.

III. ČÁST

(Jitro v nádvoří klášterním.)

Sbor (v chóru zpívá Matutinum):

iam lucis orto sidere

**Deum precemur supplices,
Ut in diurnis actibus
Nos servet a nocentibus.**

**Linguae refrenans temperet,
ne litis horror insonet,
Visum fovendo contegat,
ne vanitates hauriat.**

**Sint pura cordis intima,
Absistat et vecordia:
Carnis terat superbiam
Potus cibique parcitas.**

**Ut cum dies abscesserit
Noctemque sors reduxerit,
Mundi per abstinentiam
Ipsi canamus gloriam.**

**Deo Patri sit gloria,
Ejusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito
Nunc et per omne saeculum. Amen.**

(Vystoupí Matouš, z protější strany Dante).

Matouš:

Nádherou jara vzplanul celý kraj,
poutnická luň má nikdy nerozkvete,
bříně své stále ponese zas kleté,
uzamčen, ztracen tichý srdce ráj?

Dante:

Slzami smáčím léta cizí chléb,
po cizích schodech chodím psanec bídny,
vděčnosti trpkou splácím úsměv vlnidný,
pro štěstí, lásku, dávno zrak můj slep.

(Pomlka. Vystoupí Francesco da Forli.)

Francesco:

Mladý den vstal, již spěchám do Ravenny,
s poselstvím mne Can Grande čeká již,
stanul bych rád tu, divy okouzlený,
po prvé cítím povinnosti tíž.

Matouš, Francesco, Dante:

Bližka je chvíle, jítí jest nám v dáli,
z tichého snění v bouřný světa vír,

v svět, který trpkým preludem nás štálí,
opustit nutí zbožných stanů mír.

Z jasného rána soumrak mysl halí,
druhům svým, čas jest, bychom sbohem dali.

Dante (patře na Francesca):

Jak něžný zjev ten plný cudné krásy
v mou mysl vane jako v růži roji,
že znamením se stává, rosou spásy.

A slunce tvář se zvedá ve závoji,
že moh' jsem dlouho v páry jemné řase
naň upíratí zřítelnicí svoji.

Pod mrakem květin, jichž déšť rozléta se
z andělských rukou stále svěží, nový,
výš stoupá, září, volá v nové kráse.

Francesco:

Co, muži velký, tvoji hlavou táhne,
že přísný zrak tvůj do srdce mi padá,
ó, po čems velkém duše tvoje prahne
a bouří zavzní dřív než kdo se nadá?

Dante:

Jak tebe zřím, ty mládí svatá krásu,
má síla chabá v nový boj se dává.
A jeden výkřik zní mi: Spásu, spásu!
však za ním stojí jména tvého sláva.

Francesco:

Mně tajemství jen slovo tvoje značí,
zda v stopě mé se ke slávě kde kráčí?

Dante:

Když tebe zřím, jak božství by se smálo,
a Sluncem lásky všedno vůkol plálo!
Když ženy zjev mne vedl z pekla tůní,
až očistěn jsem v empyreu stanul,
cos neznámého válo sterou vůní.
kde poslední cíl zrakům v pláči vzplanul.

Sbor dívek (vně zdí klášterních):

Pro jediný věneček,
lásky darování,

každý luční kvíteček
mluví jenom o ní.

Pro jediný lásky hled,
jedno pousmání,
chodím smuten, chodím bled,
stále myslím na ni.

Dante:

Tak bylo mi a touha milostná
se v křišťál nebe hlasem krve dví,
teď čirá zazní píseň žádostná,
necht hlasem jejím všechen svět to zví:
teď svoboda mi darem radostná,
jež cele v lásce bezžádostné tkví.
Ó světlo nejvyšší, nad podhopení
se lidí proucí, moji duši vroucí
dej část jen malou svého objevení!

Matouš (přistupuje k Dantovi):

Jest možno, aby mistra marý sen
se změnil v pravé skutečnosti tvar,
by to, co na dně znělo prosby jen,
se žitím vneslo nul všeliký zmar?

Dante:

Vše uziš též, necht klidně mistr spí,
a necht mu v loktech země drahý krov,
ten Dante, na němž vášeň lásky lpi,
již nepovstane z nové písně slov.

Francesco:

Kam cíliš, pěvče, novým dílem svým?
Zas nové bouře vanou nitrem tvým?

Dante:

A schvátí-li bouř mě duše hlubiny,
pak bleskem očištěným tvůj pohled jediný;
již zašla lítost, zde jest usmívání,
ne nad vinou, s níž nemáme víc práci,
leč nad silou, jež v dobrý cíl vše sklání.
Jak měkkým dechem duch mi něžný vane,
já slávu Bice své v tvých očích vítám, pane!

Francesco:

Mou cestou nechtěj jít, červ pochyb sžírá
a tuhou blízkých pádů srdce svírá,

že nevím, věru, nevinnosti pel
kým zázrakem by život nesešel?

Dante:

Mé dílo dvěma zpěvem bude díků:
A Kristus neřek': Jděte, kažte báje
a frašky, kdysi sboru učedníků,
však dal jim základ, z něhož pravda plaje.
To počato jest vše v tom okamžiku.

Sbor bratři (vystoupí s neznámým poutníkem):

(Žalm LXXXVII. 2-4.)

Hospodine, Bože, můj spasiteli,
ve dne v noci před Tebou volám.
Kéž se dostane před tvář Tvou modlitba moje;
nakloň ucho Svě k úpění mému!
Neboť je nasycena bédami duše má,
a můj život blízko je smrti.

Opat:

Zde Matouš z Aquasparty, jehož hledáš,
mu zvěstuj div, jak nade hrobem stal se,
jenž Bonaventurovo tělo kryje.

Neznámý poutník:

Slyš, Matouši, hrob mistra milného
se rozvil náhle vesny zázrakem,
však jeden květ se stvolu tajemného,
ten k tobě ukázal mi cestu sem.
Květ lilie to krásy nepoznané,
jenž trojí barvou září v listech svých,
v něm divně rudá, zeleň s bělí plane
jak v hvězduých třípytech nocí mrazivých.

Matouš:

Kéž zvěděl bych, co znamení to hlásá,
ta divná lilie: to mír a spása?

Dante (k Matoušovi):

Nechť touha tvá je záhy vyplněna,
hle, vidina má žije nedosněna.

(K Franciscovi, jehož ruku vzal do rukou svých a k níž něžně dlouhým se
sklonil polibkem):

Aj, struny všechny vzduch at rozedhvívá,
když zrakem tvým se nebe na mne dívá.
Hle, vzduch jak oheň vznícen v stínech lesa

plá do zelených ratolestí řady,
ó, slyš, zvuk sladký, kterak v písni plesá.
své paní v tobě všech zřím ctností vnady.

(Dante hluboko skloniv hlavu ponoří se ve své vidiny.)

Hlas Beatrice:

Jas nebe právě v tvoji splynul duši,
mé srdce v Bohu poznalo to v plese,
jej lidský duch, co živ jest, nevytuší.
Ty budeš psáti píseň lidstva všeho.

Dante (pohlížeje na Francesca):

Pro tebe, synu, – Bože, chraň ho zlého –
svět zhanobil by mého blaha tíseň,
nechť mlčí o něm, již mi kážeš, píseň!
Beatrice, co nebe káže psát?

Hlas Beatrice:

V půl naší zemské pouti když se vkročí,
já octnul jsem se v tmavém, pustém lese,
neb cesta pravá zmizela mi z očí.

(Hlas nebešťanů opakuje. Sbor se připojí. Dante zvolna odhází hledě k nebesům.)

Tvor čistý v lesku očí svých tě nese!

Hlas Beatrice:

Tu síla stkvělé obraznosti vzplála,
neb jako kolo v stejném rudu vezdy
mou vůli a mé dtění láska hnala,
jež u vír žene Slunce a vše hvězdy.

(Připojí se sbor nebešťanů, pak sbor bratří.)

Dante (poklekaje):

Beatrice! – Hvězdo! – Lásko!

DVĚ UKÁZKY Z NETIŠTĚNÉHO ROMÁNU „OLTÁŘ A ROTAČKA”

—

KAPITOLA ÚVODNÍ

*„Müde bin idi, geh zur Ruh,
schließe meine Auglein zu.
Vater laß in Deiner Hand
alle ruhn, die mir verwandt,
alle Menschen groß und klein,
sollen Dir empfohlen sein. Amen.”*

MALÝ ARNOLDEK, jedináček, přeríkal tuto modlitbičku, jejíž smysl chápal velmi vzdáleně a velmi mlhavě. V rodině obdohodního disponenta pana Grünhuta mluvilo se česky. Otec podházel z malé vesničky v Českomoravské výsočině, a v rodinách židovských na malé vesnici nebylo k němčení příležitosti. Matka ovšem mluvila ráda německy, domnívajíc se, že jest to známka vyššího vzdělání. Také se německy četlo. Německy mluvilo se jenom před služkou. Jednak proto, aby nerozuměla, jednak snad z důvodů prestižních. Odbíral se „Prager Tagblatt”.

Arnold byl vychováván česky, ale němčina byla jazykem svátečním, mystickým, skoro jako hebrejščina. I první jeho dětská modlitbička byla německá, a proto obklopena tajemným nimbem svátečním. Však jako čtyřleté klouče říkal foneticky „Mide bínich kocourů”, aniž mu to vadilo ve zbožné náladě, právě tak, jako když se v šesti letech naučil říkati hebrejskou modlitbu „Hamalach ligoel”. Odříkával ji zbožně stce, ale spíše jako magickou formuli, ne jako modlitbu. Bez této modlitbičky byl by však neusnul a vkládal do ní všechna svá dětská přání, tato modlitbička byla zaříkávadlem, jež si musil odříkati, dít-li ve své dušičce vstoupiti ve styk s Pánbíčkem, jehož živou přítomnost pociťoval snad již od té chvíle, kdy byl vůbec s to, aby podhopil, co Bůh jest.

Dítě jest velký tajemstkář. Ani tatínek, ani maminka se nedověděli nikdy, že jedině Pánbíček to jest, který jest přednětem nejhoroucnějšího přemýšlení malého židovského dítěte. V biblické dějepravě Starého zákona, v těžce překládaných modlitbách hebrejských, v tajemném příšeří synagogy zvláště za velkých svátků židovských stoupala jeho zbožná vědychtivost. Doma se židovské náboženské zvyky nezachovávaly, až na těch několik málo obyčejů, jichž se nevzdávají ani židovské rodiny nejliberálnější. „Mezusa” na dveřích, půst o Dlouhém dni, macesy na velikonoce – to bylo tak asi vše. Tím tajemnějším se jevil zpěv kantorův v synagoze a talár rabinův.

Ale byl ještě jeden zdroj tajemné náboženské nauky: To byla Máry. Máry, jež sloužila v domě již leta a leta, jež tajně brávala malého Arnoldka

do katolického kostela a vždy jej pokropila svěcenou vodou. To bylo největší tajemství jich obou. V mateřské škole slyšel malý Arnold poprvé o Pánu Ježíši, ale to byly proň krásné pohádky, jako byly pohádky ostatní.

Zvláštní hrůzou naň působily od dětství katolické průvody pohřební. Tehdy ještě „funebráci“ měli pochodně, z nichž vydával zvláštní zápach lihový, jež se mísil s vůní květin a kadidla v nevystihlý vjem, na nějž nikdy nezapomněl. A ti kněží v průvodech! Vždy dva v dalmatickách a jeden v pluviale. (Mnoho let uplynulo, než si Arnold osvojl tyto názvy.) Ale jejich složitá oblečení, jejich tajemné obřady jej lákaly tím více, čím méně byl s to, aby se dověděl, co to všecko znamená. „Müde bin ich, geh zur Ruh, schliesse meine Auglein zu“ „Hamaledh hagoel oussi mikol roh jevorech es hanorim“ zůstala dlouho jeho privátní liturgií, magií, kouzelným zařikávadlem i modlitbou.

Ve škole pochopil, že jest učím jiným než ostatní, když nemohl chodit do náboženství k panu katechetovi a když poprvé naň počali spolužáci pokřikovat, že je žid. V náboženství si uvědomil příslušnost k židovství rozumem. Jeden čas stal se orthodoxnějším než rodiče. Báł se v sobotu psát, ale již tehdy mu cosi říkalo, že asi nikdy nebude moci být tak zbožným, jak toho vyžadují mravy a zvyky židovské orthodoxie a že snad proto zůstane zavržen od Pánbicka, kterého měl v srdci ze všeho na světě nejraději.

Zvláštním osudem dostala se mu do ruky katolická biblická dějprava, katolická liturgika pro střední školy. Vedle zemřela sousedka, paní Demelová, po níž zdědil řadu knih. Ne vlastně po ní, nýbrž po jejím synu, kadetovi, který zanechal v bytě několik učebnic vojenských a tyto dvě učebnice náboženství. Ale byly německé, a německá četba dělala Arnoldovi obtíže. Ale skoro současně dostala se mu do ruky biblická dějprava česká, od sousedovic holčičky, asi čtrnáctileté, jež chodila do školy ke ctilhodným sestřičkám k Svaté Anně v Praze a jež mu tuto knihu půjčila snad v tajném úmyslu malé židě obrátiti. Byla to nejdůležitější četba, jež se mu dostala do ruky. Rodiče spatřili v rukou svého šestiletého syna tuto knihu, pokrčili nad tím ramenem, ale četbu mu nezakázali.

Ale tyto čtyři knihy, které se mu dostaly v dětství do rukou, staly se jeho osudem. Ještě dlouho se modlil s větším již porozuměním svoje německo-hebrejské zařikávadlo, ale již počal chápat, co jest to „Otcenáš“, který se modlili jeho spolužáci před vyučováním. S nikým se však o své vědomosti nesdílel. Byly jeho tajemstvím. Pak přišly jiné a jiné dojmy a Arnold již dávno zapomněl na tyto temné citové náboženské krise svého dětství, s jejich podivnou tísní a touhou po Bohu. Z knih po paní Demelové vanulo zvláštní starosvětské pačuli, jež dlouho splývalo pro něho s představou Ukřižovaného, protože ve zděděných knihách byl jeho obraz. Pozdější život zadačil tyto vzpomínky do oněch končin duše, jímž se dnes říká s oblibou „podvědomí“. Přišly však chvíle, kdy tyto „podvědomé“ představy staly se důležitějšími než vše, co bylo konáno vědomě a účelně.

V KAVÁRNĚ „Orcus“ scházela se za války česko-německá literární společnost, která se skládala většinou z jednoročních dobrovolníků, jímž se podařilo, že se ulíli z fronty díky svým redakčním konnexím. Arnold seděl mezi nimi. „Poslyš, Grünhute,“ – řekl Arnoldovi šéfredaktor velkého listu, náhodou jeho vojenský bezprostřední představený: „Když jsem byl teď na frontě, poznal jsem v etapě v Lublani zajímavou dívku. Takový je to blázen, Slovinka. Ze školy, z učitelského ústavu jí vyhodili, když se postřelila z nešťastné lásky k slavnému herci. Doma se jí to také nelíbí. Touží po něčem vyšším a neví, po čem. Hezká není, ale úžasný temperament. Seznámili jsme se spolu v kavárně a dělali jsme spolu nezřízené skopičiny. Lezli jsme na kandelábry, dělali v noci rímus a všelikou jinou prováděli psinu. Ale – co čert nedětl mít, ona za mnou přijela do Prahy, protože to ve svém prostředí nemohla vydržet. A to víš, moje dívka na ni zárlí, ač úplně bez příčiny. Jmenuje se Marja, ta cizinka. To je ostatně také její „divadelní jméno“. Doma jí říkali Mizzi, docela občansky. Nemá tady ale být z čeho živa a domů nechce. Přivedu ji někdy sem. Prosil bych vás všedny, kdybyste se jí trochu věnovali. Je jí, duhince, smutno.“

Arnold odpovídá se skeptickým úsměvem: „Viš, ten příběh je velmi hezký, ale takovýhle historii jsem již příliš mnoho četl.“

„To je právě naší největší chybou, že jsme již všedno četli dříve, než jsme co mohli prožít,“ vmísil se do rozhovoru černošsky kudrnatý básník, který seděl od rána do večera v kavárně a na otázku: „Co děláte?“ odpovídal stereotypně: „Trpím.“ „Budeme vidět, jak vypadá romantika žitá a nečtená.“

„Ale vlastně by se takové věci měly dělat jenom v teorii,“ dokládá Arnold.

V tom nastalo u stolu míšení veliké: Přišel slavný německý lyrik, o pravdu slavný, velkého jména. Protože byl slavný, nesloužil ani v Praze u trénu, ani u zásobovacího sboru, ba ani ne u 73. pěšího pluku, nýbrž ve vídeňském Kriegspressequartieru a do Prahy přišel jenom na dovolenou. Již když vstoupil do kavárny, spěchal před ním jako hlasatel pan vrchní, aby ohlásil, že přijde slavný „pan lyrik“. V tom nebylo ani špetky ironie. „Pan lyrik“ byl odborný výraz v ústech pana vrchního, právě tak jako neopomněl nikdy přivítati Arnolda slovy: „Má úcta, pane mystik!“ V literární kavárně bylo zvykem označovati každého jeho literární etiketou. Mohli jste často zaslechnouti, kterak pan vrchní lituje, že tam jest obsazeno, sedí tam vždycky páni pragmatisté, ale že ten pan konstruktivistu si dnes sedl k pánům prvokřesťanům. To vše bylo stálým hostům úplně běžné.

Velký lyrik zatím došel až ke stolu, seznámil se s těmi, kterých ještě neznal, a zábava se točila kolem dvou věcí: Kolem nejabstraktnějších problémů a kolem ulevvacích praktik. Vždyť všichni účastníci společnosti prožívali přibližně asi stejný proces. Byli vyrušeni ze svých čistě papírových představ, jimiž dosud žili, a byli konfrontováni se skutečným

životem, životem vojenským a reagovali na tyto kontrasty cynismy a paradoxy. Když byla zábava v nejlepším proudu, vrazil do kavárny bez dechu hudební historik a kritik Kaddisch se slovy: „Právě jsem přijel restitem.“ Nikdo mu však nevěnoval pozornosti, protože veškerá pozornost byla upjata k lyrikovi. Mladý kritik, stížený bezmeznou ctižádostí, hraničící na hysterii a slavoman, vidla, že nikdo mu nevěnuje pozornosti, brzo zaplatil a odešel.

Nyní teprve promluvil Olympan: „S čím že to přijel? S restitem? Co je to?“ – než nikdo nevěděl, co je to restit. Ani ve slovníku to nestálo. Arnold pojednou prohlásil: „Už jsem na to přišel. „Restit“ není vůbec nic. To slovo nic neznamena, ale mělo sloužit k tomu, abychom si všimli Kaddische. Nasadil nám brouka do hlavy. Po celou rozmluvu jsme všichni v podvědomí přemýšleli, co to jest restit. Kaddisch dosáhl svého účelu. Upozornil na sebe.“ A byly vyprávěny historky o tom, jak přichází večer ve fraku, aby předstíral pozvání u velkých a mocných tohoto světa, jak u vypjatého telefonu simuluje rozmluvy s rozličnými Excelencemi a milý Kaddisch, jenž byl podivnou směsí talentu, hochštaplerství, ilusionismu a skutečného nadšení, byl po celý večer předmětem zábavy.

„Každý, kdo žije ve světě papíru, musí si nakonec něco nalhat. Je to naše métier,“ pronesl velký lyrik tónem sentenčním.

Jak čtenář již asi zpozoroval, mluvili v literární kavárně všichni úplně stejně vtípně, stejně cynicky a stejným slohem. Atmosféra duševní byla společná. Každý si ovšem sám o sobě myslel, že jest vyhraněnou, jedinečnou individualitou, a zatím nebyla to jenom uniforma vojenská, jež skoro všechny stejně oblékala, nýbrž i uniforma duševní, koncentrovaná to duševnost, při velmi malé znalosti světa a života. Byli tu lyrikové, byli tu kritikové, byli tu příznivci literatury a snobové, ale nebylo mezi nimi ani povídkářů ani romanopisců, ani dramatiků. Pro tyto geny literatury není „Orcus“ prostředím produktivním.

Do kavárny vešla dívka, jež se rovnou hnala za šéfredaktorem Immergrünem. Byla to Marja ohlášená s takovým aplombem. Celkem zklamala představu všech. Vypadala velmi obyčejně, chovala se velmi rozpačitě a nešikovně a nebyla také nijak zvlášť chytrá, ačkoli bylo vidět, že jest impregnována četbou, jež podle představ stálých hostů kavárny „Orcus“ náležela ke vzdělání. Její proslulý temperament se nijak neukázal. Arnold se s ní pustil do rozhovoru a tu se ukázalo, že nepotřebuje nikterak duševní útechy, nýbrž především obživu a zaměstnání. Ptal se jí, zda-li jí již někam poslal pan šéfredaktor.

„Ano, poslal – do Spolku spisovatelů a umělkyní.“

„Nemají spisovatelky a umělkyně pro vás zaměstnání?“

„Ano, poslaly mne k jiné dobročinné dámě do Válečné péče a ta mne zaměstnala tím, že mi dala poukaz, abych koupala děti uprdlíků, polských Židů. Od toho jsem utekla a zas nemám nic.“

„V české společnosti jste se nepokusila?“

„Jak se mám pokusit, když neumím česky?“ – Rozmluva dala se až dosud slovanským esperantem – němčinou.

„Určitě vám, slečno, něco najdeme. Vždyť každý z nás tady má velké konnexe.“ (Slovíčko „konnexe“ bylo jedním z kouzelných slov „Orku“. Mít konnexe znamenalo skoro tolik, jako být tištěnu v „Die Aktion“.) Aby bylo vidět, jak mocní jsou páni v kavárně přítomní, k tomu bylo potřeba jenom málo: objevila se vojenská policie. Vlastně se ještě ani neobjevila, ohlásil ji jenom pan vrchní. A již zmizeli všichni ti mocní pánové od sedmé velmoci ve sklepě, neboť policie pátrala hlavně po jednorozčácích, kteří neměli „přes čas“. Sebe vyšší styky s Excelencemi neudrhnily tuto společnost před obyčejným kaprálem vedoucím patrohu. Dívka sestoupila do sklepa s ostatními a byla jako u vyjevení. Něco takového v Lublani přece jen jakživa neviděla. Pro grotesknost situace neměla však patrně nyní smyslu. Kdyby byli bývali ostatně přítomní spisovatelé skutečně tak dobrými psychology v praxi, jako jimi byli v teorii, byli by poznali, že netrpí Marja žádnými problémy, nýbrž docela obyčejným hladem. Opatřit někomu dleba však bývá časem těžší, než umístiti příspěvek neznámého básníka ve světové revui.

Vojenská policie odešla, společnost se počala rozházeti a Arnold viděl, že mu nezbude, než doprovodit Marju domů. Přes to, že si namlouval, že zachraňuje duši před zkázou, musil si v hloubi duše přiznat, že se mu nedělo ani do tělesného ani do duchovního milosrdenství, za něž sám sebe v duchu tolik velebil. Těšil se však, že to všechno sepíše. Doprovodil dívku až k domovu, aniž na ní pozoroval i jen stín jejího proslulého temperamentu. Rozmluva chvílemi povážlivě vážla. Když konečně dívka byla doma a Arnold osaměl, zjevilo se mu již po sté a prvé v myslí papírové a prázdné ovzduší, do něhož je zvykem zaklet, ovzduší, jež mu sice myšlenky a nápady dává, ale jež je ihned bere a přál si, aby skutečný život třeba bleskem zasáhl do tohoto papírového prostředí, kde vše od pozdravení až po dlouhé konfese je buď problémem nebo ilusí, nebo lží.

V této myšlenkách došel domů. Superarbitrační komise nelhala. Jsme opravdu všichni „mindertauglich“, nikoli jenom vůči vojně, ale vůči životu. S touto myšlenkou usnul, ale ještě dříve zatanula mu na mysl jeho stará dětská zaříkávka-modlitba: „Müde bin ich, geh zu Ruh.“ Ano, jsem unaven prázdným myšlením a skepsí, Bože, pomoz mi, hamalodi hagoel, Otče náš, jenž jsi na nebesích!

FRANT. KAŠPAR:

Z NOVÝCH BÁSNÍ

—

DUŠE VÁŠNIVÁ

Jak hošík byl jsem, který v šeru naslouchá
vášnivě hudbě tvé;
snést nemůže jí, želí a se vzdaluje,
choulí se do samoty své.

Ze spousty tónů pouze malou kytičku
prostíčkou vezme si,
to nejčirější, co ti z duše vytrysklo,
čeho dav nepovšimne si.

Dnes hudba žití tvého navždy dozněla,
ty duše vášnivá;
co bylo tobě snem, mně voní sladčeji,
čistěji v srdci doznívá.

Zmizely nesouzvuky, zanechal jsi mně
zklidněné síly ples:
tak mlha když se za jeseně rozžene,
v plápolu zlata svítí les.

MEZ

Když vstanu od své práce, abych vydech,
samotář nenacházím tědy v lidech;
zarostlou keří spatřím v dálí mez,
ta zahání mi hnus a nese ples.

Splet hustá lísek, doubků mi tam kývá
z kamení, jež se z polí odnášívá;
i v zimě kvete mně tam nachová
fialka, střemcha, růže šípková.

Fialkou jaro časné ovane mně
a létnou krásné mládí hraje jemně;
zřím břehy, řeka plyne jako v snách,
jsem v hájích jako v chrámu prostorách.

Kukačka ve hlubokém lese kuká,
zelené zlato prvních pupat puká,
lučina lesní teskná, střemchy dech
vlá sladce u potoků v úvozech.

U cest se polní růže usmívají,
na zárných kyticích se kolébají
včely. Po vláhém dešti nádhera
duhy se spouští nad mír večera.

Dny mé se jak ty keře polní řadí
a v každém nepokoji hned se zladí,
když rozkvete mé duši nachová
violka, střemhlav, růže šipková.

PŘED OKNEM

Jsou ukončeny všechny boje,
život se chýlí k jeseni;
na pevné zpívám skále stoje,
snové jsou mírem nesení.

Co pějí, krystaly jsou strastí,
jichž netkne se již vzpomínka;
růžence zrnka v hrstí chrastí,
černá je svila hodinka.

Ač víra pevné kořeny má,
chce klesat časem naděje;
ze zvyku uěkdy úzkost jí má
a slunce mlhou zakreje.

Tu pohled s okna uzdraví mě;
hle před ním větrá stará zeď;
přec na ní chytilo se símě,
květ modrý krásli její šed.

A když na kvítky včely sletnou
a pijí s chudých číší med,
zas naděj má se stane vzletnou
a duše rozvíjí se hned.

DŘEVORYT A. HRABALA - DRVAŇ

ZPĚVY SKONÁNÍ

—

POSLEDNÍ MŠE

Na sklonu všech dnů a nejenom dnů,
 i všech roků, nejen roků i všech věků,
 jež byl „Starý dnů“ kdys na orloji
 nebes předurčil a sčet' a změřil světu,
 v horách, vráskách staré matky země
 jako nesetřená slza zapomenut
 stojí chrám.

Ach — co se zdvihalo kde
 po tváři vši země k slávě nebes Pánu,
 co kde bylo křížů, kaplí, svatýň,
 kostelů i zvonů, zasvěcených chrámů,
 posvěcených popelem i vodou,
 olejem i křížmem za modliteb hlasu,
 to vše s líc země zlobným divostem
 smetl antikrist, ten běsů běs, ďas ďasův.
 Jediný jen zůstal chrám ten v horách,
 u něho pak starý plebán.

Sám tu ztájen

žil — ne, nežil, živořil jen z rosy
 nebes, jak trs medu na své lité skále,
 rok co rok, vždy chud, nah, žizniv, hladov.
 Tak lnul k tomu svému chrámu odevzdaně
 jako součást jeho zlí a přípor,
 jako osamělá socha, zarděná veň,
 on a chrám — jen vizte — jedno dílo Páně.
 Tak tu žije, zvoní bílým zvonem,
 lid však nepřichází, bába staříčká jen,
 jež si berlou cestu ofukává,
 slepá . . .

Také někdy divně plebán káže,
 ale k hluchým stěnám, ke kamenům,
 k vyraženým oknům, k vylomené bráně:
 mluví lkavě a zas rozkřikne se
 rozhorleným hromem prudce jako blázen;
 jemu ozvěna pak odpovídá,
 rouhavě se pochedtující: amen, amen . . .

„Bože, Rozbože, jak hrozné časy!“
Vzdychá stařec, s heder shazuje tíž bolů,
vzdychá s Jobem, do prsou se bije:
„Ó proč jsem se zrodil, proč dán život plodu,
zrozen proč jsem přijat na kolena,
přiját, proč jsem dochován až na vrchol dnů,
kdy se levjatan, ta šelma s rohy,
zdvihla z moře na svět k poslednímu lovu?
Hle, jak zdupala v něm jako síti
vše, co Boží, a co nezdupala v skoku,
to v své tlamě tupě dotrhává,
všecko dobré, svaté – krom těch zhytých drobtů.“

Žel, jak země poměnila tvářnost,
veskrz pošlapaná málem na mrtvolu.
Kněží jsou, však bez kněžství a moci,
králové, však běda, bez vážnosti korun,
úřady, však bez spravedlnosti,
soudcové, však bez práv, bez zákonů,
rodiny, však bez úsměvu dítek,
ruček bez tleskotu, hrdel bez výskotu,
matky bez mateřství, panny bez panenství,
stromy bez vrcholů, ohně bez plápolů,
bez víry jsou čela, bez pravdy jsou rty
a ta nádra odumřelá rovna kovu –
bez lásky.

Co žije však, je šalba.
Vždyť ni dleň se nepeče již bez podvodu,
dar tvůj božský, věrný, spravedlivý,
neboť klam mu sype přísady lež v mouku.
Ba již portivého vína není,
vína k oběti tvé mešní, vína z hroznů.
Běda, běda, konec! Již mi nelze
přinášet dál do posledních časů skonu
oběť čistou, oběť dleba – vína.
Přijď již tedy, Pane, sám si odsluž
poslední svou mši. Přijď, Pane Kriste!”

Domluvil tu, požalovav starý plebán,
shodil tíž a svěsil hlavu náhle
do snu, do vidiny božské ukolébán.

Zavzdučel zvon a bije v sluch mu jako ze sna;
zná hlas jeho, zvon to jeho drámu,
ale zladěn jinak, jak by od anděla
podle stupnic nadzemských tak mocně

jako Jerišských trub hudba zeměřesná,
div se v jejích zvucích nerozletí klenba
dřánová jak oblak, zrozený z vln,
div se moci kámen nevysype ze skal,
vklíněný tam na počátku věkův.

Ponejprv zvon zavzněl, surma archandělská,
nebe v létavicích zachvělo se,
andělů i duší vánice to hvězdná.

Po druhé zvon zavzněl, bouře stonů . . .
Očistec se pohnul, a jak ptactva hejna
z bolů hnízd, hle, dušičky se vznesly.

Po třetí zvon zavzněl, hrůzy těžká střela,
jak by zvonovina děl v ní houkla:
padly hrobu závory i pekla
a vos ohnivých, zlých sršní vojska vzlétla.

Jaký vír to zachvacuje vesmír,
jaká padoucnice lomcuje jím běsná
bez hranic a mezí! Tak jen moře
vídrem rozšleháno s oblohou se slévá,
obloha pak zas se leje v moře.
A v té vírné změti duše loví těla,
každá svoje, celé nebo kus jen;
ta zde hlavu, tam ta ruce, bedra,
jiná rozprchlý prach do beztvárna
tvůrčí silou nutí znova v tvar se sebrat.

Jaký vzruch to, jako na počátku,
když Bůh dlaní misil těsto světa!
Všecko vše a víří, kypí, syčí,
jenom dřám tich stojí, ač mu pod základem
skála couvla, hrůzou vyděšená,
jak led roztavená dravých živelů žarem;
stojí posud divem jako maják,
ale změněn, v proměněné kráse,
ve var bouře házeje svá světla.
Jeho okna – perly mihotavé,
jeho brána – démant oslnivý,
jeho věže – krystalové hraně.
Jeho zdi jak plachty mořských lodí
do nesmírna vzduté, vídrem odpoutané,
rozstoupily se po samý kraj země
k pólům protichůdcům, k světa čtveré straně.
Oltář vypial se až v témě nebes

jako v Koloradu hora, velesvatý kámen,
znamenáný v čele bleskným ledu
křížem. A tam pod ním, sám jsa blesk i plamen,
s ministranty duchy, s jáhny archanděly
stojí Kristus připravený v slávě
poslední mši sloužit, souditi svět – amen.

„Amen. Amen. Amen.“

INTROIT zní slavně v rachotu trub, bubnů
z kůrů andělských. Zní bez „Kyrie“ –
k úžasu to plebánova sluchu –
zní též bez „Fjeison“, zní jen v břeskném zvuku:

„Amen. Amen. Amen.“

Vstupte, národové, ze čtyř světa uhlů!”

„Amen. Amen. Amen.“

Vstupte zlých i dobrých rozlétané roje,
vstupte naposledy do Božího úlu!”

Vodstva povodně se řítí k moři,
k drámu lidstvo všecko vře a kypí v hluku,
moře výš se zdouvá, drám se plní
do vrhu až po oblacích kůrů
příbojem to lidí, radosti i smutku.

Najednou jest ticho.

Jako z hrobu
jediný jen hlas se třese vzdechem vzhůru.
Praotec to Adam CONITEOR říká:

Jsem, Pane, z prachu svého znovu zrozen:
jak ve snu ráj zřím, slyším ptáky pět
a duťnám v duchu rozkoši tvých hrozen,
však ten mi hořkne nenadále v jed,
a slaviků tluk hřidi mi připomíná.
Má vina!

Ó jak jsem mohl v ráji na svod ženy
kdys dar tvé lásky věčné zavrhnout,
já sladkým šepetem oblouzený,
já hady nyní obtočený bloud,
jenž proti nim své údy marně vzpíná.
Má vina, ach má vina!

Já zranil všechen rod svůj, syny synů,
já zmařil otcovských tvých ledví rod,
já pro choutky své bídnou laskominu
jsem zabil Ježíše, tvé lásky plod,
tvých božských útroh přesladkého Syna.

Má vina, ach má vina, největší má vina!

Dozněl hlas, a za ním veškeren chrám vzdychá
burácivou ozvěnou slov jeho:

„Vina, ach má vina, největší má vina.“
Řve a lká vše; ten tu skřekem supím
vříská rouhavě a vposled vztekle sípá,
ten tam při zemi jak zraněný štká
holubíným žalem, v horkých slzách hyna.
Tak jen moře burácí blíž břehu,
pěnou rouhá se a slzou splývá;
vlna za vlnou tak, každá hrůzou siná.

Do toho kůr dudů GLORIA hned hřímá:

Sláva na výsostech, sláva Bohu, sláva!

Chváíme tebe, Otče všech Bože,
jemuž to sladké jméno svět dává,
slavíme soudu pozoumem tebe,
zdeptaná tvoje od lidí práva.

Sláva na výsostech, sláva Bohu, sláva!

Tobě též blahopřejeme, Synu,
ať se tvá skleslá na kříži hlava
v potupu sliny – na trůně soudu
korunou slávy pozdvihne zdráva.

Sláva na výsostech, sláva Bohu, sláva!

Tobě též, Duchu, vzdáváme díky,
jehožto lásky horoucí láva
jedny tam mukou, druhé tu blahem
na věky věků podarovává.

Bože trojí, Bože jeden, sláva tobě, sláva!

Ozvěnou hrál ještě po Gloria
prostor. Plebán naslouchaje, v žasu hlavou
potřásl, že není Epištoly
ani Evangelia a že se náhlou

změnou pohnut lidstva chrám, jak ondy
Rudé ono moře s vlnou ve dvě klanou,
když se Mojžíš postavil tam s holí
a měch vídru zadul bouří roztínavou.

Vprostřed anděl postavil se s křížem
a Duch Boží, jenžto vane, kde dře, láskou,
zavál v dav, a každý hned se stavěl
s ní neb bez ní v stranu levou nebo pravou,
perutí hnán duchů, kdo se zdráhal.
Od vlny se vlna hlučnou dělí vřavou,
prostřed rozvírá se moře s volnou drahou.
Po ní Kristus s výšin svých se běže
k oltáři svou nohou bílou, poželhanou,
jáhnny provázen jsa, pozdravován
„SANCTUS, SANCTUS, SANCTUS“ archandělskou slávou
Na trůn usedá pak na oltáři.
Není patěny, trůn nádobou mu zlatou,
samo tělo kalidkem jest krvi,
rozzářeným skvěle pod vítězoslávou,
pozvednutým na oltářním trůně.

POZDVHIOVÁNÍ to – plebán zná tu známou
dvíli velebnou.

Jest ticho, ticho,
chrám se koří všecck se skloněnou hlavou
také těch, kdo vzpírali ji kdysi
na své dračí šíji, s rohy, nepoddajnou.

Od kůru se **BENEDICTUS** line.

Požehnaný, jenžto přišel
po slibů svých pevných mostech,
kteréž zlaté spouštěl k církvi.

Hosannah na výsostech!

Požehnaný, jenž stál v slovu,
vzýván v ctnostech, vzýván v postech
světců, vzdychajících po něm.

Hosannah na výsostech!

Požehnaný, jenžto přišel,
volán při lámaných kostech
mučedníky k svatě pomstě.

Hosannah na výsostech!

Dopěl kůr, a pravá strana lodi
zahořela světlem nadpozemské záře,
jako v les když ráno slunce šlehne,
svítí a zní zároveň svým zlatozlatem.
Zavzněl hlas, – to Kristus Slunce mluvil,
planul k miláčkům svým vpravo od oltáře:

„Pojďte, požehnaní Otce mého,
berte žezla, koruny si stavte
na čela a vládněte již královstvím,
které v zemi palem připraveno máte
od ustanovení světa.
Neboť lačněl jsem, a dali jste mi jísti,
žíznil jsem, a dali jste mi pítí.
hostem jsem byl, přijali jste mne,
nah jsem byl, a přidělili jste mne,
v žaláři, a přišli jste ke mně.“

Pohnutí tu čela vpravo zdvihlo,
a les vyvolených, prosluněných jasem,
svému Slunci za odpověď vděčnou
rozšuměl se rázem ve vrcholcích slastně,
rozšuměl se sladce, opojením zmaten:

„Kdy jsme viděli tě, Pane, lačnicího,
že jsme jíst ti dali a kdy žíznicímu
tobě podali jsme pítí?
Kdy jsme viděli tě hostem,
že jsme přijali tě? Aneb nahého,
že jsme přidělili tebe?
Aneb v nemoci neb v žaláři,
že jsme přišli k tobě?“

Odovídá Pán jim:

„Amen pravím vám,
pokud jste to učinili jednomu z mých bratří
sebe menších těchto, mně jste učinili.“

Potom obrátil se vlevo: Ihned bylo
jako při zatmění slunce. Hlas i jeho
pohled stře tu po zástupech tmu a ticho
jako černé sukno, jako hrobní příkrov:

„Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného,
který připraven jest ďáblu i andělům jeho.“

Skončena mše.

Plebán v žasu zírá,
jak tu předstupuje ještě anděl jáhen
a jak IFE do duší všem zpívá,
vyvoleným zpívá, zavrženým hřímá.
Chrám se prázdní, lidstvo rozchází se valem
bez loučení, bez shledání, každý jinam,
jeden v radost věčnou, druhý v žalu plamen.

Tam, kam Kristus se svými se zdvíhá,
poslední jde starý pleban slaven.
Za ním dirám se říti. — Amen.

JAN KARNÍK:

TŘI EPIGRAMY

SUUM CUIQUE V JISTÉ PARTAJI

Pan Melhuba, agitátor,
dostal plné koryto.
Ideový propagátor
mošnu, hůl a varyto.

ROSTEME!

Optimisté – pomalu!
Zrno padlo na skálu,
Obzor zašel, Archa hubne,
Eva smutně pohřbena.
Hynou dobrá semena.
Němčuně však plíce schlubné
rosteme! řvou do vzduchu.
Je to pravda do písmene?
Nehyneme od kořene,
chudneme-li na duchu?

UZNÁNÍ SOVĚTŮ

Ačkoliv to čertem sirdí –
jaké průtahy?
Poteče hned med a strdí
z Moskvy do Prahy!
Předem všem, kdo dají placet,
vyplatí se pětadvacet . . .

NEZNÁMÝ PŘEKLAD JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

MÁM VÁM napsati, jak jsem přišel k rukopisu Jaroslava Vrchlického?
Takto:

Když jsem byl farářem ve Veltrusích, docházel jsem často na Vepřek, kde žili na odpočinku dva nezapomenutelní, příkladní, nelíceně zbožní bratři, kněží Antonín a Alois Kolářové. Starší Antonín býval farářem v Ovčárech u Kolína; mladší Alois ve Veltrusích a potom na Vepřku, na patronátě hrabat Chotků. Pro bolení hlavy odešel Antonín na odpočinek a uchýlil se dočkat smrti u Aloise do Veltrus. A bylo na čase, že přišel, neboť Alois pro svou nesmírnou dobrotu nebyl by pomalu už měl co obouti a do čeho se obléci, ba někdy snad ani čeho se najíti. Veltrusští osadníci vypravují dosud, jak pan farář Kolář nedovedl nikomu odepřít podpory nebo almužny, až leckdy sám se octl ve značných nesuázích. Tak prosicímu bosému vandrákovi dal boty, které si pro něj sezul s nohou, spoléhaje, že má ještě jedny na správc v ševce. Ale hned nato přišel kostelník, aby pan farář šel zaopatřit kohosi nemocného. Teď bylo zle. Ale přišla nenadálá pomoc. Nedaleko fary proti kostelu byla hospoda, a právě z ní přinesla mu hostinská ty boty, jež dostal vandrák na faře. Dostal je a hned je v kofalce propil. Pan farář si musel nechat od hostinské pořádně vycinkat, že to svou dobrotou přivede tak daleko, až nebude ani mít do úst co dát. Když tedy přišel z Ovčár bratr Antonín, vzal skrovničké příjmy a výdaje Aloisovy do rukou a uvedl do jakéhos pořádku a Alois se pokorně poddal. Jak se uprázdnila na patronátě fara vepřecká, požádal o ni pan farář Alois, aby mohli obstojněji být živi, a obdržel ji.

Kolářové byli bratři matky Vrchlického, nebo jak oni jej vždycky jmenovali, Emilovy. Emil proto docházel ke svým strýčkům na faru do Ovčárů do Veltrus. A zde právě učinil si vážnou známost se svou potomní dotí, sl. Podlipnou. Pokud vím, přišel tam i za něho farářování jednou se svou rodinou na léto a pamatuji se, jak o nějakém pohřbu, který se ubíral vedle jeho bytu, vyšel ven taky se podívat na průvod jen tak bez kabátu a s dítětem malým v náručí. Taky na Vepřek jezdíval později jednou nebo dvakrát do roka navštívit své strýce sám nebo s celou rodinou; ale pobyl jen do odpoledního nebo večerního vlaku a pak se zase vracíval do Prahy. Kolářové se naň těšili; jenom se velice rmoutívali pro některé jeho básnické publikace, jež se přičily jejich náboženské víře a mravnímu citění. Proto se stále a stále za něho modlívali, aby se vzpamatoval. Že se Vrchlický dal v Klatovech ve své nemoci zaopatřit sv. svátostmi, přičítám právě těm vroucím prosbám obou zbožných kněží za Emila.

Menší Antonín byl všestranně vzdělaný, neobyčejně bystrý duch, který s velkou pozorností sledoval náboženské i politické poměry jak rakouské tak zvláště české. České dějiny znal jako málokdo. Jako farář ovčárecký horlivě, neúnavně účastnil se spolu s nebovidským kaplanem (později farářem) Ant. Dvořákem na Kolínsku voleb do říšské rady a do sněmu. Jemu taky Vrchlický zasílal každou sbírku svých nových básní, pěkně vázanou vždycky s připsaným věnováním.

Alois byl nadšený, vroucí, pohotový kazatel, hlásal slovo boží se zápalem, na něj nikdy posluchači nezapomenou. Jednou byl jeho modlitbě po mši sv. přítomen jeden moravský panáček; napotom často opakoval, že s takovou vroucností nikdy nikoho neslyšel se modlit. Když i Alois, jemuž slábnul sluch, uchýlil se do výslužby, žili napotom oba dále v novém, čistém malém domku na Vepřku, věnujíce všedhen čas četbě, modlitbě a přípravě na smrt. Záhy z večera chodívali spat, ale připravili si už hraničku dříví do kamen. Ráno pak o 4. hodině vstávali a připravovali se rozjímáním a modlitbou na mši svatou.

Nu, a k těmto úctyhodným, vzorným bratřím na Vepřek na faru i „na výměnek“ jsem z Veltrus často chodíval. Vždycky jsem míval na programu celou řadu věcí, na které jsem se dítel pozeptat nebo radu požádat; o kterých s oběma tak zkušenými a zbožnými duchovními přál jsem si porokovat. S nimi sdílel jsem své všecky radosti i žaly. Vzpomínám si na ty hovory společné, přátelské, sdílné, srdečné jako na nejkrásnější divile, co jsem zažil za dobu svého mnoholetého působení ve Veltrusích. Ale nechodíval jsem na Vepřek s holýma rukama, nýbrž vždycky s nějakými novými knihami. Co jsem kdy nového, vzácného si pořídil nebo vypůjčil, se vším jsem se svěčoval „v epřeckým pánům“. Jednou jsem přinesl P. Maryana Morawského T. J. „Abende am Genfer See“ přeložené z polštiny do němčiny. Kniha se nám všem velice líbila. Ale byla tam ve francouzském originále citovaná část Mussetovy básně, kterou básník nazval „L'Espoir en Dieu“, již jsme nerozuměli. Pan farář Antonín opsal citát a poslal do Prahy Vrchlickému, by jej přeložil. A téměř obratem pošty přišel nejen překlad citátu, ale celé básně. Od Kolářů obdržel jsem jej já. Tak jsem k němu přišel. Aby pak nepropadl zkáze, daroval jsem rukopis ten svému milému příteli dp. Jos. Kovárovi v Brně.

NADĚJ V BOHA

Ó Ty, jež nikdo poznati nemohl
a nezapřel bez lži, (aniž by lhal)
odpověz mi, Ty, jehož vůlí jsem se narodil
a jehož vůlí zítra umru!

Proč se nedáš chápat?
Proč necháš pochybovatí o sobě?
Jaké smutné potěšení můžeš mít z toho,
že pokoušíš naši důvěřivost?

Co člověk pozvedá hlavu,
myslí, že Tě uzří v nebesích,
tvorstvo, jeho vymoženost,
jest jen ohromný chrám v jeho očích.

Co člověk do nebe vstupuje,
Tebe nalezá, Ty žiješ v něm,
trpí-li, pláče-li miluje-li,
je to jeho Bůh, jenž tomu tak chce.

Nejušlechtlejší vlohy
nejvyšší ctižádost jest
dokázat Tvou jsoucnost
a slabikovatí Tvé jméno.

At nazývá Tebe jakkoliv,
Bramou, Jovišem, Ježíšem,
Praydou, Věčnou spravedlností.
k Tobě se vztahují rámě všech.

Poslední syn této země
děkuje Tobě z bloubí srdce,
jen když do jeho bidy
se přimíchá zdání blaha.

Celý svět velebí Tebe,
pták Tě opěvá v svém hnízdě
a za jedinou krůpěj deště
tisíce tvorů Ti žehná.

Tys nestvořil ničeho, co by nebylo obdivuhodné,
nic z Tebe se nám neztratilo,
všecko se modlí a Ty se nemůžeš usmátí,
aniž bychom nepadli na kolena.

Proč tedy, Mistře nejvyšší,
jsi stvořil zlo tak ohromné,
že rozum i ctnost sama
se lekají je vidouce?

Když tolik věcí na světě
prohlašuje Božství
a svědčí o otci,
o lásce, síle, dobrotě;

jak pod svatým světlem
lze vidět tolik ohyzných skutků,
že hasne modlitba
na rtech nešťastníka?

Proč v Tvém nebeském díle
jest tolik živlů tak málo souhlasných?
Nač je tu zločin a mor?
Ó Bože spravedlivý, k čemu je smrt?

Tvůj soucit byl asi hluboký,
když se svým dobrem i zlem
ten obdivuhodný a chudý svět
povstal v pláči z chaosu!

Když chtěl Jsi mu uložit
bolesti, jichž jest pln,
pak neměl Jsi mu dovolovati,
by zahlédnouti mohl Tě v nekonečnosti.

Proč Jsi nechal naši bídu,
že smí snít o Tobě a tušit Tebe (Boha)?
Pochybnost tak zpusťovala zemi,
že vidíme buď příliš neb tuze málo.

Je-li Tvůj křehký tvor
hoden, by se přiblížil k Tobě,
měls pak nedati, příroda
by Tě zahalila a ukryla.

(Zde je vynechána sloka, ale důležitá k doplnění myšlenky a proto ji také překládám.)

**Pak by Ti zbyla Tvá moc
a my bychom cítili její rány,
ale odpočinek a nevědomy
byly by zmírnily o hodně naši bídu (zlo).**

**Jestliže bída a modlitba
nedostihnou Tvého majestátu,
ponech Sobě svou osamělou velikost
a uzavři pro vždycky nesměrnost.**

**Jestliže však naše smrtelné úzkosti
mohou vniknouti až k Tobě,
jestliže ve věčných nivách
Ty naše sténání někdy slyšíš.**

**Pak zdrť (rozlom) tuto hlubokou klenbu,
která pokrývá tvorstvo,
pak zvedni závoje ze světa
a objev se, Bože spravedlivý a dobrý!**

**Ty uziš na zemi pak
jen žhoucí lásku víry
a veškeré člověčenstvo
padne na tvář před Tebou.**

**Slzy, které je vyčerpaly
a které vytekly z jeho očí,
jako lehká rosa
se rozplynou v nebesích.**

(Zde končí Váš výpisek; následují ještě v originálu dvě sloky, které k vůli úplnosti podávám:)

**Pak uslyšíš jen své chvály,
jen souzvuk lásky a radosti,
rovný zpěvu Tvých andělů
naplňujícímu Tvůj věčný pobyt.**

**A v tomto nejvyšším Hossiana
Ty uziš v bouři našich zpěvů,
jak prchá pochybnost a rouhání,
zatím co Smrt sama
se připojí (v zpěv) svými posledními akcenty.**

RŮŽE ZÁHROBNÍ

Vy spíte, vy spíte.
 Země kolébá vás v loktech svých
 a na tisíce slzí růžových
 u opuštěné zdi
 vypláčou resedy.
 A já takový vzpurný jsem
 a tak nepoddajný.
 Vy spíte, vy spíte.
 Luna
 v půlnoc libá vaše rovy,
 posříbřené třpytem hvězd
 a dlouhé stíny
 vystupující z temných větví břečtanu
 objímají rány Ukřižovaného
 čerstvou krví zrosené.
 Vy spíte, vy spíte,
 a včera ještě
 kolébali jste osudy světů,
 vy všichni Samsoni,
 tak silní, vzpurní a nepoddajní
 jako já.
 Vy spíte, vy spíte.
 Necht' baldachýn
 z rajských snů setkaný
 nad hlavou vám visí
 veliký
 jak sláva této vzpurné planety,
 vonný jak veškerá její láska
 a tichý
 jak všechen smutek její.
 Vy spíte, vy spíte,
 a já dál potáhnou život svůj
 počatý pod smutkem hvězd,
 jak Samson
 vzpurný a nepoddajný
 dál ponosu
 všechnu lásku této země
 a všechen smutek její,
 dokud s náručí otevřenou
 se nenakloní ke mně . . .

STAROSLOVANSKÉ HYMNY KU POCTĚ SVATÉHO CYRILA

POČET kanonických hodinek jest v obřadě řecko-slovanském týž jako v obřadě římském. Jsou tu nešpory (večernaja), je tu kompletář (po-večerije maloje), dále matutinum (polunoštnica), laudy (utřeňaja) a čtyři malé hory (čas pervyj, tretij, šestyj a devjatyj). Ale jinak sestava těchto hodinek jest docela rozdílná od officia latinského. Žaltář ovšem tvoří i v byzantské službě církevní podstatnou součást sborových modliteb. Jest rozdělen na dvacet *kathismat* čili *sědalen* (κζθισμα, *sědabna*, odtud, že se říká *sedě*) po sedmi neb osmi žalmeh, jedno *kathisma* připadá nešporám, dvě jitrním hodinkám, takže během týdne se mine všech 150 žalmů. Jinak se skládají hodinky z celé řady písní, oslavujících vznícenou mluvou tajemství dne neb svátku. Rytmus těchto písní, zvaných obyčejně *tropary*, jest vázán jediné přízvukem a počtem slabik, někdy také konec vět před přerývkou vyznívá v jakousi asonanci. Jiné takové kratší písně, podobné latinským antifonám, zovou se *stichiry* (z řeckého στιχηρός). Stichiry mají různá jména: tak na př. *stichir*, vztahující se ke *kathismatu*, sluje *sědalen*, nebo *stichir*, vyjadřující prosbu za osvěcení ducha, *světlen* (προσχητικός).

Prvotní skrovné písněové sloky vyrostly v VIII. století v složité útvary hymnické, zpámé pod jménem kánonů. *Kánon* obsahuje devět písní či ód (řecky *ódy*), jejichž vznik byl původně spjat s devíti kantiky*, recitovanými střídavě v jitrních hodinkách. Poněvadž druhá z těchto písní, kantikum Mojžišovo (Deuter. 32, 1-43), čtává se jen v době postní, bývá druhá píseň v kánonu obyčejně vynedávána, ale staré označení zůstává, takže po první písní následuje hned třetí. Každá z písní má předzpěv, zvaný *irmos* (řecky *heirmos*), jenž udává nápěv i metrický rozměr ostatních tří strof; jest zde tištěn kursivou jako motto. Na konci jest k písní vždy připojena sloka, opěvající Pannu Marii, slovansky zvaná *Bogorodičen* (řecky *Theotokion*). Kánon se zpívá v laudách. Mezi šestou a sedmou píseň se vsouvají kratší hymny, *kondak* (κοντακίον) a *ikos* (ίκος), jež se nezpívají, nýbrž čtou.

Kányony zpívané během církevního roku v officích denních jsou obsaženy v několika knihách: nedělní v Oktoichu, všedních dnů v Parakléstiké, postní v Triodi, velikonoční s týdnem svatodušním v Pentékostariu. Pro slavnosti svatých užívá se zvláštních příruček, jež zahrnují vše,

* Jsou to: píseň Mojžišova (Exod. XV. 1-19), druhá píseň Mojžišova (Deuter. XXXII. 1-43), píseň Annina (I. Král. II. 1-10), Habakukova (Hab. III. 1-9), Isaiášova (Is. XXXV. 9-19), Jonášova (Jon. II. 3-10), tři mláďenců (Daniel III. 26-56), druhá píseň tří mláďenců (Dan. III. 57-88), Magnificat (Luc. I. 46-55).

** Jest v překladě kánonu vyznačen zkratkou *Ě*.

co náleží k jejich bohoslužbě. Bývají rozděleny podle měsíců na dvanáct svazků, jimž se slovansky říká mineje (z řeckého *μνηα* sc. βιβλια). Slovanské mineje vznikly již v nejstarším období církevně-slovanského písemnictví. Zlomky minejí, zachované v kodexu Klócově a Supraslském z XI. století, patří mezi ony řídké památky, v nichž se nejvěrněji obráží stav písemnictví za časů sv. Cyrila a Metoděje. Na Rusi nabyly později mineje obrovských rozměrů v zpracování metropolity moskevského Makaria (1542–1564). Zkrácenou redakci těchto makarievských minejí pořídil v letech 1689–1705 rostovský metropolita Dmitro Tup-talenko. V minejích, jež obsahovaly též životopisy světců a oslavné řeči k jejich počtě, zachovaly se nám slovanské legendy o sv. Cyrilu a Metoději, prology a pochvalná slova. V nich se také čte i kánon s ostatními hymny. Vedle kánonu, věnovaného sv. Cyrilu, byl také kánon, vělebící oba svaté bratry společně.

Oba kánony slovanské, jak Cyrilův, tak Metodův vyšly poprvé v památném „Kirillo-Methodievsčém Sborniku“, vydaném od M. Pogodina v Moskvě 1865. Kánon Cyrilův, o jehož český překlad jsem se tuto pokusil, přetiskuje se tam podle dvou rukopisů, z nichž prvý, z XIII. stol., našel V. J. Grigorovič ve výklenku nemocnice kláštera Zografu na hoře Athos (str. 243–250), druhý přepsal A. V. Gorskij z mineje moskevské synodální knihovny, z konce XII. neb počátku XIII. stol. (str. 285–290); cenné varianty k těmto kánonu, ze tří rukopisů téže moskevské synodální knihovny, podal tamtéž (strana 550–555) A. Arsenjev. Tutěž službu sv. Cyrila, i s našim kánonem, vydal podle jiných osmi rukopisů T. J. Srezněvskij (Svěděníja i zamětki o maloizvěstnyh i nelzvěstnyh pamjatnikách, vyp. III., str. 67–78). Avšak i přes tuto dosti hojnou rukopisnou tradici skýtají mnohá místa, patrně porušená spěšnými opisovateli, nemalé obtíže. Ničemně možno v těchto starobylých zpěvech i v této nedokonalé podobě a v prostém ztlumočení řeči nevázanou postihnouti tep vroucích ritů, jež kdysi hudila svatá vzpomínka na zářný zjev soluňského filosofa.

HYMNY NĚSPORNĚ

SĚDALEN.

Prozřít jsi své srdce modlitbami k Bohu, osvítit jsi duši naukami Bohem vdednutými a nyní jsi přišel, abys byl světlem večerním. Proto dnes slavíme tvou světločárnou paměť plesáním srdce, přeslavný Cyrile!

STICHIRY.

S ctností jako skvoucí okrasou, Otče, proběhl jsi všecek svět. Pracovník podobný včele, vkládal jsi přesvatý med Božího poznání do srdcí věřících v jednoho Krista, který přišel na zemi z neskonaleho milosrdenství a veliké dobrotnosti zbožnil lidi.

Tich moudrostí Boží, pln lásky, ozdoben učením pravověrných, blažený Cyrile, prošel jsi města a kraje, Bohem ulovené, osvěcuje milostí

ty, kdo posud nepřijali spasitelného poznání. Proto tě ctíme posvátnými zpěvy.

Život tvůj byl bez úhony a hoden chvály a smrt ctná před Bohem vesměrným, jemuž do rukou jsi odevzdal, Otče, duši ospravedlněnou polepšením. Proto tě žádáme, popros jej za nás, abychom tě věrně chválili, a tak našli milost.

Čistá duchovní vzpomínka na svaté uhostila se v tvém čistém srdci, všeblahý Cyrile, otče svatý! Objevil jsi se strašlivým pronásledovatelem zlých dudů, a lékařem netoliko zjevných, nýbrž i skrytých neduhů. Proto, požívaje důvěry u Boha, milovníka lidí, neumdlené pros a osvoboď nás duchovních i tělesných poskvrn.

TROPAR.

Od plenek trvale jsi sobě učinil moudrost sestrou, bohohlasý! Spatřiv ji zářící jako čistou pannu a přijav ji, uvedl jsi k sobě. Jí ozdobil jsi svou duši a svůj rozum jako zlatými klenoty a stal jsi se jakoby druhým Cyrilem, blažený, rozumem i jménem moudrý!

K ÁNON.

PÍSEŇ PRVÁ.

*Otevru ústa tvá a naplněna budou
duhem.*

Přiložil jsi své božské rty k čiší moudrosti a napil jsi se nápoje spásy. Rozumem jevil jsi se světlem národů a sekerou utínající každou ďábelskou nástrahu.

Dárce světa Bůh rozžehnul tě jako svítilnu a označil tě za učitele celému světu a poslal tě učit knihami zákona zatenučlé národy západní.

Svatým Duchem, ó moudrý, vylovil jsi z hlubiny Božích slov perlu zbožnosti a knihami Božího zákona, ó blažený, posvětil jsi národy.

B. Spanilá mysl tvá převýšila nebeské síly, neboť jsi se stala duchovním chrámem Božím, která nosila v životě – panenská hora přesvatá – našeho Boha.

PÍSEŇ TŘETÍ.

*S výše jsi sestoupil na zem z vůle svrhované
všemoci. Z nehlubší jdmy jsi povznesl lid-
ský rod! Neň svatého nad tebe, Pane!*

Slovem i srdcem i rozumem hlásal jsi Krista, Syna Božího, vtčlenou moudrost i sílu i slovo, ó blažený! Přivaly svých podobenství udolal jsi trojjazyčníky.

Vpravdě stal jsi se harfou podobenstvími svatými. Zaplašil jsi sen, vyluzuje nám překrásně, svatou duchovní hudbou, hlas spásy.

O rozumě ohnívý! Ó polnice libohlasá! Ó slavíku zpěvavý! Ó vlaš-
tovko švitořivá! Ó jazyku v podobenstvích sladší medu, moudrý Cy-
rile, vzpomeň nás všech!

B. Podle úradku Otcova odvččný Syn, jakožto Slovo, zastíněním Du-
cha svatého vtělil se v lůno tvé, Rodičko Boží, a tělem se z tebe zro-
dil k spáse našich duší.

SÉDALEN.

Slovu Moudrosti.

Jako záře osvitiv všecku zemi, pronásleduješ kacíře, pátraje na vý-
chodě i západě i na severu a jihu. Trojjazyčnický napravuješ, káže kra-
lům, mluví jim jazyky a dáváje jim knihy. Došel jsi do Říma a tam jsi
tělo své složil, ó blažený, odevzdav do rukou Páně svou duši. Učíteli
zbožnosti, pros Krista Boha, aby udělil odpuštění hříchů těm, kdo uctí-
vají v lásce tvou svatou památku!

PÍSEŇ ČTVRTÁ.

Sedící v slávě na trůnu Božství.

Opustil jsi svou vlast, jako druhdy Abraham,^{*} přiozдобil jsi se tou-
hou po větší moudrosti jako zlatými šperky, třpytěl se nad míru jasný-
mi paprsky.

Kopím svých slov ostře dorážíje na madianský blud, proklál jsi jako
Zambriu^{**} ty, kdož zamítali tělesný obraz Ježíše Hebrea, jenž se zjevil
v těle.

Illásal jsi, že soupodstatna jest Otcí i Synu síla svatého Ducha, troj-
slunného světla, kterým se stáváme, podle daru, Božími, syny světla a
dědici pravdy.

B. Byvše sebou, Panno, vysvobozeni z prvotného odsouzení Ada-
mova, našli jsme radost nevypravitelnou. Neb jsi zrodila počechnání
všech, Syna Božího, v naší podobě.

PÍSEŇ PÁTÁ.

*Nyni vstanu, řekl Bůh skrze proroka, nyní
se oslavím, nyní se povznesu^{***}, přijmu
padlého od panny a pozdvíhnu jej zá-
zračně k světlu svého božství.*

Když jsi se okrášlil dobře svou masí, milost se ti rozlila na rtech^{****},
ó blažený, a vysušila tvými slovy, ó duchem moudrý, močalovitou pro-
hlubeň rouhačů.

Stáls pevně, zastáváje se víry, ó moudrý, svým slovem jsi vytínal
léčky, o něž se mohlo klopýtnouti, rovnaje věřícím stezku Boží, veda
poslušné do města Kristova.

Přeplul jsi podivuhodně svým slovem a podobenstvím, blažený Cy-
rile, bezednou tůň, a blahou věrou všel jsi z mračné bouře do tišiny
vyšších sídel.

* Gen. XII. 1.

** Num. XXV. 8.

*** Is. XXXIII. 10.

**** Ž. XLVI. 3.

B. Spasitel lidí, Otci rovný Syn, stává se člověkem. Z tebe, přechází, přijal tělo, a z pozemšťanů učiniv bohy, přítúčastnil je království Božího.

PÍSEŇ ŠESTÁ.

Ocitl jsem se v hlubině mořské a potopila mě bouře poklesků mých. Avšak sestup jako Bůh a vyved' z hniloby život můj, ó přemilostivý!*

Sněm stoupců agarenských zmrtněl, jak zimou zkřehlý had, v podobenstvích trojzlunného a jednoho Božství pozbyv síly.

Zjevil jsi se kacířským nepřátelům jako vybraná střela, uložená v toulci svatém**, jak píše prorok, chráněná Božstvím a prostřelující nepřátele.

Oblíbiv si z mládí moudrost, přijal jsi v pravdě Sofii (= Moudrost) za svou sestru a umoudřil jsi se v Bohu, ó blažený, a stal jsi se filosofem.

B. Ezechiel spatřil tě jako bránu, kterou prošel toliko sám nejvyšší Bůh***; z tvého svatého života, prošed tělem, přechází, nechal jsi neotevřenou.

KONDAK.

Uvrdým a od Boha vnuknutými učením osvěcuje svět, oběhl jsi, blažený Cyrile, vesmír jako blesk oslňujícími svity, rozsévaje přesvětlé slovo Boží na západě i severu i jihu, osvěcuje svět zázraky.

IKOS.

Zamilovav si přesvětlý život, ó moudrý, zářemi trojzlunného božství osvěcován, projel jsi bleskem vesmír, osvitiv severní i jižní kraj, západním pak zaskvilo světlo nezadávající. Proto i mně, blažený, zapuď mrak hříchů a vypros, aby s výše mi byla seslána duchovní milost. Neboť požíváš důvěry u Boha, abys se bez přestání modlil za všechny.

PÍSEŇ SEDMÁ.

Neposloužili tvorové.

Pištalami svých řečí, ó blažený, moudrými příklady, krásou a sladkostí svých slov, pozýváš ovce do svatých ohrad.

Nezalekl jsi se, učitel, vejíti jako vojín samojediný mezi pluk židů. Podobenstvím z proroků rozmetl jsi ve své moudrosti sloup všech jejich kmenů, jako onen kananejský.****

Ty, ó blažený, jsi pro všedny pramenem znamenáným***** pravé víry, napájejícím vždy zlatotokou vodou zbožné syny a naplňujícím církev Páně jako řeku svým prouděním.

B. Širší nebes učinil Bůh tebe, která jsi nepoznala zásuub, vtěliv se

* Ž. XLVIII. 3.

** Is. XLIX. 2.

*** Ezech. XLIV. 2.

**** Gen. X. 19.

***** Cant. IV. 12.

do tvého lůna, přechistá. Proto tě žádáme, pro šíři mého pokání zbav
mě tísnivých poklesků!

PÍSEŇ OSMÁ.

Služebníky zbožné.

K světlu se přivinuv, zjevil jsi se, filosofe, světlem té chápatosti, která
jest z Boha. Neb jsi se stal jakýmsi druhým Pavlem, svými činy pro-
běhnuv veškerou zemi, záře jasněji než slunce mezi národy slovem
svého učení.

Když shromáždění židů v severních městech u Chazarů pronikavostí
tvých slov, ó blažený, bylo rozvráceno, přidalo se k tobě. Neboť ty,
učiteli svatý, sklál jsi mnohé, jako David Goliáše mezi pohany.

Země panonská, majíc tebe za velikou ohradu a pevnost, ó blažený,
potírá knihami kacířské bludy a trojjazyčníky, jsouc pevně vyučena
tebou. Proto konajice ustavičně tvou památku, ó učiteli, oslavujeme
Krista.

B. Poučení z knih svatých proroků, Panno, věrou tě velebíme jako Bo-
horodičku. Neb tys, dívko, zrodila starce dnů*, jako nového člověka.
Proto tě, přechistá, opěváme a vydivalujeme.

PÍSEŇ DEVÁTÁ.

*Neboť Eva chorobou neposlušnosti kletbu
přivodila.*

Jako drahokam, zastkvívající se na hranách, vložil tě Kristus, ó moud-
rý, do koruny církve. Pro něho jsi se trdil do smrti, rozmnožuje štěp-
nici věřících poznáním a uctivostí.

Stal jsi se učedníkem blaženého Pavla. Řídě se jeho skutky, odebral
jsi se do západních krajín a rozséval jsi slovo mezi národy. V Římě, po-
blíž chrámu (sv. Klimenta), odevzdal jsi svého ducha do rukou Bohu.

Jako slunce zaplál jsi, učiteli, na zemi paprsky svých podobenství,
jimiž mluvil Bůh, osvěcuje všude ty, kdo tě opěvají věrou a stojí u rakve
tvého těla. Pamatuj, ó blažený, na své učedníky!

B. Paprsky svého světla, přechistá, osvět' nyní duši mou, pozdvihni
ji ležící v hrobě zkázy, skruš nepřátele, kteří stále zkormoučují mou
duši a strhují mě do hříchu.

SVĚTILN.

Jako světlnu ukázal tě Kristus světu a jako učitele veškorenstva, pře-
blažený Cyrile, soluňská ratolesti. Proto i nám, slavícím ctnou tvoji
památku, vypros u něho slitování!

* Dan. VII. 9.

A. S. CHUDOBKA:

KVĚTINY

Koupím si květiny na ulici,
ne pro svou radost,
ani ne proto, že je to v městě zvykem,
ale proto,
že s nimi do každého domu půjdu,
kde leží nemocný těžce úpějící.

Stanu se na divíli
andělem,
jenž očima nadějí rozhořelýma
ubohé duši pochybnost spálí.
A každé té duši pak řeknu,
že ty květy
jako poutnice přišly sem z nesmírné dáli,
aby duši opuštěnou
jak obrázek někde v ústraní
ozdobily.

A také řeknu,
že ten kvítek bílý
boží je veliká láska,
aby se k ní proto obrátil.

IAN VINAR:

SURSUMI

Ze slova každého v Brevíři
Kristova prýští krev.
Nad každou stránkou posvátnou
andělský slyšíš zpěv.

Antifon úchvat srdce jímá,
pro nebe ti je rve.
O, ze všech náručí, Pane Bože,
nejlíp je v náručí Tvé.

Rozkoš, tat svůdcem je lstivým a hadím.
Jak tráva zajde, pomine.
Bože, chcem výš, ty veď nás vzhůru!
Ne remniscaris, Domine!

LITERATURA A FRANCOUZŠTÍ KATOLÍCI

KDO SI CHCEŠ učtniti celkovou představu o literární tvorbě francouzských katolíků, sáhni po příručce vydané roku 1925 a nazvané „*Manuel illustré de la Littérature Catholique en France de 1870 à nos jours*“ (CXVI+256p. „Editions Spes“, 17 rue Soufflot, Paris Vc, cena asi 23 Kč).

Dílo je opatřeno množstvím podobizen předních spisovatelů katolických a má, jak patrně, obsáhlou (o 116 str.), zajímavou předmluvu člena francouzské akademie Henri Bremonda*. V ní prozrazuje autor leccos, co sám zažil a co mu utkvělo v paměti ze styků se starší generací, především pak chce upozorniti, kde všude se projevil genius katolicismu: v dílech vynikajících biskupů, kazatelů, v hojně literatuře hagiografické a asketické, v katolickém školství, v činnosti katolických nakladatelství a pod. Také nám představuje pisatele dalších 9 kapitol, z nichž každý má jakési jméno literární. *J. Nesmy* píše o povídkáři katolických, *J. Morienval* jednak o romanopiscích, jednak o žurnalistech, *P. Billaud* o básnících, *A. Poizat* o divadle, *A. Praviel* o kritice, *de Grandmaison* o dějepiscectví, *Ch. Oseppa* o filosofické práci, *P. Lesourd* o řečnictví. Pak následuje stat akademika *G. Goyau* „*Les renouveaux catholiques*“, kde chce autor ukázati, jaké místo zaujímá v nynější literatuře francouzské idea katolická. Dílo uzavírají poznámky bibliografické, poukaz na časopisy, v jejichž člancích je možno se podrobněji seznámiti s některými zjevy literárními, a výčet nejdůležitějších monografií literárně-historických, které dokreslí dychtivému čtenáři obraz novější katolické literatury, stručně načrtaný příručkou.

Z těchto monografií uvádíme příkladem obsažný životopis L. Veuillota, neohroženého bojovníka za práva církve v 2. a 3. čtvrti 19. stol. ve Francii, spisovatele a publicisty, redaktora „*l'Universu*“. Papež Pius IX. horlivě čítal „*l'Univers*“, více vítal Veuillota v Římě, kdykoliv tam zavítal – stalo se tak nejednou – zahrnoval ho svým poželáním a zastával se ho proti některým biskupům francouzským, kteří nebyli Veuillotovi nakloněni (na příkl. tehdejší pařížský arcibiskup). Za koncilu vatikánského dlel Veuillot též v Římě a psal proti biskupům, kteří se snažili znemožnit prohlášení neomylnosti papežské a stěžovali si dokonce papeži na Veuillota. Monografie o Veuillotovi, kterou napsal jeho synovec František Veuillot, je ilustrována, obrázky představují většinou osoby, které v životě Veuillotově hrály nějakou roli.

Spisovatelé svrchu jmenované příručky nezapomínají ani na katolickou literární tvorbu belgickou, ano v kapitole o kritice se dočítáme, že

* Abbé Bremond pracuje o velikém díle „*L'histoire littéraire du sentiment religieux en France depuis le XVIIe siècle jusq' à nos jours*“.

belgičtí katolíci francouzského jazyka první se pokusili vyjít vítězně ze svých kroužků a uplatnit svůj hlas v koncertu moderní literatury a katoličtí redaktři v Belgii otevřeli před 30 lety spisovatelům z Francie sloupce svých časopisů, když doma naráželi na obtíže (na příklad druhá předmluva Huysmansova románu „A rebours“, tak důležitá se stanoviska vývoje literárního, mohla být vytištěna jen v belgickém „Durendalu“). K některým kapitolám příručky připojili vydavatelé své dodatky, na př. ke kritice literární jména kritiků umění.

Tato francouzská příručka by mohla být vzorem podobné české příručky, o níž se od dob převratu stále mluví. Jedinec na ni sotva stačí, třebaš naše tvorba literární se francouzské daleko nerovná významem i rozsahem. Pokus byl vlastně už učiněn Hronkovým spiskem „Katolická literatura česká doby přítomné“, ježž pisatel skromně nazval „pouhou náповědí“. Bylo by dobře, kdyby i česká příručka byla opatřena portréty našich básníků a spisovatelů katolických a také takovou jádrnou předmluvou, v níž by pamětník našeho katolického vývoje literárního oživil v jasných obrázcích snažení vymírající generace. Ale necht tak učini honem – než bude pozdě!

Ještě bych se rád zmínil o práci některých horlivců francouzských, kteří pozorující mravní spousty, způsobené moderní literaturou v nejšířší vrstvě lidových, snaží se podati správné měřítko pro její posuzování se stránky nábožensko-mravní. Je to především abbé Bethléem, který již po mnohá léta vydává časopis „Revue des lectures“. V něm posuzuje s četnými spolupracovníky novinky všech oborů literatury krásné i naukové. Všímá si i pokrokové žurnalistiky a upozorňuje na nebezpečí, kterému se vystavují stálí čtenáři pokrokových žurnálů z řad katolických. „Matin“ přý nikdy nenapadá náboženství, nepíše špatně o kučích – tak se onlouvají títo čtenáři, a aniž to pozorují, sami poneáhlu ztrácejí svou víru. Pisatel pak na příkladech dokazuje, že tvrzení oněch katolíků není pravdivé. Pro takové příklady má stálou rubriku. Redaktor nezapomíná, kudykoli chodí, na svůj úkol. Vypravuje na př. kolikrát viděl na jednom nádraží prodáváku knih a časopisů seděti s růžencem v ruce a modlíti se. Podíval se také jednou, co prodává. I spatřil ilustrované časopisy podhybné ceny vystavené na místě velmi výhodném. Vytýkal jí to. Odpověděla: „Vy kupujete časopisy, které se vám líbí, jiní mají rádi tyto.“ A pokračovala dále v modlitbě. Takové a podobné nedůslednosti časopis jmenovaný pranýřuje. Časopis uvádí také program pařížských divadel a označuje kusy, které tupí morálku katolickou. Ale to jsem nevyčerpal množství rubrik časopisu, jen jsem na některé upozornil. Jednotlivé číslo časopisu o 96 stranách drobného tisku už něco obsáhne.

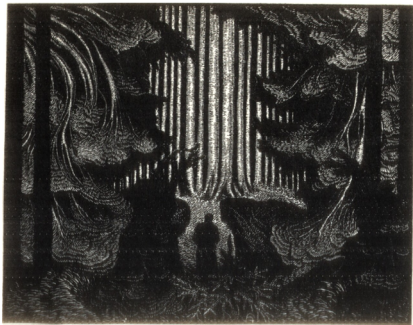
Pro starší produkci literární, divadelní i operní sestavil abbé Bethléem objemné svazky s názvy: „Romans à live et romans à proscrire“, „Les pièces de théâtre“, „Les opéras, les opéras-comiques et les opérettes“. V prvním z těch svazků rozděljuje romány francouzské i nejdůležitější světové na 4 oddíly, první oddíl obsahuje romány, které jsou výslovně uvedeny na indexu. Je to většina těch románů, které našemu českému čtenářstvu

představují francouzskou literaturu; druhá rubrika vytýká a stručně charakterizuje romány, které jest odsouditi se stanoviska katolické morálky; třetí obsahuje romány světské (romans mondains) a čtvrtá takové, jež možno každému doporučiti. Autor nezapomíná ani na literaturu pro mládež dospívající i drobnou. Podobně je tomu v dalších svazcích, kde jde o kusy divadelní a tvorbu operní. Svazky ty jsou důležitou pomůckou pro katolické knihovníky a vychovatele. Neznají-li sami díla nebo kusu divadelního, informují se zde velmi snadno.

Práce abbého Bethléema je známa i papeži, který ji schvaluje.

Posléze upozorňuji na náboženskou encyklopedii francouzskou „*Dictionnaire pratique des connaissances religieuses*“. Jde o šesťsvazkový slovník, který právě vychází. Za dvě léta vyšly 4 svazky o 1278 sloupcích drobného tisku formátu 4°, poslední 2 svazky vyjdou co nejdříve. Dílo tedy vyházi poměrně velmi rychle. V čele prvního svazku čteme ještě doporučení kardinála Merciera.

Uspořádání slovníku je velmi účelné. Není tu téměř drobných hesel, o věcech k sobě patřících se podává výklad souvislý, na konci díla pak bude podrobný index, který ukáže, v kterém hesle je možno o té nebo oné věci se poučiti. Dílo obsahuje poučení ze všech disciplin boho-vědných, kromě toho vysvětluje vztahy náboženské k nejdůležitějším otázkám vědeckým, všimá si výdovy, umění a literatury. Pracuje o něm asi 40 mužů vědy i praxe. Autorem většiny článků literárních, které posuzují spisovatele francouzské i světové se stanoviska nábožensko-mravního, je farář normandský L. Jules. Nemám po ruce prvních 3 svazků slovníku, uvedu tedy hesla literární z velké části svazku čtvrtého: Joergensen, Klopstock, Kock, La Bruyère, Lagerloef, Lamennais, Lamartine, Lamy, Lamothe, Lanson, Laprade, Lasserre, Lavedan, Lavisse, Le Braz, Lecigne, Leconte de Lisle, Le Goffic, Lemaitre, Lenonnier, Lénéru, Lenotre, Leroux, Lesage, Lesueur, Lichtenberger, Littérature et Catholicisme en France, Littérature et Religion, Livres et périodiques, Longfellow, Longhaye, Loti, Loutil, (Pierre l'Érmité), Lonjns Mael, Maeterlinck, Mauidron, N. de Maistre, Mallarmé, Malot, Manzoni, Marbot, Marguerite, de Valois, Paul Margueritte, Marivaux, Marmier, Masquelier, Massis, Masson, Mauriac, Mauclair, Maupassant, Maurras, Mayne-Reid, Mendès, Michelet, Milton – z ostatních hesel budíž uvedeni ještě Kant, Leibniz, Lenin, Mauritan, Marx, Mercier a j. Dopisují si s autorem literárních článků slovníku, vypsál jsem mu, co se u nás z francouzské katolické literatury překládá, upozornil mne na některá díla starší, která by si zasloužila překladu, na př. Montalambert, Les Moines, L. Veuillot, L'honnête femme, Ça et là, Historiettes et fantaisies; *Gratry*, Les Sources. Když mi tak často uváděl na paměť L. Veuillota, napadlo mne, abych si všiml, co už u nás bylo o Veuillotovi psáno a co z něho překládáno. A tu mi Podlahova bibliografie české literatury náboženské konala výborné služby. Tam jsem se dočetl na př., že byl v časopisu „Eucharistia“ přeložen Veuillotův dopis bohoslovcí pod názvem „Kněz“; ve „Vlasti“ ročník XXI. byl uveřejněn referát o životopise Veuillotově, který napsal jeho bratr a spoluredaktor „l'Universu“

DŘEVORYT A. HRABALA – SYMFONIE VARHAN

Eugen Veuillot; v „Obzoru“ IV. uveřejnil anonym článek „Jak bojovat proti nájezdům protivníků náboženství katolického?“ a použil při tom nekrologu Veuillotova, jenž byl uveřejněn v „Stimmen aus Maria Laach“; v „Nova et vetera“ 1913* přeložil Otto Albert Tichý, „Tři kapitoly z knihy Právo Páně“ (o manželství), v „Obraně“ 1888 byl uveřejněn článek „L. Veuillot, slavný katolický publicista“ a podepsán M. W., podobný článek uveřejněn také v „Čechu“ roku 1883, v roce úmrtí Veuillotova.

Je podivuhodno, jak se v nynější francouzské literatuře uplatňuje idea katolická, vždyt i mezi členy francouzské akademie nalézám značný počet opravdových katolíků. Vzpomeňme jen René Bazina, který dne 27. listopadu 1913 ve veřejném sedění francouzské akademie při rozdělení cen ctinosti neostýchal se vysloviti jméno Ježíše Krista jako vzněcovatele vši ctinosti! Katolíci francouzští mají tolik výborných časopisů „Le Correspondant“, „Les Études“, „La Revue universelle“, „La Vie catholique“, „La Revue Des deux Mondes“ a j. – u nás však jaká chudoba! A ještě, je-li nutno zastaviti jedinou revui literární, konstatuje se klidně v katolickém tisku „Archa“ musila ovšem zaniknout*.

Nadepsal jsem svůj článek „Literatura a francouzští katolíci“. Jak by byl napsán článek „Literatura a čeští katolíci?“

C A B R O N A J:

NA PISÁRECKÉM KOPCI V BŘEZNU

Obloha – baletka velká
se do modré sukničky oblíká,
stříbrné nožky se zablyští
a po Bručensku, velikém jevišti
cupotá – cupotá,
se otáčí jako vřetýnko,
až suknička modrá se zvedá,
a anděličkům to nedá,
každý hned okýnko otvírá,
z nebe se na taneč dívá.

I panenky, vzdálené kraje,
kde nejsou půdy jak ráje,
kde není sedláků bohatých,
ni pánů břichatých,

vyžilých, nožkatých,
kde není konsumů, ni továren,
ani náměstí, kaváren,
kde není biů, ni promenád,
ani prodejných ženských vnač -
tam panenky, vzdálené kraje,
otvírají zdívené oči,
jak se ta baletka točí!
a tleskají, tleskají
dlaněmi listů dubových,
šumotem hájů smrkových,
divokých bystrin šplounáním,
pěnkav a skřítáneků jásáním
a volají, vzdychají:
„O, Bože – o, Bože!“

* Ve francouzské literatuře katolické se setkáváme s podobným názvem, ale obráceným, „Vetera et Nova“ (viz „Manuel de la L. C.“ str. LV!), jímž označeny poklady staré i nové duchovní literatury.

PŘED BAREM

Večer nevlídný a sychravý a mlžný,
jako kletba visí nad špinavou ulicí.
Řídké bláto leskne se a mží
a v světle luceren
šest aut stojí před barem,
šest aut v řadě jedině.

Naproti je chrám, chrám Matky Boží Sněžné.
Jdou chodci kolem, žádný nesmekne.
prohlížejí nahé baleriny za sklem.
Oko jejich leskne se
jak žlutá kalužina v světle lucerny,
nohy vlně přešlapují,
zlostný pohled potom padá na auta,
jejichž majitelé v baru jsou.

Auta! Vy za nic nemůžete!
Proč tak mnohé oko hledí zlověstně?

Vašich oken broušené sklo
v světle luceren se vlídně třpytí,
vašich tvarů pružná oblost láká,
vašich klik a hran a vložek stříbro
o bohatství mluví, o vkusu a lásce k vám,
vaše kola gumová a těžká stojí nedočkavě,
vaše lampy vyhaslé, jak slepé oči,
těší se, až bleskem prohlédnou,
vašich sedadel plyš čeká trpělivě,
až se zaboří doň páni otylí,
vaši majitelé. —

To však bude k ránu.
Vydou zrůžovělí jarým požitkem,
těžká hlava za vaším sklem zapadne,
šofér pohne volantem
a poveze vás domů
na dlážděný dvůr,
kde dvířka otevře,
ospalého pána po schodišti vyvede,
potom do večera v garáži vás nechá.

Matky Boží chrám v tmu zapadne,
až se zhasnou světla před barem,
která na chrám svítila.

Bude tma.
Z baru balerina vyběhne,
půjde kolem chrámu Matky Boží Sněžné,
oči se jí slzou zarosí,
malá ručka křížek urobí
na čele a na ústech a na prsou,
kde se chvějí ještě hnusné polibky
pánů z auta.

Křížek urobí
a v duši povzdechne si kajicně
za všechny, kdož kolem chrámu jdouce nesmeknou,
za všechny, kdož za vitřinkou
vilně prohlízejí nahé nohy,
za všechny, kdož touží mítí auto,
aby mohli jezdit do baru. —

R. STUPAVSKÝ:

ZAKUKALA KUKAČKA

Zakukala kukačka.
zakukala zdlouha,
moje srdce ubohé
divná jala touha.

Kolikrát mi zněla už
píseň tato stará,
kterou vítá kukačka
nová kouzla jara.

Vždy mi znělo vesele
tajemné to kuku
a mé srdce mladistvé
v mocném bilo tluku.

Život přece krásný je,
když kraj hýří květem,
kdo by sobě nezavýsk,
když jde zmládlým světem.

Však ty staré kukačky
v černém ztichly lese,
jejich píseň jaro už
nikdy nepřinese.

A ty nové kukačky
neznají tu notu,
jejich kuku nese stesk,
nechut ku životu . .

Zakukala kukačka,
je to naposledy?
Až se vrátí napřesrok,
bude ret můj bílý?

POUTNÍK

—

NAD HORSKÝM divokým krajem počínala se už pomalu snášeti noc, když klepadlem bylo zabušeno na fortnu kláštera.

Bratr fortník vyhlédl okénkem. Venku skorem tma – nad štíty hor šedý mrak za mrakem táhne jako urvaný kus obrovského šerého roucha, studený vítr je pohání a tříští se o čelo skalin, jejichž obrys zaniká v polotemnu. Všude pusto a nevlídno. Klikatá horská stezka vroubená chudým osnitým křoviskem jako nedopověděná otázka zaniká po několika kročejích ve stínech mezi balvany.

Před fortnou stojí přitisknut ke zdi poutník v dlouhém šerém rouše s kápi clonící do tváře a holí v rukou. Obč složil na ni, jako by tím chránil zemlené tělo před klesnutím.

„Kdo to?“ ptá se starý bratr z okénka.

„Cizinec – poutník! Dopřejete mi přístřeší?“

Hlas neznámého zní temně a ráz řeči prozrazuje cizince, třeba už přivyklého zdejšímu jazyku.

„Přijímáme všechny potřebné,“ zní odpověď. Fortna vrže ve stězejích a už stojí neznámý v odhrané klášterní zdi.

Bratr fortník si ho prohlíží. Je mu nějak nezvykle těsno v blízkosti toho nočního poutníka. Malá světložka se zdi osvětluje ho mihavým chabým světlem – a on jako by ještě chtěl obličej svůj skrýti, shýbá hlavu a kápi má tak hluboko staženou, že lze pod ní jen spíš tušiti bledost a ponurost jeho tváře, z níž tmavé oči svítí z šerých důlků jako ohně z propastí. Ale otec převor říká, čím přichází blednější, tím spíš že třeba mu prokázati milosrdenství. Proto nelze hleděti na zevnějšek a kdyby opravdu měl cizinec příčinu skrývatí svou tvář – klášter jest otevřen všem potřebným.

„Jsi hladov?“ ptá se bratr a jeho sivým vousen lemovaná tvář ani hlas nejeví neduhtí, kterou neznámý vzbudil v jeho myslí.

„Nejedl jsem dnes ještě,“ odpovídá cizinec tiše. „Ale o jídlo neprosím – jsem kajtník. Jen pod středu toužím – abych nemusil trávití noc tam venku, prostřed těch šerých stínů a toho větru, který tam nařiká . . . Nezdá se ti také, že nařiká?“

Bratr se dívá na cizince vždy pozorněji a jeho nepokoj vzrůstá. He – on se dvýje – okraj širokého rukávu, jak tu stojí s rukama na hůl složenýma, to jeví. Ne zimou, ale strachem se dvýje, který působí nepokojné svědomí. Neboť on se dopustil zlého činu, jistě hrozného, z toho se kaje na své cestě a ten strach pohání ho, aby ze tmy prhl ke světlu, protože temnota děsí jej příznaky jeho hříchu a vítr nařiká mu kolem uší úpěním úzkosti, kterou zná jenom ten, kdo se léká sám sebe.

„My jsme zde zvyklí hlasům větru,“ dí, jako by omlouval sám divnou cizincovu otázku. „Otec-převor říkává, ve vánku že je šepot neviňátek,

modlících se před trůnem Beránkovým, ve větru vání Ducha božního, který věje, kam chce, ve vídru skučení že zní úpění dosud nesmířených vin a ve víhřici pozoun posledního soudu...

Jako doprovod jeho slov zalomcoval víhr drobným okénkem zalepeným blanou, někde v rozsedlinách zdí zasténal táhle a tesklivě a opřel se do stěn stavby, jako by neviditelné ruce obrovité ji otřásaly.

Cizinec zatupěl po prostomyslných slovech fortníkůvých a zakryl si dlaní oči shýbaje hlavu, jako by náraz větru přímo nad ní bouřil.

Řeholník politoval svého promluvení, kterým as bezděky sklíčil jeho mysl.

„Pojď dál,“ řekl mu vřivě. „Ohlásím tě u otce-převora. Odbyli jsme už vesperae – brzy všechno ulehne. Budeš moci přespát v mojí cele.“

Vedl ho do ní a ukázal mu ji, nízkou s dřevěnými stěnami, skrovně světlošou ozářenou, s nejnútnejším nábytkem prostě ze dřeva vyřezaným a shledav něco sušeného ovoce a kus dleba, položil na stůl, při němž poutník usedl na lavičku při zdi přistavenou. Potom odešel k převorovi.

Starý bělovlasý převor nebyl návštěvou nijak překvapen. Často klepali v horské této samotě poutníci na dveře kláštera, dovolávajíc se noclehu, potrawy nebo i delšího pohoštění. Jen když se fortník zmínil o divném zjevu a chování cizincově, poslouchal představený pozorněji a řekl po nedlouhém přemýšlení:

„Je to snad nešťastník, který víc má zapotřebí útěhy než pokrmu. Až přijí, přived ho ke mně!“

Zu dvířel vkročil neznámý váhavým krokem do cely převorovy, která se v prostotě nelišila od světničky fortnikovy. Jen řady knih v polici při stěně ukazovaly, že řeholník, jenž zde obývá, není prostým sluhou nebo dělníkem v zahradě či na vinici.

„Buď vítán ve jménu Páně, pozdravil převor cizince, který se před ním hluboko schýlil a políbil jeho ruku. „Jdeš asi dlouho a bude ti třeba odpočinku. Nebude ti v něm zbraňováno. Jen jsem chtěl ptáti se tebe, zda chceš zas ráno dál či bylo-li by ti mílo děle zůstatí pod krovem kláštera?“

Neznámý sepiál ruce. Ač stál v ramenou schýlen a hrubě volné roudho v hochd provazem přepásané a šedé jako lišejník zakrývalo jeho údy, bylo patno badajícímu pohledu převorovu, že je to muž přímo tuřího vzrůstu a někdy asi obraz kypící mužné síly. Teď zdála se jej podlamovatí tajná nějaká strážení. Jak zvedl hlavu, svezla se mu kápě v týl. Převor shlédł obličej velkých rysů – širokého čela, orlího nosu a mocných lícůvých kostí – kosmaté obočí však stímilo oči hluboko zapadlé a hořící jako z propastí, pleť ztratila původní brunátnou snědost vysáta v žlutavou charou barvu těch, kdo zvykli uzavřenému vzduchu žaláře a zmčtený tmavý vlas i vous pokrývalo předčasně šedivění jako popelem. Byl to tur ukovaný za hrdlo k zemi.

Na otázku převorovu ozval se prose i váhaje:

„Kdyby dobrota tvá popřála mně přístřeší, jak rád bych navždy zůstal na těchto posvěcených místech! Bludná moje pout je jako putování větru,

který nemá cíle – on však letí a já se plahočím zesláblý a bedný. Než jednoho je zapotřebí: svolíš-li, abych tu směl zůstat – jsem ochoten ke každé práci tělesné – je nutno, abys věděl, koho pod střechu přijímáš. Odvrátíš-li se ode mne s ošklivostí jako od ropuchy, odejdu bez výčitek, neboť bude mi patrné, že mám dál poběhlý bydlití na zemi – jako Kain!”

Hlas hovořícího lomil se jako v utajeném bolestném zaúpění. Jak hovořil, povšiml si převor zvláštního znaku jeho obličeje: ústa jeho byla nakřivena, i ve chvíli, kdy hovořil s chmurnou vážností, jako k postupnému pošklebku. Znamení – stigma! Převor si to uvědomil, nedal však proto ani pro významný náznak v řeči cizincově vzniknouti nechtí k němu ve své mysli.

Usedl na lavičku při stěně blízko crucifixu z bílého dřeva řezaného, pod nímž světloška kmitala žlutavým plaménkem a pokynul poutníkoví, aby si přistavil sedadlo od stolu. Tento však potřásl hlavou a polokleče zaujal místo u jeho nohou.

„Zde mi přísluší prodlítí v prachu,” pravil vzhledaje k převorovi vzhůru. „Snáz bude mi takto vzpomínati toho, co mne ponižuje tím více, čím výš jsem někdy sedal mezi mocnými tohoto světa...”

Matná záře padala přímo na jeho tvář a světlo a stíny přeháněly se po klenutém odvázném čele. Zatím jal se vyprávěti, zprvu tiše a jednotvárně:

„Daleko na severu jsem se zrodil – žel, že se tak stalo! – v paláci panovníckém, syn ctného vládce a sám určen nositi korunu. Jméno mé je Boleslav a zvali mne Smělým pro odvalu moji, s kterou jsem snul ctižádostivé plány a uměl je i prováděti k závidění sousedů. Byl čas, že jsem se ubíral cestou jiných vládců. Vábilo mne zvětšiti moc a lesk své říše, i kláštery jsem zakládal z vděku za zdar svých podniků – až vzbudil se v prsou mých pekelný plamen a oči mé počaly se obracetí žádostivě po kráse, neporušenosti a mládí, ať to bylo kdekoli a kdykoli. Moje vášně byla dravá, bezohledná, nebezpečná. Rval jsem plnými rukama poupata i růže. Růžolící vesnická dívka, kterou jsem stihl při honu v lesním houští, měšička bílá a černovlasá v hedvábné květované sukni, která mne upoutala v drnání před oltářem, urozená panna skrytá vajíci pod závoj dlouhostavý květ svých líc – takové byly oběti mé nenasytné touhy. Nedbal jsem proseb, přísah, pláče – hrubými rukama udvavatele hnal jsem se po tom, co mi nepatřilo, a nikdo nebyl, kdo by mne volal k odpovědnosti. Kletby a nářky provázely moje kroky, ale potají. Dával jsem veřejně pohoršení, stával jsem se postrachem. Svědomí moje ohlušené zblouzněnou krví mlčelo a oheň v mých prsou plápolal tím více, čím jsem ho více živil. Jako starodávná modla, které házeli žertvu do rozžhavených útrob, hltal jsem své oběti.

A tu se našel někdo, kdo se odvážil postaviti se mi do cesty: biskup města mého Stanislav, čistý, střídavý, skromný a dobročinný jako apoštol. Znal jsem ho dávno a ctil – ale co srdce mé bylo otráveno nečistým bažením, stal se mi živou výčitkou ve své mimolidské odříkavosti. Vyhýbal jsem se jeho vážným jasným očím. On však přicházel

a napomínal mne, abych se zastavil na své bludné cestě, zdolal tělo své a kajícími smířil řadu zlých svých činů.

Jeho slova mnou otrásla, než vášeň, již jsem uzdu pustil, jako tvrdlohuhý hřebec nezkrotně vlekla mne po bludné cestě a já zanevřel na toho, jenž mne upomínal na povinnost a na Boha – Soudce. Tehdy jsem poznal mladou choť jednoho z velmožů své říše! Kristina! I to jméno jako by mělo jí býti ochrannou hradbou! Byla však příliš vábná a sličná. Spatřil po prvé její kvetoucí obličej a pučící půvaby jejího dosud dívčího těla, zatoužil jsem po ní tak mocně, že mi jídlo i nápoj hořklo v ústech, dokud jsem ji neměl. Odvážil jsem se k loupeži. Moji zbrojnoši unesli ji a odvezli na tvrdý hrad, kde jsem uchopil třesoucima se lačnýma rukama „dobyť poklad“, jak jsem ji nazýval. Zlěšena vším, co se s ní dalo, prchala mi z kouta do kouta jako postrašený pták a plačíc, zapisávala mne vším posvátným, abych ji propustil, ano, snažila se zlaté prameny vlasů, které za ní vlály jako záplava, spléstí v provazce a zadrhnouti kolem svého hrdla... Než to pominulo. Dal jsem jí střežení a po čase smířila se tak se svým postavením, že nebylo třeba zavíratí dveří, když jsem za ní na hrad přijel a vyhledal ji ve vězni komnatě.

Biskup Stanislav znal můj nový hřích a pokusil se znovu mne varovati. Klidný jako čistě svědomí, mírný jako dobrý pastýř a pevný jako zákon vešel ke mně a napomínal mne jako někdy sv. Jan Heroda: „Nesluší tobě mít manželku bratra svého... Dlouho-li budeš poskvrňovati moc královskou a vyzývati Boha? Boj se kletby Jeho, která může stihnouti tebe, rod i říši tvou a pospěš pokáním smířiti Jeho spravedlnost!“

Bezudný jako vždy vzkypěl jsem hněvem proti karateli, spílal jsem hrubými slovy a ruka moje vztahovala se nad jeho temenem: ale tehdy ještě jsem se ovládl a vyrazil z komnaty, třeba nitro moje žilo jako věheň...”

Vypravování cizincovo už neznělo jednotvárně jako šešest listí; daleký hrom znovu vyvolávané vášně, kvil hrůzy a lítosti a těžké vzdechy malomoci prodivily a temně podbarvovaly hlas vypravujícího. Tvář jeho polila se ruměncem, oči vzplauty, rysy živěly a ruce v klíně sepátie se svíraly, zatím co mohutná hrud pracovala jako dýmající sopka. Omládl, rozhořel se takřka.

Převor viděl ho podobného, jak býval v době, o níž mluvil a hrůza ho obešla z tohoto vulkanického zjevu. Již tušil všechno. Femná stručná zvěst o zločinu Boleslavově donikla i sem na jih a vzbudila ozvěnu i ve zdech kláštera.

Zatím poutník mluvil dále:

„Potom jsem se vydal na válečnou výpravu do sousední země. Výboj můj se nezdařil, protože někteří velmožové, doslednuvše zprávy o nevěře svých manželek doma ve vlasti, se zástupy svými předčasně se odtrhli a vrátili domů. Tím jsem byl oslaben a donucen také k návratu. Doma – sám zdroj veřejného pohoršení – počal jsem kruté stíhati zproštěřilé. Odnímání majetku, žalář, popravy, mučení – to byly moje prostředky. Nečetřil jsem žen ani nemluvňátek. Tisíc jedovatých hadů syčelo mi v prsou a ruce potřísněné krví vztahovaly se vždy po nových

obětích. Opíjel jsem se cizími mukami jako dravec rozdrážděný úpěním a výparem krve...

Tu postavil se mi biskup Stanislav znovu do cesty. Nepřišel ke mně, ale veřejně vyhlásil kletbu proti mně a zapověděl mi vstup do chrámu. Přicházel jsem jemu na vzdor. Pýcha má dopustila, abych se znamením hříchů svých na čele vstoupil v ty posvěcené prostory a kdykoli se biskup obrátil od oltáře, aby žehnal přítomným, pohled jeho jasných očí zářících zbožným zanicením setkal se s posupným pohledem mým... Cítil, jak nekajícnost má volá potupně před oltářem. Prohlásil, že bohoslužby budou zastaveny, vejdu-li do chrámu. To byla jiskra zaněčující mi nový požár v prsou.

Přisáhl jsem pohnutí a zvěděv, že biskup bude sloužit mši sv. v neveliké kapli před branami města, hnal jsem se tam koňmo s ozbrojeným zástupem. Dveře byly otevřeny, v kapli jasno od slunce svítícího klenutými okny, lid skupen před oltářem a na jeho stupních biskup ve květovaném ornátě ozářený a jako oslavený. Celou cestu nebylo v mé hlavě jiné myšlenky než vidět jeho krev. Ale tu před tím místem jsem přec ještě zaváhal. Tam ne – před tím bílým obětním stolem! Ne v té chvíli, kdy zvedá zlatý kalich nebo bílou Hostii a dívá se vzhůru, jako by pohled jeho stropem pronikal! Zde venku – na trávě, na písku, který krev dychtivě vypíjí... Štval jsem svůj lid, aby uchopili biskupa a ke mně přivlekli. Vrazili dovnitř; přítomní se vyděsili a skrývali se jako poplašené stádo, on však stál u oltáře obrácen proti násilníkům a díval se na ně jako velebná socha se svého podstavce, jako král se zářícího trůnu; a hle, pohled jeho působil víc než strach ze zuřícího krále tělesného – zaražení a schliplí vrátili se ke mně. Klнул jsem jejich zbabělosti, hrozil jim taseným mečem, potom však moje zuřivost vyšlehla plamenem. Proč mstít se na zbabělých, kteří se provinili jenom strachem? Tam uvnitř je nepřítel!

Skočil jsem s koně a s mečem v ruce vtrhl do kaple. Zdála se prázdná, neboť lidé ukryli se do výklenků a zakoutí – jako bych tu sám byl s tím jedním, připadalo mi. A on stoje u oltáře očekával můj příchod. V připraven stál, bledý a odhodlaný s rukama na prsou skříženými – jeho pohled však netkvěl na mně, ale ve výši, jistě pronikaje strop; nehovořil se mnou, ale s Tím, kdo tu ještě byl s námi – a který všeko viděl...

Co tu mluvím, děle trvalo než skutek, jenž rozhodl o mém životě; střelou jsem vyletěl na stupně oltářní a jedním zbraně máchnutím rozťal mu hlavu. Klesl bez hlesu jako podeťatý strom – bílý oltář zbarvil paprsek rudé krve, který padl také do mojí mysli a páli tam jako žhavý uhel a neustane pálití, kdybych třeba v led tužil přísnou kajícností!

Co mám ještě říci? S ošklivostí a hrůzou prchali přede mnou vlastní poddaní a bouřili se proti vládě vraha. Bylo mi prchatí, trůn můj zaujal bratr. Hnán ohnivými biči vlastními myšlenek a ohrožován lidmi prchal jsem ze země. Hlad, žízeň, nepohoda byly mými družkami. Utekl jsem do sousední země k příbuzným, ale i tam viděl jsem hrůzu a ošklivost na tvářích. Odešel jsem v noci a chodím od té doby poběhlý na tváři země. Skály slýdají můj pláč, který je jako vyří vlka a tělo moje vysychá

strážní. Stokrát byl bych se vrhl do propasti – ale byl by to konec mých muk? Dále musím sténati, vléci se pustinami, ožívovati jejich ticho svým úpěním a žebrati o smilování, prchatí před lidmi a zas toužiti k nim; aby jejich přítomnost bránila inne proti tomu, čeho nevidím a co mne pohání bez cíle světem...

Nuže, pověděl jsem všecko. Vidím i na tvé tváři děs a odpor – jak jinak? Hle, uhýbám se, aby dotyk vrahů neposkvřiloval tvého roucha. Sneseš mne pod svou střechou, dokud bych tu mohl setrvatí?"

Převor skláněl hlavu a v pohnutí sepiaté ruce tiskl na ústa. Modlil se i uvažoval. Potom zvedl hlavu a pravil chvějícím se hlasem:

„Skutky tvoje volají do nebe, ale což neřekl Spasitel náš, že i největší hřích bude odpuštěn člověku, který lituje? Může sluha zavrhovati tam, kde Mistr mluví o odpuštění? Zůstaň, jak dlouho chceš a můžeš. Cos mi pověděl, zůstane mezi námi. Budu se modliti za smír tvých zločinů – modli se i ty a netrať víry v milosrdenství boží, které je bez počtu!"

Povstal a složil ruce na hlavu poutníkovu. Ten se hroutil u jeho nohou překonán jeho mírností. Dovedl ho potom do prázdné jedné cely, která měla býti jeho obydlím a sám neulehl té noci. Kleče pod křížem zas a zas vzýval za odpuštění pro cizince, který tíhu svého svědomí přelil do jeho soucitné mysli.

NEZNÁMÝ AUTOR / 13. STOL. – PŘEL. DR. ALFRED FUCHS:

DE BEATA MARIA

Salve porta crystallina,
Vivi Panis officina,
dirae mortis medicina,
flos mundi Maria.
Salve rosa carens spina,
virga florens vi divina,
de qua nux amygdalina
crevit vitae via.

Salve Virgo virtuosa,
Dei Mater gloriosa,
plena sancto flamine!
Te laudemus ut condigne
nos accendat Deus igne
caritatis geminae.

Mira rei novitas
Virgo impregnatur,

Brána křišťálová září,
Živým Chlebem lidí daří,
lékem je, jenž zlobu zmaří
Marie, světa květ.
Bez trní je růže milá,
větev mandloňová bílá,
z které vzešla Plodu síla
v život náš plný běd.

Zdráva budiž ctnostná Panna,
slavná Matka nebes Pána,
jž Duch svatý ozáří!
Aby chvála vhodná byla,
kež nás ohně s nebe síla
láskou dvojí obdaří!

Věc neznámá nikdy dřív:
Panny porod skvělý,

Mira Dei caritas,
Deus incarnatur!

O novum connubium
Soli nubit stella,
novum puerperium
parturit puella.

Moyses, qua iacuit
scirpea fiscella,
haec, qua latuit
virgo est tenella.

Auris et mens pervia
Deo sunt ingressus,
non patent vestigia,
quibus est egressus.

Sicut vitrum radio
solis penetratur,
inde tamen laesio
nulla vitro datur,

sic, immo subtilius
Matre non corrupta
Deus Dei filius
sua prodit nupta.

Prodit cogitatio
clausa cordis vena,
praegnans absque vitio
parit sine poena.

Non perit lux oculis,
cum lux evagatur,
nec in ortu flosculis
Mater defloratur.

Candens plus quam liliū,
vernans plus quam rosa,
Tuū roga filiū
Virgo spectosa,

ne post mortem puniat
nos inferni poena,
sed Tecum reficiat
Angelorum coena!

lásky Boží nový div,
Boží Syn se vtělil!

Jaké nové snoubení
Slunce, Hvězdy spolu,
z Dívky Hochy zrození
bez úzkosti, bolů!

Košík malý ze sítin,
Mojžíšova skrýše,
předobraz je Mariin,
neslat Pána tíše.

Sluch a duch pln ctností z dob
byly Bohu vchodem,
nikdo neuzřel pak stop,
po nichž vyšel zrodem.

Jako sklo když prosvítí
slunce svým svitem,
aniž újmy pocítí
sklo tím světla třpytem,

tak, však mnohem vznešeněj,
neublížtv Matce,
určil si Bůh zrodu děj
z Nevěsty vznik sladce.

Ze srdce jak myšlení
vzchází zavřeného,
bez bolů je zrození
Syna Odvěkého.

Neoslepne navždy zrak,
zhasneme-li světlo,
panenství Tvé právě tak
zrodem neodkvetlo.

Záříš víc než lilie,
víc než růže kvítí,
vzývej Syna, Marie,
vždyť Tvůj jas tak svítí,

po smrti by netrestal,
pekelnými žáry,
odměnu by s Tebou dal,
andělskými dary.

CÍRKVI SE KŘIVDÍ

Z KETĚZU ÚVAH „PROČ JSEM NEODPADL“

VÍM, že jsem od malička cítil v sobě jakýsi neznámý pud, který mě vždycky stavival na stranu těch, jimž se dělala křivda. Tak jsem si vedl už při všelijakých malicherných sporech a půtkách, ano i při dětských hrách, a přecházelo mi to ve stálý zvyk v tvrdém boji o chléb i v zápasech o ideály. A tu musím říci, kdyby ani nebylo všech těch pásek, které mě k církvi a s církví vážou, jak dosud v těchto úvahách veřejně prohlášeno, jistě bych se musel stavěti na stranu církve už podle této své děděné vlastnosti, vida tak často, co všelijakých nezasloužilých výtek, jedovatých úsměšků, hrubých násilí – jedním slovem křivda nad křivdu – má církev snášeti v těchto dnech upadlé mravní odpovědnosti. A to nejen od cizích, od nevěrců a jiuověrců a zjevných nepřátel, nýbrž často i od vlastních stoupců, buď ve věcech víry tuze povrchních nebo zlomyslných nevědomců v základních věcech.

Co všechno se dnes vyčítá církvi, co všechno se na ni svaluje zejména u nás v Čechách! Jest-li kde kněz horlivý a pracovitý a daří se mu přenášeti tyto vlastnosti na své věřící, takže se osada jeví uvědomělou, křesťanských povinností dbalou a nebojácnou, je prý to dělání politiky z náboženství, církev je vinna. Jest-li jinde místo dobrého pastýře lhotejný nájemník, jemuž se rozprchá stádo, je církev vinna, že žije darmochleby a lenochy. Církev učí ve škole *V jednoho Boha budeš věřit*, ne ve hmotu a mamon. Káže: *Nezabiješ, Nesesmilníš, Nepokradeš!* Národ i stát i společnost potřebují, aby tyto zásady byly malým i velkým znovu připomínány, aby vešly v krev všeho občanstva, ale umíněná nenávisť ruší tu blahodárné učení církve, ubírá se jí právo i příležitost působiti na dítě ve škole i na dospělého občana jakožto úda církve. „Církev ohlupuje“ pustí se do světa neomalené slovo tiskem i zloajnými ústy tuctových řečníků. A tak, místo co by se měla veřejnost připravovati půda k setbě evangelia, vyorávají se staré dobré kořeny a zasevá plevel a hloží. Bude zase potom církev vinna, až přijde doba plodů vaší setby a vy se přesvědčíte, že na bodláci fíky nerostou? Však už máme dost pěknou ukázkou ve mravech těch „převýchovaných“ podle falešného evangelia nové doby. Šedesát tisíc rozvodů v pět letích uvolněného manželství podle nových zákonů! Jaká neslýchaná řada zločinů propadlých ztrátě hrdla! Co krádeží, defraudací a to i na místech nejvyšších, odkud má zářiti spravedlnost a právo slovem i příkladem! Zajímavé, že soudní protokoly těchto hříchů, špíny a násilnosti svědčí o jejich původcích, ne že by patřili církvi, nýbrž právě naopak, stále čteme v nich: „bez vyznání“, „bez vyznání“, „odpadlík“ atd.

Když svého času nedbalostí kněze Drozda zaviněn byl úpadek Svatováclavské záložny v Praze – a nekradl on, ale jen dost nedozíral, aby

nekradli jiní – církev vystoupila s nejpřísnějšími tresty až do krajnosti. Kněz Drozd byl zbaven všech svých kněžských práv a zemřel v kriminále. Co byl delikt Drozdův proti řadě deliktů, o nichž už tak dlouho čteme pod zabalovým názvem afér, a Drozdové tito volně si létají na svobodě. Kde byl vina? Zase v církvi?

Církvi se ode dávna sahalo a sahá na její stará práva, ba i na majetek, už jí berou kostely i kaple. Rostoucí křivdy otvírají oči prozíravým katolíkům, ne už jen jako údům církve, ale jako členům národa, jenž nemůže být bez dobrých řádů. Chladní se rozohňují, liknaví se vzpružují, slepi otvírají oči. V národě povstala a roste den ode dne strana, která chce rozvoj a vzrůst národa a státu podle zásad učení Kristova. Strana mnohým nepohodlná, nenáviděná a proto jejím povstáním zas vinna církev katolická . . . Je to možné? Je to skutečnost, ale jen u nás a jen na čas!

Fügener a Tyrš ukázali nové cesty národu, aby spojoval ve své výchově zdatnost ducha se zdatností těla. To byl odkaz dvou vlastenců *pro celý národ*. Nastaly doby třibení duchů, zápas víry s nevěrou na veřejnosti a zas u nás a jen u nás zvítězil blud, že nevěra jest pokrok a víra zpátečnictví. A proto věřícímu katoliku odpíráno i členství v sokolských jednotách. Povstal Orel. Povstal a roste . . . Kdo vinen? Zase církev?

A tak, aby mohla být zostouzena církev katolická, aby jí mohlo být i nejcitelněji křivděno, překrucují se davům dějiny nebo se aspoň vybírají úmyslně temná místa a zamlčují světla, zneužívá se jmen Husa, Chelčického, Komenského, Lipan i Bílé Hory, ba už i svaté památky buditelů, a ve všem a všudy jen pomlouváme církev, jako by nebyla národu dala celé řady osvicených a obětavých synů, opravdových dělníků božích pro osvicení i pro rozkvět národa.

Pokud v dávné minulosti církev římská nepřátelsky vystupovala proti národu českému, o tom třeba dobře a spravedlivě uvážiti, kdy a kdo a z čeho podnětu proti nám jednala, za druhé, co kdy u nás předcházelo takového, že vyvolalo nepřítelů Říma, za třetí, pokud a jak mohl být Řím v dávných dobách správně o věci u nás informován, zejména v době, kdy stála proti nám celá Evropa, dívajíc se s hrůzou na bratrovražednou válku u nás.

Vzpomněl jsem si na tyto věci nedávno, když jsem při nastolení vyšehradského probošta Zapletala četl, jak tento moravský kněz-vlastenec vykonal v Římě skrytě přetěžký a záslužný čín, že vylicením pravého stavu věci u nás zvrátil již hotové rozhodnutí papežovo o ustavení dvou nových, úplně německých biskupství v Čechách, jako by jich bylo třeba.

He, tak nedostatečné a nesprávně byla o nás informována stolice papežská ještě na sklonku vlády Habsburků, kdy přece tolik vlastenců a vůdců politických bylo na stráž i doma i v cizině sledováno, co se o nás děje v diplomatickém světě.

A proto, najdeme-li ve vzájemném vyúčtování Říma s národem českým někde nevyrovnanou položku s naší strany, hledejme s dobrou

vůli a upřímností i jistotou dál, že jinde zas objeví se položka a bude jich víc – jen svědomitě uvažujme – jež má Řím *za námi!* (Lev XIII., idea Cyrilometodějská.) Či budem stále na citlivých váhách vážit a při tom skřípat zuby pomstychtivostí, jak se souhlasem Říma plenily u nás seštvané pronárody, a budeme zapomínat, co jen husité bez Husa a proti Husovi způsobili násilí církvi, a ničíce její osvětové dílo, ublížili, že nelze dost ozeletí, vlastnímu národu? Chelčický zakřikl „boží bojovníky“ ohromující otázkou, odvolal-li Bůh příkázání Nezalobješ.

Hlásíme se dosud ke Kristu. U nás v Čechách i většina těch, kdož odpadli, ba i neznabozi mnozí neupírají Nazaretskému zvláštní poslání, jímž vynikl nad všechny věrozvěsty a proroky. Ten Kristus však položil do svého Otčenáše prosbu *Odpust nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům!* Aj, zde kámen úrazu pro naši sobeckost a pýchu, vládnoucí u nás, zvláště v této době. My ve své klamně samolibosti ani necítíme, že bychom potřebovali odpuštění. My o věci ani nepřemýšlíme a proto my ani neumíme odpouštět. Z toho ten rozvrat, to trhání společnosti na nepřátelské třídy a kasty, jen a jen podle hmotných zájmů, a z toho život bezidejní, nízký, nedůstojný! A podle toho také naše, celé naše hospodářství od pěti k čtyřem.

Takového života rozvráceného a nevázaného nemůže ovšem schvalovati církev ani davům ani jejich vůdcům a v tom lze hledati hlavní příčiny všech útoků na církev i křivd, páchaných na kněžstvu i na věřících, kteří nejdou a nepůjdou nalevo.

JAN VINAŘ:

VÝZVA

Nezapomeň na tu krásu,
již ti dálky zjevily.
Vzpomeň na ty hory, lesy,
co ti srdce opily.

Kámen každý Věčno skrývá,
Věcnem šumí každý list.
Duši svou ty do tajemných
vnoř se míst.

Vrať se potom lesem, loukou
i cestami polními.
Než se vrátíš k prvým chatám,
hvězdy budou nad nimi.

PLÁČ JEREMIÁŠŮV

DOBYTÉ město leželo pod úpatím Rámy jako pokořená dcera sionská, zastřená hněvem Hospodinovým a zasypaná prachem hanby. Ohořelé trámy opuštěných domů, pobořené věže druhdy slavného chrámu Šalomounova a zříceniny paláce judského krále trčely k nebi jako němý výkřik hrůzy. A ulicemi Jerusalemskými valil se štiplavý kouř, zahalující smutné tváře ubohých a nejnižších židů, již tu zůstali v otroctví vítěze – babylonského krále Nabuzardana.

Kdo je vysvobodí?

Netušili, že nad nimi bdí ještě oči velikého Jejich proroka, zápasícího ve svém nitru se sebou samým: Zůstat či odejít?

Již chvíli po odchodu synů Izraelových do zajetí stál Jeremiáš na vrcholu Rámy, dívaje se zaroseným zrakem na zpustošený Jerusalema. Žal, který ho sklíčoval, zesilován byl ještě čerstvým dojmem, jež způsobilo bolestné loučení Judovců s domovem. Miriam, dcera Nabotova, špinavá a rozčuchaná na znamení smutku a pokání, libajíc posvátnou půdu svých otců, zalkala:

„Kdo mi bude zalévatí myrtu v mé zahrádce?“

A poté podívala se svýma černýma očima na Jeremiáše. Pochopil ten její významný pohled. Četl v něm otázku i prosbu, říkající:

„Zůstaneš?“

V duši křísila se mu vzpomínka. Bylo to před lety, také za tak slunečného odpoledne, jako je dnes, když u stupňů chrámových prorokoval zkázu Jerusalema. Tehdy farizeové a zákonníci poštvali proti němu lid, který jej pak nelitostně bil kameny. A tu pojednou ze zástupu zazněl dětský výkřik:

„Nekamenujte prorokův!“

Oh, dobře věděl, kde to vykl. Byla to Miriam, dcera Nabotova, tenkrát ještě skoro dítě. Za ten upřímný projev soucitu byl jí podnes neskonale vděčen.

Nabuzardan mu vzkázal:

„Chceš-li, zůstaň!“

Ano, zůstane. Bude zalévat myrtu jí – Miriam. Květ ztraceného Ráje bude opatrovat až do chvíle, kdy se zase navrátí dcery sionské.

Sestoupil s vrchu a kráčel vedle olivového háje, dýšícího omamující vůní, k Jerusalemu.

Došel k rozbořenému domku Nabotovu a usedl u jeho zahrádky. Nebyla k poznání. Půda od ohně vyprahlá, po myrtě ani památky. Sklonil hlavu do dlaní a zavzlykal.

Jonatan, syn Kareův, jeden z těch, již zůstali v otroctví, šel právě kolem. Uzřev Jeremiáše, zvolal radostně:

„Ty jsi zůstal s námi, Jeremiáši?“

„Ano, zůstal,“ děl prorok a zdvihl svůj obličej, zarostlý bílým, dlouhým vousem.

„Pláčeš.“

„Ano. Musím plakat, aby mé slzy zúrodnily vyprahlou půdu, aby z té půdy vyrostl zase květ ztraceného Ráje.“

GAB. RONAJ:

ŠTĚDRÝ VEČER NA VÍDEŇCE

Po celý rok tu stojí
jak obrovití ještěři
do nebe vztyčení.
Je vyzvaly k boji
a proto v jasný den,
i když se zešeří,
svůj otravný dech chrlí vzhůru.
Již udusily sbor andělských kůrů
i světců Božích – teď zbývá jen
jim Boha udusit.

A dnes?

Dnes tu stojí nirtvoly jak ztuhlé.
Jak ohavné a opuštěné zcela!

Zato komínky chaloupek tuhle
se daly v jásoť a ples.
Ti srotci chudí a opuštění,
jimž do vesela nikdy není,
ti dnes foukají oblak šedivý k nebi.
Hle, jeden vedle druhého
si buclatá líčka nadouvá,
by vyfoukl obláček hezky vzhůru.

A šedý anděl letí nebes od azuru
a zpívá,
že dnes se na bídu zapomnělo,
že dnes je kousek nebe i v chaloupce chudé.

Noc snáší se – všechno již potemnělo.
Teď anděl se v chudé chaloupky dívá.

JIHOČESKÁ KRAJINA

SPÍ KRAJINA pod mírným nebem. Dvřka růžové zahrady se otevřela do širého světa. Lze vyjít po návrších do vesnic, kol jedlových lesů pěšinami k řekám, které bystře tekou k severu. Od jihu vanou větry z krajů oliv a pomerančovníků, ze zemí snů a pohádek, nesouce s sebou obláčky a ptáky, hejna ptáků plovoucích v líbezných křivkách. Zahradník vyhlíží z růžové zahrady od keřů s čajovými růžemi, vyhlíží ze svého království v přísnu a zamyšlenou krajinu, nad níž oblaka a ptáci od jihu stanuli na chvíli, zapomínajíce na pestré barvy jihu.

Pramen tryská v tichu háje, mýtinu protal stín obláčku, ještěrka provlékla se sedmikráskami.

V klasech se prochází cvrček muzikant ze samoty,
do svačců se zaplet vlaštovek párek.
Rezává veverka stojí, odkládá sedmimilové boty.
Dívá se. V růžovém bodláku usnul otakárek.

Za vodou zvoní zvon, z ukrytých vesnic stoupá vzhůru kouř. Ticho v krajině, melancholická údolí rozkvétají bílým prádlem, jež se suší na břehu řeky.

V modrých horách vodotrysk oblaků, magické barvy kouzelných květin. Kompas z kopretin ukazuje poledne. Turisté v Alpách dívají se na svět dalekohledem z ametystu, tady mírná návrší a hory v barvě modrého hedvábí ohepňají líbeznou krajinu jižních Čech, přísnu a melancholickou krásu.

Barvy drahokamů vystřelují duhové šípky, orakul květin věští hvězdnatý večer. Šumí řeky, dech rákosin a zralého žita pluje v teplém proudu.

Mezi balvany na mezích lze spatřit panoramu měst a hradů, tiché kapličky na návrších. Ó, poutníče, shýbl se k zemi, abys pohleděl na sedmikrásky. Je jaro lásky, jaro sedmikrás.

Bdí jasan v krajině. S návrší hledí v krajinu mírných stínů, v nichž odpočívají pasáci. Blíží se večer. Za pahorkem v mlázi vychází půlměsíc, magická krabice se otvírá, vysílajíc kouzelné světlo. Zapomeňme filosofie světa, zapomeňme na moudrosti tlustých knih. Nejkrásnější stínohra vykouzluje čarodějné obrazy. Pěšinami přicházejí růžové dívky, zaclánějíce si oči rukama. Kouzelník s oblak sestoupil. Čarují všechny stíny. Zahradník usnul v růžové zahradě, zazněla harfa v měsíci. Kraj voní letními fialami.

PŮVODNÍ DŘEVORY T. JOSEFA BARTUŠKY – JIHOČESKÁ KRAJINA

Den na obzoru.
Plži kráčí v zelenině.
Tíše. Spí zahrada léta.

JOSEF BARTUŠKA:

BROUČEK V RŮŽOVÉ ZAHRADĚ

Z NOVÉ KNIHY BÁSNÍ

ZAHRADNÍ KONCERT

Kol barevných lampionů barevná svatozáře
Do dívčích vlasů stuhy klade
A cukrové květiny od cukráře
Líbezně kvetou v žluté limonádě

Tam v pavilonu píseň na puřtech
V pískových pěšinách praporečky
Za keřem tichý tichoučký vzdech
V květiny promění na bílých šátech tečky

Někde tu v zahradě Amor schovává se
To se tu jistě někdo zamluje
Proto ty květiny v dívčím pase
A balonek se srdcem vzhůru pluje

Od odpoledne hudba vyhrává tu
Na konci parku teď hídač už spí
A v lampionek v sladkém zmatku
Buclatá ručka hvězdu zavěsí

ODPOLEDNE

Má pohlednice s dvěma růžemi
Hořící zrcadlo Ohnivě plátno kina
Kraj fiků Krajina rajska na zemi
Stříbrné stíny v záclonách Píseň a básníkova lyra

A nejsem sám Dopise milostný
Kouzlo dívčích očí Básník nemyslí na melancholi
Co v hodinách přesýpacích uplývají dny
Květiny voní Slunéčko sedmítečné na lili.

LÉTO

Pramen tryská na zahradě,
chlád rubínů a melancholických lásek,
tu růže podivně sličného jména
kraluje zahradě
sklání se k vůni letních fial.
Tajuplný ostrov,
dech sedmikrás a dívčích úst,
poklad se otvírá pod čarovným proutkem kouzelníka.
Den na obzoru,
plži kráčí v zelenině.
Tíše. Spí zahrada léta.

BÁSEŇ Z PRAHY

Růžový klobouček zamával v nádraží
Černý vlak zmizel v tunelu
O malé rukavičky spěte Vlak vás odváží
Srdece raněné v lásky duelu

Spí město Spí fontány z růžového mramoru
Zlacené mříže střeží zahradní idylu
Spěte kouzelné oči Měsíc za Hradem vyplouvá nahoru
To šumí jez A květiny z papíru

Kouzelné večery Růžový pudr se sypal z hvězd
Červený lampion se třepetal na Žofíně
Lakový střevíček zářil Léto 1926
Harla se pohmula v měsíci Noc v červeném víně

Ranní vlak zmizel v tunelu Praha za mnou tma přede mnou
Na cestu svítí bílé svítilny
Růžový klobouček zamával křišťalovou tmou
Holčičko na shledanou V lásku se promění sny

RUTH MOABSKÁ

—

I

Booz vracel se zlatým obilím
 k tichým hradbám Betlema něsta.
 Ševelily daleké palmy; voněly cedry a révy;
 větříček kolébal klasy, mluvě o tajemstvích kvítí.
 Zasmušilým byl stařec.
 Zvolna, skloněné hlavy, kráčel Salmonův syn.
 Šeptal: „Sýpky mé plny jsou bílého zrní;
 jehňata, krávy plemenné žvýkají v širých mých chlévedech:
 před mou střechou houpá se v květnatých sadech
 štěpovaný zelený fíkovník.“
 Hořekoval: „Všeho přál mi Pán mocných vojsk,
 ale pusté je stáří mé.
 Ondy snil jsem o radostných stráních květných,
 na nichž zpívali ptáci, zvučela píseň žní,
 ale v korvku zmrzlá byla voda.
 Hrobové ticho vládne domem mých otů;
 v sadech jablko luhje na sehnuté větvi,
 padá, k zemi se vrací.“

Booz šel dále obilím svým zralým.
 Uhleděl, jak s polí se vrací betlémské dívky:
 Široké rukávy vysukují, ukazují bílé lokty,
 zpívajíce, ze studánky čerpají chladnou vodu.
 Večerní vánek z dalekých horstev vane;
 k západu slunce se kloní, hasne, bledé, smutné,
 za Betlemem, tichým městem.

II

Mileji pouští dnes mandragory sladounkou vůni.
 Chasa vesele zpívá a na humně klasy mlátí.
 Zpívejte, dcery Judey! . . . Hesbonské zelené louky
 nerodily letos tolik, co krásné lány vaše!
 Skládejte písně! . . . Ještě nikdy Jordánu vlny
 netekly zvučnějším šumotem, cedry na svatém Libanu
 neševelily krásněji zelenými korunami!
 Něco velikého se chystá. – Žněte, ženy:
 Jasný a krásný je den.

Srť vám náhle vypadl z bílé rukou,
a mlčky hledíte na to neznámé dítě.
... Klásky dnes sbírá cizinka žena na betlemském poli.
Nedotýkejte se jí! Nekářejte ji mladou!
Ruth je to, Moabka.
Srnce se podobá, když doubravou zelenou se pase.
Je plachá jak hrdlička, krásná jak růže z Jericha.
Černý vlas jí voní jak šafrán, nard a skořice.
Nedotýkejte se jí!
Miluje ji hrdinný Dizom, stvol Ogova kmene.
Moabská bílá stáda pro Ruth opustil mladík
a černé hermonské vepře i lodě rodné své řeky.
Hrdý, krásný je Dizom, podoben bazanským dubům;
před ním Moabka prdňá, jako gazela před litým lvem.
... Nekářejte ji mladou!

III

„Dávno už po tobě toužím, vomá větvice cedru!“
přede dveřmi Noeminými zpíval mladistvý Dizom.
„Navrat se do moabské země! Já z knížecí jsem krve.
Yabok a Arnon šumí našimi stinnými oasami.
Dávno už po tvých očích, krásná Moabko, toužím!
Navrat se k bohům našim! Žalostný stín Oga
konečně útěchy najde – dostavím šedesát
podmurných měst, přibijí na ně sedmery brány.
Staneš se královnou, přijdi! Lože naše bude
z cedru; nad ním nachové nebe, po stranách
záclony z parbajmského zlata ...
Ruth, tvé rty jsou jako pohár nejsladšího vína,
jako hrozen jaserský, jako šípek elealských polí.
Saronská růže, rozkvetlá kdesi u nemrinských vod,
tvé vlasy jsou jako vlna jehňátka, tvá prsa jako mramor.
Růži sad tě čeká, Ruth, kde Hezebon bílý
své dvory zhlíží v modré vodě.
Voní nard a šafrán, skořice a červený šípek,
růže a polní květy v oněch zahradách: Přijdi!
Povedu tě až po bílou Sabamu,
až vinná réva rozkveté.
Meč zase připeš mi a Ogova sláva opět se vzkřísí,
královo má! Navrat se k bohům svým!
Navrat se k luitské hoře a k bystré díbomské vodě!
Matička má tě očekává, pramínku libanské hory,
přijdi, bych usedl do stínu vonného těla tvého:
Študánko zavřená věkem, plode na zelené větvi:
Ó Ruth, má mladouňka Ruth!“

IV

Booz zamýšlen hleděl. Cítil vůni svěží
mladého jejího těla; slyšel zurčení její řeči,
tiché a milé jak šumot Jordánu.

Pravil: „Šbírej dále klásky na mých polích, ženo!
Sama jsi v cizí zemi, ale i nebeské ptáky
Pán všech vojsk krmí.

Moabko, přijde den, kdy Izrael nebude
už stromy rváti z hustých pralesů vašich,
ale vlastními zbraněmi svými bude topit! . . .”

Dále tak mluvil Booz; ona si myslela při tom:
Dizomův hovor se podobá bouřím bazanských lesů,
tvůj pak je jako šelest štíhlých jeriškých palm.
Dizomovo oko je oheň, jež pustoší širé lány,
tvé oči jsou jako světýlka, jež jsem viděla na dně
jezera hesbonského.

Tvůj vous podobá se křovině, když v létě zabělá se
prostý květ trnů.

A lice tvé podobá se lícím bohů našich.

V

Řidnou stohy žluté na štré betlemské pláti.
Zmlkají písně ženů . . . Tam na horách temných
planou pastýřské ohně. Noc klidná je a němá.
Booz usnul na stohu.

Blažený úsměv hraje na rtech starce.

Voní stohy, trníště a laskavce podél tichých cest.

Boozovi na hrudi leží, podobna větvičce vrby
nad mírnými vodami nočními, Moubka Ruth.

Jemu čarovný sen unesl duši.

. . . Je v dáli na břehu širého moře
mezi Tyrem a svatou Karmelskou horou.

Jde pískem a naslouchá,

jak vítr šumí chrámem.

Prosí: „Větre, zvedni mne na svá lehká křídla!

Nad Libanem nes mne k posvátným břehům Jordánu,
do rodného Betlému.” – Hromy třeskly;

tmavá mračna zastřela Karmelu štítů. Děs a strach
sehnuly kolena Boozovi a Pán všech vojsk s výše
promluvil hrozným hlasem:

„Salmonův synu, na tobě vystavím dům svůj!

Dvojí zdě bude míti a sedmery železné brány.

Salmonův synu, z tvého kmene vyrosté ratolest

až k hrozným výším mým, a na ní dozraje svět.
Salmonův synu, z tvých beder vytryskne pramen
nejsladšího moku, by zalil celou vykoupenu zemi! . . .”

Sen zmizel. Hvězdy zaplály živějším svitem,
větrík noční zašelestil blízkou cedrovou větví,
a dýchající se rukou Ruth Moabka pohladila vlásky
Salomonovu zbožnému synu, praotci Davida krále.

FRANTIŠEK STŘÍŽOVSKÝ:

SVATÝM

Vy jste také hledali
smysl života a cíl,
vy jste také byli mdlí,
znali boj a temno chvil.

Taká vás – jak řvoucí lev –
dábel pochyb obcházel,
morek střežil vám i krev,
s duše stíral rosný pel.

Také vy jste sedmkrát
za den klesli o kámen,
o šat bylo vám se rvát,
jenž byl vichrům vydán v plen.

Také vy jste úpěli
v křečích noci bezesných,
v spáncích rány duněly,
ve váš pláč zněl pekelný smích. –

Ale šli jste stále v před,
žízeň hnala vás a hlad,
duše dávala se v let,
jako motýl v květný sad.

Milost Boží hřímala,
v blesku jste ji poznali,
když vás tiše volala,
vždycky jste se ozvali.

Cítili jste svatý žas
z mocné Boží blízkosti,
za ruku když jala vás,
pozhyli jste úzkosti.

Cítili jste Polibek
na čele, když kryl je pot
nad hloubkami žití řek,
kterým chybí mělký brod.

V tichu nitra, které bdí,
slyšeli jste zvuky Trub,
které věčně k soudu zní
hříchu s duši do zásnub.

Stigmata vám bořela
jako lampy na těle,
dladěmem oděla
čelo krví zardělé.

Kristu žít a umírat
vaši lásky zákon byl,
s Kristem těšit se i lkát,
kouzlo bylo vašich sil.

V Kristu jen jste hledali
smysl života a cíl –
v něm i bezmocný a mdlý
– každý slavně zvítězil.

KONČINY

VALAŠSKÝ OBRÁZEK

PASEKÁŘ Fajkus pil ze všech nápojů nejraději kořalku. Nemyslete, že nikde nebyl a jiného pití neznal! Byl patnáct let v Americe a ochutnal i nejvzácnější vína, o jakém se dlabaňským Valachům ani nezdálo! Žid měl sice také víno, ale byly to hotové splašky u porovnání s tím, které pil Fajkus, když ještě byl „za vodou“. Jakmile se vrátil domů, začal pít kořalku a zůstal jí věren. Pil pravou valašskou kvitovici – líh vodou rozředěný – anebo vlastně vodu, do níž přimísil žid trochu lihu.

Fajkus měl dost peněz na lepší „pitá“. Vrátil se v době, kdy dolar hodně platil – na pět tisíc dolarů si dovezl a když mu za to v bance vyplatili téměř půl milionu korun, hlava se mu zatočila nad tím závratným jménem. Děti neměl – sami dva byli se ženou. Nad vesničkou Dlabani čekala je dřevěná chalupa s okolními poli a „pasiňky“ – Fajkusova paseka – či jak se tam od pradávna říkalo „U Kuňáků“.

Blážený život mohl vésti Fajkus se svou ženou Annou – či jak po „americku“ říkal „f.ny“. Ale Fajkus chtěl snad dokázat světu, že ne třeba příliš mnoho přemýšlet, co s penězi, aby zpříjemnily život. Snad byl tichým stoupencem směru, který usiluje o zjednodušení všech různorodých úkolů životních a chce je uvést na přímou linii. Těžko rozhodnouti – ale jisto bylo, že Fajkus si náramně zjednodušil své životní úkoly a srovnal je v přímou linii: v každodenní cestu s pasek do dědiny ke kmocháčkovi-židovi na kořalku.

Nic jiného proň nemělo půvabu. Když kolem chalupy zrála jablka – pěkná jak líčka mladé děvčaty, když do tenna modraly se trny jako oči dívčiny – když pak se listí barvilo a stráně krvácely a leskly se zlatem, když průzračný vzduch pod oceánem oblohy otvíral dalky a našeptával stesk po kráse a bratrství všeho stvoření, když vzduchem tise se vznášela bílá prášla babího léta jako jemná pouta hledající spřízněné duše a srdce, která by s jásotem přijala heboučké stříbrné pouto – nevsímal si toho pasekár Fajkus. Jenom se zahleděl dolů do dědiny, kde vyčníval židův hostinec nad dřevěné chatrče, jako by měřil vzdálenost a uspokojen loučil se se ženou:

„f.ny, dneskaj pošlu aj tobe pitá.“ –

„Šak může, Frenk! Ale sa nemosiš ponáhlát!“

„Čuješ-i, f.ny? Možeš zabít slépku – lebo aj prasa – šak bude skoro jarmek na Hovezí!“

– „No – isté že, aj to může!“

Ale za mlhavých dnů listopadových, kdy byla země rozmoklá a sténala pod každým krokem, neloučil se Fajkus tak přivětivě se svou ženou. Zahleděl se do mlhy a jadrně zaklel svým nosovým hlasem:

„Jebemti dušu – to sú čase! Človek aby sa bál, že zletí gdesi do zhlane!“

– „Edem daj pozor, Frenk, čuješ-i? Taká cesta morútná, budeš s ňú měč zápasy –“

„Co hen bebláš – Ěny! Basomti dušu – lesti sa já vrátim – –!“

Taková odpověď ovšem rozladila starostlivost ženinu. Svrátila hněvem čelo a vykřikla do mlhy směrem, kde tušila muže.

„Ja – na mú dušu – ty sa vrátíš – ale gdy! Tak chyba zutra večer – ožvachtalý ako mašík –. Aj z puténky bys pil – prám tajak mašík – –“

Bylo to pravda. Ve hněvu si lidé obyčejně řeknou pravdu.

Fajkus býval celé dny u žida a často zůstal u něho přes noc. Zmožen kořalkou lehl si na lavici, „knocháček“ ho přikryl koňskou houní, aby nepřechládl. Ráno si líboval Fajkus, že „sa nemosí pinožiť po takéj cestě!“

Na ženu nezapomínal. Posílal jí domů kořalku v hliněném hrnci, který mu žid v obchůdku s radostí prodal. Vždycky se našel ochotný člověk, který zanesl kořalku v hrnci až „ke Kuňákům“. Pravda – nemohl jí tam donést všechno, vždyť cesta byla darebná a na paseku daleko – ruce se při chůzi třesou a kořalka s hrnce snadno šplouchá – tož prosím vás – jak mnoho se může donést až na paseky? Ale přece každý rád podnikl tuto klopotnou cestu s kořalkou. Chytřejší hned za dveřmi upili si důkladně, aby se jim lehčeji neslo. Než ani tím se často nezabránilo neštěstí: posel za hodnou chvíli se vrátil s rozbitým hrncem a nařikal, že potmě upadl na bídné cestě. Fajkus nepozoroval, že se takovým poslům svítily oči a jazyk těžko se ohýbal – jako by ne cesta – nýbrž jejich ústa vypila kořalku z hrnce –. Koupil nový hrnec a jiného poslal s kořalkou k věrné ženě své Ěny. Chťel sice koupit plechový hrnec – dohovával se, když jednou za večer mu rozbili dva hrnce – ale všichni mu domlouvali, že z plechového hrnce „nigdá není kvitovica dobrá tajak s hliněného“. A Fajkus zase kupoval hliněné hrnce jsa rád, že všidni mají o něho i o jeho ženu takovou péči a chtějí, aby posílal jenom dobrou kořalku.

Fajkus měl dosti přátel. V hospodě se s ním každý bratřil a každý ho vychaloval jak nejlépe dovedl. Zvláště jeho dobré srdce a jeho pohostinnost opěvovali –.

„Ja – Fajkusovi každého počastují –. To člověk hnedkaj vtíd, že vija, co je mrav. Čujete – i – co pravim: včera přidaci sem, vidim jich hnedkaj –. Idu pomály – a oni mi ruku podali a hnedkaj pohárek naléli . . .“

Tak chválil starý Bartoň Fajkuse u žida. Fajkus se usmíval a zdálo se mu, že ho někdo hladí. Aby dokázal, že je to všechno pravda – počastoval každého žejdlíkem kvitovice. Pak dumal o svém dobrém srdci. Kdo by nebyl rád přítelem tak štědrého člověka?

U žida mezi svými přáteli vzpomínal na časy, kdy byl ještě v Americe. Stokrát vykládal své vzpomínky – stokrát je každý slyšel – ale každý zase poslouchal – protože Fajkus měl peníze a své posluchače počastoval.

„Ja – v Americe je lepčí život. Teprú včilěj to vidim. Tady sa člověk edem po kopcoch mosí vláčit, nohy si zkynoří – na mú dušu . . .!“

– „Šak máte peněz – Fajkusovi – můžete si postavit vilu v městě . . .“ radil mu Gabriš.

– „Co pravíš, v městě, Gabrišu! Edem at sú tu s nami Fajkusovi. Dobrého človeka si mosíme vážiť...“ rozhorlil se Bartoň. Vždyt – kdo by jej potom napájel?

„Ja – bratře“ – obrátil se Fajkus k Bartošovi, „já sem bydlél v ináčim hausi nežlivá tulec. Víte-i, v Americe sa nepraví „v kuči“ lebo „v chalupě“ – tam sa praví „v hausi“.

Po tomto vysvětlení se napil a poučoval dále, jak se mu vzpomínky vybavovaly. „Tam sú ulice tajak gdyž sa bičem šváčne. Ale sa nepraví ulice – praví sa „strit“. A nad takým strítem zvyšej kmocháčkovy (totíž židovy) chalupy jezdiža trény (vlaky) – ale jezdiža ináč nežlivá tuten trén, co jede do Karlovic. – Jaj – na mú dušku – ale sú to stríty...!“

Opět zalil vzpomínku kořalkou, chvíli pokyvoval hlavou – pozoroval kalným zrakem posluchače, vida jejich hloupě užaslé tváře – vytasil se s posledním trumfem.

„Čujete-i – ani já nemám kuču lebo chalupu: u mňa sa praví „v hausi“ – já chodím aj tulec po „stritu“ – já šécko po americku menuju: já su Frenk, žena je f.ny a bývame „v hausi“. U nás aj mašici mosija být v hausi...“

Všichni vyvalovali opilé oči na Fajkuse a divili se, jak to má pěkně po americku zařízeno, že i mašiky má v hausi. Bartoň div ho nepohltil. – Chtěje trochu rýpnout, otázal se:

„Lestí pak daváte aj mašíkom kvitovicu, Fajkusovi? To by musél byt příchovek...“

Fajkus chvílku hleděl na Bartoně. – Když pochopil, co řekl – udeřil pěsti na stůl a vykřikl:

„A basom tí dušu – na to sem zapomjél. To móže byt lepčí tajak lecijaké inší žrání. – Kmocháčku!“ – volal na žida – „puténku kvitovice pro mé mašiky...!“

Od té doby posílal domů puténku kvitovice mašíkům a – své ženě f.ny. f.ny si ostatně popilela, zajídala skopovou pečení – (u Fajkusů každou chvíli zabili barana kromě slepic) – Nechtěla zůstatí po zadu za svým mužem. Prasata musila si také zvykatí na kořalku. Byla časem bujná – div chlévec nezbořila – ač Fajkus po americku říkal, že mašici jsou v hausi.

Zima se mírnila, slunce se již déle pozdrželo nad valašskými horami. Ale zatím, co se dny prodlužovaly, krátil se masopust – nadešly poslední dny – končiny.

Valaši rádi oslaví konec masopustu. Končiny jsou dny veselí, zpěvu, muziky a – pití.

Fajkusovi začaly končiny smutně. V neděli ráno přiběhla f.ny ze dvora celá dolekaná. Nemohla dechu popadnout. Frenk ještě ležel na „pohrádce“ ve špinavých peřinách. Pomalu se probíral ze spánku, jimž vospával třídenní pobyt v kořalně u kmocháčka a posiloval se na nové tři dny. Vždyt bylo jisto, že se dřív nevrátí až na škaredou středu – ne sice jako kajcíník, nýbrž dlouhým pitím zmořen.

„Frenk – Frenk – čuješ-i – vstávaj hore. Ach – jaj – na mú milú dušku...!“

Při posledních slovech žena zaszlela; chytila zástěru a přitiskla ji k očím.
– „Ná – co būříš tajak luciper – řny moja malá?“
„Nechčestí – ach – já nechčasná cěrka!“ – a zase vzlykala – teď už hlasitě.

– „Ná – a co?“ – hleděl na ni muž vyjeveně. Neměl tušení – co se stalo. – Myšlenky se mu těžce probouzely. Jako by mu cosi trčelo v lebce zrovna pod čelem, ne a ne připadnout na nějakou myšlenku. Oči mu div z důlků nevylezly. – Přisávaly se upřeným pohledem ženě na ústa. Odtud jim vzejde jasné poznání.

Konečně se otevřela její ústa a Fajkus uslyšel:

„Mašici nám scipli!“ –

Zachvěl se Fajkus, jako by se ocitl na kraji hluboké zhlavně – ale neodtrhl oči s tváře ženiny. Nechápal – nevěřil...

„Obě prasata sú přeč: ležíja tam tajak kusy dřev...“

Teď teprve pochopil Fajkus hrůzu toho, co se stalo. Zamžikal několikrát prudce víčky, hlavu zvrátil do peřin – zavřel oči. Prasata – mašici – kterým v puténce posílal od kmocháčka kvitovici – jsou nyní pryč. Bídne zahynuli – ubozí mašici! Nedočká se příchovku. A tak se o ně staral! Tolik kořalky jim dal. Co teď učiní? Jak bude smutno ve chlěvci – ne – v hausi se praví – když tam nebude mašíků. – A přece se měli tak dobře – tolik kořalky! –

Vtom mu kmitlo hlavou hrozné podezření. Nebyli snad okrádáni o kořalku? Nevypila ji žena? Nemohl si v mysli srovnati, že by prasata mohla být tak hloupá a scípnout, když měla tolik kořalky. Že ta stará to vypila sama. Ale – basom ti dušu – ne – to by se Fajkus necitl – tak okrádat mašíky!

Sedl si na pohrádce a zavolal:

„Řny – počůvaj, co ti pravím: Povez – ale pravdu pravdúci: nevypilas mašíkom šecku kořalku ty? – Lestí si ju zedla ty sama – tož jebemti...!“ a Fajkus se hrozivě vztyčil a hledal rukou řemen, kterým si připínal kalhoty.

Žena ustrašená k němu vzhledla a vyjekla – přerušuje pláč:

„Nigdá – Frenk, na mú dušu! Dycky sem im dala do ptá kvitovice co sa vlézlo. – Šak sa podívaj – ešče je v puténce nadělané, co sem im nšla včilěj... Frenk – na mú dušu, je to pravda.“

Přinesla putýnku a přistrčila ji muži pod nos. Byl v ní nápoj pro prasata a čpěl silně kořalkou. listě aspoň litr jí tam bylo.

Fajkus přičichl. – Přesvědčil se, že žena nelhala. Prasata dostávala svou kořalku – a přece scipla. To pomyslení velmi rmoutilo Fajkuse. Beze slova se schovil do peřin a celé dopoledne dumal o truchlivém osudu svých dvou mašíků.

Odpoledne zašel ke kmocháčkovi. Sedl si ke kammům a potichu pil. Byl smuten. S nikým nemluvil.

„Fajkusovi – proč sa tak mračíte jako hrom na baňu?“ – ptal se Barton přisedna blíž.

Fajkus neodpověděl. Jenom se podíval na Bartoně, vzdychl si a napil se kořalky. Kalné oči zase upřel kamsi na roh stolu a nemluvil. –

Bartoň nad tím zavrtěl hlavou. V tom něco vězí. – Fajkus není nadarmo smuten, zvláště dnes, na končiny, kdy každý zpívá a tančí. Musí to z něho dostat. Přitočil se k němu, ruku mu položil na rameno a soucitně naladil hlas:

„Fajkusovi – snád vám žena neumřela? Alebo ste snád ztratili šecy peníze? – Povezte – šak vás mámi šeci rádi . . .!“

Tomu už Fajkus neodolal. Vytřeštil na Bartoně podnapilé oči a vzdychl si:

„Ja, bratře milý – nic takého sa nestalo, ale počúvaj – mašici mňa scipli – obá dvá mašici . . .!“ –

Bartoň byl překvapen. Jeho překvapení mělo dvoji příčinu. Předně očekával nějakou Jobovu zvěst – a zatím mu scipli mašici. A pak i to bylo divné: teď – v zimě přece prasata nescípají. – Ano – tak v srpnu, v září – to je něco jiného. Ale v únoru? To je opravdu divné. Pokyvoval hlavou, divil se a litoval Fajkuse.

Za chvíli věděl již kde kdo v hospodě, že Fajkusovi pošla do rána prasata.

„To je z té kořaly – co inšiho?“ – usuzovali někteří. Ale Fajkusovi to neřekl žádný.

– „Víte-i co, Fajkusovi? Dajte nalít pár litrů borovičky – a máte z lecikereho ožvachtaného chlapa prasa!“ – radil Gabriš.

Fajkus naň chvíli nedůvěřivě hleděl – připil si, špinavou rukou si přetřel čelo, aby měl jasnější myšlenky. Potom se mu rozjasnil obličej – jako by připadl na šťastnou myšlenku. Ještě jednou se napil ze žejdlíku a pak udeřiv na stůl až pohárky se převrhly zvolal:

„Jebeťmi – veru, že si dneska spravím prasa!“ –

Bylo veselo u žida po celý večer a po celou noc. Muzika hrála – dšasa tančila – Fajkus pil a napájel druhé. K ránu si zdířnil na lavce, ale brzy se probudil. Chtěl provést, co si večera umínil. Nedaleko něho pod stolem spali dva zpítí strýci. Fajkus jim večera dával kvitovici, borovičku i rum – až nevěděli o sobě. Svalili se na zem a spali. Spali doposud. Fajkus na ně zálibně pohlížel. Něco takového v Dlabani ještě nebylo. Jistě ne.

Fajkus strkal do strýců nohou. Probudili se, pomalu otvírali oči a srhaně se zahleděli do prázdna.

– „Budete-i u mňa za mašiky?“ – ptal se Fajkus těžkým jazykem.

„Móže – no móže –“ mručeli oba, nevědouce ani, co mluví. Začali hýkat, jako by se jim žaludek obracel. – –

Za chvíli bral se Fajkus nejistým krokem ke své pasece. Před ním potáčeli se oba strýcové. Ochotný pacholek Fajkusův strýce vedl, aby nespadli do zákopy.

Strýcové dlabanští se divili, že Fajkus jde hned v pondělí ráno domů. Myslí, že nepůjde dřív než na škaredou středu. A zatím . . .

– „Zasěj bude – mysím častovat lecijaké smyky!“ –

To byly domněnky. Nepadlo nikoho, že Fajkus dobře si zapamatoval radu Gabrišovu a že jí právě provádí.

Sotva přišel domů, zavolal ženu a pravil:

„Ěny – henkaj sém ti dovědl dva mašíky. Zavřeš je ve chlěvci a dáš im žrat. Móžeš im dat aj masa!“ –

Žena ustrašeně hleděla na muže a na opilé chlapy. Neodvázila se ceknout. Věděla, že Frenk by ji udávil, když je opilý.

Nástlala do dhlívka hodně režné strčila tam oba opilce. Převrátili se do slámy a v okamžení spali. Fajkus stál ve dveřích, držel se futra a hleděl jak Cerberus, aby byl jist, že se stalo vše dle jeho rozkazu.

Pacholek se smál až mu slzy tekly.

– „Včilěj upeč kus masa z barana, dáš im do koryta. Těž kořalky móžeš im dat. Počúvaš-i, Ěny, co ti pravím?“ –

„No móže, Frenk – móže –“ přisvědčila žena a odběhla.

Potom častoval Fajkus v jizbě pacholka. U Fajkusů bylo stále něco k pití. Žena v kuchyni pekla skopovinu – tož bude též něco mastného na zub.

Připíjeli si, pacholek vychyloval nápady Fajkusovy. Fajkus zářil blahem. Takové končiny ještě nezažil. To budou dhlapi hledět, až se probudí ve dhlěvci!

Když bylo maso upečené, šli se dívat, jak žena je nesla do dhlívka. Položila s minkou na koryto a vedle postavila láhev s kořalkou:

„Do koryta to daj – ščko – maso aj kořalku! Šak mašici edem z koryta žerú...!“ nutil ji Fajkus.

Žena uposlechla.

„Tak sa patří! A včilěj hore dhlapi – už je futro v korytě!“

Chlapi se pomalu probírali z mrákot. Hleděli přihloupale kolem sebe. Ta sláma kolem, nízké „tlo“ (strop) a nepěkný západ je máty. Co je to? Kde se to octli? Nejasně si uvědomovali, že kamsi šli – ale kam? Teprve pohled na rozšklebený obličej Fajkusův upamatoval je, že šli s ním. – On je strčil do dhlěva. Do zmalátnělých údů jim vjžděl vztek. V tom Fajkus na ně znova zavolal:

„Ná – co, nelíbí sa vám? Henkaj v korytě máte maso aj kvitovicu. Okažte, budú-i z vás mašici...“

To ovšem bylo i pro dobrého člověka mnoho. Opilec pak je mnohem popudlivější. Musíš s ním zadázeti jako s děckem. Poněvadž Fajkus na ně křičel jako na opravdové mašíky, zakusil v zápětí následky svého jednání:

– „Có? – laci mašici?! Ty smyku jakýsi – tu máš mašíky – sám si prasa!“ – zařvali oba dhlapi ve dhlěvci a jeden udytiv v korytě kus masa, hodil jej Fajkusovi přímo do tváře. Maso mu dopadlo zrovna na ústa. Plesk to hlasitě a na obličejí Fajkusově zůstala mastná skvrna. Než se vzpamatoval, přiletěly ještě dva kusy – ty udeřily víc, protože byly s kostmi – a potom naň stříkala kořalka se zbytky žrádla, co zůstaly v korytě po prasated.

Oba dhlapi vyskočili ze dhlívka. Ač se sotve drželi na nohou, vrhli se na Fajkuse. V okamžení se všichni tři váleli v blátě před dhlěvkem.

„Ěny – moja malá – čuješ-i, zavři ty mašíky!“ – křičel Fajkus – ale nebylo ho ani slyšet. Smáčkli mu ústa. Ěny dala se do křiku a utekla

do jizby. Pacholek se smál – až se prohýbal. Ze živého klubka na zemi vyšlehl chvílemi zvuk jako ohnivý jazyk. V pestré směsici tu zaznívalo: Jebemti –! já ti dám mašiky! – basomti – na mú dušu! Četníkom ta dám.

Ale rvačka netrvala dlouho. Protože všichni tři byli ještě opilí – brzy se unavili. Nejdříve ovšem Fajkus. Zůstal ležeti nehnuté, jako by bylo po něm. Když to viděli oba jeho bicové – lekli se trochu a nechali ho.

Zato žena začala vyvádět. Přiběhla – plakala, naříkala a křičela, nepěknými jmény častovala ty, které před chvílí musila ve chlívku častovat pečeným masem a kořalkou. Volala na Frenka, aby se rozpomenul a nenechával ji opuštěnou na světě.

Úpěnlivým prosbám nemohl její nebohý muž odolati. Otevřel oči – pomalu se zdvíhal a ohmatával si záda, má-li je celá. Sotva to žena spatřila, dychtila ho za ruce a pomáhala mu vstávat. Po krátké námaze se jí podařilo postaviti ho na nohy.

To se nelíbilo oběma chlapům ze chlěva vyvázlým. Snad litovali, že málo naložili Fajkusovi na hřbet. Proto aspoň vyhrožovali:

„Šak čekajte – zutra to dámi četníkom, že ste nás zavřeli do chlěvca!“

Ale to už bylo slabé vyhrožování. První vzplanutí hněvu je opustilo – již ani netykali Fajkusovi. Snad se jim teď zdálo, že je přece škoda toho masa a kořalky.

Teď nadešla pacholkova chvíle. Uchopil oba za ramena a chláholil je:

„Ale, bratři – nepravte nic! Snáď ani nevíte, že sú končiny? Fajkusovi si dceři trochu zašpasovat a to je celý krám. Šak včilěj pote – dajú pítí, co dčete a zěšť môžete aj dva barany. Pravda, Fajkusovi?“

„Na mú dušu – istě že!“

Snad ani nevěděl Fajkus, co říká. Ale za půl hodiny bylo dokonalé smíření a v „hausi“ zněl hluchý hovor, protože při kořalce se jenom hloučně mluví.

Sluníčko rozptýlilo mlhy, ukázalo se dlabanským Valachům, rozběhlo se po pasekách svými paprsky jako všetečné, rozjásané dětko, nakouklo i Fajkusům do okna – ale nikdo si ho nevsímal. Tam se skláněly nad stolem čtyři jezáté hlavy a kalným zrakem hleděly jenom na špinavé pohárky s kořalkou. Domlouvali se, jak oslaví ještě končiny.

– „Na končiny dhojja dycky maškary!“

„No istě že, istě – –“

„Abysmi si tak náků maškaru spravili!“

„No móže – a ke kmocháčkovi ju povedemí.“

„Tak medveda – to by šlo . . .“

„Alebo prasa!“ – pídil pacholek.

„Nedožiraj –! Ty seš oštera chlap – ale nevíš, že v maštali stó-i hříb-jacko. To je lepčí nežlivá medved.“

„A co z něho spravimí?“

„Bár co – třebaš dlapa.“

– „No móže – a zavedemí ho ke kmocháčkovi tancovat!“ – rozhodl Fajkus rozradostněn, že přece se mu dnes něco podaří.

Šli spravovat hříbě. Vzali staré kalhoty, kabát a oblékali hříbě. Šlo

to těžko. Vyhazovalo zadkem, kopalo, ano i kousat chtělo. Třebas byli čtyři – měli s ním tuhou práci. Ale přece mu oblekli na zadní nohy kalhoty, přední strčili do rukávů kabátu a za uši mu přivázali starý klobouk.

„Išče flašku do kapsy!“ vzpomněl si Fajkus. Přinesl litrovou láhev a strčili ji hříběti do kapsy u kalhot.

Pak chopili milé hříbě za přední nohy jako pod paži a vlekli je dolů do dědiny. Chudák řny stála ve dveřích a chvěla se strachy. Bylo to vše směšné – ale bylo v tom též mnoho podivné hrůzy, kterou nedovedla vyjádřit – ale cítila ji, ač nebyla mnohem lepší svého muže. Přece však cítila, že to, co dnes se děje, není projevem člověka. – – –

Hříbě nechtělo jít po zadních nohách. Nedali je tedy – ale pevně je drželi, aby neuteklo. Věru, ani nemohlo utéci, jak mělo sevřené nohy v kalhotěch a v kabátě.

Když přišli do dědiny, chytili zase hříbě za přední nohy a vítězoslavně je vedli. Ve chvílce byl za nimi houf kluků. Pokřikovali, smáli se, radili. I starí vybíhali z dřevěných chat a hleděli na masopustní průvod. Smáli se – mnozí odsuzovali to surové počínání Fajkusovo.

„Ja – šak dyby nemjel peněz a mjel hromádku děcek – šak by nevyvádal takých darebností!“

„Radějác by mohel ty peníze do zblaně hodit a nekazit nám děcka na ulici a dilapy v hospodě!“

Ale Fajkus nedbal posudků dlabaňských. Hrdě si vykračoval – pokud ovšem si mohl v silné podnapilosti vykračovati. Hříbě vedl za přední nohu. Průvod vlekoucí se za ním jako ohon komety, vzrůstal u každé chalupy. Bylo to křiku a halekání až uši zaléhaly. Takové podívané kluci dlabaňští ještě neměli. Někteří přiběhli a chytali hříbě za ocas. Jiní se pokoušeli udytit mu láhev z kapsy.

„Tela by mjel věci!“ – mnil kterýsi.

„Lebo volka tujak je sám!“ – opravoval jiný.

– „Alebo!“ – přidávalovali ostatní s hlasitým smíchem.

Průvod se blížil k hospodě. Ale tu byla překážka. Bylo nutno přejít přes potok. Most byl kus níže, na hořejším konci byla jenom dřevěná lávka. Potok byl mělký, v létě téměř vždy vyschlý, takže se mohlo přejíti kudykoliv. Teď však byl dosti rozvodněný tímim suchu.

„Podni přes lávku – budeme tam spšeje!“ – rozhodl Fajkus.

„Šak sa tam nepřejde.“ –

– „A co by né – šak sa podivajte!“ –

Fajkus odstrčil pacholka, chytil sám hříbě za přední nohu, přitiskl je pevněji k boku jako by si vedl děvče. Hrdinsky vykročil na lávku. Hříbě se vzpíralo – ale nadarmo. Fajkus nepovolil. Kráčel dále, přidržuje se levou rukou chatrného zábradlí. Hříbě mu šláplo na nohu. Fajkus sebou trhl, zaklel – ale v témž okamžiku hříbě poskočilo – vytrhlo se mu z ruky a hupl skočilo do potoka. – Při tom strčilo zadkem do Fajkuse a srazilo ho i s ubohým zábradlím rovněž do potoka – s druhé strany lávky. –

Kluci v průvodu otevřeli úžasem ústa a na vteřinu zmlkli. Potom

však spustili divoký křik – jako by jim chtěli vodu v potoce zastavit.

„Už sa topíja obá!“ – znělo dlabaňskou dolinou.

Ale neutopili se. Vody nebylo přece tolik. Hříbě vyskočilo – roztrhlo kalhoty, na každé noze mu viselo několik cárů. Hůře bylo s kabátem na předních nohou. Ten byl pevný – neroztrhl se a tak milé hříbě pobíhalo nemotorně – řvalo a točilo se k nesmírné radosti kluků. –

Fajkus se také vybral z vody s hroznými nadávkami. Voda mu crčela se šatů jako s okapu o prudkém dešti. Zavedli ho k židovi a u kamen sušili. Hříbě padolek chytil a chtěl zavézt domů – ale Fajkus je ze zlosti prodal „kmodáčkovi“.

Dlabaňští pak dosud mají v živé paměti, jak Fajkus oslavoval končiny.

FRANTIŠEK HANZELKA:

RANNÍ MLHY

Já nevím, kdy to bylo,
když na východě se objevilo
sluneční dítě se zlatými pruty.
Svět zasl a byl celíčký žlutý.
Mamiinka napájela květy
a volala děti.

Bylo ráno.
Široké pole leželo nezoráno.
Nad lesem seděla stříbrná panna:
to byla mlha tohoto rána.
Padaly slzy do kvítí.
Pamenka stříbrná mi na cestu posvítil

Mlhou jdu stříbrnou za zlatými vlasy.
Za nocí vyrostly majáky spásy.
Stále je ráno
a naše pole
plné koukole
pořád je nezoráno.

S uvadlým listem umírá stáří.
Mládí se kácí na oltáři,
když nad lesem směje se stříbrná panna,
do mlhy, do rosy zamotaná,
když černé pole je nezoráno.

Mládí umírá ráno.

JOS. DIVOKÝ:

KRISTUS VOLÁ . . .

Kristus volá.

Ve chvění listí pod slabým vánkem
a v záři hvězd na nebes báni
slyším ta něžná slova:
„Pojď a neváhej na bedra vložit svůj kříž,
pojď. Svě kroky do mých zaměř stop.
Svět zanech stranou, když kolem víří
a zabíjí denně tisíce duší;
vše zanech stranou, co svádí tě dolů,
kde hyne vše jak na mrazu květy.
Zanech vše a pojď jen za mnou, pojď.“

Kristus volá.

V každém pohybu tohoto světa,
v každém tepnutí lidského srdce,
v každé myšlence, jež šlehá hlavou,
Volání slyšíš.

Tak tichounce, jak houslí hlas
ve zmlouvajícím tónu flagiolleta,
tak lahodně, jak zvonku hlas
když dává znamení k pokleknutí,
když kněz nad sebe pozvedá Sanktissimum,
tak zní to volání Krista.

FRANTIŠEK HANZELKA:

NA KONCI SVĚTA

Na kopci
na konci světa vyrostla bílá lilie.
Slunce bylo zlatým kloučkem,
šlo přes hory, šlo paloučkem:
Bílá lilie,
kdo tě miluje?
Do tváře pohledlo,
k lilii si sedlo,
zlatou nit upředlo.

Na kopci
na konci světa je všechno zlaté,

tam jsou panenky baculaté.
O hubičku jsem je prosil.
cukrlátka jsem jim nosil
v zlatém kornoutě.

Ta jedna mi srdce dala,
usmála se, bonbon vzala:
a s kyticí kvítí
po zlaté niti
jsme šplhali,
láškovali –
do nebe.

JAROSLAV HLOUŠEK:

KRÁLOVSTVÍ MĚ NENÍ Z TOHOTO SVĚTA

MĚ DRAHÉ TEI – Z DÁVNÉ TOUHY

*'Pokrm dává těm, kdož se ho bojí, na
vždy je pamětliv své smlouvy.*

Žalm CXI, 8.

*'Pamatuj na slovo své sluhovi svému,
kterým jsi mi naději dát rdělil.*

Žalm CXIX, 49.

To bylo v lednu. Po přestálých utrpeních zas
s klidnou myslí oddával se snům a čítal Waltra Scotta,
s trpkou resignací smál se pošetilým řečem
o uzdravení svém, opijel se snivou poesíí Händlovou
a trpěl, tše trpěl . . . A přátelé a dávní známí přicházeli.
Každý trochu útěchy a radosti mu vkládal v temnou, pustou síň.
A psaní přicházela od Wegelera. V nich bylo skryto cosi z dětských let,
z nich na divílí vždy zasvítla vzpomínka na rodný dům.

Zalehlo to v duši, zabořelo.

Smutná mračna táhla v nekonečnou dál. Vítr hostil
ve výklencích oken, poskakoval po rezavých korouhvících.
V jeho bytě bylo tladno srdci . . . Venku padal sníh.
To jeho lože bylo vězení. Zvlhlé oči provázely každou návštěvu!
A dveře zapadaly v jenném skřipění za každou nadějí!
A připomínka z lepších dnů mu náhle proskočila srdcem . . .
Starý přítel Gleichenstein tak dobře četl v myšlenkách!
Přišla se zářící láskou k svému Mistru,
přišla s rukou měkkou, sbírající všechen žal . . . A on ji poznal!
To byla přece slečna Schednerová – ach ano – ona, která dovedla
tak něžně představovat jeho „Fidelio“, dovedla tak okouzlovat, sladce
jak těžce se s ní loučil, jak potom do podušek skles' hrát!
a slzám volně proudit dál!

Šero zahalilo jeho bol . . .

A znovu utíkal se k svému Händlovi. S radostí a dychtivostí
čítal se Schubertem. Ruce jeho v blahém nadšení
ty ruce Mistrovy tak oddané a s láskou k srdci tiskly!
To byly divile klidu, zapomnění! Zšedlé nebe jenom dolů shlíželo.
A často to staré křídlo anglické vydechovalo tak toužně
stesky opuštěných snů, dovedlo tak teskně lkát!

Jen oči horečné a lesklé vnímaly ...
Pusto, nevlídno a bezútěšno bylo v jeho ložnici. Stará Thekla
odešla už v lednu. Tu znovu přišla ta prostá, vlídná
paní Schwapsová! Snad bez ní byl by zahynul!
Jak s pozorností dovedly ty její oči utišovat jeho stesk i žal!
Zhublé ruce jeho s vděčnou úctou přijímaly každý její dar.
Byl hotov se vším. Závěť dávno zhotovená byla u doktora Bacha.

A život prchal, slábnul ...
Teď je neodvratná smrt! Teď brzy přijde konec! konec ...
Marně těšili ho známí, marně čekal v jarní pohodu. Otupěl.
Tak přišel dvacátýtřetí březen ... Poslední řádky připojil k své závěti
třesoucí rukou. To bylo naposled, co psal.
Pak přišli k němu ještě přátelé. Hummel se ženou a Hiller.
Nemluvil. Občas zazlykal. Zvlhlé, zakalené oči smutně kolem tékaly.
A paní Hummlová se soucitem mu ještě pot setřela s čela.
Zahleděl se na ni s nevýslovnou vděčností. Byla blízká jeho smrt.
A večer s hořkou resignací před Schindlerem a Breuningem
zanařikal: „Plaudite, amici, comœdia finita est.“ Ruka sevřela se v pěst.
Druhého dne přijal svátost posledního pomazání ...
V poledne dostal rýnské víno od Schotta ... „Škoda – škoda,
přišlo pozdě –“
Ta slova byla poslední.

Nastala agonie. Nevlídno bylo v ložnici. A on umíral.
Kdes' tlouklo pět hodin. Žlutá, vrásčitá tvář zklidněla.
Zpoza zhaslé oči byly přivřeny. Ruce bezvládně visely dolů.

A Mistr umíral ...
Jeho trpící oči slzely, ústa nařikala. Hüttenbrenner vložil mu ruku
na prsa. V ložnici nastalo ticho. Hodina poslední nadešla ...
V nastalém šeru zahřmělo náhle, fialový blesk ozářil komnatu,
zaskvěla se umírající tvář nesmíitelného Mistra ...
Pootevřel oči, pozvedl pravici k nebi a šepot nesrozumitelných slov
splýval mu se rtů. To byla slova díků, patřící Pánu!
Rozložil se úsměv kol úst, pravice sklesla, srdce dýchadlo ...

Dvacátýšestý březen to byl.
Milosrdný Pán zavolal svého Miláčka, znamení Jeho slavilo Genia.

Tak skončil Ludvík van Beethoven.

LADISLAV ZAMYKAL:

DOPISY JULIA ZEYERA
KARLU DOSTÁLU-LUTINOVVI
PŘÍSPĚVEK K DĚJINÁM KATOLICKÉ MODERNY

KATOLICKÁ MODERNA, jejíhož vzniku a zrodu před 30 lety mohl a měli jsme si vzpomenouti v roce 1925, od prvopočátku počítala mezi své přátele a příznivce básníka *Julia Zeyera*. Tvůrčové a vůdčové Katolické Moderny cenili si také vysoce té okolnosti, že *Julius Zeyer* se k nim připojil, poněvadž jeho jméno pomáhalo jim klesití a raziti cestu do těch kruhů, do nichž by se jim nebylo podařilo tak hned proniknouti, a poněvadž osobnost, v tehdejší literární světě všeobecně uznávaná a vynikající, znamenala jakousi sankci uměleckého jejich programu.

Julius Zeyer přišel do styku s Katolickou Modernou prostřednictvím básníka *Sigismunda Boušky*. Mladý benediktin upoutal Zeyerovu pozornost na sebe svými překlady. Svědčí o tom dopis Zeyerův neteři, pí *Karle Heinrichové*, chotí městského lékaře v Příbrami, rodišti Bouškové, ze dne 12. června 1892 (Viz knihu, vypravenou r. 1924 Janem Voborníkem, „Dopisy Julia Zeyera Karle Heinrichové“, str. 124). Bylo to po známé katastrofě v příbramských dolech, při níž zahynulo mnoho lidí. Zeyer se táže: „Nestalo se nikomu z Vašich bližších známých nebo příbuzných neštěstí? Četl jsem též jméno „Boušek“, je to příbuzný toho kněze, překladatele z provençalských básníků?“ A u *Heinrichů* v Příbrami také Zeyer Boušku poznal i osobně. Současně pak také nahlédl do myšlenkového světa tohoto předáka Katolické Moderny a tím Katolické Moderny samé. V dopise pí *Heinrichové* z 30. srpna 1895 (citovaná kniha, str. 170) píše: „Ten rozhovor s Vaším „mnichem“ (rozuměj s P. Bouškou) mě zajímal, slyšel jsem jednou živým slovem náhledy mladší generace. Překvapuje mě ta neláska u nich k české literatuře. To je něco, co my nedápeme. Milovali jsme ji, chudou jak je, a právě proto, že je chudá, byla nám snad tím milejší. Znali jsme cizí literatury též, ale proto nebagatelisovali jsme vše, co je české, jak se nyní děje, a nikomu z nás zajisté nenapadlo, že musí česká literatura teprve začínat *námi*. Miloval jsem především umění a nelámal jsem si nikdy hlavu tím, mám-li velký nebo malý talent, a ten posměšný tón, mluvili se o nějakém kolegovi, je mi posud něco nepodhopitelného. Buď se mi něco líbí nebo nelíbí a řeknu to přímo, bez obalu, ale to divání se s výšky s jakousi útrpností na jiné, to je něco, co mne uráží i co člověka. Možná, že se mýlím, ale cítil jsem v rozmluvě s „mnichem“ něco podobného. Celkem je to vše už lhostejné, doufám, že z toho věení a z toho varu přechodné doby přece něco dobrého se vyklube a to je to nejhlavnější. Pro sebe nepřeji si *nic*, leda zmizení.“

Zeyer se skutečně mýlil ve svých domněnkách. Patrně jej znátl prudký temperament pro nové literární směry hořícího P. S. Boušky. Ve skutečnosti se s Katolickou Modernou a jejími představiteli velmi rychle sblížil, což by nebylo možno, kdyby mu jejich program nebyl konvenoval a odpovídal. Že byl Zeyer pro Katolickou Modernu získán, je tedy zásluhou Bouškovou. Ve známosti, s mistrem v Příbrami započaté, pokračoval Bouška dopisy. Informoval jej, jaké plány a úmysly má skupina, soustředěná v almanachu „Pod jedním praporem“ a vedená vedle Boušky Xav. Dvořákem, Karlem Dostálem a Frant. Skalíkem. V dopise z 1. listopadu 1895 hlásí Zeyer pí Heinrichové: „Nového nevím nic, ledaže mi psal „mnich“ a žádal o příspěvek do nového listu, který začne vycházet. Slíbil jsem mu, že mu někdy něco pošlu.“ Nezůstalo však při pouhém poměru příležitostného přispívatele do dychtaného „Nového Života“. Zeyer byl získán za řádného spolučlena literární družiny „Nového Života“ a tak na letáku „Oznámení literární“, který byl vydán v prosinci 1895 v Praze a jímž se ohlašovalo vydávání měsíčníku pro poezii a literaturu, umělecké revue „Nového Života“, čteme mezi 28 podpisy v první řadě jméno Zeyerovo (viz „Archiv literární“ rok 1920, svazek II., č. 8–11, str. 175–176).

Tou dobou seznámil Bouška se Zeyerem také Karla Dostála-Lutinova. Oba počali si dopisovati. Z těchto prvních dopisů jsem však v té části Dostálovy pozůstalosti, kterou jsem dosud probral a uspořádal, nenalezl žádný. Snad na ně teprve přijdu a uveřejním je dodatečně. Není vyloučeno, že Dostál sám některé dopisy z krabic, do nichž ukládal korespondenci z let 1895–1904, tedy z období novojidického, vytáhl a že se oetly v korespondenci a rukopisech doby pozdější, kterých mám ještě plně dva veliké žoky a dva cestovní koše a do nichž při svém nedostatku času, nemožnosti v zimě ve svém bytě nějak intesivněji pracovati a tudíž při pomalém tempu, s nímž se svého úkolu zhošťuji, jsem se ještě vůbec nepustil. Vilém Bitnar sděluje aspoň („Archa“ rok 1923, ročník XI., čís. 10–12, str. 509), že v době, kdy působil v Brně, v „Občanských novinách“, častěji zajížděl do Prostějova, rovnal s Dostálem jeho bohatou literární korespondenci a že mu Dostál několik zvláště důležitých listů sám diktoval k opsání. Bitnar při tom tvrdí, že jeden z nich otiskl v „Archivu literárním“ (1922), leč marně jsem se tam po něm sháněl; Bitnar se asi zmýlil s oním „Oznámením literárním“ nebo s jinými věcmi. Druhý dopis otiskl Bitnar v „Arše“ r. 1923, na str. 510, který přetiskují tam odtud níže, poněvadž jsem originálu jeho rovněž nenašel. Má-li Bitnar některé dopisy Zeyerovy K. Dostálovi u sebe, ať už opsané či původní, nedověděl jsem se.

Určiti tedy přesně datum, kdy si Zeyer s Dostálem psali po prvé, bohužel nemohu. Soudím toliko, že se tak stalo v měsíci listopadu, nejpozději v první polovici prosince 1895, poněvadž v prvním čísle prvního ročníku „Nového Života“, které vyšlo před vánocemi („Už o vánocích téhož roku nesli jsme s Bitnarem a Skalíkem první číslo „Nového Života“ Vrdhlickému a Fr. Bílému v Praze, hledající opory ve světě literárním“ – píše Karel Dostál-Lutinov v článku „Co chtěla

Katolická Moderna?" v „Archivu literárním" r. 1919, r. I., č. 12, str. 169) měl Zeyer začátek svého mysteria „*Legenda o rytíři Albanu*". Ž prvního dopisu, nebo z jednoho z prvních dopisů, bylo-li jich více, který či které Zeyer Dostálovi poslal, mohu zaznamenati pouze část, jak je otištěna v 1. čísle I. ročníku „Nového Života" na str. 19 ve „Zprávách družiny katolických básníků". Dopis, z něhož je citát vzat, provázela Zeyer básnickou prací „Novému Životu" pro první číslo poslanou.

(1)

„Jsem velice zvědav na „Nový Život" a na výklady se všech stran; nepřátel se vyskytne hned dostatek – doufáme, že také nějaký přítel upřímný. Je tolik předsudků proti Církvi, lidé nechápají dobře, že Církev není instituce nějaká ztrnulá, nehybná, jak se domnívají, nechápou, že je živa duchem! Ovšem padá velká vina na ty, kteří myslí, že jediné representují církev. Ale myslím, že právě proti nim se strana Vaše ozve, ne-li direktně a offensively, přece celým počináním svým a duchem svým."

Dostál, otiskuje část Zeyerova dopisu, oznamoval hned, že Julius Zeyer zabývá se studii k novému velikému dílu, tragedii křesťanství.

Na obavy Zeyerovy reagoval současně Dostál takto: „Že by nám povstalo více nepřátel než přátel, nemysleme, neboť vystupujeme s *pal-mou miru* v ruce. Ne jako Církev útočící, ne zcela jako Církev bojující, hájící a učící (to přenecháváme naší revui „*Illuce*" a „*Obzoru*"), vystupujeme jen jako díl *Círky zpívající a tvořící*, náš list pěstuje toliko křesťanské *umění*. V nynější době, kdy moderní duchové marně hledají odpovědi na nejpálčivější otázky svého nitra, keř. frase o „*nirvých dog-matech*" se sama stává mrtvým dogmatem, kdy víra a láska ke Kristu zase roste v srdcích, doufáme právem, že čeští umělci a česká inteligence s chutí a důvěrou přilne ke snahám Katolické Moderny. Názyvu toho jsme si nedali sami, ani nevystihuje úplně našeho programu, ale jest už historický a tudíž jej přijímáme. Katolickou Modernou jsme v tom smyslu, že chceme vyvážití nesmírné bohatství poetických pokladů katolického umění, dějin a života, že chceme ukázati, jak lze i nejnovějším ideám a myšlenkám srovnati se s učením tímto, jsou-li opravdu čisté a vznešené, a že ideám svým dáváme výraz moderní a umělecký."

Jiná obava Zeyerova byla rozptýlena prvním číslem „Nového Života". Totiž ta, kterou projevil v dopise pí Heinrichové po příbramském setkání s Bouškou, že mladí přehlížejí starých a dříve začínati sami od začátku. V „Několika slovech úvodem" jistě Zeyer se zadostiučiněním četí, že Katolická Moderna nechce se srovnávati s Českou Modernou, která snaží se generaci starších pracovníků vyjádřiti své neko-nečné a nevyšlovné pohrdání. „*My vděčně* pohlížíme na lopatnou práci, jež vykonána před námi – ale *chceme dál* a nedáme si brániti . . ."

„List náš vykvete a vzroste, naše sdružení objeví se jako zdravá haluz

na stromu současné poesie, pučící, ženoucí *vedle stárnoucích* větví utěšeně do květů a plodů."

Tato předsevzetí mladých naklonnost Zeyerovu k nim jen sílila a utužovala. Mladí pak snažili se přátelství Zeyerovo udržeti si nezkalené. Záleželo jim na něm nesmírně. Proto Dostál nespokojil se, že list Zeyerův otiskl uvnitř prvního čísla, nýbrž dal mu místa i na obálce, používaje ho jako rekomandace pro ostatní veřejnost.

První číslo „Nového Života", jak už řečeno, současně přineslo začátek Zeyerova mystéria „Legenda o rytíři Albanu", které pak prodáválo ještě dalšími třemi čísly.

A abych byl úplný, poznamenávám, že v prvním čísle také byl uveřejněn posudek z pera Sig. Boušky (značka Z) o Zeyerově knize „Tři legendy o Krucifixu". Bouška především zdůrazňuje, že „velká láska a úcta ke Kristu mluví z celé knihy této". O těchto legendách cituje se pietní posudek Šaldův z „Literárních listů" v čís. 3. „Nového Života" na str. 68. Ve 4. čísle v „Listárně redakce" Dostál hlásí: „Do příštích čísel dychtáme rozbor poesie mistra J. Zeyera. Příspěvky jsou vítány." K provedení tohoto úminku však nedošlo. Myslím, že vlivem Zeyera samého, který nebyl příliš rád, když se o něm psalo. Totéž číslo v rubrice „Divadlo" (str. 90) přináší referát V. Bitnara o premiéře Zeyerovy tragedie „Neklana" na pražském Národním divadle. Referát velmi nadšený, vznícený a obdivem pro Zeyera překypující, jak ani u Bitnara, jenž se Zeyerovou poesii opájel už řadu let, dává se jí inspirovatí k vlastní tvorbě, jinak nebylo možno. Bitnar ve svém referátu přímo hoří: „Praha nezvykle rozedivěna; dávno bylo na boulevardech slyšeti v konverzací slovo „Neklan, Neklan!" „Dům pln, napiatost nezvyklá, hluboké drámové ticho, očekávání čehosi posvátného. Bouřlivé nekonečné potlesky, jásání, volání nepřítomného autora, volání „Sláva mu!" „Každá postava údivatné té tragedie hluboko se vryla v duši přítomných. Stali se miláčky ti hrdinové, miláčkem stal se autor sám. Škoda, že nepřišel, byl by to dávno zadržovaný triumf genui." Bitnar tu dával průchod své radosti, kterou pocítoval ze sblížení mistrova s přátelskou družinou básnickou, v níž sám se před rokem octl, a která byla vroucí a veliká. Pouze to Bitnara jaksi mrzelo, že lásce jeho nepoštěstilo se zachytiti se na teplé osobnosti živoucího muže, že se Zeyer na jevišti Národního divadla tehdy neobjevil (viz Vilém Bitnar „Několik dopisů Julia Zeyera" v „Archivu literárním" rok 1918, r. I, č. 9 a 10, str. 121 a násl.). Jistě nechybím, řeknu-li, že stejně nadšení pro Zeyera byli i ostatní členové skupiny kolem „Nového Života", zejména ti mladší.

Proč Zeyer do Prahy na premiéru „Neklana" 1. dubna nejel, dovídáme se z dopisu pí Heinrichové ze dne 29. března 1896 (cit. kniha str. 182). Píše: „Neklana" prý budou hrát už pozítří, ta věc mne už omrzela docela a nic mě nezajímá. Je to také, myslím, hloupé, hrát před samými svátky nový kus, nikdo tou dobou už do divadla nechodí. Kdyby nebyli zbytečně po celou zimu odkládali, mohlo být dávno vše odbyté." Před tím v dopise ze dne 24. února 1896 oznamoval pí Heinri-

chové: „V Praze do divadla (na Neklana) nepůjdu, půjdu pouze na zkoušky.“ Ale poněvadž by rád přece svůj kus viděl, dce si jej prohlédnouti v Příbrami, ježto mu společnost Kaňkovského oznámila, že jej tam budou dávatí, což jej arcit trochu překvapilo, poněvadž se nikdo netázal, je-li mu to vhod. Vtomtéž dopise sděluje: „Mnich“ (P. Bouška) mi také psal, ale neměl jsem posud chvíli, bych mu odepsal. Fotografii nemám teď žádnou, ale až na jaro dám se fotografovat v Budějovicích. Pech je jeden z nejlepších fotografií, a pošlu pak Tobě i mnichovi ten žádaný portrait.“

(2)

Vodňany, 1./5. 96.

Veledůstojný pane,

především musím prosit, byste odpustil, že píšu teprve dnes. Psaní Vaše došlo za mé nepřítomnosti a čekalo zde dlouho na můj návrat z Prahy.

Děkuji Vám za vrácený rukopis, za „Hymnu“ a za „zlato“. Nebylo třeba žádné omluvy, jsem úplně spokojen. Tolik důvěry, doufám, máte ve mně, že nevěříte, že by se mi jednalo o peníze, nejraději bych nebral žádné honoráře, bohužel nemohu si ale ten ideální luxus dopřát.

Žádáte novou prósu, napíši Vám *rád* něco, ale hned nemohu, jsem vázán na všechny strany, musím dávné sliby splnit a také rád bych se dal práce větší, již jsem stále odkládal. „Nový Život“ stal se mi milým a věřte, jakmile mi bude jen trochu možno, zaklepu na Vaše dvře.

Děkuji Vám ještě za Vaši podobiznu přiloženou k „Hymně“ a jakmile budu mítí fotografii svou, dostanete ji ihned. Zde fotografa není, ale pojedu brzy do Budějovic a odhodlám se k té strašné „operaci“ – stát před fotografickým aparátem, zdá se mi totiž malou hrůzou.

Pozdravuji Vás vřele a upřímně.

V úctě dokonale

Váš

Jul. Zeyer.

Zeyer jel 10. dubna z Vodňan do Prahy, poněvadž tam měl 16. dubna na Staroměstské radnici přednášku o Vojtovi Náprstkovi. Tato přednáška mu způsobila mnoho starostí a svízělů. Pracoval na ní i v nemoci, která jej v březnu 1897 trápila, někdy i v poloviční horečce. Pi Heinrichovou 13. března prosí: „Modli se za mě, aby to nějak dobře dopadlo, mánu-li stonat, s Pánem Bohem, ale až po 17. dubnu!“ Zeyer měl pořádě strach, že nebude včas hotov. Ale přednášku šťastně ještě před prvním dubnem dokončil. O jeho vystoupení na řečnickém podiu referuje V. Bitnar (viz jeho článek v „Archivu literárním“ str. 122): „Mladá generace literární a čtenáři Zeyerovi sešli se na Staroměstské radnici v neoče-

kávaném počtu a touha, spatřiti konečně tajuplného básníka tváří v tvář, byla všeobecná. Spatřil jsem konečně drahou jeho tvář zcela zblízka, slyšel jsem jeho hlas, seznal jeho plachost, když dlouhým špa-
lirem řásajícího posluchačstva unikal rychle ke kočáru, čekajícímu na rynečku." A v čísle 5. „Nového Života“ (ročník I. str. 117) v rub-
rice „Knihy a listy“ patrně rovněž z pera Bitnarova čteme, že před-
náška Zeyerova „naplnila zasedací síň radnice staroměstské takovým
množstvím obecnstva, že nezbylo takotřka místečka. Zájem ohrom-
ný k nelhynoucí památce Náprstkové a zajisté nemění měrou i zájem
k básníku samému nalezl tu nadšeného výrazu. Bez dechu a bez hnutí
setrvalo posluchačstvo pod dojmem úchvatné řeči slavného přítele Ná-
prstkova v němém jakémsi snění, při tklivých vzpomínkách na zvě-
nělého ani jediné oko nemohlo zůstatí nezaroseno. A pak to nadšení,
ta bouře nezkrocená, když skončil milý náš pěvec Vyšehradu a Ne-
klana svou přednášku, již jsme naslouchali jako pohádkové báji něja-
kého mythického Lumíra a ne jako obyčejné přednášce. Vždyť také to
byla báseň, jak jsme očekávali – co by mohl Zeyer napsati jiného o
tom, kterého tak věrně miloval a tak hluboce chápal! Přednášku otiskl
Světozor." Proč Zeyer přes všednu svou ostýchavost a neduh k ře-
čnické přednášce převzal, ozřejmují slova z dopisu pí Heinrichové (10.
května 1895): „Patřím zajisté mezi lidi, již Náprstka velice milovali."
Proto riskoval všedno to, co mu z veřejného vystoupení vzešlo. Však
také nařiká po návratu do Vodňan v dopisu pí Heinrichové (3. května
1896): „Byl jsem po několik dní pořáde jako u vidění z toho pražského
víření, teď teprve začínám se zase vpravovat do své obvyklého po-
řádku."

Vráceným rukopisem miní Zeyer rukopis „Legendy o rytíři Alba-
nu". Vyžadoval si vždy své originály zpět pro případné knižní vydání,
aby mohl text lépe kontrolovati. „Hymnou" rozumí se „Hymna děl-
nictva", kterou Dostál vydal v březnu jako první číslo letáku, nazva-
ných „Motýlí", podle vzoru lyrických letáku „Sonnenblumen" německé-
ho básníka K. Henckella. „Motýlí" vyšlo pouze toto jedno číslo, první
a poslední; byl to už takový zvyk Dostálův: zaplanouti pro něco, ale
nedokončiti, poněvadž přišel nový plán.

(3)

Vodňany, 5./6. 96.

Veledůstojný pane,

je mi líto, že se musím přiznat, že co Vám P. Bouška psal, totiž
že už píšu pro „Nový Život", se zakládá na omylu.

Nepsal jsem teď už asi dva měsíce jedného slova, neboť jsem
v nitru svém tak rozerván – nemohu Vám říci proč – že jsem
úplně neshopen práce. Odjedu odsud tak asi na 10 dní a doufám,
že až se vrátím, že budu tak dalece kliden, že se budu moci zase
do práce dát. Nemohu ale nic více slibovat, než to, co jsem Vám
posledně psal. Lichými sliby by Vám přece vyhověno nebylo! –

Věřte, že jsem úplně bez viny v té nehodě, nedovedu jinak psát, než když cítím k tomu vnitřní pobádání. Nemám ani malé básničky, bych Vám ji zaslal, a nezbyvá mi, než Vás prosit, byste měl se mnou trpělivost. Jsem ubohý tvor. –

Kdybch Vám aspoň tu fotografii poslat mohl! Ale ani tu nemám. Budu hledět v Praze nějakou dostat od známých nebo příbuzných a pošlu Vám ji pak.

Prosím Vás snažně, byste se nehněval, že Vám v ničem nevyhovuji. Vynasnažím se, bych pro „Nový Život“, až mi jen poněkud bude možno, něco napsal, co by Vás poněkud smířilo. –

Doufám pevně, že „Novému Životu“ se povede čím dál tím líp. –

Děkuji Vám mnohokrát za ten pěkný obrázek!

V úctě dokonale

Váš

Jul. Zeyer.

Bouška, jak zjišťuji z jeho dopisů, v pozůstalosti Dostálově zachovaných, psal svému příteli do Nov. Jičína 16. května 1896: „Zeyer mi píše dnes; *chystá nám pašiovou hru*. Poslal mi podobiznu větší.“ V dalším dopisu z 21. května r. 1896 čtu: „Zeyer mi poslal krásnou fotografií kabinetku, našel ji v papírech, dvě leta stará, ale krásná. Chceš-li, půjčím ti ji pro „Nový Život“. Proti této domněnce Bouškově, že by pro „Nový Život“ dhytal pašiovou hru, se tedy Zeyer brání. Bouška se skutečně mýlil. Zeyer psal mu pouze všeobecně: „Trápi mě, že se musím pořád rozptylovat a že se nemohu dostat k tomu, abych konečně už napsal ty pašiové hry. Přece bych rád něco napsal, co by stálo za to a doufám právě, že to bude ta velká golgotská tragedie...“ Že by to byla práce pro „Nový Život“, nepraví se tu. Bohužel, k tomuto dílu se Zeyer vůbec již nedostal!

Příčinou vnitřní rozervanosti, která tou dobou Zeyera zvláště trýznila, byl jeho poměr k Vrchlickému. Byli kdysi nejintimnější přátelé, ale rozešli se nadobro. Mnozí namáhali se, aby opětně oba básníky smířili. V první řadě pí Heinrichová, která zvala i Vrchlického i Zeyera k sobě do Příbrami na svatodušní svátky r. 1896. Zeyer jí v té věci píše 16. května: „Ani nevíš, jak rád bych na ty svátky přijel, jen už proto, abych zapomněl trochu na své vnitřní trampoty, neboť je mi smutno až k smrti. Ale co s tím „smířením“, o které nikdo nestojí a které k ničemu není! Není žádná nenávisť z mé strany, jen si přeji mít pokoj a je mi líto, že jsem se zklamal v povaze toho bývalého přítele, který, bohužel, nikdy přítelem nebyl. A teď bych měl, já uražený, ještě za ním jezdit a snad prosit, aby mi odpouštěl. Co? Mou indignací? Co by v tom hledal? Na jaký motiv by hádal? A nevypadalo by to vše jako nějaká komedie? Suď sama. Ostatně, kdybch přijel, kam bys nás všechny dala?“ „A proč vytýkáš zrovna *mně* nesmiřitelnost. Tim samým právem bys to mohla učinit na straně druhé! Nedělal-li jsem já žádný krok k sblížení, nedělal se ten krok také odjinud.“ Zeyer tudíž do Pří-

brami na Letnice nejel. V dopise ze 6. června píše: „Musím ti *hned* psát, neboť vidím, že se musím u Tebe omlouvat, vlastně, že Ti musím vysvětlit, že jsi se *mýlila*. Moje psaní nebylo ani trochu příkré, ten smysl jsi sama vložila do mých slov. To je nehoda, že se psaní jinak čte než bylo psáno. Psal jsem tak klidně a jen jsem Ti vysvětloval, že to nejde, byhť přijel do Příbrami a chtěl jsem Ti jen říci, že nejsem nesmiřitelný, alespoň ne více než ta druhá strana, a ejhle, sama teď mi píšeš, že na té druhé straně k smíření není více chuti než u mne. Vidiš tedy, že jsem měl pravdu.“ A Zeyer s Vrchlickým se opravdu nesmiřili. Zeyera to ovšem tak deprimovalo (v nehlubším nitru jistě po smíru toužil), že vůbec nemohl pracovat. Proto vypravil se 8. června do Zelče (osada na Tábořsku s Harrachovským zámkem) na několik dní a pak na krátko do Prahy, aby se rozptýlil a našel vnitřní rovnováhu.

Že na „Nový Život“ nezapomene, ujišťoval Zeyer i Boušku, který 13. června hlásí Dostálovi: „Zeyer bude psát pro nás, slíbil mi. Obstarávám mu materiál. Fotografie pošlu.“ Proto také Dostál ohlašuje na obálce 6. čísla „Nový Život“, že pro druhé pololetí chystá práce od pp. Julia Zeyera atd. V listárně redakce pak gratuluje Zeyerovi, že dostal od Svatoboru, z fondu kněze Čermáka, cenu 500 zl. za „Karolínskou epopéji“. O této ceně napsal Zeyer pí Heinrichové 3. května: „Jsou mi ty peníze vítány, už jsem bez toho nevěděl, kde co vzít – tak krásně umím hospodařit. Nepůjdu na žádnou cestu, uplatím si malé dluhy a z toho ostatního se budu živit, abyhť mohl něco psát, co mě těší . . .“

(4)

Vodňany, 8./8. 96.

Veledůstojný pane,

ani z myslí ani ze srdce jste mi nevypadl, stydím se jen, že jsem posud nedostal svému slovu. Promiňte mi, prosím snažně, ale kdyby mě kdo i mučil, nedovedu napsat slova!

Pojedu na nějaký čas do Bavor, pozejtří, snad ta toulka v krásné krajině, v starých městách mě vyhojí. Dám se také k vůli Vám fotografovati a pošlu Vám podobiznu i zprávu o sobě. Do té doby buďte pozdraven.

Váš

Jul. Zeyer.

Krátký tento dopis je psán na zálepec. Dostála nezastal doma v Jičíně a byl za ním, jak vidím s adresy, poslán do Prahy na Vyšehrad k panu kanovníkovi Kuldovi, kde skupina Katolické Moderny mívala při zájížďkách svůj orientační bod. Mám dojem, že adresu přepískoval a zálepek do Prahy posílal tehdejší kaplan novojičický Jan Šrámek.

Na svou neschopnost k práci nařiká si Zeyer v dopise pí Heinrichové, dne 24. července: „Řád byhť cestoval, jen tak po Čechách . . . Nepracuji nic, je to až k zoufání. Je mi to až protivné, když mám pero

do ruky vzít. Snad by po cestě bylo lépe. Snad . . ." Do Bavor Zeyer skutečně se vydal a sice 10. srpna. Byl 14 dní na cestě. Navštívil Mnichov, Norimberk, Řezno, Pasov a Tegernsee. „Doufám, že až přijedu domů, budu schopnější k práci a k životu. Tak nestálo to za nic, pra za nic," píše neteři Karle.

Za tím co nechával Zeyer Dostála skoro po celý červen a červenec beze zprávy o sobě, korespondoval s Bouškou, jenž 7. července hlásí Dostálovi: Se Zeyerem si pilně dopisujeme. Bude psát „Život Panny Marie" (a v něm i dětství Ježíšovo). Pilně mu sbírám a posílám prameny: Kat. Fannerichovou, Apogryfy atd. Ale peněz mě to stojí. Ale necht', věc bude výtečná . . ." Zeyer zase pí Heinrichové 24. července sděluje: „Páter Bouška mi psal, že navštíví Příbram a že by také navštívil mne. Snad bych jel na nějaký den též do Příbrami, jenže nevím kdy." Před odjezdem do Bavor, 8. srpna, pak jí ukládá: „Je-li páter Bouška v Příbrami, pozdravuj ho ode mne. Škoda, že sem (do Vodňan) nezajel, snad až podruhé."

(5)

Vodňany, 11./9. 96.

Veledůstojný a milý pane,

uštván a znaven vrátil jsem se 7. t. m. z Němec a našel Váš lístek. A ještě mi není dopřáno, bych sedl k stolu a psal. Musím ještě do Prahy, záležitostí „praktické" mě tam nutí. Před říjnem nebude mi možno pracovat, totiž *začínat* pracovat!

O Bílkovi budu někdy psát, zajel jsem k němu do Chýnova, přirostl mi hned k srdci. Ale *hned* o něm psát nemohu. K té jeho „Kalvarii" není žádného doprovodu třeba, ta se už uvádí sama a ještě k tomu píšete, že Vám někdo napíše studii. Bylo by to až příliš a vypadalo by to jako reklama, té ale nemá ani Bílek ani jeho „Kalvarie" zapotřebí.

Ještě před odjezdem do Prahy zajedu si do Budějovic k fotografovi, bych dostal slovo.

Kdybyste věděl, jak jsem unaven, churav, uštván. A dvacet nejméně listů tu leží na stolku a na každý musím aspoň krátce *hned* odpovídat! Zdá se mi některou divilkou, že jde se mnou ke konci.

Takové bušení srdce, taková slabost! –

Prožil jsem v Německu krásné chvíle, potápěl jsem se do moře tónů. Beethoven, Mozart, Wagner „brázdili" mou duši. A ta stará města! A co obrazů jsem viděl. Teď ovšem se mi točí hlava z těch dojmů. –

Budte zdrav!

Váš
Jul. Zeyer.

Nejezdíte nikdy do Čech? Jak rád bych Vás někdy uviděl!

Zeyer po návratu z Bavor, kde se měl „jako v ráji“, celý týden nepřišel k žádné práci, „tolik času mi odňala moje po celý měsíc zanedbaná korespondence“. A 23. září se chystal do Prahy, na sv. Václava chtěl být i Lužanech u Hlávků (president České akademie věd a umění) a pak zase se vrátiti do Prahy. Ovšem chytlý jej gichtické bolesti v pravé noze a na cestu se vydal bezprostředně kolem sv. Václava, při čemž také navštívil Heinrichovy v Příbrami.

Na mladého, sotva 24letého sochaře Fr. Bílka z Chýnova byl Dostál už v létě, jak vidím z jiné korespondence, upozorněn novosvětcencem F. B. Vaňkem a úředníkem kladenských železárén V. Bitnarem. Dověděl se také, že i Zeyer se o mladého umělce zajímá a že ho již dokonce v Chýnově navštívil. Bílek sám byl rovněž pro Zeyera nadšen. Vyprávěl o něm V. Bitnarovi na primici Vaňkové ve Stálci u Tábora. „Mluvil o něm s horoucí úctou a zápalem.“ Když pak Bitnar ze Stálce zajel i do Chýnova, ukazoval mu Bílek ve své dílně, kterou měl v roznohlém lesním paviloně, vedle jiných věcí také „v hlíně provedený model Krista, pracovaného Bíllem pro Zeyera. Onoho Krista, klečícího před přijetím kříže a ohlížejícího se steskupně zpět . . . Seznal jsem,“ píše Bitnar (viz citovaný jeho článek v „Archivu literárním“), „kteřak Bílek v jeho tváři zjevil všemnu lásku k Zeyerovi, neboť dal Kristu rysy tváře básníkovy“.

Zeyer navštívil Bílka před odjezdem do Bavor. Bílek píše o té návštěvě Bitnarovi: „Ač pan Zeyer nečetl z mé „Pravdy“ ani tolik, co jsem Ti já zde (v Chýnově) četl, přec až ke mně přijel. Přinesl a věnoval mi již knihy též a psal mi, ač je na cestách, slova takové krásy, že se je bojím číst“.

V Dostálovi přirozeně, když to všedno slyšel, ozval se redaktorský duch a žádal hned Zeyera, aby mu něco o Bílkovi napsal a popřípadě připojil doprovod ke kresbě „Kalvarie“, kterou dal Dostál reprodukovat i kterou mínil v „Novém Životě“ otisknouti (stalo se tak v 9. a 10. dvojčísle „Nového Života“). Zeyer odpovídá na žádost tu záporně, zvláště když už o Bílkovi píše ještě kdosi jiný (byl to F. B. Vaňek, jehož studie „Sochař mystik“ vyšla rovněž v 9. a 10. dvojčísle „Nového Života“). Když tedy Dostál nemohl od Zeyera dostat i Bílkovi článek, tož aspoň z jeho dopisu vytrhl ony tři věty o něm a připojil je pod obrázek.

(6)

Vodňany, 20./10. 96.

Velelústojný pane,

byl jsem tři neděle v Praze a našel jsem teď Váš listek zde. Odpuštěte tedy, že nepsal jsem dříve.

Že se rád vzdáváte redaktorství, chápu úplně, ani za svět nedtěl bych něčím takovým být.

Viděl jsem také poslední číslo „Nového Života“, ač jsem je ještě nečetl. Povím Vám otevřeně, že se mne dotklo velice ne-

příjemně citování z dopisu soukromého. Také zpráva, že jsem si u Bílka něco „objednal“ nesrovnává se s pravdou – ale o tom dost.

Adresa sl. Marie Kalašové: *Smíchov*, Karlova ul. č. 24.

Posílám svou fotografii na Vaše přání. Nejsem ale takový jak se zdám na té podobce; lichotil mi fotograf, vypadám ve skutečnosti ještě starší a pak nejsem tak velký, jak by se dle fotografie mohlo soudit, naopak jsem malý. Za to však Vás ujišťuji, že nikdy jsem se na ten svět tak arrogantně neřval jako z toho portaitu. Vina je úplně fotografa, pořáde mi šrouboval hlavu výš a udal příliš vysoko bod, kam jsem se musil dívat. Už se stalo.

Pozejtří sem přijede Bílek na návštěvu. Těším se seznámiti se s ním blíže, okouzila mě děcká jeho mysl, čistá jeho duše, tak věřící a Bohem nadšená. Je tak málo světem dotknut, takový člověk je pravou úředhou pro duši pokalenou světem a hříchem, ale toužící po nápravě. – Teď se ale lékám a píšu Vám důvěrně a počítám na Vaši diskretnost. –

Buďte zdrav! Nemusím Vám opakovat, že budete vítán, přijedete-li do Vodňan.

Váš

Jul. Zeyer.

Ještě jsem pracovat nezačal, jsem pořáde churav.

Dostál se otl v rozporu s X. *Dvořákem* a S. *Bouškou*, kteří se pokládali za spolumajitele „*Nového Života*“ a měli různé námítky proti způsobu redakce *Dostálovy*. Jsou o tom v pozůstalosti dlouhé dopisy *Bouškovy*, ale nemohu z nich ničeho citovat. Dostála tyto neshody vedly k odhodlání vzdáti se redaktorství. Svěřil se s tím i *Zeyerovi*. K resignaci ovšem ve skutečnosti nedošlo, poněvadž se *Bouška* proti ní resolutně opřel, dokázav, že ani on, ani *Xaver Dvořák*, ani *I. r. Holeček*, kteří jedině přicházeli v úvahu, redakce převezmouti nemohou . . .

Citováním vět z dopisu pod *Bílkovou „Kalvarti“* se *Dostál Zeyerovi* nezavděčil. A jak uvidíme dále, *Zeyer* častěji tuto redaktorskou horlivost *Dostálovy* prudce vytýkal. Stejně *Bouška* napomíná a kárá v dopise ze 7. *listopadu* *Dostála*: „*Podobiznu Zeyerovu*, ježto si toho výslovně nepřeje, neotiskuj. Tedy žádnou. Taková přání se mají dle mého soudu vždy respektovati.“ Ovšem *Dostál* měl o těch věcech své náhledy a oddával se své redaktorské povaze úplně. Nezměnil se v tom ohledu až do smrti.

Po dokončení „*Legendy o rytíři Albanu*“ záleželo *Dostálovi* také na tom, aby co nejdříve měl v rukou zase nový příspěvek od *Zeyera*. Ten však vytrvale hlásí, že nemůže se k práci dostat. *Dostál* i *Bouška* pobádal, aby získal pro „*Nový Život*“ od *Zeyera* další příspěvek. *Bouška*, jenž začátkem září byl v *Příbrami*, odkud chtěl se též podívat do *Vodňan*, a který tuto návštěvu uskutečniti nemohl, ježto *Zeyer* byl v *Bavorech*, odpovídá *Dostálovi* (7. *listopadu*): „Upomínat jej o práci? Proč? Slíbil a praví, že slovo neruší. Leda jej vliďně upozornit, že by nám

bylo něco vítáno právě do 1. čísla. Psal mi právě před několika dny. Nepíše věc dosud, ale bude. Víš to sám, že se básnické dílo nedá vynutit. To nejsou housky. Až jen se pustí do Kateř. Emmerichovy, jistě že mu to nedá a musí něco psát." Bouška pevně s tím počítal, že Zeyer bez naléhání práci pošle. Proto, sestavuje program pro 1. číslo II. ročníku, klade na čtvrté místo beletrii od Zeyera.

Zprávu, že by byl něco u Bílka objednal, Zeyer popírá. Reaguje tím na větu ve zmíněném článku Vaňkově, v němž stálo: „Poslední práce, Jul. Zeyerem objednaná a veřejnosti ještě neznámá, je realizace thematic, básníkem samým daného: Kristus v největší duševní dispozici... Práci tu chce Bílek řezati pro básníka samého do dřeva...“ Bílek sám mluvil s Bitnarem o této práci pouze, že je pro Zeyera! Zda objednávka či dar, se v té roznulvě nepovídá. Patrně šlo spíše o dar.

(7)

Vodňany, 27. 11. 96.

Veledůstojný pane,

Vy zajisté netušíte, jak mě mučíte. To ale redaktor jinak, zdá se, ani nedovede! Věřím, že jste jako člověk beránek, jako redaktor jste ale tygr. Není mi možno Vám do 1. čísla něco napsat. A proč by to musilo být právě do 1. čísla? Myslíte-li, že by kdo mohl napsat, že se straním „Nového Života“, napište, že jsem slíbil s radostí Vám práci v nejbližších číslech a řeknete takto jen pravdu. Jen co Sládkovi odevzdám pro „Lumira“ slíbenou už dvě leta věc, napíšu Vám něco delšího. Byl jsem durav pořáde, nepsal jsem *nic, pra nic*. Ale Sládek má mé čestné slovo, že jemu dám první věc, ať krátkou nebo dlouhou, kterou napíšu. Vidíte tedy, že mi nemožno už z toho důvodu Vám tentokráte vyhovět. A nechtěl bych také jen tak ledabylo něco načmárat pro „Nový Život“. Není možno, abyste nepřistoupil na můj argument. – Když chcete mermomocí mít mou nešťastnou podobiznu v „Novém Životě“, tedy Vám dnes posílám tuto druhou, méně furiantskou a komediantskou, shotovenou pouze diletantem, ale dle mého náhledu mnohem pravdivější, ač na ni vypadám snad trochu starší než ve skutečnosti. Poněvadž ale nejsem slečinkou, tak na tom nezáleží.

A dčete-li k tomu něco napsat, nemohu Vám bránit, ale prosím Vás snažně, nepište o mé osobě, jen o mých spisech. Chvála mé osoby naplňuje mě zármutkem, vždyť jí nijak nezasluhuji, jsem pln hříchů a chyb, a čtu-li něco podobného jako tu jednu zmínku v „Novém Životě“, musím se zardívat a je mi k smrti smutno a zdá se mi pak, že jsem jako pokrytec a jsem přímo zničen. Prosím Vás tedy pro Boha, nechvalte mě a nechte mou ubohou osobu stranou. –

Co se týče hudby k „Albanovi“, nezapomínejte, že by ta pak se nemohla na divadle hrát, poněvadž na profáním jevišti by se

nedovolilo representovat Pannu Marii. Musila by se ta hra někdy zvlášť provozovat, jako ku př. pašijové hry se hrají ve spolicích atd. A tu by zase dekorace, kostymy atd. stály příliš mnoho na naše poměry peněz. – Jako ukázka příštích „mysterií“, na něž pořáde ještě myslím – by to byl pokus ovšem zajímavý. Ale jde to u nás? –

Doufám, že jsem Vám vše vyložil, oč se jednalo ve Vašem posledním dopisu, a pozdravuji Vás co nejsrdčejši a uctivě

Váš

Jul. Zeyer.

První ročník „Nového Života“ schyloval se ke konci a tu Dostál, když se mu nepoštěstilo pro druhé jeho pololetí něco od Zeyera dostat, snažil se všemožně, aby aspoň prvé číslo druhého ročníku mohl opět Zeyerem zahájiti. Proto na něm seděl jako kat. Já sám, jsa redaktorem, docela chápu Dostálovu nedočkavost a neodbytnost. Chce-li člověk někdy vynámiti na některém autorovi příspěvek, co se napíše, napřipominá a naurguje! Tak i Dostál. Zeyera to ovšem dopalovalo. Ale ani Bouška, jak jsme viděli, úzkostí redaktorských nechápal, ač, jak usuzuji, také by byl prózu Zeyerovu nebo cokoliv jiného rád už v prvním čísle nového ročníku viděl. Šlo o representaci, které bylo v roce 1897 ještě více zapotřebí než rok před tím, poněvadž „Nový Život“ dle povahy svého redaktora stál v boji na všechny strany. Když tedy Dostál viděl, že nové práce Zeyerovy do termínu pro 1. číslo stanoveného nedostane, chtěl dáti do čísla aspoň Zeyerovu fotografii. Proto jí také už dříve sháněl. Bouška však byl proti tomu. „S podobiznou Zeyera v 1. čísle se nemohu spřátelti. Co k ní?“ (9. prosince) „Spíš než pro podobiznu Zeyera byl bych pro Maeterlincka. Ta je u nás dosud neznáma. Předkládám jí.“ (10. prosince) „Zeyera do 1. čísla rozhodně nedávej. On ti dá práci už třeba do 2., 3. čísla, potom jej přilož k práci. Když jsi dal do 1. čísla Maeterlincka, tož k němu i podobiznu“ (23. prosince). A v rozdělení čísla, Dostálem zasláném, škrtá Bouška rádek „Zeyer. Věnování?“ a připisuje resolutní Ne!! Ovšem Dostála-redaktora nebylo tak snadno přesvědčiti. Odepsal Bouškově, že jeden portrét Zeyerův s věnováním dá do 1. čísla a k začátku práce slíbené že dá druhý jeho obrázek medailonový. To přirozeně vznětlivého Bouška na nejvyšší míru dohňalo. Píše mu 29. prosince: „Tedy II. ročník „Nového Života“ půjde ve znamení obrázkářství. Zhytečná podobizna Zeyerova s „věnováním“ (!) do prvního čísla a teď už zase druhá podobizna téhož: je vidět, že „Nový Život“ má kapitály a my literáti se na něj nuzujeme. Výborně tedy, obrázky!“ Necht však z toho nikdo neusuzuje, že by Bouška nebyl měl Zeyera rád. Naopak! V listopadovém čísle „Nového Života“, ve studii „Paul Verlaine“ (str. 103) napsal o něm tuto nejvyšší dvhát: „Takovým mistrovským dílem *katolického* umění je p. Zeyerův „Příchod Ženichův“ (Almanach Secesse), z básněni Ježíšova podobenství o 10 pannách ve formě liturgického středověkého dramatu. Již za to drama zaslouží si Zeyer *nesmrtelnosti*.“

Práci, kterou pro Sládkův „Lumír“ v těch dnech Zeyer dopsal, byla antická povídka „Evadna“. Vyšla také v „Lumíru“ r. 1897. Jinak Zeyer nepracoval. Hořekuje pí Heinrichové (7. prosince): „Mě pořádě trápí hrozný kašel a oči také zlobí každou chvíli. Bože, to stáří je něco smutného! Ale co dělat.“

(8)

Vodňany 8./2. 97.

Veledůstojný pane a příteli,

práci svou Vám nemohu ještě do 2. čísla poslat, ale doufám, že až do 3. zajistě. Nelekejte se, když Vám řeknu, že jsem ji ještě nezačal. Nezačal jsem ji totiž *psát*, ale psaní jde u mne dosti rychle, když věc ve mně dozrála. A pracuji dávno *plně* na ni v duchu. Přečetl jsem k vůli ní celou malou bibliotéku a to bere času. Mezitím napsal jsem věc kratší pro „Lumír“, byl to slib už trochu až příliš starý, musil jsem jej splnit především. Myslím, že jsem Vám to řekl. Nyní ale oddal jsem se úplně Vám. Prosim, byste na mě nenalehal, mě nepopoháněl, pracuji pro Vás rád, ale věc je tak svatá, že ji nemohu odhývat nějak z ohledu redakčního. Žádá všedky síly a celou lásku a velkou volnost ducha. Doufám, že se mi *částečně* povede, doufat více, bylo by smělostí.

Tedy, prosím snažně, mějte ještě trochu trpělivosti, když jste ji už tak dlouho měl –

„Nový Život“ vypadá teď velice krásně, neměl jsem posud však času, bych t. číslo přečetl, čtu jen pořádě „účelně“ pro tu svou pro „Nový Život“ určenou práci. Padají pořádě zrna z toho do mé duše a vzdychám neustále: „Kéž z toho vzejde žen!“ –

„Křesťanská renaissance!“ jaké jste to napsal slovo! Je krásné jako slunce. Ale uskutečnění není možné, má-li být *jen* literárně míněno. Literární naše snahy mohou být jen prostředkem, jeden z prostředků k tomu znovuzrození. Není třeba *ducha* nového, jen průchod tomu duchu starému, staršímu než svět! –

Buďte zdravý! Tisknu Vám ruku v opravdové synpatii.

Váš

Jul. Zeyer

Reprodukce mé podobizny zdá se mi velice podlařená. Ale využilo mi to vzvedl! Tedy přece se bude o mě mluvit! Věřte mi – je to „kalich“! – Musí-li to být, nuž tedy ať se stane o ných spisech, ty patří konečně veřejnosti – ale moje ubohá *osoba*!! Máte-li jen trochu lásky, prosím, nechte tu ubohou osobu co možná v pozadí a stranou. Vidíte, že mi v tom vyhovíte?

Práci, kterou Zeyer Dostálovi avisoval a k níž se tak hluboce vážně připravoval, byla „Zahrada Mariánská“.

Pokud obrázků Zeyerových se týká, nevyhověl Dostál ani Bouško-

vům přáním, ani Zeyerovým. Do 1. čísla „Nového Života“ dal sice Maerterlinka, ale v čísle 2. byla reprodukce jedné fotografie Zeyerovy, pod níž byla tato slova: „Přinášíme podobku pana Julia Zeyera, nemluvice mnoho o něm. Za jedno, že si toho nepřeje, za druhé, že o něm nadšeně mluví jeho díla, a za třetí, že je snadnější jej milovat a obdivovat, než-li kritizovat. Spisovatelka jedna (slečna *A. Kalmanová*, pseud. *Alma Gelata* nebo *C. Alma*. – pozn. pis.), již jsme o to žádali, odmítla a praví mezi jiným: „Zbožňuji ho příliš, než abych ho profanovala slovy. Jaký dojem učinila na mne na př. Karolínská epopėja, posoudíte, že kterousi chvíli úžasem, podivem v celé své bytosti otřesena sepjala jsem ruce a celým srdcem, jako dítě, Bohu jsem děkovala za to, že nám ho dal . . .“ Jako odpověď na různé pochyby a útoky a jako pohled do dílny básnickovy cituji z dopisu p. Zeyera . . .“ Nyní následuje skoro celý hořejší dopis. Na konec je přidána ještě poznámka: „Za odpuštění prosí autora indiskretní redaktor, jemuž láska ke čtenářům a k věci nedovolila slova tak významná a krásná nechat pro sebe.“ Zeyer tentokrát opravdu nic nevytýkal a ani Bouška se už k věci nevrátil. Druhou fotografií připojil Dostál k začátku „Zahrady Mariánské“ ve 4. čísle.

Dostál zkrátka nemohl se dočkat. V 1. čísle v *Listárně* redakce sám svoji šíře K. D. odpovídal (mělo to být ovšem adresováno čtenářstvu): „Proč p. Zeyer mlčí? Poněvadž dystá pro příští číslo „Nového Života“ větší dílo. Ostatní pány prosím o strpení.“

(4)

Vodňany, 4./3. 97.

Veledůstojný pane a příteli,

nemohu Vám začátek své práce do „Nového Života“ poslati dříve než do čísla dubnového. Mějte ještě měsíc trpělivost! Práce moje je nesnadná. Píšu si dříve širokou skizzu, té mám teprve as polovicí, neboť byl jsem vyrušen v nejlepším proudu cestou do Prahy, kam zase příští týden zajat musím na několik dnů.

Schází mi pořáde ještě základní tón, zbarvení svého vypravování, harmonisace, naladění celku. To je věc inspirace a doufám tu, že se dostaví, až celou svou skizzu napíšu a přečtu. Jakmile pak jen napíšu první odstavec v tónu základním, bude, doufám pevně, vyhráno. Vždyť tušení o tom, co chce a jak bych chtěl, aby to znělo a zpívalo, mám v hloubi duše. Je tu jen zápas s formou, s hmotou, jako při každém výkonu uměleckém.

Nehněvate se tedy, že jsem nedostal svému slovu? Vždyť to vinou mou není, pracoval jsem po celý ten čas poctivě, a to jsem vlastně slíbil, výsledek nebyl v mé moci. –

Buďte zdrav!

Tiskne Vám ruku

Váš

Jul. Zeyer.

Do Prahy jedu asi 8. neb 9. března.

Veledůstojný pane a přáteli,

Váš dnešní lístek mě vyburcoval z domněnky, že mám ještě dlouhou dobu, než nutno bude zaslati rukopis. Byl jsem v Praze zdržován až do 24. března, přišel jsem domu znaven až k smrti a nemohl jsem se vpravit do práce. Včera teprve napsal jsem „Vstup“, jež Vám dnes posílám. Ten náhlý spěch mě připravil o všechen klid. Ten „Vstup“ by byl mnohem harmoničtější a lepší, kdybych mohl ho dát „uležet“ a pak opět jej přečetl, ale už vidím, že to nejde. Posílám jej tedy, jak jest. Ale s mimovolným povzdechem. O té mé práci se příliš mnoho mluvilo a teď to na mě leží jako břemeno, že ji nedovedu. – Už buď Bohu poručeno! Je to proti mé zásadě dát práci z ruky, dokud není hotova až do konce. Tentokrát budu musít dělat koncessi. Myslíte-li, že je příliš málo do čísla pouze ten „Vstup“, pošlu Vám něco dále, připravím to, než přijde Vaše odpověď. Až budu vědět, že mohu zase s klidem pracovat, půjde to lépe a rychleji, nejsem nervosní, ale vím-li, že se čeká v tiskárně na můj rukopis, pak ztrácím hlavu a nedovedu nic. – Vidíte, že bych nemohl být ani redaktorem ani žurnalistou. Dnes jsem celý rozedřevělý a nedovedu ten „začátek začátku“ své práce ani číst ani probroudit. A jest mi toho líto! –

Už bych se tak rád všeho psaní vzdal. Bude mi to dopřáno? – Ještě jsem Vám nepoděkoval za tu zálohu 20 zl. Činím tedy teď svou povinnost. Upřímně řečeno, nebylo by mi napadlo Vás požádat, ale když přišly ty peníze, byly vítány, přišly vhod, neboť je to už tak jednou kletba mého života, že téměř nevycházím z rozpaků peněžitých. Částečně ovšem jsem sám vinen, poněvadž jsem se nenaučil počítat. –

Odpusťte, že jsem Vám nepsal dříve. Ale z Prahy přijel se mnou na den host, pak odhýval jsem neodkladnou korespondenci, nakupilo se zde množství listů a byl jsem tak hrozně unaven tím věčným po Praze litáním a mluvením, mluvením, čemuž jsem už úplně odvykl! – Buďte zdrav! Fiskne Vám ruku

Váš

Jul. Zeyer.

Teď se mám zase odhodlat k nové cestě do Prahy k vůli divadlu!! Na premiu nepojedu rozhodně, snad za den, dva později, budou-li mou hru opakovat. –

P. S. Ještě něco!

Prosil bych Vás, byste mi laskavě zachovali rukopis a pak vrátili, jedná se o to, kdybych měl tu věc v knize někdy vydat, by bylo dle čeho sázet. –

Odpusťte tu hroznou škrabanici, ale spěchám na poštu. –

Zeyer byl v únoru v Praze celých 14 dní. Byla tam také německá spisovatelka pí *Malybrok-Stielerová*, jeho horlivá a nadšená překladatelka. „Byl jsem – píše pí K. Heinrichové 31. března – skoro výlučně v její společnosti, bydlila u p. rady Hlávky a krásné večery jsem tam trávil a tolik překrásné hudby jsem tam slyšel, že jsem si odnesl vzácné dojmy domů. Hlávkových byli tak srdeční a dobří, že mě to dojívalo...“ „Byl jsem příliš zaměstnán všelijakými záležitostmi a konáním návštěv. Také „*Doña Sanča*“ dala mi trochu času.“ „U Vás jsem se tentokrát nezastavil, protože jsem až domů chvátal k své práci a protože jsem byl tak unaven, že bych byl u Vás jen spal a ze spaní jen mluvil.“

„Zahrada Mariánská“, která počala v dubnovém čísle „Nového Života“ vycházeti, nesla věnování paní Julii Fantové a jejím dceruškám. S architektem Jos. Fantou byl Zeyer důvěrně spřátelen.

Do Prahy se chystal znovu opětně k vůli dramatu „*Doña Sanča*“.

(11)

Vodňany, 5./4. 97.

Veledůstojný pane a příteli,

posílám tedy ještě kus rukopisu, tak bude snad právě dost.

Pro sazeče: Mezi větou: „Ve jménu Ducha, který osvěcuje“ a mezi začátkem vlastního vypravování, začínajícím slovy: „Svítil z dálky den“, ať zůstane malý prostor *prázdný!* –

Nemáte ponětí o tom, s jakou nedůvěrou v sebe jsem Vám ty dva kusky poslal a s jakou nedůvěrou v sebe tu práci vůbec konám! Jsem z toho už, věřte, až churav! –

A věcně jsem vyrušován! Teď musím zase pozejtří do Prahy k vůli svému dramatu! Sl. Welsova mě snažně prosí, bych se přijel na ni podívat, že na ni pášou křivdu až krvavou! Je celá zdrcena a nebylo by to, věru, křesťanské, nechat ji v té nejistotě a v tom rozčilení. A mně ta celá hra už byla tak lhostejná, leželo to už jaksi za mnou. – Ani mi vlastně nenapadlo podívat se na tu hru vůbec. Co mohu ale dělat. To bude ztráta opět 3 až 4 dnů. A pak přijdou do toho svátky. Ještě nevím, pojedou-li k Bílkovi, ač bych tak rád. Rád bych byl s ním a rád bych viděl, jak daleko pokročil se svým Kristem. –

Psát o něm zatím *nebudu*. Řekl jsem mu to a ví moje důvody. Je to nejen zbytečné, ale docela i škodné pro něho. Nechte jej tiše pracovat, ať se do sebe hloubí. Ať se o něm nemluví, ať za něj mluví jeho dílo. –

Budte zdravý! Napište mi, že došla moje zásilka, budu v sobotu večer snad už doma. (Dejž to Bůh!)

Přeji Vám šťastné a veselé svátky!

Váš
Julius Zeyer.

Karla Welsova (Kronbauerova), později provdaná Slavíková, byla

členkou činohry Národního divadla v Praze. Welsova byla učitelkou. V letech osmdesátých upozornila na sebe pohostitelskými hrami na větších venkovských scénách ochotnických. R. 1890 nechala učitelství a věnovala se úplně dráze divadelní. Nebyla prý však ve všech svých úlohách šťastná, majíc v moci charakteristiku, ale ne citovost, skutečně ze srdce a nálady vytrysklou. A zejména Zeyerova „Doña Sanča“ její posící u Národního divadla otrásla, poněvadž Welsova chtěla (tak aspoň píše J. Ladecký) hrátí roli jiným, moderním způsobem, spíše malířským než hereckým a to se jí nezdařilo. Ocitala se v rozporu s režisérem a proto volala Zeyera na pomoc. Doňu Sanču hrála, ale propadla v ní. Odešla tedy od divadla, třicetipětiletá, po sedmiletém působení na hlavní pražské scéně české.

(12)

Veledůstojný pane,

odpusťte, zapomněl jsem včera na tento „dokument“ a posílám Vám ho dnes. Přece se nemůže Váš referent divadelní hádat s každým abonentem zvlášt o té neb oné herečce! Píše přece dle svého zdání a úsudku. A nemyslíte snad, aby*ch* já se začal hádat o tom, jak sl. Welsova hrála Doňu Sanču!? Což jsem referentem divadelním? Mně osobně zdá se sl. Welsova talentem a zádná z těch dam ostatních by nebyla Doňu Sanču tak hrála jako ona. Pranic o tom nevím, že bych byl „uznal a litoval“ nevhodnosti toho obsazení. Naopak. Ale to je můj osobní náhled, který nevnučuju nikomu z obecenstva. Že sl. Welsova někoho přímo nenadchla, dovedu chápat, méně ale ten fanatism proti ní u obecenstva, zvyklého na tolik prostředností! Sl. Welsova banální aspoň nebyla. – Ostatně od divadla odešla, ta „otázka“ je tedy vyřízena a basta cosi, non è vero? –

Váš
Julius Zeyer.

Dopis je bez data a, poněvadž není při něm ani obálky, nelze určití přesně den, kdy byl poslán; ale možno jej umístiti do první polovce května.

„Doña Sanča“ byla na Národním divadle provedena po dlouhém pomíjení v dubnu. Do květnového čísla „Nového Života“ napsal Al. J. Koráb (– ab. –) o hře referát neobyčejně pochvalný, v němž se rozehnal do takového chvalo zpěvu, že Doňu Sanču postavil po bok Shakespearovy Lady Macbethové. O sl. Welsové usoudil toto: „Slečna Welsova pojala originelním způsobem velikou svoji úlohu s patrnou láskou a pílí; dokázala tak opět skvěle sílu individuality své! Jemný dar psychologický, vlastnosti to, jež jí bez odporu vykazují místo vedle paní Kvapilové, přední mezi umělkyněmi našimi. Bohužel, dochází smutné zvěsti o tom, že slečna Welsova opustí naše divadlo – pro malou gáží.

Nedávná aféra pí Kvapilové byla jen všeobecným signálem poplašným zažehnána, ale sl. Welsova netěší se patrně takové přízni u obecnstva; to je ovšem chyba, neboť pak správa divadelní nemá se čeho obávat pro své hříchy a křivdy na ní páchané." – S tímto posudkem nebyl nějaký anonym spokojen a poslal Dostálovi energický dopis bez podpisu, že Zeyerovi se sl. Welsova také nelíbila. Dostal anonymní dopis postoupil Zeyerovi, který rozhořčeně na něj reaguje. V červnovém čísle „Nového Života“ pak čteme v Listárně redakce poznámku: „Anonym v Praze. O úsudku pana Zeyera o bývalé sl. Welsové jste špatně zpraven. Nic nelze odvolat. Po druhé se podepište.“

(13)

Vodňany 29./5. 97.

Veledůstojný pane a přáteli,

posílám zde pokračování „Zahrady“, mohl bych poslat mnohem více, ale nechci se už zdržovati pročítáním, pilováním atd., raději dci věc už dopsat a Vám ji pak poslat celou, pak dle libosti si dávejte velké nebo malé kusy. –

Ad vocem p. Machara. Nečetl jsem „Novou dobu“ a také mě nezajímá, co p. Machar o mně psal. Nezajímá mě vůbec a nezdá se mi tak důležitým, abych se k vůli němu pouštěl do nějakých polemik, co se mi z té duše přičí. Konečně má právo každý soudit o mých vědech jak se mu zdá. Děje-li se nějaký „kult“ s mým „křesťanstvím“, je mi to líto, ale je mi to neznámo. Vím jen, co stálo v „Novém Životě“ o té věci tak delikátní, která nepatří přece na veřejný trh, a víte nejlépe, že jsem se bránil proti diválám. Sám často lekám se, je-li víra moje ta pravá, říkám si v úzkosti, nepatřím-li mezi ty, o nichž Kristus dělá: „Lid tento ústy mne ctí, ale srdce jejich daleko jest ode mne.“ – Ale úzkosti mého svědomí nemají nic společného ani s p. Macharem, jenž není zpovědníkem mým, ani s literaturou vůbec. Patří před jiný tribunál. Myslí-li p. Machar nebo kdo jiný, že jsem „křesťanem z módy“, nemohu mu zabráňovat, kdyby ale chtěl soudit spravedlivě, musil by uznat, že jsem tu „módu“ prováděl dříve, než k nám přišla z Francie, nebo než ve Francii povstala, o tom svědčí „Amis a Amil“, „Sestra Paskalina“, „Kronika o sv. Brandánu“ i „Na pomězi cizích světů“ částečně. Snad bylo tedy přece kousek hnutí duše v tom, co mě vedlo na tu cestu? I ten můj „diletantism“ je staršího data, než to slovo v nynějším módně-literárním smyslu. Ani ty „žaponerie“ mě nerozčilují. Pan Machar i těm nerozuměl, má-li je za hračky. Vnikání do staré, zajímavé, cizí nám kultury není serióznímu člověku hračkou, ale nebrat tu kulturu seriózně, proto že ti lidé, u nichž vznikla, mají šikmé oči – to zdá se mi vulgární. – Ostatně lituji lidi druhu p. Machara. Myslím, že ta věčná negace všeho jim kazí každou radost z umění. Plyne snad z nedostatku schopností k lásce. Ale, tu bych snad šel příliš daleko, tu chtěl

bych snad *soudit* a to nechci, ani pana Machara, ani někoho jiného.

S p. Macharem si nebudeme nikdy rozumět. On chce být nebo snad je především „duchaplný“ a pro tu vlastnost nemám ani porozumění, ani ji nedovedu ocenit, ani k ní nemám schopnosti. – Dost o tom, co Vám svěřuji v *úplné důvěře*. –

Ten sjezd v Příbrami mohl by být zajímavý, děkuji Vám za pozvání. – Ale účastnit se ho, nepřeji si. Je mi to nejasné, o čem se poradit? Každý jednotlivec přece ví a cítí, co chce a co více může podat než svou práci? A to je hlavní, nedobude-li si práce jeho srdce čtenáře, žádné memorandum to nespraví. Neinyslete, že Vám chci vnucovat své stanovisko, vždyť se snad mýlím ohledně jiných, ohledně sebe však se nemýlím. A jaké rady bych Vám mohl dávat *já*? Sám jsem bez rady a dívím se někdy, že to lidé nepozorují, že jsem vlastně přihlouplý, aspoň mi to posud nevyčítali. –

Na srdci mám ovšem mnoho, i co katolik, ale to nepatří do žádného shromáždění literárního. A ty sjezdy katolické, jak je znám doposud, mě neuspokojily naprosto. Bílek dobře nerozumí tomu, co chcete, zapomíná, že „Nový Život“ je listem belletristickým a že v něm nemůže najít místo to, co mu leží přede všim na srdci. Jde mu náboženství nad umění, jak se samo sebou rozumí, a souhlasíme asi všichni v tom, ale „Nový Život“ má ten užší obor vytknutý a nemůže ho snadně překročit. Obávám se, že Bílkovi nebude dobře rozuměno, proto Vás upozorňuju. Srdce Bílkovo je úplně ponořeno v učení evangelia a rád by zlomil vše, co – i mimo umění – je konvencionelní. Chtěl bych toho též, ale nahližím, že „Nový Život“ nemůže tu úlohu konat a Vy že nemáte ruce volné úplně. –

Když jsem četl, že počítáte na *mou přednášku*, musil jsem se usmát! Vy mě neznáte. Vy nevíte tedy, že nedovedu deset slov souvisle promluvit, vidím-li 3 nebo 4 cizí osoby před sebou. Přednáška je mi něco úplně cizího. Jednou v životě dal jsem se přemluvit, nemohl jsem odříci paní Náprstkové, byla by to krutost bývala, neb žádala si vážně, z plného srdce, abych právě *já* o Náprstkovu promluvil. Nemluvív pranic symbolicky nebo obrazně, řeknu-li Vám, že jsem to *odstonal*, když jsem přání pí Náprstkové vyhověl. Tři čtvrtě leta po té přednášce neval jsem pera do ruky. Přednášku samu jsem přečetl mizerně, hlasem slabým, že mě slyšet nebylo. Obecenstvo mi to odpustilo, ale zajisté jen s tou podmínkou, „nebudu-li více hřešit“ a v tom ohledu, zajisté, už hřešit *nebudu*. –

Snad si myslíte, že hřeším i tím, že Vám píšu tak dlouhý list a tedy raději končím, dříve ale ještě otázku. Nechtěl byste nějak zajet sem, až pojedete buď k Bílkovi nebo na ten sjezd? Prosil bych Vás však, abyste mi dříve psal, abych nebyl někde v Praze nebo jinde. Zvu Vás prostě, ale srdečně. –

A teď už do opravdy: S Bohem!

Váš
Jul. Zeyer.

Chtěl jsem tu ocitovati z „Naší doby“ (Zeyer omylem píše „Nová doba“), co Machar o Zeyerovi napsal, bohužel do této chvíle nedostal jsem ročník z pražské universitní knihovny, poněvadž jej má někdo vypůjčený. Čekati, až bude ročník „Naší doby“ vrácen, nebylo možno, měla-li „Archa“ vyjíti včas. Ale i z dopisu Zeyerova je zřejmo, co všechno Machar Zeyerovi předhazoval a vyčítal. Že neprávem a bezdůvodně, lze dnes prohlásiti se vši určitostí. Zeyer v otázce náboženské nebyl žádný šarlatán, se svou vírou, k níž se probil těžce a po velkých vnitřních bojích, myslil to nad míru vážně. Katolíkem byl z přesvědčení. Dopisy jeho pí Heinrichové dávají na mnoha místech nahlédnouti do jeho života náboženského a dokazují, že o „módě“ nemohlo býti po této stránce u Zeyera ani řeči. Katolicitu Zeyerovu velmi důrazně dokázal V. Bitnar ve své plzeňské přednášce (vyšla tiskem r. 1926 v Praze nákladem „Lidové akademie“ v Plzni) a též Miloš Marten ve své essayi o Jul. Zeyerovi („Čeští autoři“ svazek 16, r. 1910), dle něho „Zeyerův středověký praerafaelismus nebyl jediné umělecký“; bylo to „konečné vítězství gotického (t. j. katolického) ideálu nad renesančním“. Ostatně literatura o náboženské stránce díla Zeyerova je hodně veliká. Bitnar ji ve svém spisku uvádí na str. 29. a 30.

V květnovém čísle „Nového Života“ ročníku II. v Listárně redakce oznamuje Dostál: „Pro prázdniny chystá se sjezd přátel „Nového Života“. Řídí a dotazy zodpovídají dpp. S. Bouška, Machov u Police n. M. a Fr. B. Vaněk, Sodoměřtce u Bechyně.“ Že Dostálovi velmi na tom záleželo, aby se ho i Zeyer súčastnil, můžeme si domysleti. Proto jej důtklivě zve a dce po něm dokonce, aby přednášel. Vůbec Dostál všemožně se snažil Zeyera k „Novému Životu“ připoutati. Až z toho vznikla přestřelka mezi ním a Bouškou, který vyčítá (v dopise 24. dubna 1897), že Zeyerovi správně platí honoráře, ba i zálohy: „Co to? Či jen Zeyer nás spasí, my nejsme nic? Kde je tedy base Katol. Moderny? V něm? Upozorňuji tě, že jsem psal do všech čísel a psát budu, a žes mi nedal groše. Studie k „Mariánské Zahradě“ platil jsem já a šly také do dvacítky. Já to koupil sdválně a Zeyerovi půjčil ad hoc! Vezmi to na svědomí. Tuším, že, platíš-li honoráře, že už z přátelství máš hledět také na mě.“ V dopise z 1. května pak píše: „Zeyerovy příkládáš ohromný význam pro nás. Dobře; nezapomínej však, že já jsem ti ho přivedl.“ Ovšem sám hned prozrazuje, jak lne k Zeyerovi a jak si jej vysoce váží. Bilek se ve svém článku v „Novém Životě“ dotkl nepříznivě katedrál a domů, že prý nehlasají život. Bouška horlí: „To je rána ve tvář církve. Gotika, naše domy! Je co krásšího v umění církve? Srovnej Karolinskou epopeji. Ten hymnus na kolínský dóm! Co řekne Zeyer?“ A odpovídaje na Dostálovy propozice ohledně sjezdu, praví: „Výstup dramatický byl krásný, kdyby se dalo Zeyerovo podobenství „Příchod Ženichův“ provést. Co myslíš?“ V dalším dopise (4. května) navrhuje Bouška místo sjezdu: „Ne-li v Praze, tož bych myslil buď v Příbrani u Sv. Hory nebo na Sv. Hoře, tam by nám Redemptoristé dali sál rádi, nebo ve městě v Besedním sále. To by Zeyer jistě přijel. Má přátele v Příbrani.“ V listě pak psaném koncem května (na svátek Nanebe-

vstoupení Páně) vyslovuje se Bouška znovu pro Příbram jako místo sjezdové. Děláje program sjezdu a ustanovuje temata a řečníky, podotýká: „Zeyer ... cokoliv ...“ Dále potom: „Zeyer bude čestným předsedou. Řídit to bude kdokoliv, ty nebo já.“ Zeyer zatím o svém vystoupení na sjezdu ve funkci nechce ani slyšet, ba ani přijet nechce. Dostál tu Jobovu zprávu hlásí Bouškovi. Ten začátkem června odpovídá: „Zeyer že nebude přednášet? Ani nepřijde? Že by to odstonal? Vždyť v Praze mluvil o Náprstkovi. Poslyš moudré slovo! Jeho „Mariánskou Zahradu“ musíš vydat v knižce, měls na to hned myslet. Už hned s počátku jsem žasl, jak neprakticky to tiskneš. Mohls použít hned sazby pro otisk. Kalašová sama mi radila malý formát na způsob edice Mercure de France, elegantně. Tě knihy by se prodalo mnoho. A všude! Mohla by to být naše hmotná spása. Jen se toho chytit šikovně!! Neboť zase tento můj návrh do koše! Vytiskni znovu dosud vyšlé tiskem úvodu a další tiskni ve dvou sloupcích úzký, aby se jich mohlo použít pro knížku malého formátu! Bude to bíbelot rozkošný. V Praze starí (Vrhlícký a jiní) durdí se zle na Zeyera; prý se v úvodu „Mariánské Zahrady“ jmenuje hříšníkem. Pokrytci!“

Účel a obsah sjezdu nebyl Zeyerovi úplně jasný. Též si nedovedl dobře představit, jak do rámce sjezdu by zapadla přednáška Bílkova, o níž se mu Dostál zmínil. Měl obavu, že názor Dostálův na sjezd úplně se rozchází s názorem Bílkovým. O velikonocích, kdy byl Zeyer u Bílka v Chýnově dva dny (píše 28. dubna pí Heinrichové: „Byl jsem na dva dny v Chýnově, bylo tam však strašně zima! Jen na Bílou sobotu jsme mohli na procházku s užítkem. „Kristus“ Bílkův pokračuje, mám z toho velkou radost“), o té věci spolu přiliš nemluvili, ale v dopise Bílkovi dal Zeyer své obavy najevo. Bílek aspoň referuje 7. června Dostálovi: „Panu Zeyerovi jsem psal, aby na sjezd přijel. Snad pojedu k němu ještě dříve než bude sjezd; dci mu oplátit jeho u mně návštěvu. S p. Zeyerem jsme o sjezdu skoro nemluvili i píše mi míle následovně: „Zdá se mi však, že si navzájem nerozumíte. Vy myslíte na něco širšího než je sjezd literární, umělecký, pan Dostál přirozeně co redaktor belletristického listu myslí jen na umění a tendenci v něm. Snad se ale mylím, snad se srozmíte atd.“ A jak jsme se shodli, tak již jsem zase panu Zeyerovi psal; žádal mne o to. Tedy váš, Karličku milý, návrh, co „svědomitá práce“ a ne „zábava“ – je i p. Zeyerem chválen.“ S Bílkem se Dostál o programu sjezdovém shodl při své návštěvě v Chýnově v posledních dnech květnových. Pevně smluvili, že Bílek mluvití bude a že jeho jméno přijde na program. Původně s tím Bílek nepočítal, nanelyše s nějakou improvisací. V dopise 21. května, před návštěvou Dostálovou, alespoň psal: „Doufám, že budu moci přijeti na sjezd. Plán nemám k tomu žádný a nechci mít. Pobavení žádné, nic programového, jak pravíte; jen dci vás všechny znát, to je vše. Jestli Bůh dá a budu musit i něco mluvit, tak s Pánem Bohem, budu mluvit!“

Co však definitivně padlo, bylo „koncertní modelování“. O tom sděloval Bílek v dopise s 11. května: „Píše mi Sudoměřický František (F. B. Vaněk) a znovu vytahuje ten vloni padlý návrh o mém při naší

svatě schůzi modelování koncertním. Přec schůze naše bude ne pro pobavení se, ale *pro práci*. Pak modelování je hrozně nevděčné a špinavé, a věru já bych byl tím trápen trochu. Já bych té schůze nic neuzil, myslil bych jen na své modelování. Rozhodně to, prosím, nechtějte; není to nic!" Toho tedy Bílek byl opravdu ušetřen.

V červnovém čísle „Nového Života“ oznamoval Dostál, že sjezd bude někdy koncem srpna v Praze a že den vyplní se tímto programem: „Ráno Veni Creator, kázání o sv. Františku Seraf., reformátoru církve (Praem. Zavoral). Slavná mše sv. za literáty a umělce české (Bouška. Zpěvy řídí Fr. Kyselý). V sále: Uvítání a přednáška o vývoji našeho hnutí. O mysticích (Bouška). O ideálu křesťanského umělce (Fr. Bílek). O našem poměru k otázce sociální (Fr. Valoušek a Fr. Vaněk), k otázce ženské (sl. Rozsypalova), k českým dějinám (J. Svozil). O katolické liturgii a hudbě (Tauber a Paukner). Mimo to je navrženo několik jiných časových temat. Debaty. Te Deum. Přístup bude mít každý, kdo se lístkem napřed přihlásí v redakci „Nového Života“. Bude to větší sjezd *důvěrný*, určený pro inteligenci. Žádná paráda.“

(14)

Vodňany 23./6. 97.

Veledůstojný pane a přáteli,

prosím, byste mi obratem pošty (možno-li) odpověděl, máte-li dost rukopisu do příštího čísla. Doufám, že přece zaslíka došla v pořádku, musila asi přijít do Nov. Jič., když jste buď odjížděl nebo už byl v Chýnově.

Bylo mi líto, že jsem tam nemohl být s Vámi zároveň, ale už to ani možno nebylo: když přišel Váš list, byl bych už musil být na cestě, jinak bych Vás byl zastihl leda jen už na nádraží, když jste z Chýnova odjížděl. – Trochu mě způsobilo nepokoj, že jste v posledním čísle mi tak malý kousek „Mariánské Zahrady“ uveřejnil. Myslím, že musíte mít celou kapitolu 4. a 5. už do začátku 6. v ruce? Půlarch čtyřladvacátý? – Prosím, pište mi o tom. „Zahrada Mariánská“ už by byla hotova, ale duravost a jiná příčina mě zase připravila o celý týden práce. Dopisuju však již. Bohužel, musím v sobotu na několik dní do Prahy, tak se to zase zdrží. Můžete-li, odpovězte mi do té doby, totiž do pátku na večer, neboť v sobotu jedu dříve než sem pošta dojde. –

S pozdravem

Váš
Jul. Zeyer.

P. S. Připravím kousek ještě rukopisu, a bude-li třeba, pošlu ho ještě odsud nebo hned z Prahy. – Myslím však, že třeba nebude. –

K zastávce Dostálově u Zeyera ve Vodňanech u příležitosti zájezdu

jeho k Bílkovi nedošlo. Dostál zval Zeyera do Chýnova, kde by se byli poznali. Ale ani to možno už nebylo.

Zeyer poslední dva měsíce (květen a červen) nebyl jaksi svůj. Oživil v něm zase dávný plán o přesídlení do Příbrami. Toužil po chaloupce, tichu a zapadlosti až úplné. Píše o tom 14. května pí Heinrichové. Prohlašuje, že v tom není prázdná romantika, ale nutnost a smutek srdce. Také si naříká, že už nějak pomaleji pracuje, nedovede se už zapráhnout na celý den, dělává přestávky, zapadá do myšlenek a někdy do jakési tuposti. Vidí v tom stáří. Mimo to jej zase znepokojil jeho poměr k Vrdlickému. Pí Heinrichová i r. 1897 pozvala Vrdlických rodinu na svatodušní svátky do Příbrami. Zvala i Zeyera. Chtěla je svěsti dohromady. Zeyer odmítl přijeti. „Já nemám žádnou zášť a nenávist, alespoň teď už ne (abych se nedělal lepší než jsem), ale trpkost mám.“ Vedle toho jej trápí reuma hned v rukou, hned v noze. Chtěl by jeti do Pišťan. „Dům či domek si stavět, na to už myslit nemohu, už nemám dost peněz a pak, na jak dlouho bych ho potřeboval? To už nízký, z prken zbitý domek je mi bliž“ (dopis pí Heinrichové 2. června). Zeyer tedy už myslí na rakev a smrt.

(14)

Vodňany, 8./7. 97.

Veledůstojný pane a příteli,

vrátil jsem se domů a posílám kousek rukopisu, aby stačilo s tím, co máte, na číslo. Teď se dám do práce a pošlu Vám brzy už všechno. —

List Váš mě velice potěšil, vskutku jsem se obával, že jsem Vám snad něco napsal, co Vás mrzelo.

Nablížím, že tomu lépe rozumíte, co do toho sjezdu, než já. Obával jsem se jen „manifestů“ a polemik. Ty se mi zdají zbytečné. Ale je to náhled osobní. Na sjezd bych tedy přijel též, už proto, že mě tak vroucně zvete a aby to nevypadalo, jako bych „dělal drahotu“. Jen tenkrát se nedostavím, pojededu-li někam, ku př. do lázní (ne z pláisiru, věřte, ale z nutnosti) a kdyby to nějak potom s datem sjezdu přišlo do kollise. —

„Mariánskou Zahradu“ bych milerád vydal v „Básnických Obzorech“, ale bez Rytíře Albana. Musila by vyjít o sobě. Úpravu bych chtěl prostou, ale trochu jinou než obvykle ve zvyku. O tom ale ještě je příliš brzy mluvit.

Nevím ještě, co mám Bílkovi radit stran toho, má-li dát tu studii na Krista do „Alba“. Musím si to rozmyslet a budu mu pak psát.

Co přátelé musíme mít Bílkův prospěch přede všim před očima, ne pouze prospěch jednoho podniku, který ovšem také má jeho úspěch za účel. —

Buďte zdráv!

Tiskne Vám ruku

Váš

Jul. Zeyer.

Dostál vzal myšlenku a návrh Bouškův za svůj a sdělil Zeyerovi úmysl, vydati „Zahradu Mariánskou“ knižně. Zeyera to potěšilo velmi, ale k uskutečnění plánu nemělo vůbec dojít.

„Album“ rozumějí se Bílkovy „Modlitby“, obsahující reprodukce jeho děl. Na „Album“ byla vypsána subskripce při ceně 3 zlatých (po subskripci za 5 zl.). Od názvu „Album“ bylo upuštěno na přání Bílkovo, který navrhl název „Směs modliteb“, neboť díla jeho jsou „modlitbami čistými i kajícími“. Na konec zůstalo zkrácené označení „Modlitby“. Subskribentů se přihlásilo 217. Ovšem cena 3 zl. se ukázala při rozsahu díla, které Dostál mezi pracemi reprodukčními stále zvětšoval, příliš nízkou. Texty k obrazům psala Zdenka Braunerová.

(15)

Vodňany, 28./7. 97.

Veledůstojný pane a přáteli,

Bohu chvála, že Vám mohu dnes konečně celou svou práci odevzdat! Nébylo by konce změn a už mne to unavilo. Není to, co jsem chtěl, ale toho nikdo nikdy úplně nedosáhne. – Co dělat. Až se bude tisknout „Zahradu Mariánskou“ v knize, přál bych si jen jedno, bude-li to možné: tisk a papír „Pohádky máje“.

Nevím ale, mají-li u Vás ty krásné kulaté litery a není-li ten papír příliš drahý. Ta červená iniciální slova snad ale budou možná? Červenou paginaci bych si však nepřál. Formát bych Vám přenechal, chcete-li onen „Sedmikrásek“, jsem srozuměn.

Až přečtete „Mariánskou Zahradu“, budu Vás prosit o jedno, byste mi řekl svůj úsudek. Ne ale o tom, má-li nějakou cenu literární, ne co kritika, ne co literáta se Vás tážu, ale co křesťana a kněze, jen abyste mi řekl upřímně a bez ohledu, zdá-li se Vám zdá ta věc jako „křesťanská žaponerie“, považujete-li ji „jako něco poslého z křesťanského diletantismu“, nebo našel-li jste v „Zahradě Mariánské“ kousek lásky, trochu hnutí srdce a duše. Nic víc. Co jsem cítil, vím, i nedostatek toho citění – ale rád bych věděl, jeví-li se čtenáři aspoň stín toho citění, toho citění. Slovem, myslíte, že lid, neliterární, dobrý a naivní lid, může mít prospěch z toho spisu? O to mi jde a o nic víc. Literaturu – vem čert!

Odpusťte ten irreverentní výraz.

Rozumíte mi? –

Pojedu v neděli odsud a sice na návštěvu k panu prezidentu akademie Jos. Hlávkoví, Lužany u Přeštic (Čechy).

Chcete-li mi psát, adresujte list svůj tam. Oznamte mi laskavě aspoň, že Vás došel můj rukopis. Doufám, že Vás uvidím v Praze na sjezdu. Zajel bych tam buď z Lužan nebo až zase odtud. –

Tiskne Vám ruku

Váš
Jul. Zeyer.

Ještě jednou Vám kladu na srdce, že nechci žádný literárně-kritický posudek – už jako „můj redaktor“ byl byste trochu stísněn. Také doufám, že nemyslíte, že bych byl schopen chtít vynutit nebo provokovat nějaké komplimenty?

Zeyer se znovu ve svém dopise vrací k invektivám Macharovým z „Naší doby“. Projevuje se tu jeho vnitřní náboženská úzkostlivost.

Do lázni píšťanských, jak původně chtěl, Zeyer nejel. „Stoji to příliš peněz a snad dá Pán Bůh, že se mi ty bolesti už do rukou nevrátí. Luxus by to nebyl hýbat, ale měl jsem příliš velké výlohy a ještě jiné na mne čekají. Budu Vám (píše pí Heinriřhové 17. července) o tom vyprávět až u Vás. Pojedu koncem měsíce nebo začátkem srpna do Lužan, kam mě pán a pí Hlávková tak upřímně, roztomile a srdečně zvou na další návštěvu. Je tam řeka v samém parku a ty koupele mi budou také prospěšné.“

(16)

Lužany 11./8. 97.

Veledůstojný pane a příteli!

Nehněvejte se, že jsem nepsal dříve, avšak čas plyne zde tak rychle, tiše, nepozorovaně jako voda, žiju tak trochu společně s těmi starými stromy parku a lesů, jsem tak nějak ukolébán jakousi snící passivitou jako ony větrem.

Váš úsudek o „Mariánské Zahradě“ mě těšil, jen když to působí na mysl naivně myslících lidí. Co do té filologie, nedbám valně. Ta jména, která nejsou snad dosti hebrejská, myslím, že vadit nemohou, nevymyslíl jsem si ani jedno sám, a když jsou v tradici, jsou oprávněná, ty tradice byly řecké a latinské, zkratka křesťanské, tedy k čemu hledat původ jejich. Jméno „Arkos“ ku př. našel jsem ve vidině blahosl. Kat. Immeridové, ty vidiny nepřijala církev jako „dogmatické“, tak málo jako to, co zbožný některý malíř namaloval, ale nikdy proti nim se neozvala. Moje „Mariánská Zahrada“ nemá také být historická a může v detailech být tak „archeologicky nesprávná“ jako obrazy malířů středověkých, jen *duch* když je křesťanský a v soulasu s tradicí křesťanskou. Viděl jsem přece v Itálii obrazy, kde apoštolové se dívají od prázdného hrobu Panny na její nanebevzetí a ty obrazy, teď v galeriích, visely dříve v kostelích, a v apokryfu jednom řeckém jsem četl, jak se dívali apoštolové na slávu nebeskou Panny Marie, v jiném, jak to na nebe vzetí viděl pouze sv. Tomáš a Panna mu hodila svůj pás s výše nebeské, aby věřil, že viděl vpravdě, co oči jeho spatřily. Nepoužil jsem ten detail, zdálo se mi to příliš hledané, aby se mohlo ještě jednou poukázat na Tomášovu nevěru. Ta v něm zajisté už nemožna být po seslání Ducha svatého a po výjevu tak hluboce dojmávaném, když prsty přiložil na rány Pána Ježíše?

Tážete se, kdy byl psán „Dům u tonoucí hvězdy“ – vyšel asi před třemi lety, ve „Květech“. Je mi divné, že někdo může v té věci vidět nějakou snahu atheistickou, myslím, že možno z toho líčení vyčíst „žizeň po víře“ těch, kteří věřit nedovedou. Ostatně je to psáno bez tendence, jsou to „dokumenty“ lidské, jak Zola říká. Autora nemusí nikdo hledat v kterékoli z osob jednajících. Nelíčil jsem nikdy *sebe*, živil jsem pouze krví svých zkušeností duchovně prožitých neb i jinak nabytých „hrdiny“ a „hrdinky“ svých prací. Myslím, že přece každý jiný autor také tak jedná? – „Rozhledy“ jsem nečetl, vůbec kritiku žádnu, panu Krejčímu a každému jinému ponechávám volnost úsudku. Polemisovat s někým? Ani mi nenapadne a ani si nepřeju, aby někdo za mě tak učinil. – Je-li věc nějaká *dobrá*, dočká se úsudku třeba za 30 let, není-li dobrá, zapomene se na ni a nezáleží pak na tom, jak kdo o ní soudil. –

Apropos toho vydání „Zahrady Mariánské“ v knize. Je-li ten papír drahý, tedy už nereflektuju na takový luxus. Bude-li jen pěkný, ne přilíš těsný tisk. –

Budte zdrav!

Tiskne Vám ruku

Váš

Jul. Zeyer.

O knize Zeyerově „Dům u tonoucí hvězdy“ rozepsal se v Pelceových „Rozhledech“ (r. 1897 č. 20) I. V. Krejčí takto: „Každý, kdo sledoval vývoj Zeyerovy tvorby v jejích posledních staniích, bude překvapen naléztli ho v této knize vzdáleného na celé hony od místa, na něž byl ještě nedávno z několika stran stavěn. Už ho reklamovala naše přehorlivá katolická moderna pro sebe jakožto umělce specificky křesťanského či aspoň nábožensky citičiho a skutečně, jak dlouho tomu ještě, co jsme četli od p. Zeyera katolická mysteria, plná andělské čistoty a vroucí rzyí víry? A hle, tu přichází s knihou, jejímž základním tónem je černá, hořká, prostá beznadějí a prázdnota života, jenž přespíliš silným vznícením sensitivnosti a illusí zvrátil se v ničivou skepsi a propadl se v temno a zoufalé vědomí marnosti a nicoty všeho. Tuto knihu nemohl psát člověk, jenž byl došel k asylům víry, neboť ten by byl tyto mučivé skepse a nihilismu líčil jako odlehlé, daleko za ním ležící, s radostným klidem plavce, jenž z dosaženého přístavu se ohlíží po bouři, vyjící venku na širém oceánu. Jest jakýmsi slabým, nestřeženým okamžikem, kdy si zapoměl nasaditi masku a dává hádati na svou skutečnou tvářnost.“

Zeyer si nepřeje sice, aby i někdo druhý vystoupil na jeho obranu proti Krejčímu, ale Dostálovi to nedá. Ve dvojčísle 8. a 9. v „Novém Životě“ (str. 237) odpovídá: „Byl jsem překvapen, co všechno p. Krejčí v knize našel. Já jsem v ní vyčetl pravý opak! (Posudek o knize přinesl „Nový Život“ v čísle 7. na obálce. Právě se tam: „Tuto knihu doporučuji těm, kdož u p. Zeyera postrádali psychologie a filosofie. Je to vlastně kniha vážná, filosofická, obírající se záhadami náboženskými.“

Odhaluje duši autorovu z nových sympatických stránek. Vidíme tu p. Zeyera na několika místech přímo radikálem.“) Informoval jsem se u p. autora a sděluji něco z jeho dopisu, ne, že bych chtěl hájit jeho napadenou čest, neboť on si toho nepřeje, ne, že bych chtěl svádět boj o jeho duši (jak o tělo Mojžíšovo bil se anděl se satanem), neboť ona toho nepotřebuje, ale abych vyvedl bližní své z klamu, což je povinností lidskou.“ Následuje citát z hořejšího popisu a pak dodatek: „Dům u tonoucí hvězdy“ vyšel po prve před třemi roky ve „Květech“. Apropos! Pane Krejčí, slyšel jste někdy něco o jakési „Mariánské Zahradě“?

(17)

Lužany 24./8. 97.

Veledůstojný pane a příteli,

především přeji Vašemu shromáždění v Praze všechen zdar a doufám, že vzejde krásné ovoce z vašeho podniku. Sympathie moje jsou zcela s Vámi. Byl bych rád zítra v Praze, do poslední chvíle jsem rozvažoval – ale přiči se mi všechna veřejnost měrou takovou, že jsem svůj odpor k ní přemoci nemohl. – Odpusťte mi, že jsem nepřijel, jsem stárnoucí už člověk a nedovedu se už přeměnit. Od mládí žil jsem stranou v tichosti a tak bych také rád skončil. –

Buďte s Bohem. Tisknu Vám a všem milým přátelům, kteří na sjezd se dostavili, srdečně ruku.

Váš
Jul. Zeyer.

Z předeslých dopisů bylo možno soudit, že Zeyer se sjezdu přátel „Nového Života“ účastní. Ale v poslední chvíli se přece rozhodl jinak a do Prahy nejel.

Sjezd konal se v Praze 25. srpna. Ráno v 8 hodin byly v kostele u Křížovníků bohoslužby a pak v blízké Svatováclavské záložně sjezd s přednáškami a rozhovory. Vedle řečníků už zmíněných mluvil o dtvadle (hlavně katolickém) Fr. Holeček. Sjezdu se účastnilo 158 kněží, bohoslovců, laiků, umělců, spisovatelů, studentů, pánů a dam. Zahájil jej redaktor K. Dostál, čestným předsedou byl prof. Jan Drozd, fidícím předsedou S. Bouška. Pozdrav Zeyerův došel živého souhlasu.

(18)

Korespondenční listek.

Vodňany 23./12. 97

Veledůstojný pane,

nedošlo mne poslední (prosincové) číslo „Nového Života“. Prosim o ně. –

Přeji Vám šťastné a veselé svátky vánoční a šťastný Nový rok! –

Váš
Jul. Zeyer.

Mezi dvěma posledními dopisy je interval celých čtyř měsíců. Zeyer koncem září a začátkem října byl v Praze a léčil se. Chodil do slatinových lázní. Pracoval na parafrázi iránské rhapsodie „Rustem a Sohrab“ pro „Květy“. Cítil se nespůj. Paní Heinrichové píše: „Už se vánoce blíží a dělají starosti – radost mi nepřinesou žádnou. Teskním už dnes (30. listopadu), v ty dny bývá ještě mnohem hůř. Ty věci veřejné mě nesmírně rozčilují. Je mi vůbec smutno až k smrti.“

Na Dostála, zdá se, Zeyer se lněval. Vysvítá to aspoň nepřímo z dopisů Bouškových. Dne 9. října píše Bouška Dostálovi: „Že Zeyer nechce, abys ho stále tahal na veřejnost, je zcela zřejmé. Jemu se nejedná o kompromitování. Nechce, abys mu dělal reklamu, omlouval ho atd., poněvadž to pro něho je potupné. On je stařec, velikán básník a tys hoch vedle něho. Nic. Co je tvá práce literární a co jeho? Jen si to uvaž. On nemá zapotřebí zákulisních pletek. Šel vždy sám, hrdě, velký umělec a i dobrý křesťan. A to mu vždy stačilo. Zeyer nepotřebuje propagandy. Jeho dílo mluví. A lumpy z „Rozhledů“ a jinde nepředěláš, ti musí tak psát a mluvit, jak píší, sic by s nimi byl konec.“ V dopise kolem 23. října psaném znovu se Bouška k tomu vrací: „Zeyer se moc mrzel, že ho diskredituješ, že otiskuješ mu listy bez svolení.“ A v dopise se 24. října: „Kdybys viděl, jak se Zeyer zlobil na to, že otiskuješ bez jeho svolení jeho dopisy. Řekl, že ti nic nebude více psát než redakčních pár slov.“ „Zeyer mi říkal: Jen otiskujte práce a nic nepolemisujte, mlčte, věc, práce mluví. Sama! A má zcela pravdu.“ „A žádné reklamy, žádné dhvály jeden druhého – to řekl Zeyer. Uvažuj o tom.“

Rovněž Bílek, jenž udržoval se Zeyerem styky co nejpráteleštější, skoro důvěrné, jenž k Zeyerovi vzhlížel s největší uctivostí a zahrnoval jej všemožnou pozorností, píše 30. září z Chýnova Dostálovi: „Byl jsem na Svaté Hoře s maminkou. Řízením Božím sedali jsme v Pisku do vlaku, kde i p. Zeyer seděl. Mluvili jsme i o sjezdu, i o „Novém Životě“; našel mnoho, že opět jsi mu otisknul dopis, plný důvěrnosti. Odpusť tedy výstraže přítelové a nedělej mu to; jeho to moc trápí. Byl nemocen p. Zeyer. Dostal „regma“. Jel proto právě do koupelí do Prahy a stavěl se u své neteře pí doktorové Heinrichové, městského lékaře paní, u přijeli tam i milí hosté z Hořovic, Pikhartovic. Tedy jsem je poznal. Vzácní to lidé!“

(19)

Vodňany 28./12. 97

Veledůstojný pane,

děkuji Vám mnohokrát za ta čísla a za Vaše dobrá přání. Přeji Vám též upřímně mnoho štěstí a zdaru k Novému roku. –

To písmo na obálce 1. čís. Nového Života“ se mi velice líbí, bylo by to krásné tak vytisknouti „Mariánskou Zahradu“ – ale

nemyslíte, že by to mnohý, obzvláště z lidu, těžko četl? Ostatně o tom ještě promluvíme, rozmyslím si to ještě. –

Buďte zdrav

Váš
Jul. Zeyer.

(20)

Vodňany 17./1. 98.

Veledůstojný pane,

písmo, jímž je „úvod“ sl. B. vytištěn, je velmi pěkné. Ale dovoďte mi otázku „obchodní“. Je nutno, aby vaše tiskopisy byly tištěny na Moravě? Nebylo by možné, abyste celou úpravu knihy „Mariánské Zahrady“ přenechal na př. mně, abych si ji udal a vyjednával s některou tiskárnou v Praze a abych Vám pak psal, co by stála, nebo Vám rozpočet poslal, a Vy byste pak řekl „ano“ nebo „ne“. Víím, že velké peníze byste na to dát nemohl, tedy bych už dle toho vyjednával. Aspoň snad pokus by se mohl dělat. Jednalo by se mi nejvíce o písmo, to v „Pohádce máje“ je tak krásné! Pak bych chtěl hodně široké „marulnes“ a silný papír. To vše by se v Praze našlo spíše než u Vás, totiž ten tisk a ten papír, a také levněji ve velké tiskárně. –

Odpusťte mi, psal-li jsem něco hloupého, mám tak malé zkušenosti v těch věcech a leží mi ta kniha na srdci. Snad je Vám jedno, která tiskárna Vám tiskne? Ale snad jste vázán?

Buďte tak dobrý a povězte mi něco o tom. –

Dnes přišlo Album a mám velkou radost. Některá reprodukce je slabá, za to jiná zase krásná.

S pozdravem přátelským

Váš
Jul. Zeyer.

Ještě slovo! Proč nevracujete Bílkovi rukopis jeho „přednášky“? Bílek je z toho smutný. Myslím, že je to náhoda, že na to zapomináte a nevíte, že mu na tom tak záleží. Prosim, vyhovte jeho přání a nemějte mi za zlé, že se do toho míchám. Mám vůli nejlepší, věřte! –

Zeyerovi nyní leží na srdci knižní vydání „Mariánské Zahrady“. Dostal s ním projednává zevnější úpravu. Zeyerovi se líbí vydání Mrštíkova „Pohádka máje“, kterou vyzdobila Zdenka Braunerová.

Též gottické písmo v „Novém Životě“ se mu líbí, i písmo, jímž je vy-sazen úvod téže Zdenky Braunerové k Bílkovým Modlitbám.

Přednáškou Bílkovou se rozumí ona přednáška, kterou měl Bílek na srpnovém sjezdu přátel „Nového Života“ v Praze. Přednášku však neměl u sebe Dostál, nýbrž Bouška.

Veledůstojný pane,

odpusťte, že jsem nepsal dříve. Unavil jsem se v Praze a měl jsem též mnoho práce hned po svém návratu sem.

Dovolu, abych nejdříve promluvil „obchodně“. Chtěl jsem se v Praze starat o rozpočet tisku „Mariánské Zahrady“, jak jsem Vám psal. Počínal jsem si však tak nešikovně, že se mi architekt Fanta vysmál a mi řekl, že bych to špatně vyřídil, abych to tedy ponechal jemu, že mi to obstará a pošle. Až to tedy bude, pošlu tu věc zase Vám. Avšak zdá se mi, že snad vůbec nebudete chtít „Zahradu“ vydat, poněvadž píšete, že se bojíte „nových podniků“. Neměl bych Vám to za zlé a chápu, že se musíte varovat takových starostí. Prosim Vás tedy, řekněte mi to upřímně, bez ohalu.

Šimáček vydá nyní moje *sebrané spisy*. Nevím, jak to půjde, prosím také, abyste o tom ještě nikomu nic nerekli, tím méně to snad napsal do „Nového Života“! Pojal bych tedy „Mariánskou Zahradu“ hned do těch „sebranych“. Račte se tedy určitě vyslovit.

Ten rukopis „Mariánské Zahrady“ Vám nemohu slevit; je tolik jiných slov ve vytištěném textu, aspoň v prvních číslech, pozdější jsem už nečetl, musím tedy dle rukopisu původní text zrevidovat. Nedivím se, že se ta věc stala, vím, že píšu hůř než kočka! Sám některé slovo po sobě těžce přečtu! Snad byste mi mohl část rukopisu, kterou už nepotřebujete, už teď poslat?

Že Bílkovo Album tak špatně jde na odbyt, není divu. Není to banální a to je u nás závada. Ostatně by to nebylo nikde „populární“. To mohli jste vědět a měli jste s tím počítat. Vymáhejte si peníze aspoň u těch subskribentů. Pamatujte se, že jsem Vám poslal čtyři zlaté, jak bylo určeno; nyní čtu, že Album stojí šest zlatých. Dluhuji Vám též dva zlaté. Buďte tak laskav a vezměte si je z honoráře za „Mariánskou Zahradu“, dostanu-li totiž ještě nějaký, jinak bych Vám je musil poslat. Jsem teď velice v „úzkých“, bývá tak vždy po Novém roce, když se účty vyrovnaly, později někdy koupím ještě jedno Album, abych to, nevím ještě komu, daroval.

Ten nový podnik *Dramatická knihovna katolická* mohl by být velice krásný, ale najde odběratelů? Rád bych přispěl, toho „Rytíře Albana“ bych také rád tam dal, když o tu věc stojíte, ale musím se dříve srozumět se Šimáčkem, když mě chce souborně vydat. Jsem teď tak zmaten tím vším, nevím, komu patří! Nevím, co mohu a nemohu. Tak se mi zdá všechno dohromady mrzuté, ač jsem rád, že mě chce konečně někdo „vydat“. Byl jsem tak dlouho úplně ignorován, že mě vždy překvapuje, když si teď někdo na mě vzpomene. Ale přece si říkám, že to bylo vlastně příjemnější, když o mě nikdo nemluvil. Tak hrozně se bojím re-

klamy. Je to něco pontžujícího. Jako by člověku šaty s těla strhal a ho nahého tahal na jarmak.

A nyní slovo o *Bilkovi*. Píšete, že se nemůžete zbavit starostí, vidím ze všeho, že nevíte, co si o něm máte vlastně myslet. Nemějte starost žádnou. Proč jste tak malé víry? Odpusťte mi to slovo. Nedeci Vás urážet ani kárat, ani se nedeci povyšovat. Mně je ale jedno jasné nad pochybnost, totiž, že Bílka Bůh miluje. Jak bych tedy si měl dělat starost? I kdyby Bílek v životě zahynul jako člověk a umělec, byl by blahoslaven a nadmíru šťasten, Proč měl bych pochybovat? Nepravil Kristus: „A kdož mě miluje, milován bude Otcem mým a já jej budu milovati a *zjevim* jemu samého sebe?“ Bílek miluje Krista tak silně, že slova citovaná se jej týkají. Blahoslaven, má tu krásnou svatou horečku kříže, šíří křížem. Střízliví nazývají takový stav vyvolených „bláznovstvím“. Ale to bláznovství je vínem církve. Čím by byla pouhým rozumem? Měla by svých svatých? To šílení je dudem jejím, to ostatní je litera. Vždyť víte, jak svého času se soudilo v Římě o svatém Františku z Assisi. I Johanu d'Arc soudili také biskupové. Církev měla a má své řemeslníky. I ti jsou ctihodní, jako řemeslníci vůbec, ale mnohé je jim knihou se sedmi pečeti. Ne každý, kdo je povolán, je vyvolen.

Nemyslím, že Bílek o sobě myslí, že je prorokem. Má pouze fanatism svého přesvědčení, každé silné přesvědčení musí nutně onen fanatism mít. Nevím také, bude-li Bílek někdy svatým. To je u Boha. Ale myslím, že patří mezi vyvolené. Nemusi proto mít zvláštní posláni a může zůstat nepatrným. Což na tom záleží? Bude šťasten neskonale, i kdyby Bůh jej zasypal utrpením nejvěřším.

To vše píšu jen proto, že jste se tázal o mém mínění. Nedeci Vás ani poučovatí ani svoje mínění Vám vnucovat. Suďte sám.

Apropos o sv. Františku z Assisi. Znám od dětství dvě Angličanky, sestry, katoličky horlivé, jak Angličané vůbec jsou, jsou-li katolíky. Asi před rokem půjčil jsem jim „Život svatého Františka“. Čekal jsem, že budou nadšeny. Kniha ta je tak krásně psána francouzsky. Přišel list od starší. Píše: Bojím se tu knihu čísti, sestra ji čte a řekla mi vzrušeně a rozčileně: Bože můj, jaké zklamání! Bůh mi odpusť, ale ten svatý byl vlastně blázen!! A pak byla celá nešťastná, že to slovo řekla, které zdržeti nemohla!“

Tak soudí svět!! Jsou to „dámý“ a to ovšem na podhopení sv. Františka nestačí. Napsal jsem káravou epištolu, byl jsem opravdu uražen a indignován, protože svatého Františka vroucně ctím a a miluji, ale pomyslíl jsem si: Vždyť i některý z těch římských kardinálů asi jinak nesoudil za živa svatého Františka, když stanovily jeho přečetl. Lidé prostého srdce chápali. Doufám, že mi prominete tu dlouhou epištolu, snad Vás to povídání o těch Angličanech i trochu pobavilo.

Ale ještě slovo o *Bilkovi*. Ti, kteří v něm, v *umělci*, vidí blázna,

jsou jen upřímní. A snadno to lze vysvětlit: nerozumí *jazyku*, kterým Bílek mluví v *plasticce*. Kdo nemá pojmu o mystické stránce křesťanství, nemůže Bílka chápat. To dokázala v „Osvětě“ poslední paní Tyršová, jinak duchaplná paní. Ale Bílek by neměl být tím zmaten a neměl by si to brát tak tuze k srdci. Vždyť je to věc prostá. Jim je mluva jeho tak nepochopitelná, jako jemu mluva antiky.

Těší mě, že mám u Vás kredit jako prorok, třeba malý. Toho „tygra“ jsem ve Vás uhodl od první chvíle! Buďte zdrav! Tisknu Vám ruku s přátelským pozdravem.

Váš
Jul. Zeyer.

Roztrpčenost Zeyerova na Dostála pominula, zapomenul na své rozhodnutí, psátí mu jen „obchodně“ a posílá najednou dlouhý dopis, který skoro celý je věnován osobě Bilkově. Podnět k tomu dal ovšem Dostál sám, který chtěl znáti Zeyerův úsudek o Bilkovi, proti kterému měl poslední dobu velmi mnoho námitek (jak vidím z dopisů jeho) zejména Bouška a i Růžena Svobodová. Bílek jednu chvíli myslil, že pro toto stanovisko Bouškovo, vůči němu tak odmítavé, bude musiti ze skupiny „novoživotníků“ odejít. Dostálovi tvrdil, že v tom případě by s ním odešli i Zeyer a Zdenka Braunerová. K rozladčnosti u všech tří přispívala také Dostálova redaktorská tvrdošijnost, nechtějící znáti „diskretnosti“ vůči soukromým dopisům. Mnoho zajímavého o tom je zejména v dopisech Bilkových: nemohu to však zde uváděti, poněvadž sem to nepatří. Jindy a jinde toho použiju.

„Dramatická knihovna katolická“ byl nový projekt Dostálův. Píše o něm v III. ročníku „Nového Života“ č. 2. str. 62: „Katolické jeviště. Sníme o velkém katolickém jevišti a zapomínáme na to, že máme hojnost katolických jevišť menších, ale stejně vděčných a důležitých, která žádají od katolických básníků dobré kusy! Stejně chudá je naše dramatická literatura pro mládež. Proto bude „Nový Život“ vydávat *katolickou knihovnu divadelní*, jejíž 1. čís. brzo vyjde.“ Divadelní knihovna nezačla vycházeti, zůstalo pouze při plánu.

(22)

Vodňany, 15./3. 98.

Veledůstojný pane a příteli.

Děkuji pěkně za dopis a to ostatní. Jen to mě trochu zarazilo, že jste ten honorář poslal, jako odpověď na mou otázku. Tak to přece nebylo míněno, teď to vypadá, jako bych Vás byl upomínal. Jak jste si to mohl tak vykládat? Řekl jsem v svém psaní, byste si odpočetl, co ještě dluhují na Album, a poněvadž nevím, jaké honoráře platíte, podotknul jsem, „dostanu-li ještě nějaký“. Nevěděl jsem totiž, byl-li to už celý honorář, co jsem posud měl. Ptali jste se mne jednou, jaký žádám, a odpověděl jsem, jaký vůbec

pláíte, takový žádám. Tedy jsem nemohl vědět, bylo-li to, co jste mi už poslali za „Mariánskou Zahradu“, à conto nebo všechno. Z toho povstalo – „dostanu-li ještě něco“ – a Vy jste si to vykládal tak strašně obchodně! – A teď zase nevím, jsem-li Vám ještě ty 2 zlaté dlužen či ne!

Děkuji za druhý exemplár Alba, zaplatím, jakmile budu jen trochu moci, jsem teď opravdu v úzkých na nějakou dobu, tak, že mi teď 20 zlatých honoráře přišlo vhod. Ale proto jste je přece neměl poslat, abyste mi uspořil to zahanbení, jako bych Vás byl upomínal! – Měl jste prostě napsat, dostanete ještě tolik, a byl bych to zařadil do svých rozpočtů. – Nesmírně mě překvapila zpráva o tom „kacířství“ v „Mariánské Zahradě“. Když vyšla ta část, kde líčím smrt sv. Josefa, dostal jsem dopis od *katolického kněze*, dopis nadšený. Vidím z toho, že to kacířství není tak zlé, když on to nepozoroval. Psal jsem básně a žádný traktát. Jsem laik, ne theolog. Ale mám přece „credo“ v krvi a cítil bych zajisté kacířství instinktivně a tolik taktu bych měl, že bych něco podobného neposlal do *katolického* listu, kdybych o jsoucnosti toho „kacířství“ měl tušení. A co konečně v tom je, v tom líčení? Musil jste přece stokrát slyšet v lidu, že říkají: Ještě dýchá, ale je už na druhé straně! A to je též v tom líčení. Přece, když mluvím „v stylu“, nemohu říci: Sv. Josef už byl ten tam, jen nervy ještě pracovaly!!!

Dogmata jsou nedotknutelná, vím, ale výklad toho, jak se něco má s ním (?), to podléhá „výkladům“, jako paragrafy v právnictví. A jak jsou štaralové v právnictví, jsou také tací v theologii. Ti by snad i v otčenáši našli závadu, kdyby si troufali. Nevím, kdo to proti mně namítal, tedy, prosím, neberte tato slova nijak osobně, jen tak všeobecně. Trichotomism znám z Plotina – a přece mi ani nenapadlo to učení, když jsem četl řecký apokryf, který sloužil za základ mého líčení. Spíše tam byly věty, které se mi zdály podezřelé gnosticismem, a těch jsem se dránil. Dále mě zarazilo, že píšete, že bych musil dělat změny, aby kniha byla *všem přístupná*. To myslíte tedy, abych ji ladil *ně!*? A já bych ji chtěl ladit *výš!* Tu nevím, sejdeme-li se. Po stránce dogmatické, aby kniha byla korektní, to je něco jiného. Tu ovšem bych se musil podrobit. Ale musil by ji někdo číst, kdo má autoritu. Ne, aby každý myslil, že je povolán něco najít, co je nekorektní. To místo o sv. Josefu by se dalo snad suaduo změnit. Zatím tedy necháme tu věc in suspenso.

Že jste mi rukopis nemohl vrátit celý, to mě smoutí. Za své je nutno, abych revidoval text v „Novém Životě“ dle rukopisu a za druhé jsem jej chtěl dát pí Fantové, které je kniha připsána. – Prosil bych Vás tedy, abyste ještě hledal a poslední část věrněji zachoval. – O té sbírce kat. dramat si ještě promluvíme příště. Se Šimáčkem ještě nejsem hotov, totiž ve vyjednávání s ním. –
Buďte s Bohem! S pozdravem přátelským

Váš
Jul. Zeyer.

Prosím, doporučte mi nějakou *dogmatiku* a též obšírnější Liturgiku. At je psána třeba česky, francouzsky, vlašsky anebo i německy. –

Dopis tento je novým dokladem o hlubokém náboženském citění Zeyerově a o jeho útlém svědomí. Na jednom místě dopisu vsunul jsem otazník, poněvadž je trochu nejasné. Zeyer při psaní byl asi hodně vzrušen, což viděti i na písmu a zevnější úpravě.

(23)

Lístek.

Veledůstojný pane.

Jedu pozejtří do Prahy a nemám už chvilku, bych psal. Dopíšu Vám, až se vrátím.

Váš
Jul. Zeyer.

Vodňany 25./3. 98.

V Praze zdržel se Zeyer až do 8. dubna. Spěchal domů, poněvadž jeho důvěrný přítel notář Ot. Mokřý ležel nemocen na cirrhosu jater a toužil po něm.

(24)

Vodňany, 28./10. 98.

Veledůstojný pane,

přiznávám se, že vina moje velká před Vámi, dlužuji Vám už měsíce odpověď. Ale byl jsem tak zmítán, bez pokoje a klidu, na věčných cestách (ne z plaisiru!) a téměř celé to léto mi zapadlo smutné a bezplodně. Ani slova jsem téměř nenapsal a zvykl jsem si nějak nepsat. – Zásilku Vaši jsem tenkrát obdržel a děkuji též za zbytek honoráře. Doufám, že jste si odpočítal dluh můj za druhý exemplář Bilkova „Alba“, jak jsem Vás o to žádal. – Děkuji Vám též za tu kresbu Rumičovu a teď ty Bilkovy hlavy Krista Pána. Jste velmi štědrý. Ten ročník II. „Nového Života“ přišel mi velmi vhod, použiju čísla, v nichž je „Mariánská Zahrada“ k přípravě pro tisk do knihy, kdyby někdy k tomu vydání přišlo. Bude to poopravený text, budu do těch čísel svoje opravy vnašet. Ale tu bych potřeboval ještě čísla 2., 3., 4., 5. a 6. roč. III. Prosím, byste mi je poslal, zapravím, co za ně počítáte. Číslo 1., 2. a 3. II. ročníku Vám vrátím, snad je někdo může potřebovat k doplnění nedokonatého ročníku a u mne by ležela ladem.

Co do Vašeho přání, bych Vám zase něco poslal do „Nového Života“, nechci Vás planým slibem klamat. Nenapsal jsem nic po tak dlouhou dobu a nemohu hned slibovat poněvadž musím dříve starší sliby plnit. Než mohu opět k práci pro „Nový Život“ při-

kročit, musím dříve odevzdat ptáci do „Volných směrů“ a do „Světozoru.“ Pro „Světozor“ píšu a pak hned se dám do psaní pro „Volné Směry“, je to záležitost téměř čestná a nemohu na tom nic měnit. Jen Vás prosím, byste v tom prostém faktu nic jiného nehledal, než v tom je. Doufám, že mě nemáte za lháře. K vůli čemu bych se s něčím skrýval? Hlásil jsem se k „Novému Životu“ hned od počátku a nezměnil jsem se. Kdybych se změnil, řekl bych to.

Prosím, byste mi už nemluvil o těch obchodních věcech, je v tom něco urážlivého, když mi říkáte pořádě něco, co vypadá, jako byste myslil, že kladu Bůh ví jakou váhu na ty mizerné peníze. Což jsem kdy dělal nějaké nároky? Ptal jste se, jaký honorář žádám, hned s počátku, a psal jsem Vám, že takový, jaký vůbec platíte. Myslí jsem, že tím je věc odbyta. Že nevládnete kapitály, věděl jsem. –

Co je s Vaší „Dramatickou knihovnou“? Upřímně řečeno, zapomněl jsem na to úplně. Ostatně Vy snad též! –

Buďte s Bohem a zdrav a prosím, pište mi zase.

Tiskne Vám ruku

Váš

Jul. Zeyer.

Zeyera korespondence v posledních sedmi měsících nebyla veliká, jak se přesvědčuji i na dopisech pí Heinrichové. Skoro denně navštěvoval Mokrého, jehož nemoc byla těžká a nevléčitelná. Pi Heinrichová jej opětně zvala na svatodušní svátky k sobě, ale odepřel, poněvadž „s těmi tvými hostmi bych se přece nedtěl sejítí“. Mám za to, že opětně se jednalo o Vrdlického.

Zajímavý je, že pi Vrdlické, které v prosinci 1897 zemřela matka, paní Podlipská, občas dopisoval, že ji navštívil a dlouho s ní poseděl a že vyhověl i její prosbě: „Než jsem odešel, prosila, aby směla zavolat Vrdlického. Přišel a podali jsme si tedy ruku. Pak jsem odešel“ – ale zůstali si s Vrdlickým cizí i nadále.

V červnu 1898 měl jeti Zeyer do Samarkandu v Rusku, měl velikou chuť, „bylo by to tak až k neuvěření laciné a tak jako tentokrát bych se tam nikdy nedostal“, ale ohled na nemocného Mokrého a na nedostatek „prozluklých peněz“ rozhodl jinak. Nejel ani do Příbrami k Heinrichovým. „Nemohu toho ubohého přítele nechat v té bídě, bych se šel bavit. Viš, že to nahlížíš? Ale věř, že to není zábava, co u Vás hledám, je to potřeba srdce“ (dopis 26. května). Místo do Samarkandu jel Zeyer 11. června s Mokřými do Prahy a pak dále do Brandýsa nad Orlicí (Lázně Salaba). Stýskalo se mu tam. Pohled na unírajícího Mokrého, na ustavičný žal jej enervoval a sklíčovál. Nemohl nic pracovat, žádných dopisů tam nedostával. „Žiji zde věru v pravých hrůzách“ (9. července). Teprve po 15. červenci se dostal domů, zajel do Prahy, uspořádat různé záležitosti, a znovu se podíval do Brandýsa. V srpnu pobyl v Lužanech u Hlávků, začátkem září opětně zajel do Brandýsa a do Příbrami. Teprve v druhé polovici září se usadil. „Je

mi mílo v teplém pokoji, čtu a píši trochu a hodně vzpomínám a přemýšlím."

Pro „Volné směry“ psal epickou báseň, ohlas velkoruský, „Píseň o hoři dobrého Juna Romana Vasiliče“, pro „Světozor“ legendu „Alexej, člověk boží“.

(25)

Vodňany, 14./11. 69.

Veledůstojný pane,

byl jsem v Praze a přijel teprve včera večer. Píšu krátce a spěšně *hned*, bych Vám přímo řekl, že Váš návrh, bych dal uveřejnit korespondenci svou (s tím mladým neznámým mi člověkem) mě naplnil *úžasem!!* Ohražují se rozhodně proti tomu. Je mi líto, že mě máte za nějakého komedianta. A co ten mladík, pro Boha, si myslí? Psal mi, bylo mi ho líto – je to k oírzení. Nejlépe mlčet a zavřít se a nikoho nevidět ani neslyšet. –

Buďte s Bohem!

Jul. Zeyer.

Zeyer byl v Praze k vůli Mokrému, kterého chtěl vzít s sebou domů. Ale Mokřý zůstal v Praze ještě asi 8 dní.

Dopisy, o které se jedná, byly psány studentu R. B. Máchovi, dnes učitel a spisovatel v Bystřici pod Hostýnem.

(26)

Vodňany 23./11. 98.

Veledůstojný pane a přáteli,

mýlíte se velice, mluvíte-li o mém *hněvu*. Psal jsem svůj dopis jen v rozčilení, v úzkosti, by se nestala indiskrece.

Psal-li jsem něco, co by Vás mohlo urážet, prosím, byste mi upřímně odpustil. Je to fatální, že se v psaní nedá naznačit *tón* pronesených slov; v jiném tónu se píše, myslí, a v jiném zase se čte. Co je nebo se zdá příkré na papíře, zní, proneseno hlasem, obyčejně docela jinak. –

V těch dopisech není nic, co by nemohl *každý* číst. Ale věci, které jsou určeny pro soukromost, které jsou odpovědí na kladené otázky, vypadají v tisku snadno jako pósa, jako pretence, nevím, na co. Právem by mohl čtenář říci: Co si ten člověk o sobě myslí, jaké důležitosti to přikládá svým slovům, jakým právem nás poučuje atd. atd. Vidíte, v jaké nesnaze bych přišel a zasluhoval bych to vše, kdybych svolil k uveřejnění těch všedních dopisů. K čemu provokovat usměšky? Je tolik lidí mě nenávidějících, ač je osobně ani neznám a jim nikdy ani slovem ani skutkem neublížil. A nejedná se jen o mou osobu, též o Vás a o Váš list. Úšklebky byste sklízeli Vy též. Pana Kaluse si vážím velice,

setkal jsem se s ním jen jednou na Radhošti, poznal jsem u něho prostotu srdce a myšlení, to je tak velká vzácnost, budí to lásku. Myslíl to zajisté upřímně. Ty listy se mu asi proto líbily, že jsou též upřímné jako on. Že mu je dal ten mladík čist, co jsem ovšem nevěděl, nezaslужuje žádného kárání s mé strany, je to intimní jeho přítel, jak mi sám psal, je to tedy přirozené, že v té tísní své se mu svěřil. Není v těch dopisech žádné tajemství. –

Myslím, že ta věc je nyní jasná? Není žádné už nedorozumění mezi námi?

Do 1. čísla Vám nic poslat nemohu, protože nic nemám a do té doby nic mít nebudu. Prosim Vás tedy, byste už na mne nenaléhal. Je to málo platno, že jste se od toho „Tygra“ vystěhoval. Doufám však, že „vyvětráte“ a že z toho pobytu na Vás nezůstane věčná stopa! – Je to ostatně s těmi prvními čís. už trochu šablonovité, že přinášeji vždy těch několik jmen. Vždyť snad stačí, záleží-li Vám a čtenářům na tom, byste ohlásil své spolupracovníky a slíbil další jejich práce. –

Posílám Vám zároveň ta zbytečná mi čísla „Nového Života“ zpět, přijdou snad někomu vhod, a zároveň posílám pošt. pouk. též peníze za ta tři čísla, která doplňuji můj exemplář „Mariánské Zahrady“.

Buďte zdrav a s Bohem!

Tiskne Vám ruku

Váš

Jul. Zeyer.

R. B. Mácha ukázal dopisy spisovateli Jos. Kalusovi, učiteli na Čeladné, a ten o nich podal zprávu Dostálovi, jehož listu přispívatelem a a odběratelem byl od prvopočátku, složiv první i jistý obnos na vydávání „Nového Života“ (konstatuje to o něm v jednom dopise velmi podivně S. Bouška). Kalus setkal se se Zeyerem na horách v r. 1892. Vzpomínku na toto shledání napsal roku 1925. do 4. čísla I. ročníku „Moravy“. Jeden z dopisů, zaslanych Zeyerem studentovi Máchovi, byl uveřejněn po smrti Zeyerové v VI. ročníku „Nového Života“ r. 1901 na str. 137.

Lístek.

(27)

Dejž Vám Bůh štěstí k novému roku!

Váš upřímně

Jul. Zeyer.

Vodňany 29./12. 98.

(28)

Vodňany 18./1. 99.

Veledůstojný pane a příteli,

není mi možno vyplnit, co si přejete. Nevíte, jak jsem duševně

schvácen, nemohu vůbec psát, i pouhý list mi dělá obtíž. Dá Bůh, snad se opět seberu. Zdá se mi, že jde na mne nemoc.

Doufám, že se Vám vede dobře. Přeji Vám to upřímně.
Buďte zdravý a s Bohem!

Váš
Jul. Zeyer.

Spisovatel Otakar Mokřý zemřel 1. ledna 1899. Smrt jeho působila na Zeyera drtivě. Umírajícímu se věnoval celý prosinec, odskočiv pouze na 2 dny do Chýnova k Bílkovi a na dva dny do Prahy. Chtěl jeti do Mnichova, ale viděl smutné účinky svých slov u Mokřých a zůstal doma. Vánoce chtěl dle starého zvyku trávit v Příbrami, ale Mokřý, slyše to, zaplakal, „ani nepotřeboval říci, že myslí, že jsou to letos poslední svátky, které vůbec slaví, uhodl jsem a slibil hned, že zůstanu doma, že na štědrý večer budu s ním.“ Měl tedy Zeyer vánoce neveselé, smutné, ale těšilo jej vědomí, že tím, že se veselých svátků v Příbrami vzdává, budou někomu jinému méně smutné... Ovšem zdravím jeho to všechno otřásl a leká se nemocil skutečně churavěl celý leden a únor. „Člověk je už star a sešlý“, píše 28. února pí Heinrichové. Mimo to jej zaměstnávala myšlenka, když smrt Mokřého učinila konec „vodňanské idyle“, odstěhovati se. Ovšem lekal se práce a výloh. Přes to však měl už v hlavě hotový plán: malý byt v Praze na zimu a jaro, léto a podzim trávit venku, na různých místech, nebo toulat se po celý ten kousek života, který zbývá, někde v cizině. Mnoho smutku mu také připravoval hněv jeho s Vrchlickým. Vytýkali mu někteří „nepřístupnost“, majíce mu za zlé nedat ke smíru. A to Zeyera hnětlo a trýznilo velice. Vedle toho dodělal pro „Lumír“ „Troje paměti Víta Choráze“ a měl také ještě něco pro divadlo napsat. Žil ve stálém shonu, ježto se rozhodl, že v červnu vydá se na Rus, do Kijeva a Moskvy – „na vždy se rozloučiti s matuškou svatou Rusí“. V květnu byl v Příbrami u Heinrichových, kde se měl opět setkat s Vrchlickým. Tentokráte ani nenaléhal na pí Karlu, aby setkání zamezila. „Ponech to náhodě – píše – mně je to lhostejné, sejdu-li se s ním.“ Týž měsíc byl v Praze a v červnu vydal se na ruskou cestu. Chtěl na ní načerpat látku pro velké ruské epos bohatýrské.

(29)

Pohled z Kijeva, Pečerská lavra.

26./8. 99.

Vzpomínal jsem často, ač jsem nepsal. Nyní se chystám zpět do Čech. Pozdravuji Vás srdečně. Doufám, že jste zdravý. Pojedu odtud asi 1. září.

Váš
Jul. Zeyer.

Veledůstojný pane a milý příteli!

Odpustte, že Vám nepíšu. Stěhuji se koncem listopadu do Prahy a do Chýnova, nedělám tedy nic než nádenickou práci, tahám bedny, skládám, balím – a není toho konce! Na nějakou literaturu si ani nevzpomenu a před Novým rokem se mnou nebude o takových věcech ani řeči – i kdyby všichni redaktoři mi bušili pěstmi do dveří. Jak se Vám daří?

O tom, proč se inteligence (tak zvaná) odvrací od Církve, dalo by se mnoho psát a mluvit. Bohužel, že pojem, co je *Církev*, se stává čím dál tím mlhavější. Dle běžných názorů je dnes *Církev hierarchie* a co je nejhůř, ta hierarchie to také myslí a zapomíná na to, co stojí v každém katechismu pro děti. My v Čechách máme nejméně příčin milovat hierarchii, která nás ignoruje a vzdaluje od Vatikánu. Když sám *primas* českého království si říká, že je *rakouským* biskupem, pak přestává všechno. Řekl to kdy některý *primas* uherský? A ten je snad tak dobrým katolíkem jako kterýkoli arcibiskup pražský, ale není rakouskou kreaturou nebo hrabětem nebo dragounem, který si mate tradice své rodiny se zájmem Církve.

Rakouské zášti, německá arrogance se schovávají dnes tak za katolickou církev, jak to dělávaly v 17. století. Přestalo pronásledování českého národa, když byli protestanté vyhnáni a vymordováni? Ani trochu; zášti přešlo na katolíky, kteří přinesli Církvi tu největší obět, krev svých bratrů. Přes ta zřejmá fakta mluví se pak na každém sjezdu katolíků, jako by první článek víry byl rakousky „patriotism“ (!). Kde má člověk jen poněkud myslící a česky citící brát pro ty sjezdy špetku sympatie? „Kde je Boží duch, tam je volnost“ – a lokajství a psovství Bůh nikdy nekázal, všechna ta podlost pochází z ďábla. Kristus nedělal politiku, tedy ji Církev také nesmí dělat a nedělá ji, ale dělají ji ti (jak špatně!), kteří se s Církví k jejímu neštěstí stotožňují.

S Bohem!

Váš
Jul. Zeyer.

Zeyer opustil Vodňany, kde mu začalo být smutno. Přestěhoval se 15. listopadu do Prahy, kde dítě trávil zimu. V létě měl v úmyslu ubytovat se u Bilka v Chýnově, který si postavil pěkný jednopatrový dům (fotografii domu přinesl „Nový Život“ 1899, čís. 1., str. 17 a tamtéž na str. 49–53 rozepsal se o něm ve zvláštním článku „Bilkův dům“ S. Bouška). Roku 1899 pracoval u Bilka malíř Viktor Foerster. „Nový Život“ na str. 261 oznamoval: „Mimo p. Foerstera hodlá se na léto usadit v domě Bilkově i p. Jul. Zeyer, takže se v Chýnově brzo vyvine kolonie křesťanských umělců, o jakou se ve Francii pokouší Ch. J. Huys-

mans." Ovšem k něčemu podobnému v Chýnově doopravdy nedošlo.

Diskusi o tématu „proč se inteligence odvrací od církve“, rozvířil II. sjezd „Nového Života“, konaný dne 2. a 3. srpna 1899 na Velehradě. Novokněz P. Ed. Kasal z Polné (diecése hradecká; dnes působí P. Kasal v Americe; v pozůstalosti Dostálové je od něho veliká a zajímavá korespondence) rozhovořil se o příčinách odvratu inteligence od církve. Přednáška měla za následek dlouhou a vzrušenou debatu, v níž pak bylo pokračováno i v tisku. „Nový Život“ sám přinesl tři články o věci. Zeyer také na otázku nadhozenou reaguje.

(31)

Vodňany, 9./11. 99.

Veledůstojný pane,

co jsem Vám psal stran otázky „Proč se intel.“, bylo ve spěchu a úplně soukromně psáno, nehodí se to pro žádné uveřejnění, tu by se musilo docela jinak důkladněji mluvit. Prosím tedy, „neuveřejňovat“. Anonymně nepišu nikdy. Buď mlčet nebo se přiznat. Buďte s Bohem. Píšu ve velkém spěchu. U mne je strašný chaos, nedivil byste se, že nemohu pracovat, kdybyste viděl, jak to zde vypadá!! –

S přátelským pozdravem

Váš
Jul. Zeyer.

Dostál tážal se Zeyera, směl-li by kus jeho dopisu předešlého otisknout. Zeyer nedovoluje. Tentokráte se Dostál neodvážil nevyhovětí a zákazu se nepodrobiti. Ale nalehal znovu, aby mu to bylo dovoleno. Jeden z následujících listků je odpovědí.

Listek.

(32)

Nová adresu:

Praha,
Jungmannova třída číslo 14,
III. patro. Schody VII.

Jul. Zeyer.

Podle razítka poštovního psáno 5. prosince 1899.

Listek.

(33)

Praha 7./12. 99.

Na žádný způsob nemohu svolit k uveřejnění onoho pisma. Psát mi teď nemožno. Bílek je zde a pomáhá mi rovnat knihy a věci.

S pozdravem

Jul. Zeyer.

Stručnost sdělení svědčí o tom, že Zeyer nemá času na delší dopisy.

Pí Heinrichové píše 20. prosince: „Nepsal jsem odsud, protože od rána do noci rovnám knihy a věci – a nemá to konce. Jsem dosud v největším nepořádku a už si zoufám.“ Na svátky vánoční odjel Zeyer k Hlávkovým do Lužan.

Lístek. (34)

Pošlu brzy začátek rukopisu.

Jul. Zeyer.

Praha, 26. února 1900.

(35)

Praha, 2. března 1900.

Veledůstojný pane,

pojedu zítra asi na dva dny do Příbrami a spěchám, abych Vám tedy ještě před odjezdem odevzdal začátek svého rukopisu. Prosim, byste mi ten rukopis vždy hned vracoval, jakmile ho sazeči už nebudou potřebovat. Jinak se ztrácí a potřebuji ho na později.

Věnoval jsem tu maličkost panu kanovníkovi Kuldovi, nevím, pochybil-ji jsem v titulu, nevyznám se valně v těch věcech.

Abych navštívil pana kanovníka na Vyšehradě, jak mi píšete, k tomu se neodhodlám. Zůstala mi z mládí jakási plachost, je mi vždy ještě trapno jít někam k neznámým mi lidem se představovat atd. atd., a zdá se mi to také trochu jako pretence. Mohl by si myslit p. kanovník: „A co tu vlastně chce?“

Přijedete snad gratulovat do Prahy?

Buďte zdrav!

Váš

Jul. Zeyer.

Slovu danému Zeyer dostal. V třetím čísle IV. ročníku „Nového Žítvota“ (1900) na str. 71 je začátek jeho legendy „Pod jabloní“. Práce je věnována vyšehradskému kanovníkovi B. M. Kuldovi, který 16. března r. 1900 slavil své sedmdesáté narozeniny. Družina novoživotníků čili Katolická moderna vzpomínala tohoto jubilea velmi radostně, poněvadž Kulda byl „jejím tatičkem“.

Lístek. (36)

Vaše listky přišly pozdě, rukopis byl už odeslán na Vaši adresu. Je vše v pořádku? Prosim o slovo.

Váš

Jul. Zeyer.

Praha, 5. března 1900.

Papír smuteční, s černým okrajem.

Praha, 21./3. 1900.

Veledůstojný pane!

Bylo mi tak líto, že jste mne nezastihl a že jsem Vás neviděl, byl jsem však v Říčanech, kde mi umírala sestra a v neděli jsem ji tam pochoval. Jsem velice rozrušen a jsem churav a trápí mě starost, bych Vám v čas zaslal pokračování do „Nového Života“. Tak nerad dávám nehotovou věc z ruky, tentokrát se stalo k vůli panu kanovníku Kuldovi, jak víte. – Doufám, že přece Vám ještě včas vyhovím. Jakou mám lhůtu?

Buďte zdráv! Pozdravuji též p. Korába a vzkazuji svou úctu p. kanovníkovi.

Byl bych šel mu blahopřát, ale chápete, že jsem nemohl.

Váš

Jul. Zeyer.

Zeyerovi zemřela sestra, provdaná Fiedlerová, která byla „pronásledována neštěstím až do hrobu“. Dostál byl 16. března v Praze na Vyšehradě u Kuldý a chtěl při té příležitosti Zeyera navštívit. Ten však nebyl doma.

Tento smuteční dopis je *posledním* dopisem Zeyerovým Dostálovi. Legendu „Pod jabloní“ Zeyer dokončil, ale s námahou. Nevycházela pravidelně, nevyšla celá v ročníku 1900 a musila z části být otřesena až v ročníku 1901. Místo Zeyera poslal v dubnu 1900 dopis Dostálovi architekt *Fanta*. Otiskují jej též.

V Praze. 21./4. 1900.

Ctěný pane!

Přítel Jul. Zeyer leží ubožák nemocen, lékař nařídil naprostý klid; nesměli jsme nikdo Julia navštěvovati. Dnes mi to dovoleno bylo a tu mne žádal, abych Vašnostem dopsal a omluvil, že mu není možno pro tu chvíli pokračovat v psaní pro „Nový Život“. Zároveň Vás prosí, abyste v ctěném listě svém nedával zprávu o jeho chorobě co příčině „nepokračování“, ani jinak. Jistě, že laskavě žádosti té vyhovíte. Zeyer dopíše věc pro Vás rozepsanou, jak mu bude lékařem dovoleno vůbec psát.

K prosbě Zeyerově připojuji žádost svou, abyste Zeyerovi pro tu chvíli ani nepsal. Lékař zakázal i doručovati dopisy, odporučuje úplný klid a doufá pak v uzdravení. Milerád Vám, ctěný pane, podám – budete-li si přát – zprávu o Zeyerově zdraví, radostně dopíšu, jakmile lékař dovolí, aby Julius vstal, četl a psal.

Dežž Bůh, aby to zlaté srdce brzy uzdravělo.

S veškerou úctou

Jos. Fanta, 223/1.

Opravdu v „Novém Životě“ zmínky o nemoci Zeyerově není a tak byla obec čtenářská, kochající se krásami skvělé legendy, nanejvýše překvapena, když v 2. čísle „Nového Života“ četla oznámení o smrti pěvcově. V pozůstalosti Dostálově našel jsem také parte Zeyerovo. Myslim, že sem také patří, a proto je zařazuji.

(39)

Milovaný bratr náš, svak a strýc
Julius Zeyer,
spisovatel český,

odevzdán do vůle Boží, dokonal dnes krátce po půlnoci pože-
hnaný život svůj ve věku 60 let.

Drahý zesnulý pochován bude dne 31. ledna t. r. do rodinné
hrobky na hřbitov Olšanský. Pohřeb koná se o 3. hodině odpo-
l. z chrámu Páně sv. Štěpána na Novém Městě Pražském.

Zádušní mše svatě slouženy budou v pátek, dne 1. února t. r.,
o 10. hodině dopolední v tёмže chrámu Páně.

V Praze dne 29. ledna 1901.

Emil Zeyer, c. k. major ve výslužbě, Helena Jungfeldová, Joh.
Davidová z Rhonfeldů, Jan Zeyer, architekt a stavitel, Jindřich
Zeyer, správce. Bratři a sestry.

Augusta Zeyerová, Vilém Jungfeld, soukromník, Frant. David
z Rhonfeldů, c. k. plukovník v. v., Františka Zeyerová, Kristina
Zeyerová, Frant. Fiedler, soukromník. Svakové a švekrůše.

Zeyer v dubnu 1900 v Praze ulehl. Neležel ve svém bytě, nýbrž
u sestry Jungfeldové ve Vávrově ul. č. 8. Měl hrozné záchvaty nahmo-
žděného srdce; byl slabě až hrůza. Pečlivé ošetřování sestřino způsobilo,
že se zvetil a koncem června odjel trávit svou rekonvalescenci do Lu-
žan. Slabota nepomíjela a nemohl jísti. Doufal, že venku se to napraví.
V Lužanech dostal zprávu o duševní katastrofě Vrchlického. Přes to
všedno, co se mezi nimi stalo, Vrchlického upřímně litoval. Ještě větší
soucit projevoval Vrchlické, na níž dopadaly strašné rány tak rychle za
sebou. V Lužanech se mu vedlo stále lépe, jen srdce bylo ještě někdy
nepokojné, dech méně volný, ale celkem rekonvalescence pokračovala.
Mínil tam zůstatí, až by mu bylo úplně dobře, a pak jetí do Chýnova,
odamtud do Písku a do Příbrami k Heinrichovým, na které se velice
těšil (dopis z 16. června 1900). Koncem srpna jej však postihly znovu
záchvaty srdce, v září ležel velice nemocen a jen pomalu a po trošce
se sbíral. Psát nesměl. V Lužanech mínil zůstatí delší dobu. „Hlávkových
jsou učiněná dobrota a nechtějí mne od sebe pustit, až prý budu zdravý.
Bude to ještě kdy? Bůh to ví!“ (19. září). Ale naději měl přece, poněvadž
si umíňoval, že v Praze se přestěhuje jinam, ježto stoupání do Ill. po-
schodí by mu nesloužilo. Ovšem jindy zase myšlil na smrt, kterou mu
připraví chorobné srdce, na něž zemřeli i otec i sestra Fiedlerová.
Nemá však velký strach před smrtí, pouze by nechtěl dlouho stonati

a nemoci nic dělat. „Také je to velká obtíž, že jsem tak sám. Ale musil bych se dle toho zařídit a vše dle toho nastrojit, abych mohl „stonat“ a dle vůle boží i zemřít“ (21. září). V listopadu odjel z Lužan do Prahy. Nesl si s sebou předtuchu blízké smrti, která v něm utkvěla po snu o plačícím klavíru, který v prázdném bytě v jejich starém pražském rodinném domě v Mariánské ulici počal hrát píseň neskonale smutnou . . . Zemřel za dva měsíce na to, 29. ledna r. 1901, u své sestry Heleny Jungfeldové. Karel Dostál Lutínov byl na pohřbu a napsal do „Nového Života“, 1901, strana 89–92. článek „Za Juliem Zeyerem“. Mluví tu o Zeyerovu poměru ke Katolické Moderně, o jeho upřímném a praktickém katolictví, o jeho milé povaze lidské, o jeho češství, o jeho významu v literatuře a o jeho pohřbu – pohřbu chudého anarchisty . . .

Abych byl úplný, uzavírám řadu dopisů listem sochaře J. Maudra, poněvadž rovněž svým obsahem do rámce zapadá.

(40)

Velectěný pane,

paní Jungfeldová mne žádala, abych na místě jejím odpověděl na laskavý Váš list a tlumočil vám vřelé její díky za projevenou soustrast.

Zároveň omlouvám pí Jungfeldovou, že nelze jí projevenému přání vyhovět – je po mnohonedělním bdění a ošeiřování dražého Julia piliš znavena, ba téměř chorá. Reprodukce podobizny Švabinského byla již dříve s jiné strany zamluvena, což by však nebylo na závadu.

Prozatím nelze však v té věci ničeho podniknout, jelikož do úředního projednání pozůstalosti nesmí se v bytu Juliově ničím hnouti.

V dokonalé úctě

J. Mauder.

Praha, 9./2. 1901.

Pro případ, že byste ráčil později na podobiznu reflektovat, račte se přímo na mou adresu obrátit: Praha, 513-II.

Dostál žádal patrně paní Jungfeldovou, aby mu sdělila něco o posledních dnech života Zeyerova a jeho umírání. Též se asi интересовал o literární pozůstalost nebožtíkova, snaže se něco získati pro „Nový Život“. Ani to ani ono se mu nepodařilo. Kapitola styku Zeyerova s Katolickou Modernou se definitivně skončila . . .

*

Dopisů Zeyerových nedotiskl jsem v této studii přesně tak, jak jsou v originále. Různá pravopisná a interpunkční nedopatření jsem vesměs opravil, ponechávaje pouze zvláštnosti, jež pravidlům gramatickým nejsou na újmu. Některé dopisy jsou psány chvatně a jak byly na papír hozeny, tak byly odeslány. Zeyer dopisoval si se všemi možnými

lidmi; kdo mu psal, tomu vždy odpověděl. A nebývaly to odpovědi la-
konické, chladně úřední, zdrženlivé, skoupé na vřelější výraz. Naopak:
málomluvný a ve společnosti mlčenlivý Zeyer v dopisech byl srdečně
otevřený a upřímně hovorný. Odpověděti na každý dopis od kohokoliv
bylo pro něj povinností a příkazem taktu a společenské vychovanosti.
Proto také korespondence Zeyerova, kdyby se podařilo sebrati ji vše-
chnu dohromady, vhodně uspořádati v chronologickém pořadí a do-
plnití spojovacími poznámkami, tvořila by jeho nejdokonalejší životopis
a kreslila by nad pomysl výrazně jeho povahu a duševní portrét. Kolik cha-
rakterových rysů vystupuje plasticky jen z dopisů Dostálovi psaných! A to
je nepatrný zlomek pouze opravdu velké korespondence Zeyerovy.

Poznámky mé k Zeyerovým dopisům budou se zdáti snad neúplné
aspoň po stránce literárně-historické. Aby mi práce příliš pod ruka-
ma nevzrostla a aby dopisy, o něž mi šlo pochopitelně hlavně, v průvod-
ním vysvětlivkovém materiálu se neutápěly, musil jsem u čtenáře mno-
hé předpokládati. Ani jsem necitoval všech míst se Zeyerovým jménem,
vyskytujících se v korespondenci Bouškově, Bílkově, Vaňkově, Bitna-
rově atd., poněvadž bych příliš od vlastního předmětu odbíhal. To vše-
chno zužitkuji, jak už podotknuo, v pravý čas jindy a jinde. Jen jednoho
lituji: že nejsou zadovány (aspoň nevím o nich) dopisy, které psal
Dostál Zeyerovi. Moci tak vedle sebe položit dopis Dostálův a odpo-
věď Zeyerovu, nebo dopis Zeyerův a odpověď Dostálovu – jaká zají-
mavá a životná historie by to vznikla! To by teprve byla nepřeborná
studnice poznatků jak pro budoucího životopisce Dostálova, tak i pro
ty, kdož ještě kdy budou psáti o Juliu Zeyerovi.

Znovu opakuji nakonec, že uveřejněné dopisy nepovažuji za vše-
chny, které Zeyer Dostálovi psal. Leč zatím jsem jich více nenašel. Pří-
jdu-li ještě na nějaké, otisknu je dodatečně. Současně prosím všechny
ty, kdož by snad náhodou nějaký Zeyerův dopis Dostálovi, ať už v opi-
se či v originále, měli u sebe, aby mi jej poslali aspoň k opsání, když
by mi jej neděli darovati. Já sám si Zeyerovy dopisy Dostálovi také
nenedám, nýbrž odevzdám je tam, kde je uložena většina korespon-
dence Zeyerovy. Žůstávají-li takové vzácné literárně-historické památky
v soukromých rukách, velmi často přicházejí k neuhraditelné škodě
nazmar. Rovněž budu povděčen za každý pokyn a za každé upozor-
nění, za každé vysvětlení a za každou poznámku o poměru J. Zeyera
ke Karlu Dostálo-Latinovovi a Katolické moderně. Od smrti Zeyerovy
uplynulo už více než čtvrt století a proto je nutno zavčas všedno po-
sbíratí v paměti, co má pro vypsání vzniku i vývoje Katolické moderny
sehemnější význam. I Dostálův životopisec toho hude nutně potřebo-
vatí. Beztoho, kromě Bitnaru, na výročí Katolické moderny vůbec nikdo
nevzpomenul, ač to byla éra velmi plodná a velmi důležitá. Je také
v mnohém třeba provést rehabilitaci a opravit různé nespravedlivé
národy a domněnky, které zrodily se z části ze zřejmého zlé vůle, z části
z naprosté nevědomosti a neznalosti věcí. Všechny tyto cíle sledoval
nepřímo i tento můj článek, a proto jsem mu dal také podtitul: Příspě-
vek k dějinám Katolické Moderny.

Po dvou knihách cestopisných, z nichž jedna až příliš zevrubně líčí proházky americkou Patagonií a druhá živě, s beletristickou vervou a humorným kořením popisuje návštěvu Paříže a cestu Francií za autorova návratu do vlasti, mistr slovenské prózy, *Martin Kukučín* překvapuje veřejnost novým, pětlisvazkovým dílem románovým, jež na pěkném papíře s vkusným, zřetelným tiskem vydává G. A. Bežo v Trnavě.

„*Mať volá*“, nazval rozsáhlou skladbu, svou komposicí rázu více kronikářského, bez prudce spádného děje a bez napínavých zápletek. Už proto je to dílo nečasové v době, kdy čtenáři touží po filmovém letu závratných příběhů a po situacích tak napjatých a zápletkách tak rafinovaných, že se až dech zatajuje. Jen mistr tak dokonalý, jakým v krásné próze slovenské bez odporu je autor klasického „*Domu v stráni*“, mohl se odvážit na epopej, která už svým námětem je hodně cizí čtenáři, jemuž je určena. Je to život chorvatských vystěhovalců, hledajících v Jižní Americe obživu a štěstí ať v dobrodružném podniku zlatokopů, ať v obchodu čilých přístavů nebo ve farmařské idyle zelených, nekonečných pamp.

Pohřídku prvním dílem svého nového díla nedovedl renomovaný autor čtenáře plně zaujati, jelikož tu věnuje nadbytek místa dialogtovaným úvahám o hospodářských poměrech chorvatských kolonistů, prokládaje tyto výmluvné mílmitkami proli věstěhovalství, kdyžž práce i obživy by doma bylo dost, jen se jí uchopit za pravý konec. Také tu správně pranýřován chamtivý shon po rychlému zbohatnutí úskočnou spekulací, proti čemuž vyzdvížena po zásluze poctivá práce.

Však již i v tomto příliš debatujícím úvodě na mnoha místech ozve se starý dobrý Kukučín. Jsou to především pronikavé pohledy do utajených dějů duševních a do citového života několika súčasťných osob, v nichž skrytým, ale neuhusťelným plamenem neúnavně hoří palčivá touha po staré vlasti. Je tu i vysoké a čisté ethos, které jeví se i ve všedních čtích několika ušlechtlejších jednotlivců, toužících, aby místo nadbytečně zdůrazňované lásky pohlavní, nezřízené lásky k mamonu a zatvrdělého sobectví, zavládla ve společnosti „*znevážena, opovržena láska náho Spasitele, ktorá pýta žertvy a odrieczante. Myslím, príde čas, že sa udýline všetci pod jej krídla, mocní slabí*“. A jinde čteme: „*Hoc sme s mäsou a krví, ale je v nás i duša. Neškodilo by pomysleť na ňu ďakedy*.“

Počínaje druhým dílem stává se děj rušnějším a také osobnostně jeví se nám v sympatičtějším světle. Místo nadbytečného rozumování počítme i lidského srdce. První, traktátový díl směl napsat jenom takový mistr přirozené konverzáce, jakým je právě Kukučín, jenž i suché národohospodářské úvahy dovede osolit trefnými a výpnými výroky, z úst lidu odposlouchanými. V dalších dílech poutá už autor vedle zajímavé ličné osobitého života jhoamerických vystěhovalců i domorodců lidskými osudy, které vypravuje s touže jistotou psychologické introspekce, s touže přesností výrazné charakteristiky a tímž kouzlem průzračné prostoty, jak je nám to vše známo a draho už z dřívější tvorby Kukučínovy.

I ve slovenské kritice po publikaci prvního dílu ozvalo se otevřeně zklamání a námitky proti nezábavnému obsahu. Avšak dílem druhým i třetím získává autor i dílo sympatií čtenářovu, kterou první díl ohrozil i u jeho věrných čtenelů. Lze očekávat, že čtvrtý a pátý díl, dosud nevydaný, vyvráždí jen kladné složky rozsáhlé skladby a rozmnoží cenným dílem ryziho ethického jádra literární poklad literatury československé.

„*Edícia mladých slovenských autorov*“, o jejíž prvých svazcích jsem v tomto listě loni referoval, přinesla letos dvě nová hodnotná díla. Svazek V. nazvaný podle nejdelší práce „*Wieniawského legenda*“, obsahuje tři delší novely a čtyři kratší kresby z pera autora nad jiné renomovaného, Jégé-Nadášiho. Jsou tu dvě skvělé historické fresky, první s titulem výše uvedeným, druhá nazvaná „*Kuruci*“, obě s velkým uměním a zdarem malebně líčí vzrušující i tklivé výjevy z historie zemanských rodů slovenských za bouřlivých odbojů uherských pretendentů habsburského trůnu. Třetí, „*Jaríkovský kostol*“ je truchlosměšná epopej z minulosti horulské dědiny, rázovitými typy a celým ovzduším upomínající na slavné podhalanské kresby Tertmajerovy, jako ony stejně originální a stejně působivá. Do současnosti sáhl autor ve čtyřech kratších kresbách plných humoru a trefné lidové charakteristiky. Kniha radostná a cenná v každém směru.

Svazek VI. tvoří románový pokus J. C. Hronského „*Žltý dom v Klokoči*“. Prvotiny tohoto mladého prosaika přijaty byly před dvěma lety slovenskou kritikou velmi sympaticky. Hned tentokrát byl Hronský označen za nadějného dědice pera Kukučínova a oprávněného pokračovatele v jeho povídkářské tradici. Nová, dosud nejdelší práce autorova nepřináší nových rysů k spisovatelovu profilu. Jako při drobných povídkách jeho nacházíme i tu s fotografickou věrností reprodukované typy i situace ze života prostého lidu slovenského, zjišťuje, že umění charakterističtější je nejsilnější mohutností autorova silného talentu, jehož slabší stránkou, aspoň podle této románové skladby soudě, je dovednost kompoziční. Ale nechtějme od mladého spisovatele zrovna díla mistrovského. Má dost času i předpokladů k dalšímu vývoji. Ale už v tom způsobu, jakým vypravuje historii maloměstské rodiny ve žlutém domě, je potěšitelný důkaz silného talentu, jenž jistě neupl v povrchu, nýbrž svým časem zahledí se i do hlubin lidového života. Obě nové knihy slovenské je radost číst, protože jejich autoři nepostrádají oblažujícího humoru, který je tak vzácným kořením za našich dnů. Obě díla jsou také eticky ryzí a čistá, jak jsme tomu uvykli u spisovatelů slovenských, kde ještě křesťanský duch oživuje duše prosté i kultivované. Zevní úprava obou knih v Praze tištěných nákladem I. Mazače je vzorná, cena přiměřená. Kdo může, podporuj tento významný slovenský podnik!

Dr. J. Svitil.

Z NOVÉ KRÁSNÉ LITERATURY ČESKÉ

Dnešní forma sborníku „*Archy*“ a omezenost místa dovoluje nám podat místo obvyklých literárních referátů toliko jakýsi přehled významnějších novinek, jež se objevily na knižním trhu v povánočním a jarním období. Nečiní si ovšem

nároků na úplnost – již proto ne, že některá nakladatelství po předčasné zprávě o „zastavení“ „Archy“ přestala posílati recensní výtky.

V katolických kruzích, pokud se ještě obírají literaturou, vzbudil zaslouženou pozornost dlouho a netrpělivě očekávaný historický román básníka *Františka Odvalila „Svítání“* (nákl. Družiny literární a umělecké v Olomouci. Stran 311 za 20 Kč). Jest to první opravdu vážné katolické dílo, jež zachycuje uměleckou formou moravské poměry kolem r. 1700 – dobu, kdy u nás dokonávaly zbytky kacífských hnutí i všelijakých pověr a objevovaly se počátky náboženského probuzení a svítání. Se zřejmou láskou kreslí autor řadu dobrých postav, mezi nimi zvláště ušlechtilého a zbožného hrdinu barona Šulife, jenž se vzdal skvělé kariéry ve Vídni a na svém nevelkém statku u Jevíčka vybudoval po mnohých obřích dodnes u nás oblíbenou Kalvarii, dílo, jež mělo sloužit i k obrodě a náboženskému povznesení lidu. Odvally nezapřel ani zde jemného básníka vyspělé literární kultury, nezapřel ani kněze; ale vložil-li zvláště do dalších částí románu hojně náboženských výkladů, jež místy zdržují spád děje, neučinil tak jistě jen z nějaké mravoučné tendence: pozorný čtenář vycítí brzy, že i všechny ty lyrické a náboženské pramenky sbíhají se přirozeně k témuž velikému zdroji, jehož výsledkem bylo svítání v duši moravského lidu.

Mnohem více náboženské i mravoučné tendence jest v prvním románě jiného našeho spolupracovníka *F. Hlidy*, jenž si dobyt rychle popularity svou nedávnou dětskou knihou „Školák Kája Mařík“. V „*K. Darivovi*“ (nákladem J. Birnbauma v Brně. Stran 252) líčí duchovní přerod mladého rozmarilce, jenž zhnusen Prahou přijel na venkov a tam v přirozeně zdravém a nábožensky žijícím okolí uzrává v muže pevných zásud a dodrží i pozemského štěstí v čistě lásce. Autor zná dobře dnešní život a jeho temné propasti, dovede při tom plasticky vykreslit množství lidských, zvl. také dětských figurek a časem dospěje snad také k jisté výrazové hospodárnosti a umírněnosti ve vášnivě, věcně ovšem oprávněně, ale umělecky trochu rušivé polemice proti časovj m výstřednostem, zvláště v ženské módě, požívačnosti a velkoměstské zhyralosti.

Po této stránce může být jistě mistrem *Dominik Pecka*, jenž vydal vlastním nákladem první soubor svých povídek „*Člověčenství naše*“ (Jihlava, Severnova 21. Str. 104 za 15 Kč). Většina povídek je čtenářům „Archy“ známa. Celek jejich vytištěn v dokonalé typografické úpravě tiskárnou Kryl a Scotti v N. Jičíně, ukazuje pěkně zajímavý vývoj autora románu „*Matka Boží v Trní*“. Zná také bludy a pověry dnešního světa, nahlíží často jako kněz do záhadných prohlubní lidských duší, ale dovede obojí osvětlit bez dlouhých řečí často jedinou větou, jediným slovem, napojeným jennou ironií i břitkým sarkasmem, ale na druhé straně také mužným citem, dalekým všeliké sentimentality stejně jako rozplzlé dvojakosti.

Sentimentality nemožno jistě vytýkati velikému čtyřdílnému románu *Jaroslava Marie „Svěťice, dámy a děvky“* (vytiskl a vydal F. Obzina ve Vyškově. Str. 746 za 85 Kč). Autor nespokojuje se nikdy ve svých románech všedními postavami, a sáhne-li pro ně i do proudu denního života, dovede i pod zdánlivě

mělkým povrchem odhalovati podivuhodné hlubiny a v nich proudící záhadné síly, většinou děsivé a člověku nepřátelské. Vybere si třebaš tři dcery průměrného pražského boháče, bankovního ředitele, ale obdaří každou takovýmí vlastnostmi, že vyrůstají mezi nimi propastné rozdíly, vyznačené již nápisem románů. Tři ženské postavy – vedle několika podružnějších – složitých niter a prudkých vášní, ovládaných již v počátcích neb aspoň v posledních etapách osudovou silou erotismu. A je to zase erotismus, jaký již dávno jedině vábí pozornost autora „Tajnosnubných“: vyvěrá z temných pramenů podvědomí, vybijí se vzněty uměleckými i náboženskými, ale nejčastěji překypuje ve výbuchu animalních pudů, jímž nestačí již přirozené ukojení: třetí hrdinka ve své zvrácené lásce k ženě dospívá až k odporu nekrolitit. A smrt triumfuje i u druhých dvou žen nad láskou, pozemskou i nebeskou. Jaroslav Marta ani zde neušetřil čtenáře líčení různých fyziologických podrobností a ve snaze odhalit živočišna v člověku a mravní špínu v dnešní společnosti jde mnohdy tak daleko, že sotva který náš spisovatel se odváží jej předstihnouti. Do hlavního děje i do četných epizod a dlouhých, leckdy dosti rozveklých dialogů snesl tolik pozemského smutu, tolik ostrých krajností, disonancí i lidských smutků, že se v nich ztrácí i ta trochu podivná, málo přesvědčující a v jednotlivostech nepravděpodobná cesta „světice“ do čistých oblastí vyšší lásky.

Stejně neradostný je román *Jana V. Rosůlka „Nová země“* (nákl. vydavatelstva Družstevní Práce v Praze. Str. 326 za 35 Kč). „Novou zemí“ je tu míněno Slovensko, kam přichází po návratu z války hrdina „Černožlutého mumraje“ Stehlik. Tento bývalý pardubický student, jenž byl ve škole i na poštovním úřadě pouhou lidskou třtinou a jenž na vojně svým těžkým osudem uzrával v muže, stává se jako poštovní úředník na Slovensku ještě méně než třtinou, až utone v nízkém životě plném ptek a pohlavních vzrůsení. Na tuto tenkou nitku Stehlikova osudu přitpal autor podobně jako v „Černožlutém mumraji“ velké množství epizodických příběhů, jimiž zachycuje popěvatrové poměry na Slovensku, tak smutné a pro Čechy často tak zahanbující: ukazuje, jací „přebarvení“ lidé se tam nahrnuli, jak se nechávali lacno kupovati od maďarských i jiných náhončích, jak odraní naši vojáci loupežili a vydírali obyvatelstvo, jak hloupě si počínali mnozí narychlo povýšení úředníci a jiní zase, s počátku aspoň trochu ideálně zločenci, zklamáni a otrávení jako hrdina vrhli se bezmocně do proudu hrubého političtství, končícího obyčejně zločincem a sebevraždou. „Bylo mnoho hnusného v tomto vpádu do Nové země“, poznamenává na jednom místě autor, jenž se sám několikrát nithne pod vlastním jménem tímto románem a jenž tu patrně uložil mnoho svých osobních zkušeností. Jsou jako dobový dokument kruté pravdivé a podány často v celě nahotě naturalistického líčení. Těžko však uvěřiti, že by byl tak zcela pravdivým případ rouhavého básnění zpustlého kněze Sahuly: zdá se, že tu autor možný jinak příběh kněžského pohoršení vyzdobil hojnou dávkou romantiky.

Jakými protějškem Rosůlkovy poválečné kroniky jsou romány a povídky, jež líčí nejen zklamání, ale i obrození českého vojáka. Tak *Olga Pastrová* ve svém „*Poručíku Bucharovi*“ (nákl. F. Obziny ve Vyškově. Str. 181) vypravuje příběh legionářského důstojníka, poctivého, spravedlivého muže, jemuž se po

převratu otevírají tři cesty. Zvolí nejméně pohodlnou, cestu samostatné práce, jíž se vyšine k vlastní zámožnosti a stane se dobrodincem chudého kraje. Spi-sovatelka snažila se zachytit popřevratové poměry v národnostně ohroženém horském území a zvláště také ideovou přeměnu trochu nalivního snilka, jakým byl hrdina v otázce majetku: odpůrce kapitalismu přesvědčuje se, že vy-šínouti se vlastní zásluhou a poctivou prací není hříchem a že i život pod-nikatele, továrníka, má svá břemena a velkou zodpovědnost. O. Fastrová nejde tu ovšem mnoho do hloubky, spokojujíc se jako hlavní pružinou děje trochu romantickou láskou hrdiny k bohaté dceři pražského advokáta a senátora.

Hluběji pojal svého hrdinu *Jos. Jahoda* v románě „*Za štěstím*“ (nakl. Šolc a Štímaček v Praze. Str. 520 za 26 Kč). Jest jím také český voják, který se vrátil z fronty s chorou duší, protože ve válečné vřavě ztratil Boha. A poválečné poměry v Čechách nejsou takové, aby ji uzdravily: na různých místech, jimiž jej autor provádí, nalézá většinou jen lichváře, vyděrače a vyssavače, kteří jej připravují o majetek a berou mu i víru v člověka. Že nehynie v zoufalství jako hrdina Rosůlkův na Slovensku, je zásluhou několika dobrých duší, které jej přivedou zase k Bohu a tím i ke štěstí. Jahodův román vyznívá tedy zcela nábožensky, zavrhuje i myšlenku Tolstojovu o službě člověku a byl by časovou ilustrací známé věty sv. Augustina o neklidném lidském srdci, kdyby autor neopomněl nakonec tolik zdůrazňovati necírkevní pojetí Boha, k němuž se hrdina modlí. Vedle hrdiny nakreslil tu svým realistickým způsobem dlouhou řadu lidských figurek, dobrých i zlých, jež až ku podivu neúnavně čerpá z ne-přeborného toku venkovského i maloměstského života a zpracovává obyčejně v drobných prózách. Novou sbírku takových próz „*Jasavé oči*“ (nakl. B. Kočího v Praze. Str. 205 za 5,40 Kč) vydal skoro současně s románem „*Za štěstím*“. V množství pestrých námětů ozývá se i v ní často ona věčná otázka trpícího lidského srdce, která již tak často autora znepokojovala: Proč je zlo na světě, proč nevtíni bezprávně trpí? Jsou to mnohdy, vedle nenáročných prostinných scén a tendenčně zbarvených příběhů, celá malá dramata, působící svou ži-votní pravdivostí.

Neradostné poválečné poměry v Čechách, jak je vyličil Jahoda, budou patrně ještě dlouho vítanou látkou romanopisců i povídkářů. Většinu z nich vábí zvláště mravní rozpoutanost a požitvačnost velkých měst: možno se tu brodit bez ostychu bahnem a při tom vystupovati i v póse rozhořčeného kazatele nebo se oháněti bíčem společenské či stranické satiry.

Hodně okázalým mravokárceem je *Václav Kořádk* v románě „*Ejhle žena!*“ (nakl. Šolce a Štímačka v Praze. Str. 267). Chce jím bojovati proti požitvačnému mate-rialismu naší doby, která zdánlivě osvobodila ženu, učinila ji rovnou muži, ale při tom uvrhla ji v otroctví sexualismu a mravního rozvratu. Doklad k tomu vzal si z dnešního pražského života, jehož středem stávají se tu bary s veškerou budou prostitutce, pasáctví, kokainismu atd. Oběti jsou zvláště ženy, a to i ony, jež vyšly z tak zv. lepších kruhů a na jejichž věrnost marně přísahali muži. Nejsou to ovšem nic nového, desítky našich prosalků popsaly již v různých va-riacích a leckdy i s větším uměním život pražské spodiny i pražských hýřilů.

Přechází-li mladý autor rád od realistického líčení všelijakých těch erotických scén v kazatelský, umravňující tón, není celkový dojem o nic radostnější: bylo by to opravdu smutné s národem, kdyby v něm nebylo jiných žen, než jaké ukázal ve své románové prvotině!

Ještě hluboko pod ní stojí prvotina *Karla Navrátila „Konkurs“* (nákladem Fr. Ziegnera v Praze. Str. 416). Objemný, ale umělecky úplně bezvýrazný román líčí osudy snaživého mladého muže, jenž se z ubohých poměrů dostane po válce do zámožné obchodní rodiny, ale nakonec upadá úkladem svého osobního nepřítele. Autor staví proti sobě světlo a stín nejen bez přechodu, ale i bez jakéhokoli odůvodnění a dopouští se takových nalvností a psychologických i věcných nemožností, že v jeho díle nemožno zatím vidět ani slibu pro budoucnost.

Také básnička *Sonja Špálová* po melancholické sbírce „Černý motýl“ přišla s románem z poválečného prostředí: „*Bludiště lásky*“ (nákl. A. Krále v Praze. Stran 128 za 10 Kč). Hrdinou je tu český student, výbušné, nestálé povahy, žiznicí po nádehe tohoto světa: kolísá mezi tichou, pokornou láskou české dívky, kterou dvakrát svedl, a tyranskou vášní francouzské šlechtičny, která také vítězí. Mladá autorka, kladouc proti sobě to dvoji ovzduší: českého domova a rozmařilé Paříže, sympatizuje zřejmě s prvním a nechává hrdinu trpět za jeho vlnu neukojenou touhou po dítěti, kdežto odmítnuté milence dává dojít štěstí v novém manželství. V celém příběhu je ještě dosti sentimentality i strojenosti, ale v jednotlivostech je všude patrna poctivá snaha o umělecký výraz.

Posledního právě nedostává se románům a povídkám *Vlasty Javovické*, jak ani není jinak možno při její neobyčejně hojné produktivnosti, stoupající stále s rostoucí oblibou v širokých vrstvách čtenářstva. Dvojdielný román „*Grandty*“ (nákl. Fr. Šupky v Hradci Králové. Str. 642 za 35,20 Kč) ukazuje znovu příčiny její oblibenosti: dojmavý příběh ušlechtlé dívky, odložené jako nemluvně na prahu horské fary, vychované pak ideálním vlasteneckým knězem a trpící v manželství vlnou nenávislné tchyně, až ji neočekávaně podle granátu na krku pozná její matka, rušný a zajímavý děj, podložený starou romantikou a přece umístěný do válečného a popřevratového prostředí na venkově i v Praze, vlastenecká i náboženská tendence, ostré kontrasty ideálních a zlobou prosáklých postav, lehký, průzračný styl, několik pevně nakreslených, životu dobře odpovídajících postav – tot vše, co strhuje průměrného čtenáře a nechává ho zapomněti i některých věcných či psychologických nesrovnalostí.

Po této stránce zpracovanéjší jsou drobné povídky a črty Javovické, jež vydala v dvojdielném souboru pod přiléhavým názvem „*Májová bouře*“ (nákl. Československé akc. tiskárny v Praze. Str. 458 za 29 Kč). Líčí tu většinou zase bouře a utrpení i štěstí mladých srdcí, dovede pro ně vzbudit zájem i soucit a vykreslí při tom živě i dnešní prostředí, nevyhýbajíc se mravoučné i náboženské tendenci.

Do užšího výseku poválečného ovzduší zasadila svůj nový román třetí spisovatelka, píšící pod mužským pseudonymem – *Felix Téver*. Její „*Černý Lohengrin*“ (nákl. Vydavatelstva Družstevní Práce v Praze. Str. 272 za 28'50 Kč) – toť praužský spisovatel, jež povolání zaneslo do podkrkonošského městečka, do smutné krajiny, kde vedle znučených nebo životem zklamaných paníček plíží se stíny duší, hledajících spásy v duchařství. Ženy, s nímž koketuje nebo jež svádí, jsou mu jen vzačovatelkami jeho musy, po případě jen studiem k budoucímu literárnímu dílu. Ale i toto literární dílo je mu nakonec těžkým balvanem, poněvadž neslouží sv. Grálu, nevěří v Boha ani v lidstvo. Nesvědomitý skeptik hyne konečně sebevraždou, kdežto jeho protějšky, spiritisticky naladěnému statkáři, dává autorka po období duševní stísněnosti a kajivosti dojít i pozemského štěstí v manželství s dívkou svedenou „Černým Lohengrinem“. Ještě silnější, ale také nedutnější přídout tendencí má připojená kratší povídka o ženě, jež se za války zpronevěřila svému nemilovanému muži a po jeho návratu vynutí si rozvedem nové manželské štěstí.

Se zcela jiného hlediska zachycuje popřevratové myšlenkové a společenské víření u nás *Ant. Thein* ve své velké satire „*Klerikální vydra*“, jež dokončena II. dílem (nákl. Československé akciové tiskárny v Praze. Str. 260 za 15 Kč). Je to neobyčejně pestrý, divilem až groteskní obraz našeho maloměstského a venkovského života s dlouhou řadou komických i vážných figurek různých politických vůdců, náhončích, řečníků a jiných novověkých spasilů, kteří nedovedli než rozeštvát a snížit naši veřejnost a zesměšnit i znehodnotit všechno volání po kulturním pokroku. Satira *Theinova* není jistě četba jemná a pozvolnější, ale věčně, bohužel, většinou až příliš pravdivá.

Jiný, starší náš satirik a karikaturista, zesnulý *Karel Mažek* (Fa Presto), který dovedl vždy tak ostře šlehat různé chyby a zvrácenosti současné doby, zašel ve své poslední práci „*Tajemství Mlsné kočky*“ (nákl. Šolce a Šimáčka v Praze. Str. 284 za 14 Kč) do nedávné minulosti: vylíčil tu hodně groteskní obraz předválečné pražské společnosti, rozvířené zprávou o záhadném krajanu-boháči z Austrálie a jeho reformátorských úmyslech. Leccos zní dnes již juksi papírově, nepřirozeně, ale mnohé šlehy jsou mířeny jistě i na nové poválečné poměry, zvláště mezi novináři a spisovateli, učenci a umělci.

Jakýmsi útekem z této neradostné současnosti jest fantastický román *Jos. Müldnera* „*Hvězdná lavina*“ (nákl. Šolce a Šimáčka v Praze. Str. 328). Líčí zkázu evropské kultury a hrůzy duševních muk lidstva ve chvíli, kdy by nastal návrat (tedy ledový; česká rodina dává se tehdy na dobrodružný útek na voru po Dunaji), přes zříceniny Vídně na jih, kde se vytvořuje nová společnost – bez socialistických vůdců a politických stran, bez sněmoven, tribun i výčepů... Tedy utopie, někde trochu nudná dlouhými popisy, ale místy značně napínavá a ne bez básnického vletu.

Utíká-li se Müldner k vidinám budoucna, chtějí jiní uniknout dnešku útekem do minulosti. Tak *Jos. Šimáček* v románě „*Háj satyrů*“ (nákl. B. Kočího v Praze. Str. 136 za 5'40 Kč) probouzí opět k novému životu svět antické kultury, svět

starých bohů, satyrů a nymf, spojený tu s postavou moderního slavného archeologa: hrdina, básník-učenec, vstupuje přímo ve styk s fečdou mythologií a stává se účastníkem mythu, jenž odedávna lákal básníky zamilované do sladkého rozkošnictví antiky. Svým slohem jeví se Šimánek i tu jenným císelérem dekorativní formy, ale svým ovzduším působí na nás celá kniha již chladně a cizě.

Podobně je tomu také u nové knihy Jana Opolského „Upír a jiné prózy“ (nákl. B. Kočího v Praze. Str. 154 za 4 Kč). Je to třetí kniha drobných próz, jež vydal Opolský minulého roku, a bylo by jí možno nazvat stejně jako první: „Z těžkého srdce“. Básníkovo srdce prožívá nejraději smutky lidí trpících bolestmi marných smyslných i duševních muk, pocity nenávratnosti mládí i desiluse velkých požíváčů životních rozkoší. Tyto smutky promítá často do minulosti, vybírá si postavy a příběhy z fečdých a babylonských mytů i ze středověkých legend, z literárních i kulturních dějin. Často snad úmyslně nedbá tu historické pravdy a stylsuje staré příběhy, aby jimi vyjádřil city lidského srdce, proměnlivého a přece v podstatě stejného dnes i před tisíciletími. Někdy je tato stylsace hodně umělá a chladná a unavuje toho, kdo přečetl více knih Opolského. Zato osvěžlivě působí několik přírodních nálad a kreseb ze současného života.

Staré legendě o Ahasvérovi pokusil se dát novou formu Dr. Karel Kettner ve svém „Věčném židu“ (nákl. V. Kotrby v Praze. Str. 173). Nechává jej umírat jako záručného rabína ze Zalesčičku, když ve Vídni v domě židovského milionáře seznal, že jeho národ je zkažen assimilací se západními národy a brání se množení potomstva. Některé obrazy, v nichž se tu objevuje Ahasvér, jsou kresleny s dobrou znalostí historického koloritu, jiné však jsou dosti mdlé. Pohyb hrdinův v Římě svedl autora k popisům hřbitvového života, jež jsou již skoro pravidlem v podobných pracích, ale zde pro celek jsou při nejmenším zbytečny.

Do minulosti zašel také Jaroslav Marcha aspoň v prvních částech své knihy „Na dědině“ (nákl. Českomor. podniků tiskářských a vydavatelských v Praze. Str. 286). Navazuje tu jaksi na svůj „Ptačí chléb“ a „Kamarády z lesa“ kreslí podle vzpomínek z dětství i z pozdějších let dlouhou řadu postav, jak je vytvářel život dědiny v brněnském okolí, dobrých i chybných, svým způsobem citlivých, ale častěji tvrdých i drsných. K nim druzí se vzpomínky z válečných i popřevratových let. Jež tolik změnila povahu našeho venkovského lidu nebo lépe: ukázala jí v pravém světle se všemi bujnými výhony sobectví a prospěchářství. Marcha jich nijak nezakrývá ani neokraňuje, ba v posledních více povídkových črtách staví tyto stíny hodně do popředí.

Je proto radostno po Marchově kronice moravské dědiny sáhnouti po nové knize J. Š. Baara „Báby a dědkové“ (nákl. Českomor. podniků tisk. a vyd. v Praze. Str. 355 za 25 Kč). Autor shrnul do tohoto XII. svazku svých Sebraných spisů 13 drobnějších i větších obrázků z Chodska, staršího i novějšího data. Vykreslil v nich svým plastickým způsobem řadu rázovitých ženských i mužských postav, z nichž tak mnohá jest opravdu hrdinou ve svém skrovném,

často zneuznávaném postavení. Přečtete si třeba jen takovou „Farskou ba-
bičku“ – a pochopíte, kolik svaté dobroty a mravní velikosti tají se pod prostým
rouchem venkovské stařenky. A blahoslavený spisovatel, který dovedl obje-
vovat i takovou zapominanou krásu!

Pokusil se o to také J. F. Karas v některých črtách své nové knihy „Kozel
zahradníkem“ (nákl. B. Kočího v Praze. Stran 192 za 7:20 Kč). Nalezl několik
takových vzorů v dnešním i nedávném životě valašských vesnic a vytvořil
z nich – vedle všedních, málo zajímavých příběhů – tři, čtyři dobré povídky,
podložené vážným životním názorem.

Zato mnohem více zla než dobra nalézá na dnešní české vesnici Viktor Hrděk
ve svém románě „Živé rány“ (nákladem A. Neuberta v Praze. Str. 304 za Kč)
„Živými ranami“ jsou tu staré hříchy matky-selky, jež se kdysi zpronevěřila
svému muži a je pak krutě ztrestána vlastním synem, prostopášným a vášni-
vým. Spisovatel podle svého zvyku popisuje hodně podrobně četná milostná
dobrodružství tohoto vášnivce, jenž zabije matku sekeroou a končí sebevraždou.
Dějem velmi rušný, ale ponurý obraz, jehož stínu sotva vyrovná šťastný osud
mírného bratra vrhova. Tím méně pak vzletná, umělecká, neselská řeč,
jakou začasťe mluví hrdinové Hanákovi. Který pak prostý selský syn na příklad
chválí takto dívce vlasy: „Noc na ně hodí svou matnou měsíční zář, modrý
stín . . .?“ To jistě mnohem přirozeněji dovede líčiti své figurky z pražského
života Zevloun v rozmarném románu „Zlatý strejda Áda“ (týmž nákladem.
Stran 132 za 8 Kč). Je to nenáročný, lečve zábavný příběh dvou zamilova-
ných lidíček, kterým dobráký strýc pomáhá získati rodice u přivěsti je ke
svatbě.

Mezi beletrii možno zcela dobře zařaditi také knihu malíře Jaroslava Hněv-
kovského „Malířovy listy z Indie“, jejíž I. díl vydalo nakladatelství Sfinx (B.
Janda) ve velmi pěkné úpravě s několika obrazy autorovými. Je psána svěžím,
umělecky výrazným stylem a nemá jistě účelem poučovat o tropické zemi,
o níž bylo u nás vydáno v poslední době několik velkých cestopisných děl.
Hněvkovský navazuje přímo na spis svého druha malíře Ot. Nejedlého a vy-
llicuje ve formě dopisů matce své přihody od chvíle, kdy po odchodu svých
dvou společníků do vlasti osaměl v Indii, aby tam dokonil svůj umělecký
vývoj. Zpovídá se tu upřímně ze svých nesnází a bojů o formální výraz svých
snah, ale časťeji ještě vypisuje své životní obtíže a různé přátelské i milostné
styky s domorodým obyvatelstvem. Přiznává se nejednou i k takovým věcem,
o nichž cestovatelé obyčejně pomlčují. Celkē čte se jako román, který má tu
přednost, že dává očima českého umělce nahlédnouti do krás indické přírody
stejně jako do intimního života tamnějšího lidu.

Vytřibeným, často poetickým stylem vládne také Zdenka Foustková-Watter-
sonová, jež vydala rovněž v pěkné grafické úpravě „Listy z Ameriky“ (nákl.
F. Topiče v Praze. Str. 215 za 24 Kč). Zdůrazňuje, že nepodává ve své knize
„dojmy“ z Ameriky, nýbrž zkušenosti a poznatky z třiletého pobytu v zemi,
jež se jí stala druhou vlastí. Hledí proto střízlivěji na leccos, co v první chvíli

oslní cestovatele, ale dovede také pochopit, co cizince nemile překvapí nebo mu zůstává dlouho utajeno: příroda v jižní Kalifornii, život měst a život lidí, drobných pracovníků, farmářů i kinových a jiných umělců. Svými postřehy dovede autorka zaujmout i toho, kdo mnoho již četl o Americe.

Značnou část naší knižní produkce tvoří nová vydání starších spisovatelů, kteří se těší často větší pozornosti čtenářů než spisovatelé mladí. Je tomu tak na příklad u *Jana Nerudy*, jehož mnohotvárné dílo vychází v úplném souborném vydání a skoro současně ve čtyřsvazkovém výboru, uspořádaném pečlivě znalcem nad jiné k tomu povoláním – prof. A. Novákem: „*Výbrané spisy Jana Nerudy*“ (nákladem F. Topiče v Praze). Prvnímu ze dvou dosud vyšších svazků, jež zahrnuje nejlepší básnické výtvořky autora „*Kosmických písní*“, předlesl pořadatel obsažnou studii o životě a díle básníkův. Druhý svazek obsahuje výbor z povídek. Obě knihy jsou typograficky vkusně vypraveny.

Velkého díla *Holečkova „Naši“* vyšel v novém vydání svazek II. a III. (nákl. F. Topiče v Praze. Str. 504 a 435). Vylučuje tu poměry na jihočeském venkově v letech padesátých, seskupuje je kolem osudů typické rodiny Kojanovy a zvláště ústřední postavy mladého hodna Bartoně. Dotýká se již zde hojně také náboženských otázek. Kam se kloní sympatie autorovy, je dostatečně známo.

Ve spisech bývalého bouřliváčka *K. Horkého*, vyšla jako III. svazek kniha humoresek a satir „*Má úcta*“ (nákl. F. Topiče v Praze. Str. 150 za 16 Kč), jejíž první vydání spadá do počátků světové války. Jinak jež ovšem jak svým nahodilým titulem tak svými motivy zcela předválečná, v satirě místy dosti výbojná i dráždivá; o poslední črtě, za války zkonfiskované, poznamenává autor v předmluvě, že její roucho, patrně dost frivolní, zaměnil poněkud jako výsledek své „převýškovy“.

V novém Kočího vydání spisů *Jakuba Arbesa* vyšly v poslední době dva svazky: „*Knihy novel a povídek*“, IV. „*Satiry a rozmarné hříčky*“. Oba ukazují znovu, jak živě reagoval autor romanet na časové otázky a zápasy společenské i národní a jak břitce dovedl použít zde i satiry a trpké ironie. Dnes ovšem mnoho z toho již zastaralo, na mnohé hledíme zcela jinak než jednostranný a neklidný ideový reformátor osmdesátých a devadesátých let, proto mnohá ta povídka a črta zaujme více již jen jako pohled do minulosti a zároveň do neklidného nitra originelního našeho romanclera.

Nový svazek spisů *Kienových* přináší dvě nejdlejší, knižně dosud nevydané povídky: „*Rozmyslí si, Mařenko, rozmyslí*“ a „*Pro jedno slovo*“ (nákl. Občanské tiskárny v Brně. Str. 320 za 13,50 Kč). Kosmáčekův žák odvážil se jen k těmto dvěma větším pokusům, ale nedostihl svého mistra. Neměl smyslu pro stavbu románového či povídkového celku a nedovedl také psychologicky nějak zdůvodnit jednání svých osob. Kreslí i zde více jen zevnějšíček několika venkovských figurek – v první je to zvláště postava plechtibářské pobožničkářky-žebračky, jež vlastně sama spojuje a všelijak splétá několik nitek prostého

příběhu, ale duše titulní hrdinky i jiných osob zůstává čtenáři stále cizí – a proto také ono konečné náhlé obrácení její i jejího muže a žebračky působí příliš strojeně a nepřirozeně. V jednotlivostech ukázal ovšem Křčen i zde svůj bystrý pozorovatelský talent.

Neveliký, ale pěkný přehled své literární tvorby, vykazující dnes vedle několika studií, sborníků, divadla a letáků osm knih básní a tři knihy povídek, vydal *Adolf Veselý* v knižce „*Člověk na zemi*“ (nákl. J. Otto v Praze. Str. 48). Básník napsal si k ní spolu se svým jménovcem, často zaměňovaným Ant. Veselým, zajímavý náčrt o svém literárním vývoji, do něhož mocně zasáhla také válka.

K některikým již publikacím díla *Wolkerova* přibýlo v poslední době typograficky velmi mile upravené vydání jeho šestí známých „*Balad*“ (nákladem V. Petra v Praze. Stran 70 za 13.50 Kč). Jsou seřazeny v časovém pořadí, jak byly básníkem napsány, od podmurné *Balady o nenarozeném dítěti* až po proslulou, epigony tak často napodobovanou *Baladu o námořníku*.

Na *Wolkerovi* vzdělával se asi také ve svých počátcích *Mila Moravec*, jehož sbírku „*Hvězdy v oknech*“ vydal též nakladatel. Vznikala již před 4–6 lety a je zřejmě zralejší než řada jiných dnešních prvotin. Hvězdy, jež září do oken básnickovy duše, nejsou jen chladným odrazem daleké krásy: dovede ji objevovat i v nejbližších a nejprostších věcech, v hodinách, jež mu zpívají jako ptáci, v zrcadlech radostných pohledů, kde krása pluje jak lehký sen, i na dlažbě ulic a v neznámých čtvrtích předměstí. Bloudí-li jako poutník v cizině, kde se za sen kupuje bohatství života, zláká-li ho slajky severu či strény dalekých přístavů, rád se vrací zase k domovu, neboť „tichý dům na světě jediný je, dlan' boží jeho plamen hlídá, poutník tam s čistým srdcem přitáhá, když ho samota vyzpovídá“.

E. M.

Z NOVÝCH PŘEKLADŮ

Ve spoustě překladů, jež stále ještě zaplavují náš knižní trh, zaujmají významné místo překlady z literatury *anglické*. A mezi nimi v popředí stojí zase spisy geniálního *G. K. Chestertona*, tentokrát více literárně a nábožensko-filosofické.

Je to především zajímavá studie o velkém anglickém dramatikovi „*Bernard Shaw*“ (v překladu Stašy Jilovské vydal nakl. V. Petr v Praze. Str. 160 za 20 Kč). Autor sice přiznává, že je vůbec nesmyslem psát knihu o Shawovi a že je přímo „neodpuštělným bláznovstvím“ pokoušet se vysvětlit člověka. Jehož celým životním dilem bylo vysvětlit sama sebe – ale činí tak přece s hrdým sebevědomím, že je v Anglii jediným člověkem, který Shawovi rozumí a s ním nesouhlasí. Svým známým vtipným způsobem ukazuje Chesterton, že Shaw, zvláštní to druh Irčana, vešel do Anglie jako cizinec, veřelec a dobyvatel; je mu největším a snad posledním z moderních puritánů, který má jako kalvinista oddělenou duši a všechny základní znaky starého, mužného a dnes již

vyměleného protestantského typu; je smýšlením pokrokářem, socialistou, ale jako kritik nepodopíl naprosto Shakespeara, právě proto, že Shakespeare byl duševně katolíkem; slepota pro paradox kalí pak všude jeho pobled. Špatný vliv Shawův vidí autor hlavně v tom, že podporoval výběravost a posílil myšlenkovou anarchii, která je vždy myšlenkovou zkárou. Odsuzuje-li tedy Chesterston v podstatě dílo svého velkého ideového odpůrce, činí to takovým způsobem, že ho nikdy neuráží a může klidně prohlásit, že jediným člověkem, jehož souhlasem jest si téměř jist, je sám – B. Shaw.

Nejnověji vydalo totéž nakladatelství V. Petra poslední dílo Chesterstonovo, jež jest dosud vrcholem jeho nábožensko-filosofických spisů a bylo přijato v Anglii s velkým uznáním i od jeho náboženských odpůrců. „Nesmrtelný člověk“ (přel. V. Marek. Str. 319 za 33 Kč) je v podstatě odpovědí na některé názory romanopisce a historika Wellse, jehož světové dějiny byly nedávno přeloženy také do češtiny. Svým originálním způsobem hovoří tu Chesterston o vývoji lidstva, o lidech předhistorických, o vzniku civilizace a náboženství, o poměru člověkově k bájesloví a demonologii, v druhé části pak o křesťanství a pohanství, o evangelích, kacířích a důležitých dějinných divích, kdy v lidstvu zdánlivě umírala víra. Autor sám připomíná, že nechtě sledovat postupně historii křesťanství: snaží se jen ukázat, že křesťanství objevivší se uprostřed pohanického lidstva, mělo ráz něčeho jedinečného, bu na přirozeného. Neobírá se z velké části přímo osobou Kristovou, ale zato více jeho dílem. Vyvrací při tom různé populární, často i vulgární omyly, jichž se dopouštějí dějeplavci, zvl. také Wells, užívaje nejčastěji důkazu zvaného reductio ad absurdum. Zde je Chesterston opravdu místrem. Proto nutno si jen přát, aby se jeho „Nesmrtelný člověk“ rozšířil hodně i mezi českými čtenáři, kteří jsou živeni nannozce také oněmi svědeckými omyly“. A možno se již těšit na další knihu, kterou autor ohlašuje v předmluvě: obírá se v ní svým náboženským převratem, který byl, jak praví, hlavní událostí jeho života.

Ukázkou jiného druhu anglické literatury jest kniha neznámého u nás dosud *Artura Machena „Tři podvodní i“* (přel. Staša Jilovská. Vydal V. Petr v Praze. Str. 200 za 24 Kč). Je to cyklus podivných příběhů, jaké mohou vzniknout jen z neobyčejných, zevnějším příčinami nijak neodůvodněných setkáání ve velkoměstě, jakým je Londýn. Šedivé ulice londýnské mění se autoru, jenž má pravý kouzelný proutek fantazie, v pohádkovou spleť nějakého východního města, kde se náhle, jako by z druhého světa vynořují záhadné bytosti, osnují podivuhodné děje a zaplétají do nich i adu obyčejných lidských figurek. Je to zřejmě vymyšleno, ale naráží to mnohdy tak těsně na denní skutečnost, že těžko knihu zařadit do fantastické literatury. „H, kdož spřádají fantasii, jsou praví realisté“, praví na jednom místě autor, zajímavý i po stránce výrazové.

Dobře je znám u nás *Jiří Meredith*, o němž psal kdys v Šaldové „Křemenu“ Dr. Jan Reichmann a jehož velký dvousvazkový román „Zkoušku Rikharda Everela“ vyšel již před 15 lety v Ottově Anglické knihovně. Nyní vydala Družstevní Práce v Praze Hrušův pěkný překlad nového dvojdílného románu „Rhoda Flemingová“. (Stran 648 za 39 Kč.) Jest to román dvou sester,

z nichž titulní hrdinka obětuje se s hrdinnou láskou záchráně nešťastné Jiřiny, stržené velkoměstským vírem londýnským. Ale i v této nešťastné trpící duši tají se vrozená touha po lepším, čistém a ušlechtlém životě, touha, jakou různým způsobem uskutečňují všedny skoro osoby tohoto široce rozvětveného příběhu: přísní venkovští statkáři i lehkomyšní šlechtičtí synkové, vyhoštěnec venkova, připoutaný k bance a penězům, i takový samorostlý sláček a kdysi nevázaný pláček Robert, jenž si dobude konečně ruky i srdce statečné Rhody Flemingové. Kniha jest opravdu plna vášni a bojů, ale také čistého povznesení a usmíření: nedává-li druhá hrdinka Jiřina při zkoušce ohněm své srdce s jeho bolestmi v popel, vyplňuje pak jeho místo očistěnou duší, jež září v jejích očích a v jejím díle jako svítlna jejího malého okolí a jako zdroj radostných paprsků tichého, všedního života. Po mladistvém poblouznění trůní nad mraky.

Z nových angloamerických literárních zjevů byly k nám v poslední době uvedeny dvě spisovatelky: *Edna Ferber* románem „*Jak velký?*“ (přel. B. Z. Nekovářík, vydal F. Obzina ve Vyškově. Stran 273 za 24 Kč) a *Anita Loos* knihou „*Muži mají radši blondýnky*“ (přeložil J. Weber, vydal nakl. V. Petr v Praze. Str. 109 za 14 Kč). Z nich první jest rozhodně hlubší a zajímavější. Vlastním hrdinou jejího románu není ten, jemuž se dostalo v dětství přezdívky „*Tak velký*“ a jenž se stal po světové válce velkým americkým finančníkem, nýbrž jeho matka, bývalá učitelka, jež se provdala za prostého holandského farmáře a věnovala se pak cele rodně. Spisovatelka nakreslila v ní typ ženy, jakých má americká literatura asi poskrovnu: je to básnička duše, jež vtírá krásu i v zemi a celé životní štěstí nalézá v radostné službě druhým. Jest jí cizím svět peněznetví, jemuž propadl i její syn, zlíkan válečnou a poválečnou horečkou po zbohatnutí, zato přibližuje se duševně mladěmu umělcovi každému, kdo miluje poctivou práci a čistou krásu přírody. Zůstává proto i v pozdním věku stále mladou, kdežto její „velký“ syn uvědomuje si pozdě prázdnotu a nicotu života věnovaného honbě za bohatstvím. Svěže a přitom upřímně psaná kniha mohla by být také u nás jenným protestem proti těm, kteří by dítelt všedno amerikanisovali.

Hrdinka druhé autorky je pravým opakem: moderní americká dívka, „*professionálka*“, která se nedává vydržovat a „*vzdělávat*“ bohatým továrníkem, na jeho útraty podniká cestu do Paříže i do Střední Evropy, navazuje tu různé přelétavé známosti a nakonec zakotví v manželství s farižským americkým puritánem. Spisovatelce nešlo ovšem tak o děj jako spíše o satiru poválečných poměrů v Americe i v Evropě: působí tu hlavně rafinované nativní prostotou, s jakou dovede hrdinka ve svém deníku hovořiti o nejpodlejších věcech a posuzovati různé dnešní zjevy se stanoviska své zvláštní „*professionální*“ morálky.

Jak jinak vypadá americký svět a americký život v zrcadle staršího dobrého povídkáře a romanopisce *Breta Harta*, jehož spisy vydává v souborném lučném vydání nakladatel B. Kočí v Praze? Vyšlo dosud 25 svazků po 6 Kč. Poslední přinesly řadu drobnějších povídek a novel i větší román „*Po staré cestě?*“. Autor kreslí tu zase většími drsné prostředí kalifornské přírody, dlouhé i štědré,

z níž vyrůstají lidské povahy odvážné i tvrdé, ušlechtilé i zločinné, ale vždy přímé a silné, daleké všeho moderního citlivostkářství. V rušných osudech těchto lidí je někdy dosti romantiky, ale romantiky jaksi přirozené a zdravé, již není cizí ani humor a jas života. Ušlechtilé mravní citění autorovo proniká i v těchto menších pracích.

Vedle literatury anglické je zastoupena v překladech hojně také literatura ruská. Tak ze stále ještě oblíbeného E. N. Čirikova bylo k nám uvedeno jeho nejnovější dílo „Můj román“ (přel. F. Hanek, vydal F. Topič v Praze. Str. 296 za 30 Kč). Časovým podkladem jeho jest bolševický převrat v Rusku, jenž vyhnal do ciziny tisíce lidí nesouhlasících s novým režimem. Líčení revolučních hrůz v přímořských městech, utrpení uprdlíků a jejich stesku po rodné zemi jest jen doprovodem románového příběhu, jaký mohla vytvořit jen tato bouřlivá doba – příběhu o fiktivním sňatku, nutném pro záchranu prdající snoubenky ruského důstojníka a vedoucím pak ke skutečné ideální lásce, ale také k těžkému, tragicky rozřešenému konfliktu. Spisovatel vložil do díla jistě mnoho z vlastních bolestí, ale vyhnul se šťastně jak přehnané sentimentalitě, tak tendenčnímu zkreslování, k němuž látka dává dosti příležitosti: román působí silně již svým dějem a psychologickým rozhořem tří hlavních osob, typických to ruských postav. Škoda, že překlad je tak slabý; zdá se, že jej pořizoval Rus, žijící v Čechách a zápasící stále s předchodníky, náměstky a různými neceskými výrazy.

Přímou z doby revolučních bojů v Rusku čerpáno je dílo nového zajímavého autora A. S. Serafimoviče „Železný potok“ (přel. Ant. Poláček, vydala Družstevní Práce v Praze. Str. 263 za 27 Kč). Hrdinou této „epopeje“ není jednotlivec, ale několikatisícový proud bolševických sil, který za protibolševického povstání v Kubáni ustupuje před kozáckými pluky a dobrovolnickou armádou. Ustupují jako roztrhaná, zčernalá, nahá horda, jako velké desorganizované stádo, vleklou se za sebou hlad a zoufalství, a přece zase šíří kolem sebe jakousi ďábelskou hrůzu, když se utkají s kozáky a porazí je. Je to železný potok, jež vytvořily nepodvčetnější živly ruského lidu, od dětí a žen až po bývalé carské důstojníky, potok poháněný společnou myšlenkou revoluce i sterými osobními zájmy a pudy. Zločinnost i hrdinství, ušlechtilost i nevyšlovitelná hrubost – to vše se tu splétá v nejpestřejší směsici, vyjádřeno ve strohém stylu kratších vět autorem sympatisujícím zřejmě s revolucí i českým malířem Ant. Slavíčkem, který z ní mnoho osobně prožil.

Umělecky mnohem níže stojí román kněžny *Olgy Bebutové* „Víšek a duše“ (přel. A. Zbejšovská, vydalo nakl. Šolc a Šimáček v Praze. Str. 480 za 23 Kč). Neznámá u nás dosud spisovatelka připomíná nejednou Glynovou: plynným, lehce zábavným, konvenčním stylem líčí šlechtické a umělecké ovzduší petrohradské, kde uprostřed divadelních plotů, hýřlivých i milostných scén prožívá kněžna-herečku svůj osobní zápas lepší duše s nízkou vášní. Duše zvířelí u osvobodí se od vášně tak, že bolševická revoluce, jež rázem smetla ten prázdňý život hýřivé šlechty a carského důstojnictva, dokonává jen očistný proces v duši hrdinky, rusky měkké a přecitlivělé.

Do starších ruských dějin spadá také děj historického románu neplodnějšího maďarského spisovatele *Mór. Jókai* „*Svoboda pod sněhem*“ (přeložil V. Pok, vydalo nakl. Šolc a Šimáček. Str. 560 za 28 Kč). Jókai nezaslouží vždy pozornost, jaká se mu u nás věnuje již přes 50 let, zvláště když jde o slabé romány historické, psané již jen obratnou rutinou. Ale dlužno uznati, že i tu dovede napínavým vypravováním i sytě barvitou a svěží řečí udržovati zájem čtenářův a vzbuditi jejich sympatie ke svým idealizovaným ušlechtilým postavám, stejně jako odpor ko jejich zlobou naplněným protějškům. Obojích nalezl dosti v pohnuté historii tajné vzpory proti carskému dvoru v třicátých letech minulého století, kdy svoboda připravovaná různými druhy spiklencův klíčila teprve pod sněhem ruských plání. V dlouhé řadě těchto postav hrá vynikající roli také básník Puškin, mluvaný několika ženami.

Z německých spisovatelů je v poslední době častěji překládán *Jakob Wassermann*. I ve třech drobných prózách, jež jsou seskupeny v nové knize „*Zlato z Caxamalgy a jiné povídky*“ (přel. H. Velemínská, vydal nakl. V. Petr v Praze. Stran 75 za 12 Kč) jeví se především psychologem jemných duševních hnutí, malířem nevědnicích, trochu nalomených duší, jež trpí buď svým hmotářským okolím nebo nepochopením svých vysokých snů a zhnuseny či zklamaný odcházejí do kláštera nebo níčí samy výtvar své obrazlivosti a umírají v zapomnění. Na stylu autorově stejně jako na jeho námětech vidíme všude, že vyrostl z reakce proti naturalismu a že je mistrem v oboru umělecké duševní monografie.

Literárně málo významné jsou další dva překlady z němčiny: *E. z Naundorfu* „*Z papírů zednářova odkazu*“ (přeložil Eggar Th. Havránek, vydalo nakl. Šolc a Šimáček. Str. 316 za 15 Kč) a *They Harbou „Indický hrob“* (přel. V. Seifert, vydal nakladatel Fr. Ziegner v Praze. Str. 254). Druhý román nabyl světové pověsti jen svým zblumováním, k němuž poskytl opravdu mnoho vděčné látky líčením dobrodružných příběhů německého stavitele pozvaného Indickým knížetem ke stavbě hrobu. Všechno jest ovšem jen obratně sestrojená fantase vzrušující napínavým dějem. Zato spis *E. z Naundorfu* je zcela tendenční. Překladatel, který jej opatřil četnými věcnými vysvětlivkami, netají se nikterak svými sympatiemi k mocné zednářské organizaci. Autor sám je již trochu zdřevnělejší: chtěl ukázati všechny autentické obřady zednářských lóží tak, aby z nich vynikl dobrý účel tajné společnosti, ale při tom také naznačtil, že se do ní dostali leckdy lidé nehodní, kteří ji zneužili. Zde je to mnohohořobný podvodník, jehož zločiny splétají románové předtvo, ne nepodobné detektivním příběhům. O nějakém umění nemožno tu mluvit.

Mnohem svěžeji působí překlad románu ze života Eskymáků „*John Dale Admirál*“ (přel. Fr. Šadek, vydalo nakl. Šolc a Šimáček. Stran 279 za 14 Kč). Spisovatel *Ejnar Mikkelsen* zamířoval si svět domorodců na Aljašce a uvádí do něho bělocha, lehkomyslného námořního důstojníka, který se tam duchovně obrozuje přirozeným životem a láskou k eskymácké dívce, zbohatne, zatouží po domově a kulturním světě, ale pak znechucen jím vrací se zase mezi Eskymáky. Je to pěkný kulturní obraz změněných poměrů, jaké nastaly v nové

době v krajích věčného ledu a směhu, a zároveň výraz odvčké lidské touhy po přirozeném životě. E. M.

Z NOVÉ POUČNÉ LITERATURY

V naší původní poučné literatuře rozsahově největším dílem jest „*Kniha poučníkova*“, kterou napsal *Ant. Špale* a vydalo nakladatelství A. Neuberta v Praze. (Díl I. Str. 515, 212 obrazů, 19 mapek a nákrusů. Cena 88 Kč.) Dočkala se svého vydání po nemalých jižte nsnázích teprve za 13 let, ale přičítají včas a bude jistě vděčně přijata zvláště kněžstvem a inteligentními katolickými čtenáři, kteří tu naleznou bez zatěžujícího učeneckého aparátu shrnutý výsledky biblických badání nové doby a při tom jasný, názorný výklad, srůstající přirozeně s biblickým textem. Tedy jakási biblická čítanka, po jaké se u nás již tak dlouho volalo; čítanka napsaná odborně vzdělaným knězem, zanícným milovníkem knihy knih a při tom i praktickým pedagogem, zrevizována nadto učeným překladatelem Bible drem J. Hejčlem a ozdobená množstvím celkem dobrých obrazů. Zaslouží opravdu, aby byla hojně rozšířena, aby bylo možno vydati brzy i druhý díl, jenž obsáhne osudy říše judské a hlavně Nový zákon.

Důležitým literárně-náboženským podnikem je také „*Nová legenda zlatá*“, kterou začalo vydávat v sešitech (po 480 Kč) nakladatelství V. Kourby v Praze za redakce odborníků: dra Ant. Dolenského, prof. dra G. Pallasa, prof. dra Fr. Šimka a prof. V. Zelinky. Bude to soubor lidových i uměleckých, domácích i cizích legend ze života Kristova, Matky Boží a svatých, jak je vytvořil zvláště zbožný středověk. Na první místo je tu postavena jedna z nejvýznamnějších památek 14. století, „*Passional*“, překlad slavné latinské sbírky *Aurea legenda* od dominikána Jakuba de Voragine, upravený pro dnešní čtenáře jazykem novočeským. Antologie je doprovázena četnými menšími i celostrannými a barevnými obrazy starších a novějších umělců. Dosud vyšlé 2 sešity ukazují, že je možno toto významné literární a kulturní dílo radostně vítati a doporučovati.

V téměř nakladatelství vydal náš nadšený a vzdělaný horlitel pro čistotu v literatuře *dr. Karel Vidný* spis „*Četba*“, upravený podle *Bernarda Areense T. J.* (Str. 112 za 7 Kč). Užitečné toto dílko zaslouží zvýšené pozornosti zvláště nyní, kdy hrozivé následky špatné četby nutí také u nás povolání krutý k úvahám o státní obraně proti potopě zla. Hovoří tu střídavě a přesvědčivě o vlivu četby na člověka a zvláště na mládež, ukazuje povrchnost i nesprávnost různých hesel, jímž se omlouvá dnešní uvolněná literatura, a podává pak praktické rady o volbě knih i o tom, jak čísti, aby četba přinesla opravdu užitek. Spis patří zvláště do rukou vychovatelů a vůdců knihoven.

Ještě jako dozvuky *františkánského* roku vycházejí nová díla o velkém světcí z Assisi. Stručně, ale výrazně kreslí jeho postavu, dobu i činnost *dr. J. K. Vyskočil* ve spisku „*Sv. František*“ (nákladem V. Kourby v Praze. Stran 35 za 1.50 Kč). Mnohem obsírněji a také populárněji činí to *P. Bonaventura J. Wilhelm* ve spisku „*Svatý František Serafinský, zakladatel tří řádů, jehož II. část*

vyšla na jaře jako podíl Dědictví Svatojanského v Praze (Str. 165 za 7 Kč). Jest doplněna kapitolami o dějinných úcty františkánské, o poutích a oslavách světcových až do poslední doby a ozdobena vhodně i několika uměleckými přílohami. V témže dědictví vyšel spis *dra Jos. Hanuše* a poslanec *V. Myslivce* „*Světový eucharistický kongres v Chicagu a účast katolíků z Československa*“ (Str. 127 za 5 Kč). Je k němu rovněž připojeno 16 pěkných obrazových příloh na křídovém papíře.

Spisek *dra Frant. Příkryla* „*Z Říma*“ (Československá akc. tiskárna v Praze. Str. 228 za 24 Kč) není jen výsledkem krátkého zájezdu nebo pouti do věčného města, tím méně cestovní příručkou upravenou dle známých vzorů: autor pobyl tam šest let a putoval po památných místech s věřící duší katolického kněze i se zvláštním zájmem badatele o otázkách cyrilometodějských. Proto hledá v Římě především stop našich národních světců, chodí po místech, na něž se obyčejný cestovatel i poutník nedostane, všímá si věcí, jež unikají povrchnímu pozorovateli, uvažuje bystře o různých kulturních zjevech a srovnává je při tom rád a poměry českými. Proto jeho spis, prodchnutý všude oddanou láskou k církvi katolické a její hlavě a ozdobený 23 celkem pěknými obrazy na křídovém papíře, zaujme i toho, kdo Řím zná, i toho, kdo jej chce poznati aspoň z knih.

Z ostatní náboženské literatury zaslouží pozornosti překlad spisku neznámého italského kněze „*Manete in dilectione mea*“ (nákladem V. Kotrhy. Str. 48 za 2 Kč). Je to nadšení, ze zbožné duše vytrysklá bratrská výzva ke kněžím, aby v ruchu vnější činnosti nezapomínali na vnitřní život a zvláště na jeho zdroj, na pravou úctu k Božskému Srdci Páně. – Za povzbuzující duchovní četbu hodí se pěkně také spisek pilného českého jesuity *P. J. M. Černého* „*Blahoslavení mučedníci kanadští z Tovaryšstva Ježíšova*“, vydaný v „Duchovní knihovně“ nákladem Občanské tiskárny v Brně.

Nové svazky homiletické knihovny „*Živé slovo*“, vydávané Českoslov. akc. tiskárnou v Praze, přinášejí práce několika osvědčených praktických kazatelů. *Jana Strnada* „*Řeči podle Písma sv. Starého zákona*“ (str. 90 za 10/50 Kč) jsou zajímavé již svou látkou, v naší homiletice dosud málo využítkované; autor dovede přijímati ke starým událostem a postavám otázky zcela časové. Rovněž májové promluvy *Migra Ant. kažky* „*Růže tajemná*“ (str. 96 za 12/50 Kč) jsou úplně přizpůsobeny potřebám dnešní doby a poněvadž jsou čerpány z bohaté autorovy pastorační činnosti a provnuty eucharistickou myšlenkou, působí svou životností i přesvědčivostí. Učinné jsou také „*Promluvy k prvnímu sv. přijímání*“ (Str. 66 za 10 Kč) z pera *Arn. Olivy*. Vedle obvyklých slavnostních řečí jsou tu i promluvy pro odpolední pobožnost komunikantů a několik promluv o významu křestního slibu pro duchovní život.

Náboženské otázky dotýká se dosti často také prof. *F. Krejčí* ve spise „*O Masarykovi*“ (nákl. Okresního sboru osvětového ve Kdyni. Stran 127 za 12 Kč). Jest to vlastně jen soubor příležitostných statí, uveřejňovaných v časopisech a sbornících při příjezdu prezidentově, při jubileích nebo slavnostních schůzích.

Odtud i celý ráz těchto projevů, diktovaných nadto vždy upřímnou úctou k význačné postavě osobního přítele a spolupracovníka. Tato úcta proniká i dva všeobecnější a také nejceněnější vzájemně se doplňující články: „O Masarykově filosofii“ a „Masaryk filosof a jeho filosofie“. Snaží se tu dokázat, že Masaryk vždy byl a jest idealistou, nikoliv pozitivistou, ale že i svou filosofickou cestou dospívá k týmž výsledkům etickým, jako důsledný pozitivismus – k Ideálu humanity. Pokud se dotýká Krejčí poměru Masaryka k náboženství, uvádí věci již všeobecně známé a v posledních letech již mnohem důkladněji osvětlené než to dovede zástupce českého pozitivismu.

Pro mnohé čtenáře zajímavou četbou bude spis moravského básníka Fr. Kryštofa „*Lovčén*“ (vydalo nakl. F. Šupky v Hradci Králové. Str. 126 za 9/50 Kč). Autor, první český dobrovolník v srbské armádě, líčí černohorskou účast ve světové válce, vysvětluje záhadné dobytí Lovčenu a vypisuje pak podrobně hroznou boje na srbské půdě. Vystižně psaná knížka přináší mnoho nových zpráv a dojmů často živou osobní účastí autorovou.

Zato čistě informační ráz má sborník „*Království S. H. S.*“, upravený drem H. Ripkou za spolupráce dra D. Prohasky, dra V. Jaksche a Dra V. Dvorského (vydalo nakl. Šolc a Šimáček v Praze. Strm 144 za 8 Kč). Podává stručně přehled politických dějů jihoslovanských, seznamuje s literaturou, hudbou, výtvarným uměním, vědou a školstvím, brannou mocí stejně jako se zemědělstvím, průmyslem atd. Autoři stojí často na stanovisku výslovně pokrokovém, ale v celku podávají dobrý obraz kulturních a hospodářských poměrů, jenž dostatečně k první orientaci a snad i přispěje k bližším vzájemným stykům.

Užší národopisné otázky jest věnována plná práce prof. učitelského ústavu v Příboře Jos. Jul. Pavelky „*Horácká svarba*“ (vydala Občanská tiskárna v Brně. Str. 108 za 8 Kč). Vznikla z materiálu připravovaného na Velkoumezeříšskou k Národopisné výstavě v Praze. Autor popisuje všední staré, dnes již většinou i na venkově zaniklé svatební zvyky a národní tance a zachraňuje tak jistě mnoho od úplného zapomenutí.

Odborný feuilletonista pražských „*L. L. de Tr. Kuthavý*“ vydal výbor svých lékařských článků ve spisku „*Z lékařských z ipisků*“ (Českosl. akc. tiskárna v Praze. Str. 60 za 6/40 Kč). Autor má dosti vzácný a u učenců dar živou a závažnou formou vložiti i těžké vědecké otázky, seznámiti s novými objevy v lékařství a poraditi se značnou psychologickou zkušeností tak, aby nelekali nemocných, ale také nevzbuzoval přepjatých nadějí v různé novinami často oblaňované objevy. Proto může praktický spisek mnohému prospěti. M.

Z NOVÝCH PŘEKLADŮ ANTICKÉ LITERATURY

Po přetlumočení Homéra od Otmara Vaňorného vydala Společnost přátel antické kultury Euripidovy *Bakchy* v překladu Ot. Jirántha (letos byly uvedeny na scénu Vinohradské činohry); překladatelé podarilo se zachovati ráz

a ovzduší orgiastické dionysovské slavnosti tím, že se řídil při překladu zásadami prof. J. Krále, t. j. podle možnosti držeti se originálu.

Nákladem V. Petra vyšel známý již u nás románek z 2. stol. po Kr. „*Dafnis a Chloe*“ od Longa, v překladu R. Kuthana s obálkou C. Boudy. Překladaťel připojil k dílu cenný úvod pojednávající o vzniku řeckého románu. (Nutno poznamenati, že z tohoto románu „beze všech skrupulí“ opsal Jan Vrba, mající monopol na státní ceny, celou partii pro svou povídku Lykainion v knize „Divoženky“, ač se o tom v genesi knihy mnoho nezmiňuje.)

Nákladem edice Odeon vyšel překlad *Apuleiova* románu „*Amor a Psyche*“, rovněž od Ot. Stránilho. Vhodnou ozdobou knihy je reprodukce 32 obrazů urbinského mistra Raffaela k tomuto dílu.

Dr. Kl. Pražáková učinila nesnadný, ale šťastný pokus tlumočit českému jevišti mistra antické komedie *Plauta*. Zatím přeložila „*Pohádku o strašidle*“ (Mostellarta), vydanou Společností přátel antické kultury. Autorka překladu řídila se hesly: překládati vtip vtipem a nesnadná lyrická mera rozvésti prózou. Je to jen ku prospěchu díla. V závěru pak dává poznámky pro provozování této hry. Přejeme jí, aby se její přání brzy vyplnilo. O. Svozil.

POZNÁMKY A ZPRÁVY

Družina literární a umělecká konala svou valnou hromadu dne 30. června v Olomouci. Z pokladní zprávy bylo patrné, že dočasným omezením „Ardu“, prodejem knih a kancionálků počíná se finanční krize zvolna, ale přece potěšitelně zmenšovat; je tedy naděje, že v dohledné době bude možno vydávat naši revul zase pravidelně. Volají po tom zvláště naši spisovatelé, kteří nasmoze ztratili možnost uplatnit své síly nebo pozbyli podnětu k nové práci. Důrazně ozvalo se také naše moravské vysokoškolské studenstvo „Prohlášením“ S. K. A. Moravana, jež otiskujeme na zvláštním místě. Ze úsilí přátel Družiny nebylo bez účinku, viděti ze vzrůstu počtu přispívajících členů: blíží se k prvnímu půltisíci. Přispívající členové mají, jak známo, výhodu, že dostávají knihy Družinou vydané za cenu aspoň o třetinu nižší než nečlenové. Není tedy členství nějakou obětí, nýbrž výhodou, kdežto Družině zase umožňuje vydávat knihy bez obavy, že zvětší mrtvé ležící zásoby knih starých. Pro budoucí období vybrány za podílů tyto tři knihy: román dra Jar. Hrubana „Duše mosak“, sbírka básní dra Jos. Svítla-Karníka „Závěťi“ a hanácké humoresky dra Jar. Řehulky „Uetky“. „Strécl“ téhož autora jsou úplně rozebráni, takže později přihlášeným členům musila být dána místo nich kniha básní Fr. Kyselého „Z říše světla“. – Jako noví činní členové byli přijati spisovatelé: romanopisec F. Háj, historik P. Aug. Neumann O. S. A. a romanopisec Jan Ev. Trávníček. Zemřel redaktor a spisovatel Jos. Vévoda. – Při volbě předsednictva zvolen dosavadní funkcionáři: předsedou ěm. Masák, místopředsedou dr. Jar. Řehulka, jednatelem Fr. Večeřa-Střížovský, pokladníkem Lad. Zamykal.

Josef Vévoda, zakladatel a redaktor „Našeho Domova“, jenž byl na Boží hod

velikonoční předčasně a neočekávaně odvolán od svého záslužného díla, byl od počátku členem Družiny literární a umělecké a dokud byl v Olomouci, účastnil se horlivě také prací ve výboru. A až do konce jevil zájem o naši revui „Archu“. Ještě nedlouho před smrtí v delším dopise dotazoval se redaktora na její osud, litoval jejího omezení a navrhoval cesty, jak by bylo možno pomoci. Zásluhy zesnulého byly oceněny v novinách, hlavně v „Našinci“, který přináší kromě toho z pera přátel Jana Vyhliďala, Ign. Zháněla, Aloisa Dostála a j. i. zajímavé příspěvky k jeho životopisu. Podobně čtí „Náš Domov“, jehož vedení se ujal se vzácnou pietou jeden z nejmladších a nejnaděšenějších spolupracovníků Vévodových, básník Ant. Šuránek. Obraz celého životního díla Vévodova s úplnou bibliografií podal Vilém Bitnar v „Arše“ 1924, 355. Jublant tehdy děkoval redaktoru za uveřejnění Bitnarova článku a dodal: „Vše tam už pravdivě není, plány mladých let neukončeny. Snad někdy ústně o tom víc . . . *Většina mých veršů putovala do kamen*. Není kdy ukončovat práce z mladších let, a nynější moderní poese jde výš a hlouběji zároveň, my starší již patříme minulosti . . .“ V dalším slibuje redaktoru, že mu vyhledá a připraví dopisy Křenovy i ostatních našich spisovatelů, „až trochu budu volnější se spisy Křenovýmí – nikdo netuší, co to stálo a stojí práce, abych měl o všem jistotu . . . Kéž dá Bůh aspoň trochu zdraví, abych to mohl šťastně ukončit!“ Úpravu spisů Křenových skutečně šťastně ukončil, ale o své bohaté jisté korespondenci rozhodl asi v poslední době jinak: zdá se, bohužel, že tak jako dříve jeho verše většina „putovala do kamen“. Je jen příkazem spravedlnosti a vděčnosti k neobyčejně pilnému a skromnému pracovníku, který dovedl přes 35 let řídit lidový časopis a z hrobu zapomenutí vyvezl 14 svazků spisů Křenových, aby byly vydány ony soubory, jež sám připravil do tisku, a z ostatních jeho čtených v časopisech rozptýlených prací aby byl pořízen aspoň výbor!

„*Mariánský sloup*“, alegoricko-dramatická báseň *Frant. Střížovského*, vyšla v červenci nákladem Družiny literární a umělecké jako třetí přelomový svazek přispívajících členů. Vytiskly ji vkusně Lidové závody tiskařské a nakladatelské v Olomouci, dřevoryty jí vyzdobil A. Hrabal. Pěkné dílko našeho básníka jest otlasem Zločinu z listopadu 1918, ale zároveň také živým mementem národu a pohledem do radostnější budoucnosti. Měly by si ho povšimnouti zvláště naše Mariánské družiny a pokusiti se snad také o jeho scénické provedení!

Básník a překladatel Otto F. Babler začal vydávati vlastním nákladem novou sbírku bibliofilských tisků „*Illasy*“. Čtyři dosud vyšlé svazky ukazují, že umí dohře vybírat i v pokladech světové poese, pěkně je tlumočiti a dáti jim také vhodné zevnější rouho. Jeho editce, zahájená v *Změ šťastně* překladem Rilkyv jenné knížky „*Modlitby dívek k Marii*“, přinesla ve II. svazku Flaubertovu podivuhodnou „*Legendu o sv. Julianu Pohostinném*“ s dřevoryty Karla Němce, jež dříve vyjádřiti trochu drsnou natvornost středověku. Tjz moravský grafik vypravil také Bablerův překlad Gürthovy rozkošné „*Legendy o sv. Kilianu knihomilovi*“, jež vyšla bohužel jen v 50 výtiscích. Jednodušší, ale vkusnou a milou úpravu má sbírka mariánských písní a legend „*Marie po poli kráčeků*“. Z pokladů lidové poese slovinské, bulharské, polské, čarvatské, lužické a německé sestavil básník malou antologii, jež má převahou ráz lyrický

a zaslouží plně pozornost katolického čtenářstva, zvláště když je přístupna i svou nízkou cenou (9,50 Kč). Jest ozdobena dřevorytem prof. Ant. Kameníka. Všechny svazky „Hlasů“ vytiskly Lidové závody tiskařské a nakladatelské v Olomouci.

Báseň Josef Bartuška, náš spolupracovník, začíná se v poslední době uplatňovat s úspěchem také jako grafik. Dřevoryt „Jihočeská krajina“, který přidáváme jako přílohu sborníku, ukazuje pěkně jeho uměleckou schopnost v tomto oboru. Více takových ukázek přináší poslední číslo pražské umělecké revue „Veratkon“, vydávané Emilem Pacovským. Dřevoryty opatřil a graficky vypravil si J. Bartuška také své tři nové básnické knížky, vydané vlastním nákladem. Doostáváme je ve chvíli, kdy se náš sborník již dotiskuje, proto můžeme zde jen krátce upozornit všechny přátele bibliofilských i básnických tisků. První z nich „*Vitorazsko*“ je věnována rodnému kraji básníkovu, druhá „*Český Krumlov*“ starému „městu v lesích“ s kamenným hradem a romantickým parkem, třetí „*Brouček v růžové zahradě*“ je roztomilou knížkou intimní poezie. Několik ukázek z ní naleznou čtenáři v našem sborníku.

Sebrané spisy Fr. Valouška, jež pořádal prof. Jos. Vévoda, vyházely dosud nákladem Tiskového družstva a tiskem Družstevní knihtiskárny v Hradci Králové v úpravě nepřilš vkusné a přiměřené. Vyšly 4 svazky, z nichž tři jsou divadelní hry („*Srdce a peníze*“, „*Chudáček Boží*“, „*Svatá Alžběta*“) a jedna kniha povídek („*Vrstevnice a jiné povídky*“). Další vydávání převzala nyní Společenská tiskárna v Kroměříži, jež změnila vhodně celou zevnější upravu a postará se jistě také o přiměřenou reklamu, aby spisy našeho oblíbeného povídkáře a dramatika pronikly do širokých vrstev čtenářstva, jak si správně zaslouží. Letos, v jubilejním roce sv. Cyrila, vyjde historická trilogie z doby říše velkomoravské: „*Rostislav a Privina*“, „*Spása a sláva*“, „*Zkázka*“. První dvě části byly otištěny dosud jen v časopisech (v „*Obzoru*“ 1897 a 1898), takže pro veřejnost budou vlastně novinkou.

Několik dobrých pokynů našim spisovatelům a nakladatelům dává prof. dr. J. V. Štárník ve svém článku „Kapitola bibliografická“, otištěném v letoším „*Zvonu*“. Ukazuje ze svých vlastních zkušeností, jak těžko se sledávají literární-historickým pracovníkům data o knihách a spisovatelích, zvláště když náš Bibliografický ústav je pohřben. Proto se obrací ke všem *literátům* s prosbou: Shromážďujte do desk nebo do scrap booku všechno, co kde tisknete, zejména v denních listech, ale nezapomeňte při tom poznamenat den a číslo; anebo aspoň si zapisujte bibliografický přehled (ale přesný) o své literární práci. Zaznamenejte čas, za zdravé paměti, alespoň nejdůležitější data svého života. A postarejte se, aby se to všechno dostalo do literárního oddělení knihovny Národního musea v Praze. I ti, kteří jsou nejskromnější, neuční toho na vlastní dloubu, ale na velké ulehčení jiným. Literární historie vám bude vroucně vděčna! – *Nakladatelů* žádá, aby tiskli datum roku na každý spis, jenž vyjde jejich nákladem, a posílali po výtisku aspoň Univerzitní knihovně a Národnímu museu. – *Denním listům* pak adresuje výzvu: Bylo by ve vašem vlastním zájmu a tím více v prospěch vědecké práce, kdybyste si pořizovaly (a třebaš

i na konec roku tiskly) seznam všech důležitějších statí, zejména vědeckých kritik i beletrie, co přitáhnete. Jednou se pomyslí i na dějiny publicistiky; nebylo by radno nepatrnou nyníější prací ulehčiti ohromný namahavý úkol příštím generacím?

Slovenská katolícká revue „Kultúra“, kterou začal minulého roku vydávati Spolok sv. Vojtecha v Trnavě za redakce prof. dra Kőrpera z Bratislavy, měla býti již v polovici druhého ročníku zastavena. Snažila se soustřediti katolickou slovenskou inteligenci k pozitivní literární práci, rozšířila svůj program do několika oborů, všímala si čile časových otázek náboženských i kulturních, a přece ji ubíli – ne snad ideoví odpůrci, nýbrž – neplatící odběratelé: tak aspoň Spolok sv. Vojtecha oznamuje, že 75 % odběratelů neplnilo svých povinností... A „Kultúra“ byla přece jedinou vysloveně katolickou revuí na Slovensku! Místo měsíčníku pokusí se Spolek vydávati sborník.

Prohlášení. Členská sdružie Literárního odboru S. K. A. Moravan v Brně dne 23. ledna t. r., usnesla se po referátu kol. Svozila na tomto prohlášení: Vzhledem k poslednímu diskusím v některých našich listech o osudu naší moravské literární-umělecké revue „Archy“, v níž sem tam proskočily věty „Archa umřela“, „netřeba jí buditi“ atd., připojujeme se a trváme na redakčním prohlášení ve 12. čísle „Archy“, že totiž letos vyjde místo měsíčníku pouze „Sborník Archy“ pro finanční nesnáze, kvívá v nerozprodání knihách z minulých let, že však asi za rok při příznivých poměrech „Archa“ bude pravidelně vycházeti. Konstatujeme, že olomucká „Družina literární a umělecká“ tím, že sdružila přes sto našich žijících spisovatelů, reprezentuje se tímto jako jedno z nejsilnějších kulturních sdružení, a že si tedy jako vydavatelka „Archy“ zaslouhuje co nejhojnější podpory koupí knih jí vydaných. Konstatujeme dále, že neodpovídají pravdě zprávy, že „Archa“ neuvěřejňovala příspěvky mladých. Naopak, přijímala i ty nejmladší a stála zcela na výši doby, takže její osud nám nesmí býti lhostejným! Proto vyzýváme naši moravskou inteligenci a studentstvo vysokoškolské i středoškolské, aby celou svou váhou přimklo se k Družině a co největším počtem přihlídek za přispívající členy Družiny umožnilo této co nejdříve vydávati „Archu“ opět pravidelně. Ukažme, že nám záleží na jediné naší moravské literární revuí, a nedějme jí padnoucí. Heslem kulturního snažení v tomto roce budíž: Vše pro znovuvybudování „Archy“! *Literární odbor S. K. A. Moravan: Fr. Zajíč, t. č. jednatel. Oldřich Svozil, t. č. předseda.*

Nové publikace. Mimo ty, o nichž podrobněji referováno v literární rubrice, byly zaslány redakci dále spisy: *Z nakladatelství Československé akciové tiskárny v Praze: N. G. Gartin-Midajlovský. „Hrst povídek z ruského venkova“.* Přeložil A. Vrzal. Str. 170 za 20 Kč. Nejlepší náš znalec ruské literatury pořídil pěkný výbor z drobných prací staršího ruského realismu, jenž stejně jako jeho větší místní miloval chudobný selský lid, litoval jeho nevzdělanosti a zdloučelosti a neodsuzoval ani nejubožejších lidských tvorů, třebaš je líči mnohdy rysy hodně tvrdými. – K. Rehan, „*Z poupat do květu*“. Několik slov k dospívajícím dívkám o vážné věci. Str. 27 za 2.50 Kč. Praktický spisek zaslouží, aby se dostal do rukou veškeré naší divčí mládeže. – E. Scribe, „*Kouzelné prsty*“. Komedie

v 5 dějstvích. Přeložil Jan Sajfc. Str. 117 za 9:50 Kč. Známa veselohra Scribova, vynikající poutavým dějem, zábavnými situačními zápletkami i nevtrávnou výchovnou tendencí, je tu vydána ve sbírce „Dobré divadlo“ v novém správném a úplném přehledu Sajfcových. – *Z nakladatelství Občanské tiskárny v Brně.* Spisy Fr. K. Křena, sv. XIII. „Do světa“. Str. 395 za 15 Kč. Do předposledního svazku spisů je zahrnuto 12 feuilletonů, v nichž Křen popisuje svým způsobem své výlety „do světa“, ovšem velmi blízkého. – *Z nakladatelství Svatojanského dědictví v Praze:* Dr. Jan Hejčl, „Na slavnost Božího Těla“. Příručka pro každého, kdo se chce účastnit bohoslužby na ten svátek konané. Str. 180 za 4 Kč. Příručka sestavena podle nových překladů biblických i hymnických textů doporučuje se sama sebou. – V. Beneš Třebízský, „Levohradské pomněnky“. Vybral Vil. Bitnar. Část I. Str. 166 za 5 Kč. Je to pěkný výběr 50 drobných povídek historických z úsvitu českých dějin i z pozdějších hrdlinských dob českého národa, opatřených stručnými a věcnými poznámkami pro méně zkušené čtenáře. – *Z nakladatelství A. Neuberta v Praze:* Jos. D. Konrád, *Bludná srdce.* Novela. Str. 312 za 19 Kč. Smutný příběh dvou chudých studentů, které spojilo upřímné přátelství a na čas rozdvojl život, aby je zklamal ve všech krásných snech o lásce a štěstí. – Dr. Em. Zitek, „Pomsta.“ Historický román. Díl I. Stran 336 za 18 Kč. Děj nového románu Zítka je čerpán z doby předbělohorské, ličí ovzduší, jež připravovalo povstání r. 1618 i konečnou porážku šledity. – Al. Dumas, „Olympie de Clèves“. Přel. K. Šeřinová. Díl I. a II. Stran 368 za 20 Kč. Román slavné herečky z XVIII. stol., do níž se zamluje jesuitský novic, uteče z kláštera a stává se hercem, aby se nakonec přesvědčil, jak nestálé je srdce ženy. Dumasovsky přepestřý obraz mravů v době Ludvíka XV. – *Z nakladatelství V. Kotrby v Praze:* V. Špaček, „Nevlastní bratři“. „Ztraceno a nalezeno“. Str. 256. Dvě povídky z venkovského života. – Dr. Rud. Horský, „Epistoly“ Díl II. „Náboženství a politika“. Str. 116 za 4 Kč. Otsk posledních článků autorových, dokončených hodinu před smrtí. – *Z nakladatelství B. Kočího v Praze:* G. Meyrink, „Blíž Dominikán“ *Z deníku neviditelného.* Přeložil Ant. Bayer. Str. 130 za 5:40 Kč. Fantastický román, jehož hlavní prahlnou jsou tajemné duševní síly se všemi hlubokými propastmi lidského poblouzení. Ed. Schuré, „Kužka Isidina.“ Legenda z Pompéjí. Přeložil Jiří Hynais. Str. 102 za 7:20 Kč. Autor, znalec okultních nauk, ale při tom také umělec, ličí zápas dvou světů, světa a tmy před zkázou rozmařilého města. – A. Dumas, „Tři mužketýři ještě po deseti letech“. Přeložil A. H. Unzelting. Díl I., svazek I. a II. Stran 164 a 176 po 6:00 Kč. – *Z nakladatelství F. Topiče v Praze:* „Za domovem“. Vlastivěda československá. Kniha IV. Sešit 1–11 po 2:50 Kč. Čtvrtý díl tohoto pěkného spisu je věnován vlastivědnému poznávání Slovenska. Jako dřívější doprovázen množstvím perokresb. – Vybrané spisy Jana Nerudy. Sešitem 27. a 28. zahájen III. díl, jenž obsahuje výbor z feuilletonů. Vybrané spisy Svat. Čecha. Sešitem 87.–88. dokončen IX. díl „Kniha románek“ a zahájen poslední X. díl „Písně a modlitby“, zahájený „Litijní písněmi“. – *Znakladatelství Družstevní práce v Praze:* Upton Sinclair, „Petrolčí“. Přel. St. V. Klíma. Díl I. Str. 276 za 27 Kč, pro členy za 18 Kč. O románu pětinesem podrobnější referát až po jeho ukončení. *Z nakladatelství J. Svátka v Praze:* P. Lešán, „Hříčky a zábavy pro malé i velké“. Str. 179 za 19 Kč. Kniha obsahuje množství zábavně poučných úloh, doprovázených 230 vyobrazeními a návodem k řešení.

OBSAH

<p>Jaroslav Hruban, <i>Dante</i> 3</p> <p>Alfred Fuchs, <i>Dvě ukázký z ne- třížného románu „Oltář a rotačka“</i> 18</p> <p>Frant. Kašpar, <i>Z nových básní</i> 23</p> <p>V. Svatohor, <i>Zpěvy skondui</i> 25</p> <p>Jan Karník, <i>Tři epigramy</i> 32</p> <p>Tomáš Coufal, <i>Neznámý překlad Jaroslava Vrchlického</i> 33</p> <p>A. de Musset, přeložil Jaroslav Vrchlický, <i>Naděj v Boha</i> 35</p> <p>Frant. Boh. Děrda, <i>Růže zdhrobní</i> 38</p> <p>Josef Vašica, <i>Staroslovanské hym- ny ku počtě svatého Cyrila</i> 39</p> <p>A. S. Chudobka, <i>Květiny</i> 45</p> <p>Jan Vlnař, <i>Sursum</i> 45</p> <p>F. S. Horák, <i>Literatura a fran- couzští katolíci</i> 46</p> <p>Gab. Ronaj, <i>Na Pískředém kopci v březnu</i> 49</p> <p>František Střížovský, <i>Před barem</i> 50</p> <p>R. Stupuvský, <i>Zahukala kukačka</i> 51</p> <p>J. M. Zelenka, <i>Poutník</i> 52</p> <p>Neznámý autor z 13. století, přel. dr. Alfred Fuchs, <i>De Beata Maria</i> 57</p> <p>Jan Fr. Hruška, <i>Církví se křivdí</i> 59</p> <p>Jan Vlnař, <i>Výzva</i> 61</p> <p>Jaronír Olivetský, <i>Pláč Jeremí- tův</i> 62</p>	<p>Gab. Ronaj, <i>Štěrdrý večer na Vi- deňce</i> 63</p> <p>Josef Bartuška, <i>Jihočeská kra- jina</i> 64</p> <p>Josef Bartuška, <i>Brouček v růžové zahradě</i> 65</p> <p>Vladimír Nazor, přeložil Otto F. Babler, <i>Ruth Moabská</i> 67</p> <p>František Střížovský, <i>Svatým</i> 70</p> <p>Jan Ev. Trávníček, <i>Končiny</i> 71</p> <p>František Hanzelka, <i>Ranní mhy</i> 79</p> <p>Jos. Divoký, <i>Kristus volá</i> 80</p> <p>František Hanzelka, <i>Na konci světa</i> 80</p> <p>Jaroslav Hloušek, <i>Krdlovství mé není z tohoto světa</i> 81</p> <p>Ladislav Zamykal, <i>Dopisy Julia Zeyera Karlu Dostálu-Lutinovi</i> 83</p>
--	--

OKNA

<i>Z literatury na Slovensku</i>	129
<i>Z nové krásné literatury české</i>	130
<i>Z nových překladů</i>	139
<i>Z nové poučné literatury</i>	144
<i>Z nových překladů antiické litera- tury</i>	140
<i>Poznámky a zprávy</i>	147

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

- A. Hrabal, *Drvař*
A. Hrabal, *Symfonie varhan*
Jos. Bartuška, *Jihočeská krajina*

SBORNÍK ARCHY

za redakce

E. M. MASÁKA

vydala

Družina literární a umělecká

v Olomouci

Vytiskla

Lidová tiskárna v Olomouci

L. P. MCMXXVII.